Arcen-Lomm-Veldenclopedie

Encyclopedie voor Arcen, Lomm en Velden

Samenstelling Ragdy van der Hoek

Arcen en Velden in 1867.

Verantwoording

De *Arcen-Lomm-Veldenclopedie* is een encyclopedie met circa 570 stukjes (lemma's) over het Noord-Limburgse Arcen, Lomm en Velden. Bij het samenstellen is gebruik gemaakt van alle beschikbare literatuur over deze drie plaatsen. Er is onderzoek verricht in het gemeentearchief van Venlo en er is gespeurd in de leggers van kranten en andere periodieken. Ook zijn contacten gelegd met vele tientallen personen en vertegenwoordigers van instanties en verenigingen die in Arcen, Lomm en Velden actief zijn en waren. Om de betrouwbaarheid van de encyclopedie te verhogen, zijn conceptlemma's voorgelegd aan betrokkenen of experts. Als samensteller heb ik ernaar gestreefd de lemma's zo objectief mogelijk te schrijven, waarbij keuzes steeds door mijzelf werden gemaakt na overleg met diverse 'klankbordgroepen'. Zonder anderen tekort te willen doen, is een bijzonder woord van dank op zijn plaats aan Piet Cup en de Heemkundevereniging, Louis Reutelingsperger, De Historische Werkgroep Arcen-Lomm-Velden, Jan en Hay Lucassen, Tom Doesborg, Pieter Duijf, Pierre Hegger en Jeu Hegger. Willem Kurstjens gaf waardevolle adviezen ten aanzien van de leesbaarheid.
De *Arcen-Lomm-Veldenclopedie* is een naslagwerk en streeft niet naar volledigheid. De lemma's bevatten de belangrijkste feiten en geven achtergrondinformatie. Bij het al dan niet opnemen van personen gold als criterium dat iemand in een van de drie dorpen geboren moest zijn of dat hij of zij er geruime tijd woonde en in die tijd landelijk, internationaal of voor de lokale gemeenschap een rol van betekenis speelde.
De lezer dient geen conclusies te verbinden aan de lengte van de lemma's, of de aanwezigheid van een afbeelding bij een onderwerp. Zo heeft de lengte ook te maken met de beschikbaarheid van informatie en had vormgever Baer Cornet een flinke vinger in de pap bij het illustreren.
De encyclopedie bestaat uit vier alfabetische delen. Na een algemeen deel, met onderwerpen die betrekking hebben op alle drie de woonkernen, volgen aparte delen met lemma's over Arcen, Lomm en Velden.

De *Arcen-Lomm-Veldenclopedie* is het vijfde naslagwerk in een reeks. Eerder verschenen de *Venloclopedie* (1992), de *Blerickclopedie* (1994) de *Tegelenclopedie* (2009) en de *Belfeldclopedie* (2011).
De *Arcen-Lomm-Veldenclopedie* beantwoordt vragen en maakt de lezer deelgenoot van allerlei wetenswaardigheden. Ik wens u veel opzoek-, kijk- en leesplezier.

Ragdy van der Hoek

Arcen-Lomm-Velden

Alles Kids.

Alles Kids *Jeugdorkest.* Alles Kids werd op 20 januari 1999 opgericht op initiatief van de besturen van muziekvereniging Fanfare Velden, Harmonie Sint-Antonius Lomm en de Koninklijke Harmonie van Arcen. In het orkest spelen jeugdige muzikanten van de drie gezelschappen. Doelstelling is de jongeren die een muziekopleiding volgen, in een vroeg stadium te laten samenspelen. Alles Kids treedt enkele malen per jaar op. Dat gebeurde voor het eerst tijdens het kuurconcert in Lomm. Vanaf de start stond het orkest onder leiding van Jan van Osch. In 2005 kwam de muzikale leiding in handen van Sjraar Klaassen en vanaf september 2009 was Ralf Schreurs dirigent. Hij gaf het dirigeerstokje in 2012 door aan Nico Bartels uit Lomm, die als interim-dirigent optrad tot in 2013 Manon Verstegen als dirigente werd aangesteld. De repetities van Alles Kids vinden beurtelings plaats in Arcen, Lomm en Velden. In 2013 bestaat het orkest uit circa twintig muzikanten. Zie: Fanfare (Velden); Koninklijke harmonie Arcen (Arcen); Sint-Antonius (Lomm).

Arbeidersbeweging *Belangenorganisatie.* In 1917 werd door Veldenaar Thei Lommen en anderen in de gemeente Arcen en Velden een afdeling van de RK Werkliedenbond opgericht, die de geestelijke en stoffelijke belangen van aangesloten arbeiders ging behartigen. De afdeling telde door de jaren heen niet veel leden, aangezien in de drie dorpen maar weinig mensen buiten de agrarische sector werkten. Tijdens de Tweede Wereldoorlog lagen de activiteiten van de bond stil. In 1946 vond een heroprichting plaats onder de nieuwe naam Katholieke Arbeidersbeweging (KAB). In 1956 werd vanuit de KAB de Katholieke Arbeiders Vrouwen (KAV) opgericht, nu EVA. In 1945 volgde een jeugdafdeling: de Katholieke Arbeiders Jongeren (KAJ, ofwel Kajotters). Omstreeks 1957 telde de KAB 220 leden. De arbeidersbeweging deed tussen 1958 en 1966 ook mee aan de gemeenteraadsverkiezingen en leverde drie raadsleden. In 1965 veranderde de naam in NKV (Nederlands Katholiek Vakverbond) en vanaf 1981, na een fusie met het CNV (Christelijk Nationaal Vakverbond), werd het FNV (Federatie Nederlands Vakverbond). Zie: EVA (Velden); Politiek.

Archeologische vondsten In de voormalige gemeente Arcen en Velden bevinden zich ruim 180 archeologische vindplaatsen. Grofweg is er één vindplaats uit het midden-paleolithicum (oude steentijd), dateren 24 sites uit het mesolithicum (midden-steentijd), 37 uit het neolithicum (nieuwe steentijd), 6 uit de bronstijd, 19 uit de ijzertijd, 56 uit de Romeinse tijd en 21 uit de vroege middeleeuwen. De oudste vondsten – van steen en vuursteen – zijn uit het vroeg-mesolithicum. Neolithische en vooral mesolithische sites bevinden zich op de hoge en droge zandgebieden, later verschoof de bewoning naar het vruchtbare, vochtigere Maasterras. De oudste bewoners van de streek lieten resten van graven achter die waarschijnlijk uit het laatste deel van het stenen tijdperk stammen. Hun grafheuvels bevinden zich op De Hamert. Achter de Vorstweg in Velden vond men een vuursteenafslag en in Hanik en Schandelo werden stenen vuistbijlen gevonden.
In Velden trof men in het Bongertveld grafvelden aan uit de late brons- en vroege ijzertijd met resten van urnen. Bij de Wittenberg, op de grens van Lomm met Velden, kwamen scherven van een

Urn uit de late bronstijd.

urn uit de brons-ijzertijd te voorschijn. Op de locatie van BMV De Vilgaard in Velden troffen archeologen resten aan uit de late bronstijd-vroege ijzertijd (800-500 voor Christus). Het gaat om sporen van boerderijen en een deel van een grafveld. De resten zijn dankzij dikke afdekkende akkerlagen goed bewaard gebleven. De Romeinse tijd is de periode met relatief meer en gevarieerde sites dan uit eerdere periodes. In negentien gevallen betreft het vindplaatsen met nederzettingssporen, waaronder twee villa's. Ook zijn vondsten gedaan die duiden op het verwerken van ijzeroer of ijzerproductie. Verder kwamen her en der scherven aardewerk te voorschijn, evenals resten van gebruiksvoorwerpen en dakpannen. Het hoge aantal Romeinse vindplaatsen wordt mede verklaard door de *Pax Romana*. Door deze (opgelegde) vrede vonden vrijwel geen schermutselingen en oorlogen tussen de verschillende stammen meer plaats, wat gepaard ging met een opleving van de economie en vermoedelijk ook met een bevolkingstoename. Bij de aanleg van de Maaswerken werden in Lomm talrijke prehistorische vondsten en sporen aangetroffen, waaronder paalsporen en paalkuilen. Ze markeren plaatsen waar in de ijzertijd (800 voor Christus tot aan de Romeinse tijd) boerderijen en bijbehorende gebouwtjes hebben gestaan, op de hoogste delen van het toenmalige rivierlandschap van de Maas. In de lagere, natte delen is een grafveld aangetroffen met een vijftigtal graven uit de late ijzertijd. Hier vond men een bronzen fibula (mantelspeld), fragmenten van glazen armbanden en urnen. In een bij het grafveld gelegen cultusplaats stonden enkele kleine houten gebouwtjes en palenrijen. Onder de blootgelegde graven bevinden zich graven uit de Romeinse tijd, in sommige gevallen met bijgiften.
Uit de vroege middeleeuwen zijn relatief weinig vondsten gedaan. Mogelijk zijn veel bewoners op het einde van de Romeinse tijd gesneuveld of weggetrokken. Wel werden in 2010 aan de Wal sporen van de oudste bewoning van het huidige Arcen gevonden, waaronder aardewerkfragmenten vanaf de prehistorie tot de late middeleeuwen. Eerder trof men middeleeuwse resten aan van de voorgangers van het Arcense kasteel, de watermolen en de kerk. Zie: Middeleeuwen; Romeinse tijd. Literatuur: X.C.C. van Dijk, *Vondsten uit Velden. Een archeologische inventarisatie in de gemeente Arcen en Velden* (Lottum 1997); drs. X.C.C. van Dijk, Een archeologische verwachtings- en beleidsadviskaart voor de gemeente Arcen en Velden. Deel II: landschap en archeologie (Weesp, 2009); www.synthegra.nl/nieuws/8/water-binnen-de-wal.html.

Archief Het archief van de voormalige gemeente Arcen en Velden wordt sinds 2006 bewaard in het gemeentearchief van Venlo. Eerder lagen de stukken in het gemeentehuis in Arcen. De archieven van de schepenbank en de doopregisters (vanaf 1613), de huwelijksregisters (vanaf 1612) en overlijdensregisters (vanaf 1622) en de archieven van de parochie H.H. Petrus en Paulus bevinden zich in het Regionaal Historisch Centrum in Maastricht. Hier zijn ook de archieven van de schepenbank en de doop-, trouw- en overlijdensregisters (vanaf 1615) van Velden ondergebracht. Het archief van de schepenbank van de heerlijkheid Arcen en Velden werd in 1972 geïnventariseerd door M. Wijnen. De schepenbank trad omstreeks 1600 in werking en hield in 1794, met de komst van de Fransen, op te bestaan. Door brand en plunderingen gingen delen van het archief verloren.
Het archief van het kasteel Arcen (1303-1782) bestaat uit 88 dozen en portefeuilles met informatie over de Heren van Arcen en hun bezittingen. In de loop der eeuwen is nogal wat materiaal van dit archief verloren gegaan of elders terecht gekomen. Via allerlei omwegen kwam een deel van het archief in de Hessische universiteitsstad Marburg terecht. Hier kocht dr. Albert Freiherr van Bönninghausen het aan, die de stukken – om ze voor verdere omzwervingen te behoeden – in 1967 aan het gemeentearchief van Venlo schonk. Dat deed hij omdat de gemeente Arcen en Velden destijds niet over een brandvrije kluis beschikte. In 1987 en 1993 verscheen een tweedelig oorkondenboek over het archief van kasteel Arcen, dat werd samengesteld door mejuffrouw Jo Stoel. In het Venlose gemeentearchief bevindt zich ook het archief van het kerspel Arcen (1502-1797), het kerspel Lomm (1606-1797) en het kerspel Velden (1668-1797), het archief van de gemeentesecretarie Arcen en Velden (1794-2009), het archief van het burgerlijk armbestuur Arcen (1795-1940) en het burgerlijk armbestuur Velden (1872-1939). Verder bewaart men het archief van de gemeenteontvanger (1826-1939) en de burgerlijke stand van Arcen en Velden (1795-1940), de parochiearchieven van de Heilige Andreas (1442-1954) en Petrus en Paulus (1453-1979), het archief van het Sint-Sebastianusgilde en het kadaster van Arcen en Velden (1794-1939). Zie: Heren van Arcen (Arcen); Kasteel (Arcen); Kerspel; Parochie; Sint-Sebastianusgilde (Arcen); Stoel, Jo (Lomm). Literatuur: J.H.G.M. Stoel, *Archief kasteel Arcen. Oorkondeboek 1303-1450* (Lomm 1987) en 1400-1782 (Lomm 1993); J. Hegger, *Lomm van gehucht tot dorp* (Lomm 1994).

Armenzorg *Caritatieve instellingen.* Personen in nood konden in Arcen, Lomm en Velden vele eeuwen een beroep doen op de zogenoemde *naoberplich*. Het betrof een ongeschreven regel dat leden van kleine leefgemeenschappen elkaar indien nodig hielpen. Daarnaast was een kerkelijke organisatie actief op het terrein van de armenzorg. De bemoeienissen van de burgerlijke overheid met minderbedeelden was gering. Zij beperkte zich tot het financieel ondersteunen van het burgerlijk armbestuur. In 1872 besloot de gemeenteraad het algemeen burgerlijk armbestuur te splitsen in een afzonderlijk armbestuur voor Arcen en een voor Velden. Ook de leden van de diverse gilden boden elkaar hulp. In 1938 was naast de burgerlijke armbesturen alleen in Velden sprake van een RK Parochiaal Armbestuur. Het armbestuur hielp met geld, goederen in natura en brandstoffen. Een toenemende overheidsbemoeienis droeg vanaf het begin van de twintigste eeuw ertoe bij dat onderlinge sociale hulp gaandeweg afnam.

Belgische tijd *Periode tussen 1830 en 1839 waarin Arcen, Lomm en Velden onder Belgisch bestuur vielen.* Na de Belgische omwenteling in 1830 kwam Limburg, met uitzondering van de vesting Maastricht, bij het koninkrijk België. Ook Arcen, Lomm en Velden waren hierna negen jaar Belgisch. Het provinciebestuur zetelde in Hasselt en het landsbestuur in Brussel. De circa 1550 inwoners van Arcen, Lomm en Velden waren Belgen en hun gemeente hoorde bij het kanton Venlo. Veel veranderde er in de drie dorpen niet onder de Belgische tricolore. Wel kwam de Maashandel stil te liggen, wat slecht was voor de lokale economie. Als gevolg van het Traktaat van Londen (19 april 1839) werden de provincies Limburg en Luxemburg elk in twee stukken verdeeld. Limburg kreeg een Nederlands en een Vlaams deel. Arcen, Lomm en Velden, die tot het eerstgenoemde deel behoorden, kwamen weer onder Nederlands gezag.

Bibliotheek In het begin van de twintigste eeuw kwam er in Velden op initiatief van kapelaan Schmitz een volksbibliotheek. Waar de bibliotheek startte, is niet bekend. Wel weten we dat de boekenuitleen enige tijd later plaatsvond vanuit de meisjesschool aan de Kloosterstraat. Na de Tweede Wereldoorlog was er een parochiebibliotheek in een ruimte van de kerk aan de zijde van de Dorpsstraat. Die leesbibliotheek ging op 11 december 1949 van start en werd gerund door vrijwilligers. Die moesten beslissen of de jeugd een boek wel of niet mee mocht nemen. In 1966 verhuisde de bibliotheek naar het tot gemeenschapshuis ingerichte voormalige Sint-Josephklooster aan de Kloosterstraat. Boven was een jeugdafdeling, beneden de afdeling voor volwassenen. Hier bleef de boekenuitleen tot in 1975 een eigen onderkomen met een leeszaal gereed kwam aan de Veerweg.
De eerste boekenuitleen vond in Arcen plaats in de noodkerk, die in 1948 Aan de Wal was gebouwd. Hier bleef de bibliotheek gehuisvest, ook nadat de noodkerk in 1959 was verbouwd tot gemeenschapshuis. De uitleen vond aanvankelijk aan de voorzijde van het gebouw plaats en kreeg vanaf 1982 meer ruimte in een aanbouw aan de achterkant. Tijdens de verbouwing in 1981 vond de bibliotheek tijdelijk onderdak in een achterzaal van Chinees restaurant Het Verre Oosten aan de Koestraat. De boeken kwamen van de Provinciale Bibliotheek Centrale. Er was een collectie voor volwassenen en een speciale 'teenager-afdeling'. Bij het 25-jarig bestaan in 1990 beschikte de bibliotheek over 21.000 titels (boeken, platen, tijdschriften, videobanden, kranten en puzzels). Velden had 29.000 titels in huis. Vanwege bezuinigingen werd in 1998 besloten om van de bibliotheek in Velden de hoofdvestiging te maken en de bibliotheek in Arcen te verkleinen tot een servicepunt met een beperkte collectie boeken. De bibliobus, die in Lomm de boekenuitleen verzorgde, werd opgeheven. In Velden bleef de bibliotheek aan de Veerweg. Vanaf 1 januari 2011 nam de Openbare Bibliotheek Venlo de dienstverlening in Arcen en in Lomm over. Aanvankelijk gebeurde dat in Arcen en Lomm via een bibliobus en later met een uitleenpunt in de basisscholen. Zie: Vilgaard, De (Velden).

Brandweer Tot aan de zeventiende eeuw is weinig bekend over de brandbestrijding in Arcen, Lomm en Velden. Bij een brand werd in de regel de gehele bevolking ingeschakeld om vanaf beken of putten het bluswater met een zogenaamde emmertjesketting naar de plek des onheils te transporteren. Daar stonden mensen die de leiding hadden en beslisten waar het water op de brandhaard moest worden gegooid. In 1862 was er in Arcen één spuit en waren er 25 emmers, een ladder en twee haken. Ook in Lomm en in Velden was een spuit aanwezig in een speciaal brandspuithuisje. In Velden beschikte men bovendien

over zestien emmers en acht haken. In het gehucht Schandelo was aan de Schandeloseweg een spuithuisje waarin tot 1985 een handbediende brandspuit stond.
Uit een onderzoek van de brandspuitenfabriek Concordia bleek dat het met het blusmaterieel in de dorpen Arcen, Lomm, Velden en Schandelo in 1919 slecht was gesteld. In Arcen was een verouderde handbrandspuit zonder zuigvermogen, die men met handemmers moest vullen. De persslangen waren verouderd en te klein van diameter. Ook Lomm beschikte over een slecht functionerende bak-handbrandspuit, eveneens zonder zuigvermogen. Hier was slechts één persslang aanwezig, waardoor bij verplaatsing van de straalpijp eerst de brandspuit moest worden verplaatst omdat de slang anders te kort was. Schandelo beschikte over een oude bak-handbrandspuit zonder zuigvermogen en twee slangen. Ook hier ontbrak een bluswatervoorziening. In Velden was de situatie evenmin rooskleurig en was zelfs de brandspuit onbruikbaar. Het rapport leidde tot een reparatie en vervanging van het materieel in alle kernen. Nieuw was dat alle brandspuiten en slangen eenzelfde koppeling kregen en voortaan bij calamiteiten gezamenlijk konden worden ingezet.
Op 20 juni 1920 werd door de gemeenteraad van Arcen en Velden een reglement voor de brandweer vastgesteld. Hierin stond dat het gemeentebestuur voor elke spuit een brandmeester en twaalf brandwachten moest benoemen. Bij brand kreeg de brandmeester een vergoeding van vijf gulden per uur en de manschappen vier. Voor het vervoer per paard van de brandspuit kwam vijf gulden beschikbaar. Nadat de brandweer van Venlo in 1923 een autospuit had aangeschaft, werd bij grote branden vaker de hulp van de buurgemeente ingeroepen.
In 1930 beschikten Arcen en Lomm over drie brandspuiten, twee brandladders, vier bijlen, 320 meter brandslang, achttien schoppen en tien brandemmers. In Velden en Schandelo had men twee brandspuiten, twee ladders, vier bijlen, tachtig meter slang, twaalf schoppen, negen emmers en vier brandweerhaken.
In de Tweede Wereldoorlog kreeg de gemeente voor het eerst de beschikking over een klein draagbaar motorspuitje. Vanaf april 1950 was het wettelijk mogelijk dat gemeenten samenwerkten waar het ging om gemeenschappelijke belangen, zoals brandbestrijding. Dit leidde ertoe dat Venlo in 1954 de uitrukdienst van Arcen-Velden overnam. De preventieve taak bleef in handen van de technische dienst van de gemeente Arcen en Velden. Ook bleef in de gemeente Arcen en Velden tot omstreeks 1970 een eigen bosbrandweer actief.
Vanaf 1979 maakten alle brandweerkorpsen in het Gewest Noord-Limburg deel uit van de toen opgerichte Regio Brandweer Noord-Limburg. Die was belast met gemeenschappelijke zaken als een regionale alarmcentrale, opleidingen, rampenbestrijding en ambulancevervoer. De daadwerkelijke uitrukdienst en de preventie bleven een taak van de gemeentelijke brandweren. In verband met een toename van de uitrukdienst en het gegeven dat steeds meer specialisme nodig was, stelde de brandweer van Venlo in 1999 een onderbrandmeester aan voor preventieve werkzaamheden in Arcen en Velden.
In verband met de verplaatsing van de Venlose brandweerkazerne van de Nijmeegseweg naar de Ariënstraat in Tegelen werd de opkomsttijd voor de gemeente Arcen-Lomm-Velden te groot. Derhalve richtte men in 2005 een vrijwillige brandweer Arcen-Velden op met een post op industrieterrein De Spikweien in Lomm. De post beschikt over een eigen brandweervoertuig en kan een beroep doen op een twintigtal vrijwilligers. Na de gemeentelijke herindeling in 2010 maakt het vrijwilligerskorps volledig deel uit van de Venlose brandweer en vallen ook de preventieve werkzaamheden onder de verantwoordelijkheid van Venlo. Per 1 januari 2011 zijn de brandweerkorpsen van Venlo en Beesel, inclusief de vrijwilligersgroepen Lomm, Venlo en Belfeld, opgegaan in de Veiligheidsregio Noord- en Midden-Limburg.

Burgemeesters In 1816 kwam de gemeente Arcen en Velden bij het Koninkrijk der Nederlanden. Het burgemeestersambt werd hierna achtereenvolgens bekleed door J. van Deelen

Burgemeester Willem Linders.

(1816-1825), P.C. Haffmans (1825-1836), J.T. van den Bergh (1836-1866), G.J. Derckx (1866-1918), L. de Lang Evertsen (1918-1919), M. Coenders (1919-1923), P. H. Gubbels (1923-1960), W.P.G. Linders (1960-1974), R.M.H.G. van Soest-Jansbeken (1974-1986), E.A. Mooren (1986-1994), L.J.P.M. Frissen (1994-2001), J.W. Kersten (2001, waarnemend), A.H.M.J. Tans (2001-2009), P. van der Zaag (2006, waarnemend). Vanaf de gemeentelijke herindeling in 2010 was de Venlose burgemeester H.M.F. Bruls tevens burgemeester van de stadsdelen Arcen, Lomm en Velden. In 2012 werd hij opgevolgd door Antoin Scholten, nadat Wim Dijkstra de functie tijdelijk had waargenomen. Zie: Politiek; Soest-Jansbeken, Rie van.

Dialect *Streektaal*. De dialecten van Arcen, Lomm en Velden verschillen niet veel van elkaar. Ze horen bij de 'Noord-Limburgse streektalen', zoals die worden gesproken in Venlo en omgeving. Dit beperkte gebied duidt men ook wel aan als het *Mich*-kwartier. Het Veldense dialect lijkt het meest op het Venloos. Arcen is de noordelijkste plaats waar 'Limburgs' wordt gesproken; boven Arcen gaan de betoningslijn en de *du (dich)* / *gij*-grens Duitsland in. Het Arcens valt nog wel binnen het *mich*-gebied, maar het heeft al wat meer de klankkleur van het Horster dialect; men zegt er *boeëm*, en geen *boum*. In 1989 stelden Ger Litjens en Alfo van Soest een boekje samen met woorden uit het dialect van Arcen en Lomm, met als titel *En haffel Ârces / Lôms*. Typische woorden zijn: *aanpoemele* (aantrekken van kleding), *hemelbieëske* (onzelieveheersbeestje), *kemeliewagen* (woonwagen), *moörstieën* (baksteen), *oettelle* (aftellen), *plefonger* (stucadoor) en *stipvesiet* (bezoekje). Mede door de komst van Venlonaren en het gegeven dat veel Veldenaren in andere plaatsen werken, slopen er Venlose woorden in het Veldens. Toch zijn er nog heel wat verschillen. Zo zeggen Veldenaren *ok* in plaats van *ouk* (Venloos), *höbbe* in plaats van *hebbe* (Venloos), *brifke* in plaats van *breefke* (Venloos) en *hajje* in plaats van *hadde* (Venloos). Typische Veldense woorden zijn: *gesluns* (ingewanden), *petatteblaom*, (aardappelmeel), *gääl* (peettante), *muu* (moe) en *haoze* (kousen). Een typische uitdrukking is: *Bis dich belaajtaffeld?* (Ben je nou helemaal?). Op initiatief van Jan Arts wordt vanaf 2003 jaarlijks door de Dialectvereniging Veldeke Venlo een declamatiewedstrijd georganiseerd voor Veldense basisschoolleerlingen.

Dorpsraden *Adviesgroepen*. Na de gemeentelijke herindeling van 2010, waarbij de gemeente Arcen en Velden een deel werd van de gemeente Venlo, kwamen er drie dorpsraden. Op 15 april 2009 ging als eerste de dorpsraad Lomm aan de slag. Hierna volgden Velden en Arcen op respectievelijk 10 en 23 november 2009. De raden adviseren het stadsbestuur en behartigen groepsbelangen van bewoners. Het gaat daarbij hoofdzakelijk over veiligheid, voorzieningen, het bedrijfsleven en het verenigingsleven. Zie: Herindeling; Politiek.

Eerste Wereldoorlog *Periode tussen 1914 en 1918*. Nederland bleef tijdens de Eerste Wereldoorlog, die op 28 juli 1914 uitbrak, neutraal. In de oorlog stonden Duitsland, Oostenrijk en Turkije (de Centralen) tegenover Frankrijk, Groot-Brittannië en Rusland (de geallieerden). Soldaten stonden vele jaren tegenover elkaar in kilometerslange loopgraven. Het was een oorlog die miljoenen slachtoffers eiste. Toen de Verenigde Staten in 1917 de kant van de geallieerden kozen, raakten die aan de winnende hand. De gevolgen van de oorlog waren in Nederland vooral in de grensstreek merkbaar. Doordat de landsgrenzen waren gesloten, kwam het sociale en economisch verkeer nagenoeg stil te liggen en nam de smokkelhandel toe. Er volgde een militaire mobilisatie en langs de grens kwam extra bewaking om het eigen grondgebied te verdedigen. In Arcen, Lomm en Velden werden soldaten ingekwartierd en langs de grens met Duitsland wierp men aarden wallen op. Op verschillende plaatsen langs de wegen stelde het Nederlandse leger wachtposten in. Aan de oorlog kwam op 11 november 1918 een einde toen de Centralen capituleerden en de zogenoemde Vrede van Versailles werd getekend.

Franse tijd *Periode tussen 1794 en 1814*. Met de komst van de Fransen kwam een einde aan de heerlijkheden. Dat gold ook voor de vrije heerlijkheid Arcen en Velden. Het bezette gebied werd in 1794 bestuurlijk praktisch gelijkgeschakeld met Frankrijk. De rechtspraak via de schepenbanken en de

Briefhoofd Franse Republiek.

Gelder omstreeks 1635.

heerlijke rechten kwamen te vervallen. Matheus Hafmans trad aan als *agent municipal* (een voorloper van het ambt van burgemeester) van Arcen en Jean Haenen bekleedde de functie in Velden. De drie dorpen hoorden bij het departement van de Roer. In 1798 voegden de Fransen Arcen en Lomm bij het kanton Geldern en Velden bij het kanton Wankum. Tegen het einde van 1800 verdwenen de kleine communes en kwamen er grotere bestuurlijke eenheden. Eind 1800 richtten de Fransen de *Mairie de Velden* op, met de kernen Arcen, Lomm en Velden. Jean Haenen was de eerste *maire* (burgemeester). Op 9 maart 1801 werden de departementen met Frankrijk verenigd, samen met het hele gebied tussen Rijn en Maas. Arcen, Lomm en Velden behoorden sindsdien tot de Franse Republiek. De drie kernen vielen onder het kanton Wankum, dat onderdeel was van het arrondissement Kleef.
De kloosters werden door de Franse bezetter gedwongen hun bezittingen af te staan. Zo verloren de zusters annunciaten in Velden boerderij Lamershof. De Franse Revolutie luidde ook het (tijdelijke) einde in van de gilden en schutterijen. In 1798 schafte Napoleon ze af. Ook de wetgeving veranderde, er kwam een nieuwe tijdrekening en een burgerlijke stand. Dit laatste leidde ertoe dat familienamen definitief kwamen vast te liggen. De drie dorpen moesten vanaf 1802 ook soldaten leveren om mee te vechten tijdens de Napoleontische veldtochten. In 1814 werd het departement van de Roer, inclusief Arcen, Lomm en Velden, door de Fransen ontruimd. Het Wener Congres trok vervolgens in 1815 nieuwe grenzen in Europa. Arcen, Lomm en Velden kwamen bij het nieuw opgerichte Koninkrijk der Nederlanden. Vanaf 1 januari 1816 gebeurde dat als gemeente Arcen en Velden. Zie: Gemeente; Lamershof (Velden); Politiek; Schepenbank. Literatuur: Jan Keltjens, Alfo van Soest, Gerrit Stappers, *Een bloemlezing uit de geschiedenis der dorpen Arcen, Lomm en Velden. Sedert 1 januari 1816 gemeente Arcen en Velden* (Arcen 1997).

Gelder *Graafschap/Hertogdom*. Gelder (Gelre) ontstond in 1046 als heerlijkheid rondom de thans Duitse plaatsen Geldern, Pont en Wassenberg. In de hierop volgende eeuwen wisten de Heren hun gebied uit te breiden in de huidige provincie Gelderland, Noord-Limburg en een deel van de thans Duitse Nederrijn. Aanvankelijk was Gelder een graafschap, maar in 1339 werd de graaf van Gelder tot hertog verheven. Het hertogdom was verdeeld in vier kwartieren, Arcen, Lomm en Velden hoorden tot het Overkwartier. Het Verdrag van Venlo maakte in 1543 een einde aan het zelfstandige hertogdom. Het gebied kwam toen bij het Habsburgse statencomplex. De geschiedenis van Arcen, Lomm en Velden is sterk verweven met die van het graafschap, later hertogdom Gelder. Zie: Heerlijkheid; Staatkundige situatie.

Gemeente *Bestuurlijke eenheid*. In 1794 en in 1795 was sprake van drie 'gemeenten': Arcen, Lomm en Velden. Alle drie horen ze bij het kanton Geldern. Vanaf 24 december 1798 vormden Arcen en Lomm één gemeente onder het kanton Geldern. De gemeente Velden kwam bij Wankum. Vanaf dat moment waren er twee gemeenten. Deze toestand was echter van korte duur, want op 17 oktober 1800 werd Jean Haenen benoemd als *maire* van de Mairie Velden, waartoe ook Arcen en Lomm behoorden. De *mairie* telde 857 inwoners. De eerste vergadering van de gemeenteraad vond plaats op 9 februari 1801. Nadat de Fransen in 1815 waren verdreven, kwamen de drie dorpen bij het Koninkrijk der Nederlanden. Vanaf 1 januari 1816 vormden ze de gemeente Arcen en Velden met J. van Deelen als eerste burgemeester. Op 24 februari 1817 werd de gemeente vergroot met delen van de Pruisische gemeenten Walbeck en Straelen, de zogenoemde Traktaatgronden. Arcen en Velden bleef hierna Nederlands, met uitzondering van twee periodes. Van 1830 tot 1839, de tijd van de Belgische omwenteling, was de gemeente negen jaren Belgisch en tussen 1940 en 1945 bezet door de Duitsers.
De gemeente Arcen en Velden grensde in het oosten aan Duitsland, in het zuiden aan de gemeente Venlo, in het westen aan de Maas en in het noorden aan de gemeente Bergen. Velden was qua inwonertal lang de grootste plaats in de gemeente, gevolgd door Arcen en Lomm. Ook kende de gemeente enkele gehuchten als Lingsfort, Bong, Schandelo, Het Vorst, De Krosselt, Hasselderheide en 't Hanik. Op 1 januari 2010 werd de gemeente Arcen en Velden samengevoegd met de gemeente Venlo. Zie: Arcen (Arcen); Bong (Velden); Burgemeesters; Franse tijd; Grenscorrecties; Hanik (Lomm); Hasselderheide (Velden); Herindeling; Krossselt, De (Velden); Lingsfort (Arcen); Politiek; Raadhuis; Schandelo (Velden); Velden (Velden).

Gemeentehuis Zie: Raadhuis.

Gemeentevlag Op 4 juni 1968 stelde de gemeenteraad van Arcen en Velden een gemeentevlag vast. Dat was een eenvoudige vlag bestaande uit een blauw en een geel veld, lopend van linksboven naar rechtsonder. In 1978 werd die vlag drastisch gewijzigd. De nieuwe vlag kreeg de kleuren geel en groen met daarin linksonder het kasteel van Arcen en rechtsboven het eikenblad van Velden. Zie: Wapens.

Gemeentevlag (1978).

Gemeentewapen Zie: Wapens.

Grenscorecties Na de totstandkoming van de gemeente Arcen en Velden werden de gemeentegrenzen diverse malen aangepast. Dat gebeurde op Nederlandse grond, maar ook internationaal. Zo werd de Limburgse grens met Duitsland (Pruisen) na het Congres van Wenen bepaald via een kanonschot. Dit deed men om te voorkomen dat vanuit Pruisen schepen op de Maas konden worden geraakt. Na de Tweede Wereldoorlog kreeg Nederland op 23 april 1949 ten noorden en ten zuiden van Arcen twee strookjes grond die voorheen Duits gebied waren. De gemeente Arcen en Velden werd hierdoor 0,4 en 0,41 vierkante kilometer groter en het inwonertal steeg met twaalf. In 1963 vond in het gebied opnieuw een correctie plaats.
In januari 2001 vond een grenscorrectie plaats waarbij de autosnelweg A67/E3 de grens werd met de gemeente Venlo. Dat gebeurde omdat het bedrijvencomplex van multinational Océ, dat op Veldens grondgebied lag, dan bij Venlo kon worden getrokken. Eerder lag de grens iets noordelijker, ter hoogte van boerderij Stepkeshof.
Op 12 februari 2008 liet het gemeentebestuur van Arcen en Velden aan de toekomstige fusiepartner Venlo weten dat Arcen en Velden in het noorden van de gemeente een grenscorrectie wilde realiseren bij de locatie Roobeek/Klein Vink. De grens zou in noordelijke richting op moeten schuiven tot en met de Twistedenerweg. Arcen en Velden wilde met de correctie een uitbreiding van recreatiepark Klein Vink vergemakkelijken. Het gewenste gebied hoorde bij de gemeente Bergen, die hieraan in eerste instantie niet wenste mee te werken. Uiteindelijk leidde overleg tussen beide gemeenten tot een compromis. Met een nieuw voorstel om het gebied iets zuidelijker, tot aan de Walbeckerweg, af te staan, kon Bergen wel instemmen. Op 6 april 2009 keurden de gemeenteraden van beide plaatsen de overeenkomst goed. Ze spraken af dat de wijziging per 1 januari 2010 in zou gaan, de dag waarop Arcen en Velden aan Venlo werd toegevoegd.
Het voorstel ging op 16 december 2008 per amendement naar de Tweede Kamer, die het op 4 juni 2009 goedkeurde. Daarmee werd aan het grondgebied van de nieuwe gemeente Venlo ook een deel (0,86 km² onbewoond land) toegevoegd van het grondgebied van de gemeente Bergen. Zie: Gemeente; Herindeling; Klein Vink (Arcen).

Groene Kruis *Vereniging voor maatschappelijke gezondheidszorg*. Het Groene Kruis werd in 1900 opgericht en door Nederland verspreid als een vereniging voor wijkverpleging. Op 20 februari 1916 gebeurde dat ook in Velden. Het Groene Kruis hield zich bezig met de wijkverpleging, bemenste een zuigelingenconsultatie- en een kleuterbureau en organiseerde de uitleen van verplegingsartikelen. Het kruiswerk zelf was aanvankelijk in handen van een zuster van de congregatie van de Goddelijke Voorzienigheid uit Steyl. Later kwam het werk in handen van leken. Vanaf 1946 drukte zuster Gonnie Clevis uit Broekhuizenvorst ongeveer veertig jaar haar stempel op het kruiswerk. Lange tijd had het Groene Kruis geen eigen gebouw in Velden. De eerste consultaties werden in 1936 gehouden in het voormalige café Mooren aan de Markt. In 1945 kwam een wijkgebouw gereed aan de Kloosterstraat. Hier bleef de vereniging tot op 21 augustus 1960 aan de Scholtisstraat een nieuw onderkomen in gebruik werd genomen. Door de aanwas van de bevolking was ook dit wijkgebouw eind jaren zeventig te klein. Vandaar dat men in mei 1980 aan de Kloosterstraat een groter wijkgebouw in gebruik nam. Dit gebouw bestond uit een wagen- en boxenruimte, vergaderruimtes, een spreekkamer voor een arts en een behandelruimte voor een wijkverpleegkundige.
De oprichting van de RK Vereniging 'Het Limburgsche Groene Kruis' afdeling Arcen-Lomm vond plaats op 19 september 1919. Als eerste onderkomen deed een lokaal dienst in het zusterklooster Op de Hor. In 1950 kreeg het Groene Kruis op de hoek van de Pastoor Schrammstraat en Op de Hor een nieuw gebouw, waar men tot in 1974 bleef. Het kruiswerk was ook hier in handen van de congregatie van de Zusters van de Goddelijke Voorzienigheid uit Steyl (zuster Constance), die tevens voor de gezondheidszorg in Lomm verantwoordelijk was. Vrijwel elk gezin was lid van de vereniging.
In 1950 kreeg Lomm een eigen consultatiebureau, waarbij nogal eens van locatie werd gewisseld. Zo was het Groene Kruis een tijdje gehuisvest in een zomerhuisje en in een leegstaande schuur. Met de komst van het gemeenschapshuis in 1975 kwam er een eigen ruimte. Van 1983 tot 1998 was het Groene Kruis in het gezondheidscentrum aan het Antoniusplein gehuisvest.
In 1974 gingen beide afdelingen op in de Regionale Vereniging Het Groene Kruis Noord-Limburg. Dit was een samenwerkingsverband van de plaatselijke Groene Kruisverenigingen Mook, Ottersum, Gennep, Bergen, Afferden, Siebengewald, Well/Wellerlooi, Arcen/Lomm en Velden. De nieuwe vereniging nam alle wijkverpleegkundigen van de plaatselijke afdelingen in dienst en stelde vier wijkziekenverzorgsters aan en een hoofd wijkverpleegkundige. Om aan alle medewerkers onderdak te bieden, werd in 1974 in Arcen de voormalige marechausseekazerne aangekocht, waarin zich in 1976 op de benedenverdieping fysiotherapeut Hans Janse vestigde. Het regiokantoor bevond zich op de bovenverdieping. In 1979 werd er een ruimte aangebouwd die werd gehuurd door tandarts Peter Keijsers. Vanaf 1990 werd het Groene Kruis onderdeel van de Districtsvereniging Het Groene Kruis Noord-Limburg. Door fusering en uitbreiding van het takenpakket groeide de gezondheidsorganisatie uit zijn jasje en werd in Blerick nieuwbouw gepleegd. Op 1 april 1998 werd de plaatselijke afdeling Arcen en Lomm opgeheven. In 1999 vond opnieuw een reorganisatie plaats. Het onderkomen in Arcen werd hierna terug verkocht aan de gemeente Arcen en Velden. Hiermee kwam een einde aan 25 jaar lokale Groene Kruisactiviteiten. Het Groene Kruis in Velden werd op 5 juli 1994 opgeheven. Het wijkgebouw droeg men over aan de regionale kruisvereniging, maar het behield zijn functie voor de Veldense gemeenschap. In 2002 werd door de fusie met de verpleeg- en verzorgingshuizen Zorggroep Noord-Limburg opgericht (Vanaf 2008 Zorggroep Noord- en Midden-Limburg). Arcen, Lomm en Velden maakt hiervan deel uit als Groene Kruis Thuiszorg. Zie: Congregatie van de Zusters van de Goddelijke Voorzienigheid.

Groenste dorp *Schoonheidswedstrijd op het gebied van groenvoorziening*. In 1999 won Arcen en Velden de titel 'Groenste dorp van Nederland', verleend door de organisatie Entente Florale Nederland. Aan de verkiezing deden twaalf gemeenten mee. De titel gaf het recht deel te nemen aan een Europese eindronde. De gemeente behaalde in Europees verband op 3 september 1999 de tweede plaats en ontving een speciale ereprijs omdat natuur, landschap en ecologie er zo goed samengingen.

Heerlijkheid *Middeleeuwse bestuursvorm.* Na het uiteenvallen van het Frankische Rijk werden graven en hertogen steeds onafhankelijker. Decentralisatie en verdeling van het gebied waren het gevolg. In de late middeleeuwen leidde dit tot een standenmaatschappij en een feodaal stelsel. Het gebied van de heerlijkheid Arcen maakte oorspronkelijk deel uit van de mark Straelen. Rond 1070 schonk graaf Bruno, die over het land rond Straelen heerste, zijn bezit in deze streek aan aartsbisschop Anno II voor de oprichting en het onderhoud van de Benedictijner abdij van Siegburg. Zo werden de abten grondheren die uit de streek inkomsten ontvingen. Op 6 september 1330 werd Arcen van de mark Straelen afgescheiden en kreeg het de status van vrije heerlijkheid. De oudst bekende heer was ridder Otto van Buren (1355-1356). De heerlijkheid, waartoe ook Lomm en Velden behoorden, kwam nadien als Gelders leen voor de helft toe aan de Heren van Arcen en voor de andere helft aan de Heren van Grubbenvorst. In 1528 werden beide halve heerlijkheden verenigd. Het gebied van de heerlijkheid werd in het noorden begrensd door de Rode Beek, in het zuiden door Venlo, in het westen door de Maas en in het oosten door het veengebied tussen Arcen en Straelen. De Heren die het gebied bestuurden, hadden heerlijke rechten, ze spraken bijvoorbeeld recht en mochten belastingen heffen. De Heren van Arcen benoemden in Arcen een schout en schepenen voor de lage justitie (kleine vergrijpen en civiele zaken) en voor de hoge justitie (criminele zaken, die met verminking of de dood konden worden bestraft). In Velden gebeurde dat door de Heren van Grubbenvorst. De Heren woonden op een kasteel, dat tevens het bestuurlijke centrum van de heerlijkheid was en een strategisch bolwerk ter verdediging van het gebied.
Tot 1543 hoorde de vrije heerlijkheid Arcen bij het hertogdom Gelre. Hierna hoorde het gebied bij Habsburg, Spanje, Pruisen, Oostenrijk en opnieuw Pruisen. Met de komst van de Fransen kwam in 1798 een einde aan de heerlijkheid en werden de heerlijke rechten afgeschaft. Zie: Abdij Siegburg (Arcen); Arcen (Arcen); Franse tijd; Gelder; Heren van Arcen (Arcen); Kasteel (Arcen); Middeleeuwen; Schepenbank; Staatkundige situatie; Stapelrecht (Arcen); Veer (Arcen).
Literatuur: J.G.M. Stoel, 'Handel op de Maas', in: Jaarverslag 1993 van de historische werkgroep Arcen-Lomm-Velden. *Cahiers van de historische werkgroep Arcen-Lomm-Velden* 24 (Velden, 1994); Mejuffrouw J.G.M. Stoel, *Arcen: De Heerlijkheid, de Heren en Huizen* (Venlo 1995).

Herindeling *Samengaan van gemeenten.* Arcen en Lomm vormden lange tijd een heerlijkheid. Velden hoorde daar deels bij, maar was ook een deel van de heerlijkheid Grubbenvorst. In 1800 maakten de Fransen van de drie dorpen de *Mairie de Velden.* In 1816 werd dat de gemeente Arcen en Velden. Vooral de inwoners van Velden voelden zich hierna lange tijd tekort gedaan. Vandaar dat zij in 1947 aansluiting zochten bij Venlo. De gemeente Venlo zag dat echter niet zitten, waardoor de plannen niet werden uitgevoerd. In 1973 kwam het ontwikkelingsorgaan Noord-Limburg met een herindelingsvoorstel waarbij Arcen en Velden dreigde te worden ingelijfd bij Venlo. Er volgden massale protesten. Die hadden succes, want de plannen gingen niet door. In 1985 was opnieuw sprake van een herindeling. Ditmaal kwam het initiatief uit politiek Den Haag. Arcen en Lomm zouden naar Bergen gaan en Velden naar de gemeente Venlo. Er ontstond veel commotie, maar tot opluchting van de inwoners van Arcen, Lomm en Velden gingen de plannen opnieuw niet door. Kennelijk voelde een groot deel van de Veldenaren zich gaandeweg steeds beter thuis in de gemeenten Arcen en Velden, want toen Venlo in 1987 zelf pleitte voor een samengaan met Arcen en Velden, bleek de saamhorigheid in de drie kernen groot. Vele inwoners en alle raadsfracties kwamen in verzet en er verschenen protestborden langs de weg met de leuze 'Arcen, Lomm en Velden bij Venlo? Dat nooit!' Ook in 1995 sprak de gemeenteraad zich unaniem uit tegen elke vorm van overleg die tot een herindeling kon leiden. Schaalvergroting zag men niet als een argument om op te gaan in een grotere gemeente. In de volgende jaren kregen kleine gemeenten het echter steeds moeilijker om allerlei voorzieningen in stand te houden. Er volgden vele herindelingen. Ook in Noord-Limburg was dat het geval. Nadat in 2000 een herindeling had plaatsgevonden waarbij Tegelen en Belfeld met een deel van Grubbenvorst bij de gemeente Venlo waren gevoegd, was het een kwestie van tijd voordat ook Arcen en Velden zou fuseren. De sfeer was inmiddels omgeslagen. Op 13 maart 2008 stemde de gemeenteraad van Arcen en Velden unaniem in met een samengaan met Venlo. Dat gebeurde na een intensieve raadpleging van de bevolking, bedrijfsleven en verenigingen. Eerder was nog gekeken naar een

Hoogwater in Arcen (1993).

samengaan met Horst aan de Maas, terwijl de gemeenteraden van Bergen, Gennep, Mook en Middelaar ook de deur voor een fusie met Arcen en Velden hadden opengezet. Een opsplitsing van de kernen Arcen, Lomm en Velden was voor de lokale politiek geen optie. Per 1 januari 2010 was de herindeling een feit en hield de zelfstandige gemeente Arcen en Velden op te bestaan. Venlo werd 42 vierkante kilometer groter en kreeg er 9605 inwoners bij. Daarmee telde de nieuwe gemeente Venlo meer dan 100 000 mensen op ruim 128 vierkante kilometer. Zie: Dorpsraden; Franse tijd; Gemeente; Grenscorrecties; Politiek.

Historische Werkgroep Arcen-Lomm-Velden
Op 7 februari 1981 werd op initiatief van onderwijzeres Jo Stoel een historische werkgroep opgericht. Daaraan ging een oproep in het *Dagblad voor Noord-Limburg* vooraf. Kennelijk was er behoefte aan een dergelijke groep, want in het eerste jaar meldden zich 55 personen aan als lid. De eerste jaren kwam de werkgroep bijeen bij café Pingen in Lomm, terwijl het archief werd bewaard in het voormalige klooster in Velden. In 1987 verhuisde de werkgroep naar de Hansenhof op de hoek Hasselt-Ebberstraat in Hasselt. De historische werkgroep houdt zich bezig met veldverkenningen en biedt hulp bij officiële opgravingen. Ook verrichten de leden archief- en stamboomonderzoek. Ze tekenen verhalen op en verzamelen publicaties en foto's over de eigen streek. Vanaf 1981 publiceren ze de resultaten daarvan in een serie cahiers. Uit de Historische Werkgroep Arcen-Lomm-Velden kwam de Stichting Behoud Watermolen Arcen en de Stichting Beheer en Behoud van Veldkruisen en Wegkapellen Arcen/Velden voort. In 2012 ontving de Historische Werkgroep Arcen-Lomm-Velden de monumentenprijs van de gemeente Venlo. Zie: Hansenhof (Velden); Kasteel (Arcen); Stichting tot Behoud en Beheer van Veldkapellen en Wegkruisen in Arcen en Velden; Stoel, Jo (Lomm); Wijmarse watermolen (Arcen).

Hoogwater *Overstromingen.* Arcen, Lomm en Velden hebben veel aan de Maas te danken, maar de rivier zette in de loop der eeuwen ook meermaals grote delen van de dorpen onder water. Dat gebeurde vooral in periodes waarin de harde ondergrond in de Ardennen en Noord-Frankrijk het regenwater niet kon opnemen en het in de Maas terecht kwam. Jaren van extreem hoge waterstanden waren 1820, 1850, 1880, 1920, 1924 en 1926. Vooral in dat laatste jaar bereikte de Maas recordhoogtes. In de eerste dagen van 1926 stond het water zo hoog dat zelfs het hoogwaterhuis in Hasselt een meter in het water stond. Op 3 januari werd in Arcen een hoogste waterstand van 17,32 meter boven NAP gemeten. Varkens waren op het

hoger gelegen kerkhof ondergebracht en de koeien op de hei of op hoger gelegen gebied aan de grens met Duitsland. Veel gezinnen verhuisden naar bovenverdiepingen of zolders. In Velden bereikte de rivier een hoogste stand van 18,84 meter NAP. In 1984 ging het net goed en bleef nagenoeg alles droog, maar in december 1993 bereikte het water opnieuw recordhoogtes en stond vrijwel heel Arcen onder water. In januari 1995 was het opnieuw raak. Door de ervaringen uit 1993 kon men deze keer met vereende krachten de meeste straten en huizen droog houden. Dat gebeurde met de hulp van vrijwilligers, brandweerkorpsen uit het hele land en enkele tientallen RAF-militairen. De overstromingen in 1993 en 1995 waren voorafgegaan door een lange periode met gestage en soms hevige neerslag. In januari 1995 viel in totaal 350 millimeter regen, tweemaal zoveel als normaal. Op 1 februari bracht koningin Beatrix een bezoek aan de gemeente Arcen en Velden om de inwoners een hart onder de riem te steken. Het hoge water in de jaren negentig was voor de overheid aanleiding ingrijpende maatregelen te nemen. Er kwamen extra dijken en een hoogwatergeul als onderdeel van het project Zandmaas tussen Roermond en Den Bosch. Ook werd de Maas tussen Venlo en Arcen vanaf 2013 door Rijkswaterstaat twee tot drie meter verdiept. Zie: Hoogwatermonument (Arcen); Hoogwatergeul (Lomm); Heischuur (Arcen); Hoogwaterhuis (Velden), Regimentsdijk (Arcen); Maascorridor. Literatuur: Loek Backes, *Samen kunnen wij in ARCEN bijna alles!* (Arcen 1995).

Jumelage *Stedenuitwisseling*. In 1974 knoopte de gemeente Arcen en Velden officiële contacten aan met het Oostenrijkse Landeck, waarmee ook uitwisselingen plaatsvonden. Dat gebeurde eerder, dichter bij huis en informeler, ook al met de Duitse plaatsen Geldern (1964) en Straelen (1967). In 1990 volgde een tweede officiële jumelage toen de burgemeester van Salzhemmendorf, in de Duitse deelstaat Nedersaksen, het initiatief nam tot het aanknopen van vriendschapsbanden. Beide gemeenten onderhielden al vanaf 1988 contacten. Na een bezoek van de leden van de gemeenteraad aan Salzhemmendorf werd een jumelagecomité opgericht vanuit verschillende verenigingen uit Arcen, Lomm en Velden. Het comité kreeg als opdracht de vriendschap tussen de bevolking van beide gemeenten te bevorderen. Dat gebeurt sindsdien door kennis te maken met Duitse zustervereniging en door diverse activiteiten te organiseren, zoals voetbaltoernooien en concerten. In de loop van de tijd hebben vele verenigingen, c.q. delegaties van verenigingen, vriendschapsbanden aangeknoopt met de partnerstad en volgden uitwisselingen. De jumelage met Landeck werd enkele jaren nadat de uitwisseling met Salzhemmendorf was gestart, beëindigd omdat de afstand te groot bleek om regelmatige contacten te onderhouden. De samenwerking met de buitenlandse partnersteden leidde er op 29 september 1990 toe dat de gemeente Arcen en Velden het *Diplôme d'Honneur* kreeg overhandigd, een onderscheiding van de Raad van Europa voor gemeenten die de 'Europese gedachte' goed hebben uitgedragen. Na 25 jaar nam de belangstelling voor de jumelageactiviteiten af. Daarbij speelde ook mee dat de gemeente Arcen en Velden inmiddels met Venlo was gefuseerd. Het comité besloot daarom een slapend bestaan te leiden. In september 2012 werd de jumelage afgesloten met een bezoek aan de wereldtuinbouwtentoonstelling Floriade.

Kerkelijke indeling In de tweede helft van de dertiende eeuw behoorde de kerk van Arcen tot het dekenaat Straelen. Lomm hoorde bij de parochie Arcen. Arcen en Lomm waren een onderdeel van het bisdom Keulen en Velden van het bisdom Luik. Vanaf 1559 vielen Arcen, Lomm en Velden onder het bisdom Roermond met het landdekenaat Krickenbeck. In 1662 werd in Arcen een kapelanie gesticht en in 1671 in Velden. Toen de Fransen het bisdom Roermond in 1801 ophieven, kwamen de drie dorpen bij het nieuwe bisdom Aken. Dat bleef zo tot in 1821 het kerkelijk bestuur in handen kwam van het bisdom Luik. In 1840 hoorden Arcen, Lomm en Velden bij het Apostolisch Vicariaat Roermond, dat in 1853 weer een bisdom werd. Binnen het bisdom viel het gebied onder het dekenaat Venlo. In 1936 werd Lomm kerkelijk zelfstandig, eerst als rectoraat en twee jaar later als parochie. Vanwege terugloop van het aantal kerkgangers en een gebrek aan geestelijken, vormen Arcen, Lomm en Velden vanaf 1 augustus 2009 een parochiecluster met één bestuur. Zie: Parochies; Parochie (Arcen); Parochie (Lomm); Parochie (Velden).

Kerspel *Kerkelijke eenheid*. De term heeft betrekking op het territorium van een parochie of kerkelijke gemeente. Vanaf de vijftiende eeuw tot ongeveer 1700 worden Arcen, Lomm en Velden aangeduid als kerspel. Hierna is sprake van twee gemeenten. Zie: Archief; Gemeente.

Loopgroep ALV (2012).

Kunstwerken Zie: Beele, Ruud van der (Arcen); Frenske (Velden); Gekke Maondaagkunstwerk (Velden); Hoogwatermonument / Dijkpaviljoen (Arcen); Kunstwerken (Arcen); Overwinning; Quelle, Die (Arcen); Trienke (Velden); Veloar (Arcen-Lomm-Velden); Weerkei (Arcen).

Lokale omroep *Lokale radio- en televisieomroep*. In 2001 kreeg de Bergense, Arcen en Veldense Lokale Omroep Stichting (BAVLOS) zendtijd toegewezen voor de uitzending van een programma voor algemene omroep in de gemeenten Bergen en Arcen en Velden. De omroep zond uit onder de naam Radio Maasland (vanaf 2005 met een kabelkrant) en Maasduinen TV. Door de fusie met de gemeente Venlo in 2010 kwam de zendmachtiging van de Omroep Maasland te vervallen en verleende het Commissariaat voor de Media het uitzendrecht in Arcen, Lomm en Velden aan de Omroep Venlo.

Lopersgroep ALV *Loopsportvereniging*. Lopersgroep Arcen, Lomm, Velden (ALV) werd in april 1987 opgericht. Initiatiefnemers waren Jean Geurts, Huib Noten, Huub Duijf en Huub Hendrickx. De Lopersgroep wil in een ontspannen sfeer gezamenlijk de loopsport beoefenen. In 25 jaar groeide de groep uit tot ongeveer 130 leden. ALV organiseert trainingen en neemt deel aan wedstrijden. De trainingen zijn 's zomers in de bossen van de Ravenvennen en De Hamert en 's winters op straat in Velden en omgeving. De laatste zondag van november organiseert ALV zelf een wedstrijd: de Contour Run op Velden.

Maas-Buurtspoorweg *Vervoermaatschappij*. Sinds de aanleg in 1883 van de spoorlijn Nijmegen-Venlo op de westelijke Maasoever wilde men ook aan de oostkant een goede verbinding tussen beide steden. Het heeft echter nog enkele decennia geduurd voor het zover was. Pas op 28 december 1911 werd hiertoe de Maas-Buurtspoorweg (MBS) opgericht, die op 31 mei 1913 officieel met een tramlijn startte. Arcen, Lomm en Velden kregen hierdoor zowel voor het personen- als het goederenverkeer een voor die tijd goede verbinding met meerdere plaatsen tussen Nijmegen en Venlo. De lijn was 63 kilometer lang en lag in de westelijke berm van de Rijksweg. De toegestane maximumsnelheid was 35 km/uur, later werd hij verhoogd naar 45 km/uur. Tot 1918 ontwikkelde het vervoer zich gunstig. Vooral tijdens de Eerste Wereldoorlog leidde het mobilisatievervoer tot enorme pieken. Hierna deelde de Maas-Buurtspoorweg echter in de algehele malaise van de jaren dertig. De MBS verving toen de in de exploitatie dure stoomtrams door dieselelektrische motortrams.

De tram.

Tijdens de Tweede Wereldoorlog moest men de stoomtrams echter weer van stal halen wegens een tekort aan dieselolie. Na de oorlog stopte het vervoer per tram. Het personenvervoer vond toen eerst met vrachtwagens met banken plaats en later met bussen. Op 1 januari 1950 fuseerde de MBS met de autodienst Vitesse en vormde daarmee de Zuid Ooster Autodiensten, een dochter van de Nederlandse Spoorwegen. Op 1 januari 1995 fuseerde de Zuid Ooster met het Verenigd Streekvervoer Limburg tot de Hermes Groep, die later een onderdeel werd van Connexxion. De tramlijn van De Maasbuurt zorgde voor een betere verbinding, maar ook voor meer bedrijvigheid. Bij veel halteplaatsen was een café, waar reizigers hun dorst konden lessen en handel werd gedreven. De laatste tram passeerde Arcen, Lomm en Velden op 17 november 1944. Na de Tweede Wereldoorlog werden de tramrails verwijderd en kon de Rijksweg worden verbreed. Zie: Cafés (Arcen), Cafés (Velden); Brouwerij Hertog Jan; Maashotel (Arcen). Literatuur: P.J.M. Rutten, *Maas-Buurtspoorweg. 35 jaar tram en bus in Noord-Limburg 1913-1948* (Haarlem, 1991).

Maasduinen.

Maascorridor *Samenwerkingsverband*. Eind 1999 besloten het Stadsgewest Venlo, de Stichting het Limburgs Landschap, Staatsbosbeheer en het Wereld Natuur Fonds plannen rondom de Maasoevers op elkaar af te stemmen. Er diende één visie te komen op de rivieroevers in de gemeenten Arcen en Velden, Broekhuizen, Grubbenvorst, Venlo, Maasbree, Tegelen en Belfeld. Op de eerste plaats moest er een adequate bescherming komen tegen toekomstig hoogwater. Tevens wilde men een aaneengesloten riviernatuurlandschap creëren en de toeristisch-recreatieve aantrekkelijkheid vergroten. Het project kreeg als naam 'Maascorridor', en beslaat een gebied met een lengte van 25 kilometer. Zie: Hoogwater; Hoogwatergeul (Lomm); Limburgs Landschap, Het (Lomm).

Maasduinen, De 1 / *Zandduinen*. Tussen Wijchen en Echt ligt op de oostoever van de Maas een smalle gordel stuifzanden. In de laatste koude periode van de ijstijd (Jonge Dryastijd) had de Maas een vlechtend patroon van meerdere stromen naast elkaar, met daartussen zand en grindbanken. Slechts in de korte zomer stroomde het smeltwater krachtig door het brede dal. De rest van het jaar kwam het Maasdal door de strenge vorst droog te liggen. Met krachtige westenwinden stoof het zand uit de Maasbedding op de oostoever, waar het zich ophoopte tot een gordel van rivierduinen. Veel van deze duinen hebben een grondvorm die lijkt op een hoefijzer of parabool. Net ten noorden van de Rode beek bij Arcen en op Landgoed de Hamert zijn deze paraboolduinen uitzonderlijk goed bewaart gebleven. In de laagten van de Maasduinen bevinden zich heidevennen, zoals de Ravenvennen, Mussenslenk en het Gelders Vlies. De hoogste toppen van de zandduinen worden aangeduid met de naam 'Berg'. Zie: Gelders Vlies (Arcen); Mussenslenk (Arcen); Ravenvennen (Velden); Valkenberg (Lomm), Wittenberg (Velden); Trappenberg (Lomm); Zwarteberg (Arcen).

2 / *Regio*. De regio Maasduinen loopt geologisch vanaf de noordkant van de Groote Heide in Venlo tot Gennep. In Arcen, Lomm en Velden bevinden zich bos- en heidegebieden als de Boerenheide, de Leermarkse Heide, de Lommer- en Schandelosche Heide en het Zwart Water. Een deel van het gebied is erkend als Nationaal Park. Het Nationaal Park De Maasduinen omvat het Maasdal evenals een plateau en lagere en hogere zandgronden. Het is een bos- en heidegebied op een langgerekte hoge zandrug tussen de rivier en de Duitse grens. Een deel van het gebied ligt in Arcen, Lomm en Velden. Landgoed De Hamert vormt het hart van dit nationale park. De Maasduinen bestaan grotendeels uit betrekkelijk jong naaldbos, aangeplant op een ondergrond van dekzand dat op allerlei plaatsen in verstuiving is geweest. In het natuurgebied komen twee grote heidecomplexen voor. Daarnaast zijn er enkele kleinschaliger heidetereinen en vennen. Kenmerkend zijn de oude stuifheuvels. Zie: Limburgs Landschap, Het (Lomm). Literatuur: P.J. van Nieuwenhoven, *Gids voor het landgoed De Hamert* (Maastricht 1963).

3 / *Vereniging voor Natuur- en Milieueducatie*. IVN Maasduinen is voortgekomen uit Strix Aluco (Bosuil). Strix Aluco was een vereniging die in 1988 ontstond na het samengaan van de natuurstudievereniging Strix Aluco en de Werkgroep Milieubeheer in Arcen en Velden. Beide groepen konden elkaar versterken aangezien Strix Aluco vooral actief was 'in de natuur', terwijl de Werkgroep Milieubeheer zich meer met beleidsmatige zaken bezighield. De vereniging deed onderzoek en ging de barricaden op om ongewenste ontwikkelingen tegen te houden. Stix Aluco gaf een kwartaalblad uit met als naam *De Braakbal*. De vereniging probeerde de politieke besluitvorming te beïnvloeden door bijdragen te leveren aan beleidsnotities van de gemeente. In 2004 verscheen de notitie *Langs de Maas in Arcen en Velden, schakel in de Maascorridor van Venlo tot Bergen* en in 2006 volgde een notitie over het belang van de kleine ecologische verbindingen in het zuidelijk deel van de gemeente.

In 2007 werd in samenwerking met een aantal landgoedeigenaren en de Stichting Veldense Volkscultuur een wandelroute uitgezet en ingericht. In 2009 werd de organisatie omgezet in een afdeling van de landelijke organisatie IVN Vereniging voor Natuur- en Milieueducatie (Van 1960-1992 stond de afkorting voor Instituut Voor Natuurbeschermingseducatie). Een voorbeeld van een IVN-project is de bongerd 'den Alde Bekker' achter woonzorgcomplex De Rozenhof. Zie: Alde Bekker, D'n (Velden).

Maasovergangen In Arcen, Lomm en Velden zijn zeven rivierovergangen naar de dorpen Broekhuizen, Lottum en Grubbenvorst bekend. Ook werden er in het verleden enkele malen noodbruggen over de Maas gelegd. Dat gebeurde bijvoorbeeld in oktober 1646 toen maarschalk Brederode, in het kader van het beleg van Venlo, een tijdelijke brug tussen Velden en het Gebroken Slot in Grubbenvorst legde. Tussen 4 en 11 maart 1944 bouwden Engelse militairen tussen Lomm en Lottum een tijdelijke Baileybrug. Zie: Veer (Arcen); Veer (Lomm); Veer (Velden).

Masterplan Arcen en Velden In 2007 kreeg de strategische visie van de gemeente Arcen en Velden een vervolg in een zogenoemd masterplan gebiedsontwikkeling. Een plan dat de gemeenteraad op 7 mei van dat jaar vaststelde. De gemeente sloot hierop een samenwerkingsovereenkomst met Nouville Ontwikkeling uit Heerlen. Als onderdeel van het masterplan worden onderwijs en andere maatschappelijke voorzieningen verplaatst naar brede maatschappelijke voorzieningen. Op de plekken die zo vrijkomen, wil men tot 2020 een gevarieerd aanbod aan 370 nieuwbouwwoningen ontwikkelen, verdeeld over negen bouwlocaties. Zie: Meulenhof (Lomm); Ovaal (Arcen); Vilgaard, De (Velden); Vilgert, De (Velden).

Middeleeuwen *Tijdvak tussen grofweg 500 en 1500.* In de middeleeuwen behoorden Arcen en Lomm tot de heerlijkheid Arcen en hoorde Velden deels bij Arcen en deels bij de heerlijkheid Grubbenvorst. Arcen en Velden hadden ieder een eigen schepenbank. Lomm viel zeker vanaf 1420 bestuurlijk onder Arcen. Zie: Alde Huys (Arcen); Archeologische vondsten; Heerlijkheid; Heren van Arcen (Arcen); Kasteel (Arcen); Nije Huys (Arcen); Schepenbank.

Midgetgolf In 1965 werd in Arcen een Midget Golfclub opgericht. Tot de initiatiefnemers behoorden Hay Nijskens, Hay Fleuren en Lei Driessen. In september nam de Midget Golfclub Arcen (MGA) een wedstrijdbaan in gebruik, waarop men wedstrijden speelde tegen teams uit de omgeving. In 1967 telde de club een dertigtal leden. De 18-holes baan, achter pannenkoekenhuis De Bosrand, die werd aangelegd door exploitant Jan van Morkhoven, was ruim 2000 vierkante meter groot. Aanvankelijk speelde de midgetgolfers op gravel en vanaf het midden van de jaren zeventig op een tapijt van gemalen autobanden. De Arcense Midget Golfclub werd in 2009 opgeheven wegens een gebrek aan leden. Zie: Cafés (Arcen).

Molens In Arcen, Lomm en Velden hebben meerdere molens gestaan. Slechts een van die molens, de watermolen van Arcen, is nog in bedrijf. In Arcen stonden zeker twee en mogelijk drie watermolens (bij het Alde Huys, bij het Nije Huys en de Wijmarse watermolen) en in Lomm en Velden één. De watermolen van Lomm stond achter het kerkhof bij de Haagbeek en die van Velden in 't Vorst. In Velden stonden ook twee windmolens: een op de Hasselderheide en een op De Vilgert. Eerder was er een molen op de Bong. In Lomm stond een windmolen. Zie: Brandemolen (Arcen); Molens (Arcen); Molens (Lomm); Molens (Velden); Sint-Antonius (Lomm); Wijmarse watermolen (Arcen).

Monumenten In Arcen zijn negentien gebouwen of terreinen door de rijksoverheid aangewezen als monument. Tien monumenten zijn onderdeel van het Arcense kasteel. Verder genieten rijksbescherming: het kerkgebouw, de Sint-Annakapel, pand Schans 1 (deed dienst als boerderij, herberg en burgemeesterswoning), de schanstoren, de Wijmarse watermolen, de Kurversgraaf, de Fossa Eugeniana en de archeologische monumenten, aan de Steeningseweg (Romeinse villa), de Witveldweg en de Hazepootjesberg. In Lomm heeft het verhoogde terrein met daarin de restanten van het klooster Sint-Barbara de status van rijksmonument, evenals huis De Spieker en een terrein bij de Liveldweg, waar zich fundamenten van de oude watermolen in de grond bevinden. In Velden bevinden zich drie rijksmonumenten: de Sint-Andreaskerk, het kruis langs de Rijksweg uit 1633, de pastorie (vanwege het daar aanwezige houten Mariabeeld) en de Hovershof aan de Vorstweg. In Arcen, Lomm en Velden zijn in 2011 geen gemeentelijke monumenten aangewezen, omdat die aanwijsronde al in 2007 was opgestart en de kernen destijds nog een aparte gemeente vormden. Het eerste gemeentelijke monument uit de voormalige gemeente Arcen en Velden werd in 2012 het voormalige raadhuis. Zie: Archeologische vondsten; Fossa Eugeniana (Arcen); Hazepootjesberg (Arcen); Hovershof (Velden); Kasteel (Arcen); Kurversgraaf (Arcen); Pastorie (Velden); Molens (Lomm); Raadhuis; Schans, De (Arcen); Sint-Andreaskerk (Velden); Sint-Annakapel (Arcen); Sint-Barbaraklooster (Lomm); Sint-Petrus en Pauluskerk (Arcen); Spieker, De (Lomm); Veldkruisen (Velden); Wijmarse watermolen (Arcen).

Onderscheidingen De gemeente Arcen en Velden kende vanaf 1974 een ereburgerschap voor personen die zich bijzonder verdienstelijk hadden gemaakt voor de plaatselijke gemeenschap. Laureaten ontvingen een erepenning (gebaseerd op een model van de gemeente Rotterdam). De penning vertoont aan de voorzijde het wapen van de gemeente Arcen en Velden met het randschrift 'Gemeentebestuur van Arcen en Velden'. De keerzijde draagt het opschrift: 'Voor de verdiensten jegens de gemeente'. De erepenning werd op 3 februari 1976 voor het eerst uitgereikt aan oud-burgemeester P.H. Gubbels. Andere laureaten waren de wijkverpleegkundige zuster A. Clevis (1976), Rabobank-directeur J. Geurts (1980), oud-wethouder Piet van de Venne (1983), oud-burgemeester Willem Linders (1983), Anton Braun, de burgemeester van Landeck (1984) en Cor Linssen (1990). De laatste penning werd in 2009, tijdens de laatste buitengewone raadsvergadering van de gemeente Arcen en Velden, uitgereikt aan burgemeester Fons Tans. Op 1 januari 2010 kwamen de gemeentelijke onderscheidingen van Arcen en Velden te vervallen. Sindsdien komen verdienstelijke inwoners van de drie kernen in aanmerking voor het ereburgerschap, de erepenning of de erespeld van de gemeente Venlo.

Parochies *Kerkelijke gemeenschap.* Arcen was al in 1250 een zelfstandige parochie, met als patroon de Heilige Petrus. In Velden gebeurde dat waarschijnlijk in 1509, met als patroon Sint-Andreas. De parochie van Sint-Antonius Abt in Lomm startte op 4 september 1938. Alle drie de parochies hadden hun eigen pastoor. Hieraan kwam, vanwege een tekort aan geestelijken, in 1999 een einde. Het bisdom Roermond zag zich genoodzaakt een parochiecluster voor Arcen en Velden in het leven te roepen met één pastoor. Lomm bleef hier tot 2007 buiten. De drie kerkbesturen hadden onderling overleg, maar bleven zelfstandig. Op 1 augustus 2009 kwam aan die zelfstandigheid een einde en benoemde de bisschop één kerkbestuur voor de drie parochies. Ook werden negen kerkmeesters benoemd. De parochies hielden hun rechtspersoonlijkheid met eigen bezittingen en een eigen exploitatie, maar vielen onder één bestuur in een personele unie. Zie: Kerkelijke indeling; Parochie (Arcen); Parochie (Lomm); Parochie (Velden).

Pers Zie: Arcen-Batavia-Contact (Arcen); Maasdorpen, De (Arcen); Andreasklokje (Velden).

Politie De zorg voor de openbare orde in Arcen en Velden was vanaf 1800 in handen van een of meer veldwachters. Daarvóór was er een nachtwacht die een oogje in het zeil hield. Waarschijnlijk werd die rond 1656 opgericht op last van het Hof van Gelder. In de Franse tijd verschenen er veldwachters, geënt op de gendarmerie. Na 1813 bleven zij in dienst, maar het was afhankelijk van de financiële situatie van een gemeente of men zich een eigen veldwachter kon veroorloven of dat men terug moest vallen op de Rijksveldwacht. Omstreeks 1850 was de gemeente Arcen en Velden in zes secties verdeeld, waarbinnen telkens twee mannen de wacht hielden. De veldwachters werden door de gemeenteraad benoemd. Bekende veldwachters tussen 1819 en 1920 waren G. Hanssen, P. Hautus, G. en L. Houtackers, H. en P. Linders, P. Lommen, P. Thissen en L. Koninkx. Zij droegen een stok en pet als teken van hun waardigheid. Tot 1919 was er in Arcen een arrestantenlokaal in een huis aan de Kerkstraat. Dit lokaal verhuisde in 1919 naar een nieuw gebouw op een terrein 'Tusschen de Hoven', waar zich ook de brandspuit bevond. Het arrestantenlokaal bestond uit twee kleine cellen met een brits. In de kom van Velden kwam in 1928 een veldwachterwoning met arrestantenlokaal gereed. In 1945, direct na de Tweede Wereldoorlog, waren in de ogen van sommige Nederlanders veel politiemensen fout geweest. Op 8 november viel het besluit het korps te zuiveren en te reorganiseren. In aangewezen gemeenten ging een gemeentepolitie aan de slag en in de rest van het land een Korps Rijkspolitie. Zo kwam de handhaving van de openbare orde in kleinere gemeenten in handen van het korps Rijkspolitie. Arcen, Lomm en Velden vielen onder de groep Bergen. In Arcen kwam een politiebureau op de hoek van de Maasstraat en de Derkxweg in het voormalige pand van de marechaussee. In Velden was een bureau met twee cellen op de hoek van de Rijksweg en

De Vilgert. Hier bleef de politie tot omstreeks 1971 aan de Margrietstraat een nieuwe post, met een cel, werd geopend.
Sinds de reorganisatie van de Nederlandse politie in 1993, waarbij het Korps Rijkspolitie en de diverse gemeentepolitiekorpsen werden samengevoegd, horen de drie kernen bij de Basiseenheid Arcen-Velden-Venlo-Oost, onderdeel van het District Venlo van de Regio Limburg-Noord. Voor Arcen, Lomm en Velden kwam er een gebiedsmentor, die in het gemeentehuis in Arcen spreekuur hield. In 1991 werd het bureau van de rijkspolitie in Velden gesloten. In de dagelijkse praktijk was de post al een aantal jaren dicht. Het bureau Arcen bleef op werkdagen open. Vanaf 1994 hield de politie in het gemeenschapshuis in Arcen een wekelijks spreekuur.

Politiek Arcen, Lomm en Velden werden in 1800 door de Franse bezetter politiek tot elkaar veroordeeld. Aanvankelijk maakten de drie dorpen deel uit van de *Mairie de Velden*. Na het vertrek van de Fransen kwam het gebied onder Nederlands bestuur. De *mairie* werd op 1 januari 1816 de gemeente Arcen en Velden. In die samenvoeging waren de inwoners niet gekend. Dat leidde ertoe dat in de gemeenteraad zo nu en dan sprake was van enige rivaliteit tussen de vertegenwoordigers van Arcen en die van Velden. De raad, die in Arcen zetelde, telde bij de start negen leden. Dat aantal was afgeleid van het inwonertal. Velden mocht er twee kiezen, Arcen vier en de kiesgerechtigde inwoners van de gehuchten Lomm, Schandelo, Vorst, Hasselt en De Vilgert drie. In de negentiende eeuw waren er veel raadsverkiezingen. Dat gebeurde niet alleen als een termijn erop zat, maar ook als een lid zich terugtrok of kwam te overlijden.
Zo waren er in de jaren vijftig van de negentiende eeuw zes verkiezingen en mochten de kiezers in de jaren zestig elf maal de gang naar de stembus maken. Soms waren er meerdere verkiezingen in eenzelfde jaar. In 1867 bijvoorbeeld waren er drie gemeenteraadsverkiezingen en in 1915 vier.
De volksvertegenwoordigers werden gekozen door een groep inwoners die minimaal een bepaald bedrag aan belastingen betaalde. In 1830 waren dat er 54. Bovendien gold het kiesrecht alleen voor mannen. In 1861 bestond de raad uit zeven leden en was het aantal kiesgerechtigden gestegen tot 72. De meeste kiezers, en dus ook de raadsleden, kwamen uit Arcen. Vandaar dat de inwoners van Velden en Lomm nogal eens aan het kortste eind trokken bij keuzes die voor het ene of het andere dorp voordeliger waren. Vanaf 1931 waren er elf raadsleden. De stemverhouding in de raad was met zes vertegenwoordigers nog steeds in het voordeel van Arcen. Tijdens de Tweede Wereldoorlog kwam aan de democratie een einde. Op 1 september 1941 werd de gemeenteraad naar huis gestuurd. De wethouders Jacques Boonen en Frans van de Kamp mochten blijven. Burgemeester Pierre Gubbels moest na het wegsturen van de raad de bevelen opvolgen van de commissaris van de provincie. In september 1944 dook hij onder. Na de bevrijding trad een tijdelijke gemeenteraad op. Die kwam al vrij snel voor een groot politiek probleem te staan, omdat de uitslag van de eerste naoorlogse verkiezingen van 26 juli 1946 door de Kroon nietig werd verklaard. Dat gebeurde vanwege onregelmatigheden in het stemdistrict Velden. Hier zou iemand na sluitingstijd nog een stem hebben uitgebracht en zouden twee gehuwde vrouwen hebben gestemd met de oproepingskaarten van hun echtgenoten. En die ene stem zou beslissend zijn voor de uitslag. Lijst 1 (Arcen en Lomm) behaalde namelijk 970 stemmen (vijf leden) en lijst 2 (Velden) 971 stemmen (6 leden). Zou de ene stem meetellen, zouden beide lijsten 970 stemmen krijgen en moest worden geloot om de elfde, tevens de beslissende, zetel. Er moesten daarom nieuwe verkiezingen plaatsvinden. Voor de inwoners waren het belangrijke verkiezingen, omdat de nieuwe raad een beslissing moest nemen over de plaats van het nieuw te bouwen raadhuis. Na een heftige strijd gingen de kiezers van de drie kernen op 27 oktober 1947 opnieuw naar de stembus. Omdat er nogal wat op het spel stond, zette men alles op alles om zoveel mogelijk kiezers te mobiliseren. Dat lukte in Arcen-Lomm het beste, mede doordat studenten van het missiehuis Sint-Paul werden opgeroepen om voor Arcen te gaan stemmen. De lijst Arcen-Lomm won ditmaal met 1010 tegen 996 stemmen en kreeg zes zetels. De Veldense lijst kreeg er vijf. Vijf raadsleden kwamen hierna uit Arcen, een uit Lomm en vijf uit Velden. Het gemeentehuis bleef zodoende in Arcen. De gang van zaken zette in Velden nogal kwaad bloed, wat leidde tot de oprichting van een comité dat aansluiting bij Venlo wilde zoeken. De meeste Veldenaren waren vóór, maar Venlo hield de boot af.
In 1949 waren er opnieuw verkiezingen. Naast de twee dorpslijsten deed een derde lijst mee, onder aanvoering van W. van Keeken. Lijst 1 kreeg 1057 stemmen, wat goed bleek voor zes zetels, terwijl

College van B&W (2009).

Lijst 2 met 918 stemmen de overige vijf zetels innam. De Lijst Van Keeken speelde met 113 stemmen slechts een figurantenrol.
Ook in 1953 werden de zetels in een verhouding van zes-vijf verdeeld over de twee dorpslijsten.
In de tweede helft van de jaren vijftig veranderde er iets in de lokale politiek. Deels uit onvrede over de twee dorpslijsten deden in 1958 maar liefst vijf 'partijen' aan de verkiezingen mee. Dat waren Lijst 1 (de gezamenlijke groep Arcen-Lomm); Lijst 2 (de gezamenlijke groep Velden); Lijst 3 (de Katholieke Arbeiders Beweging); Lijst 4 (Van Keeken) en Lijst 5 (mejuffrouw Reintjens). De hegemonie van de dorpslijsten werd nu doorbroken. Lijst 1 kreeg ditmaal slechts vier zetels en Lijst 2 twee. Grote winnaar was de Katholieke Arbeiders Bond (KAB), die drie zetels won. Ook mejuffrouw Reintjens uit Velden haalde voldoende stemmen voor een plekje in de raad. Zij was daarmee de eerste vrouw die in de raad van Arcen en Velden kwam. Zoals steeds stemden de inwoners van de drie dorpen vrijwel uitsluitend op kandidaten uit hun eigen gemeenschap. Jaap Kusters, kandidaat van Lijst 1, voerde een opmerkelijke campagne met de slagzin 'Wie niet slaapt, kiest Jaap', waarmee hij volgens het *Dagblad voor Noord-Limburg* kosten voor allerlei drukwerk bespaarde. Bij de verkiezingen in 1962 deden vier lijsten mee. Lijst 1 (Groepen van Velden), Lijst 2 (Gezamenlijke lijst Arcen en Lomm), Lijst 3 (KAB) en Lijst 4 (Van Keeken). Lijst 1 en Lijst 2 kregen ieder vier zetels. De KAB handhaafde zich op drie en de lijst Van Keeken haalde wederom geen zetel. Piet Coenders van de lijst Arcen en Piet van de Venne van de Veldense lijst werden wethouder.
In 1966 was er opnieuw slechts keuze uit twee lijsten. Van Keeken was overgestapt naar de Veldense Lijst 1. Op lijst 2 stonden alleen kandidaten uit Arcen en Lomm. Zij vertegenwoordigden de groepen Boeren en Tuinders, het NKV, Algemeen Belang, Groep Lomm, Gecombineerde Middenstands- en Vrije Groep en de vrije kandidaat Peter van Riel. Inwoners van Arcen en Lomm werden opgeroepen enkel op deze lijst te stemmen, waarvan de volgorde door loting was vastgesteld. De KAB deed niet meer mee. Vanwege de toename van de bevolking was het aantal raadsleden gestegen tot dertien. Lijst 1 profiteerde van het wegvallen van de KAB en mocht na de verkiezingen met 1629 stemmen zeven zetels bezetten en lijst 2, met 1509 stemmen, zes. Piet Coenders bleef wethouder, maar nu samen met Sjra Peters uit Velden.
Aan de politieke eensgezindheid kwam in 1970 weer een einde. Er namen dat jaar maar liefst zeven lijsten aan de verkiezingen deel. De lijsten hadden nog steeds geen officiële namen, maar werden vernoemd naar de lijsttrekkers. De kiezers konden hun stem geven aan Lijst 1 (G. Geerdink), Lijst 2 (J. van Well), Lijst 3 (J. Verhaegh), Lijst 4 (W. van Keeken), Lijst 5 (J. van Rijswijck), Lijst 6 (P. van Riel) of Lijst 7 (J. Theelen). Verreweg de meeste stemmen (1543) gingen naar Lijst 1, die zeven zetels kreeg. De lijst vertegenwoordigde alle groeperingen in Velden. Lijst 2 (Arcen) kreeg er drie (711 stemmen), Lijst 3 (421 stemmen) eindigde op twee zetels en Lijst 5, met kandidaten uit Lomm (207 stemmen), op een zetel. De overige lijsten haalden te weinig stemmen om in de raad te komen. Na de verkiezingen hadden de Veldenaren met zeven van de dertien zetels weer een meerderheid. Ook kwam een einde aan het het historisch gegroeide bestuurlijke evenwicht waarbij er een wethouder uit Arcen en een uit Velden kwam.
In 1974 waren er nog vijf lijsten. Het was eigenlijk de bedoeling om met vier lijsten deel te nemen, maar pogingen om in Arcen tot een eenheidslijst te komen, mislukten. Dat kwam omdat een deel van de kandidaten het oneens was met de beleidsvisie. De eenheidslijst was oorspronkelijk tot stand gekomen vanuit de standsorganisaties, maar daar kwamen na verloop van tijd personen bij vanuit de milieugroep, die naar het oordeel van anderen, te extreme standpunten innamen.
Gevolg was dat er uit Arcen twee lijsten om de gunst van de kiezers streden: Appèl 74 (Lijst 2), die een weerspiegeling wilde zijn van de Arcense gemeenschap op basis van christelijke beginselen, en Lijst 4 onder leiding van Bèr Achten. De lijsten hadden geen echt verkiezingsprogramma. In een verkiezingspamflet van Lijst 1 was bijvoorbeeld sprake van 'Meer leefbaar maken en houden van de Veldense gemeenschap' en het verkleinen van de afstand tussen overheid en burger. Appèl 74 had het over het behoud van de eigenheid van het

dorp Arcen en over een goede samenwerking met collega-raadsleden uit Velden. Nieuw was de deelname van de VVD, met Lijst 3, onder leiding van Veldenaar Piet Engels. Een primeur, want de liberalen waren daarmee de eerste landelijke partij die aan de gemeenteverkiezingen in Arcen en Velden deelnam. Opnieuw scoorde Lijst 1 (Lijst Caris) het beste met ruim 47 procent van alle stemmen. In Velden stemde negentig procent op de eigen kandidaten die op Lijst 2 (Lijst Van den Hombergh) stonden. In Lomm kreeg Lijst 2 de steun van 83 procent van de kiezers en in Arcen stemden circa 90 procent op de lijsten 2 en 4. Lijst 1 kwam zo op zes zetels en Lijst 2 en 3 ieder op twee. Lijst 4 kreeg drie zetels. De VVD kreeg 5,5 procent van de stemmen, maar dat was te weinig voor een raadszetel.
Sjra Peters bleef wethouder, maar nu met Jos Schuurmans, namens de lijst Arcen-Lomm.
In 1978 hadden de kiezers opnieuw keuze uit vijf lijsten. De samenstelling was echter enigszins gewijzigd. Lijst 1, 2 en 3 vertegenwoordigden nog steeds de kernen Arcen, Velden en Lomm. De VVD nam ditmaal deel met Lijst 4 en nieuw was de Progressieve Kombinatie (PK) onder leiding van Paul Nagels. Lijst 2 (De Veldense Gemeenschaps Lijst) kreeg verreweg de meeste stemmen, gevolgd door Lijst 1 (Arcen), 3 (Lomm), 4 (VVD) en 5 (PK). De uitslag leidde ertoe dat Lijst 2 zes zetels kreeg, Lijst 1 drie, Lijst 3 twee en de overige lijsten ieder één zetel. De 'oude' lijsten hadden terrein prijs moeten geven, maar Beeker en Peters bleven wethouder.
Met de komst van de PK nam het politiek debat toe, evenals de polarisatie in de raad. Al snel rommelde het binnen de PK en trad D'66 in 1981 uit de progressieve combinatie, omdat men zich als partij niet meer herkende tussen de leden van de PvdA, PSP en SP en verder wilde als Democraten Arcen en Velden.
Gaandeweg kreeg de landelijke politiek meer grip op de lokale politiek. Er waren in 1982 negen lijsten. Voor het eerst deed het Christen Democratisch Appel (CDA) mee als Lijst 2 (de afdeling Arcen/Velden was al opgericht in 1975), evenals de Socialistische Partij (Lijst 8) en de Partij van de Arbeid (Lijst 9). Verder waren er de Veldense gemeenschapslijst (Lijst 1), Democraten Arcen en Velden (Lijst 6), Lijst Arcen (Lijst 3), de Progressieve Kombinatie (Lijst 4), de Gemeenschapslijst Lomm (Lijst 5) en de VVD (Lijst 7). De aan de dorpen Arcen, Lomm en Velden gekoppelde plaatselijke belangengroepen lieten een veer ten voordele van het CDA. Lijst 1 was hierna niet langer de grootste, aangezien de christendemocraten veertig stemmen meer haalden. Beide lijsten kregen vier zetels, Lijst 5 kreeg er twee en de lijsten 3, 4 en 7 ieder één. Nieuw was dat er twee vrouwen in de raad kwamen. Thei Beeker van het CDA en Pierre Hafmans van de Lijst Velden werden de wethouders. Na de verkiezingen van 1986 bleven de politieke verhoudingen ongewijzigd, waarna het zittende college met Hafmans en Beeker verder ging.
In 1989 kwam er een politieke fusie tussen het CDA, de VGL en de Lijst Lomm. De drie spraken af bij volgende verkiezingen als één CDA-lijst de verkiezingen in te gaan. Op dat moment hadden de drie tien van de dertien zetels. Bij de verkiezingen in 1990 deden drie landelijke partijen mee: het CDA, de VVD en de PvdA. Aan de plaatselijke lijsten was een einde gekomen.
In 1990 liepen de verkiezingen minder vlekkeloos aangezien een Veldense CDA-kandidaat volmachten ronselde om in de raad te komen. Uiteindelijk leverde dit geen raadszetel op, maar wel een proces verbaal wegens overtreding van de Kieswet. De verkiezingen zorgden ervoor dat de PvdA/PK van twee naar drie zetels groeide. Het CDA maakte een forse sprong van vijf naar negen zetels. Een winst die verklaarbaar was vanwege de eerdere fusie. De VVD handhaafde haar positie op één zetel. Na de verkiezingen kwamen er vijf vrouwen in de raad, daarmee was de gemeente de Noord-Limburgse koploper. Omdat PvdA/PK en VVD zich in het collegeprogram van het CDA konden vinden, stapten ze uit de coalitie en kwam er een nieuwe raadsbrede coalitie. Hafmans en Beeker bleven wethouders (Beeker werd echter al in 1992 opgevolgd door Wies Muijres). Na 2,5 jaar begon de coalitie af te brokkelen. Ook binnen het CDA rommelde het, wat ertoe leidde dat CDA-er Bèr Achten vanaf 1993 verder ging met de Gemeenschapslijst Arcen-Lomm-Velden (GALV). In feite vormde hij op dat moment in zijn eentje de oppositie. Bij de volgende verkiezingen in 1994 verloor het CDA fors. De christendemocraten eindigden op zes zetels, waarmee ze hun absolute meerderheid kwijt waren. Ook de PvdA/PK verloor stemmen en eindigde op twee zetels. De VVD won er een en kwam op twee, terwijl de Gemeenschapslijst, die de politiek dichter bij de mensen wilde brengen, op drie zetels uitkwam. In Arcen werd de lijst zelfs de grootste partij. Verliezer CDA en winnaar VVD vormden hierna een coalitie met Ger Koopmans (CDA) en Wim Geurts (VVD) als wethouders. Even was er sprake van een derde CDA-wethouder, maar daar bleek onder de bevolking geen draagvlak voor te zijn.
In 1996 raakte de Gemeenschapslijst een zetel kwijt toen raadslid H. Graat zijn zetel beschikbaar stelde aan B. Hermkens, die eerder door de partij was geroyeerd. In 1998 deden naast het CDA, de PvdA en de VVD ook de PK (samen met de PvdA) en de GALV aan de verkiezingen mee. De coalitie leed ditmaal een nederlaag en raakte de meerderheid kwijt. Grote winnaar was de PvdA/PK, die haar zetelaantal verdubbelde tot vier. Het CDA en de VVD verloren ieder een zetel. De Gemeenschapslijst bleef met drie zetels gelijk. Vooral de Arcense kiezers hadden 'hun' bestuurders gewipt. Hierna deed zich een bijzondere situatie voor. De oppositie werd college en het college kwam in de oppositie. Er kwam een college van PvdA/PK en de GALV. Daarmee was de hegemonie van het CDA doorbroken en kon de PvdA na twintig jaar oppositie voeren, deelnemen aan het college. Namens de PvdA werd Lex van Marcke wethouder en Frans Aerdts namens de GALV.
In 2002 verloor de coalitie flink. Zowel de PvdA/PK als de GALV moesten twee zetels inleveren. Het CDA steeg van vijf naar zes zetels. Leefbaar Arcen, Lomm een Velden (LALenV), een nieuwe lokale partij die wilde dat burgers via referenda konden meebeslissen over belangrijke gemeentelijke beleidskwesties, eindigde op twee zetels, evenals de VVD. Er kwam hierna een brede coalitie met voor het eerst een college met drie wethouders. Namens het CDA werd dat Ine Jacobs-Bors, namens de VVD Wim Geurts en namens de PvdA/PK Lex van Marcke. De samenwerking binnen het college was echter niet goed, wat er na een jaar toe leidde dat de PvdA/PK de coalitie verliet.
In 2006 was er een politieke aardverschuiving. Het CDA daalde van zes naar vijf zetels. De PvdA/PK-combinatie was de grote winnaar en steeg van twee naar vijf zetels. LALenV verloor een zetel en de VVD handhaafde zich op twee. De GALV was inmiddels opgeheven. Het CDA en de PvdA/PK waren hierna tot elkaar veroordeeld en vormden het college, met als wethouders Will Verberk (CDA) en Lex van Marcke (PvdA/PK). Vóór het zomerreces van 2007 kwam het echter opnieuw tot een breuk tussen beide partijen. Ditmaal ging het niet over de onderlinge samenwerking, maar over de locatie voor een multifunctionele accommodatie in Arcen. Het CDA stemde vóór de locatie zuidrand en de PvdA/PK tégen. De PvdA/PK-wethouder kreeg hierop een motie van wantrouwen aan zijn broek, aangezien dit tegen het coalitieakkoord was, en moest vertrekken. Het CDA ging hierna verder met de VVD. Sraar Geelen werd de nieuwe wethouder. De twee partijen hadden samen zeven van de dertien zetels in de raad. De gemeenteraadsverkiezingen van 2006 waren de laatste verkiezingen in de gemeente Arcen en Velden. Op 13 maart 2008 stemde de raad unaniem in met een fusie met de gemeente Venlo. Die fusie werd op 1 januari 2010 een feit. Voorafgaand aan de samenvoeging werden in 2009 verkiezingen gehouden. De herindeling betekende het einde van Leefbaar Arcen, Lomm en Velden. Ook de Progressieve Kombinatie stopte. Ondanks inspanningen van lokale partijen lukte het niet om met één lijst voor Arcen, Lomm en Velden aan deze verkiezingen deel te nemen. In de nieuwe Venlose gemeenteraad kwamen vijf van de 39 vertegenwoordigers uit de voormalige gemeente Arcen en Velden, te weten: Sraar Geelen (VVD), Ger Lommen, Jan Schuurmans, Bob Vostermans en Toon Drissen (CDA). Zie: Herindeling; Kamp, Frans van de (Arcen); Koopmans, Ger (Velden); Raadhuis.

Raadhuis *Vergaderruimte van de gemeenteraad.* In de Franse tijd waren er afzonderlijke raadhuizen in Arcen en in Velden. In Velden kwamen de bestuurders waarschijnlijk bijeen in het Scholtishuis aan de Markt. Waar zij in Arcen vergaderden, is niet bekend. Toen Arcen, Lomm en Velden vanaf 1816 als één gemeente in het Koninkrijk der Nederlanden kwamen, vonden de vergaderingen van de gemeenteraad in Arcen plaats. In 1867-1868 kreeg de gemeente haar eerste raadhuis aan de Kerkstraat. In 1939 werd het pand verbouwd, maar tijdens een bombardement in 1944 werd het vrijwel onherstelbaar beschadigd. Het bestuur van de gemeente en de ambtenaren vonden hierna tijdelijk onderdak in de woning van de dames Van Lierop aan de Markt.
In de Tweede Wereldoorlog werd dit huis echter dusdanig beschadigd, dat het moest worden gesloopt. In 1949 startte de bouw van een nieuw raadhuis aan het Raadhuisplein. Het raadhuis, dat in 1950 gereed kwam, werd uitgevoerd door de Venlose architect Piet Leusen naar ontwerp van architect A.J. Kropholler (1881-1973). Kropholler ontwierp het in de trant van architect Berlage, gecombineerd met Oudhollandse trekjes.
Het Arcense raadhuis kreeg een monumentale ingangspartij met bordes, leeuwen en een opvallend tentdak. Kenmerkend is het gebruik van rode grove baksteen en zware grijze hoekstenen. Er is sprake van een integraal ontwerp, aangezien Kropholler ook het meubilair voor het raadhuis ont-

Het voormalige raadhuis.

wierp. De meest rijk versierde vertrekken zijn de centrale hal, de trappenhuizen en de raadzaal. De wanden zijn uitgevoerd in geglazuurde bakstenen met verdiepte voegen. Hal en trappenhuis zijn voorzien van fraaie gemetselde rondbogen. Boven de ingang van de raadszaal staat de spreuk 'Alle dinc sinen tidt'. In het trappenhuis bevindt zich het gemeentewapen uit 1889 in een tegeltableau. De kamers worden verlicht door smeedijzeren lantaarns en plafonnières. De gangen hebben decoratieve glas-in-loodvensters (onder andere van de Limburgse kunstenaar Charles Eijck) en vloeren in leisteen of gebakken tegeltjes. Alles is zorgvuldig vormgegeven en gemaakt van duurzame materialen. Opmerkelijk is dat de architect ook aandacht mocht besteden aan de openbare ruimte voor het raadhuis. Hier ontwierp hij de lantaarns, de trappartijen en het voorplein met de dorpspomp. In 1990 kwam naast het raadhuis een nieuwbouw, die via een gang met het oude deel is verbonden. Er waren toen 27 ambtenaren bij de gemeente in dienst. Na de herindeling in 2010 kwam het raadhuis leeg te staan en werd het gebruikt voor representatieve bijeenkomsten en trouwerijen. Zie: Gemeente; Politiek; Scholtishuis (Velden); Wapen.

Rabobank *Coöperatieve bank.* De Rabobank startte in 1898 in Nederland als Boerenleenbank. Daarvóór was de coöperatieve bank in 1847 in Duitsland geïntroduceerd als Raiffeisenbank door Friedrich Wilhelm Raiffeisen. De bank startte als voorschotbank voor de landbouw. Het waren kleine instellingen die solidariteit toonden met financieel minder draagkrachtige agrarische ondernemers. In Arcen werd op 12 juni 1909 een plaatselijke afdeling van de Boerenleenbank opgericht voor inwoners van Arcen en Lomm. Initiatiefnemers waren kapelaan Jonckers, schoolmeester C. Roncken en L. Stoffels, die de eerste directeur werd. Het kantoor was bij Roncken thuis aan de Kerkstraat. Na de Tweede Wereldoorlog was de bank gehuisvest aan de Maasstraat (1945-1959), aan de Boerenweg (1959-1963), in een houten kantoor aan de Kerkstraat (1963-1966) en in een nieuw gebouw op het Burgemeester Gubbelsplein (1966-2008). Het was opmerkelijk dat Arcen en Lomm in 1966 circa 3500 inwoners had en er maar liefst 1700 spaarboekjes in omloop waren. In 1962 fuseerde de Boerenleenbank met de Raiffeisenbank en veranderde de naam in Rabobank. Begin jaren vijftig hield de kassier van de Boerenleenbank wekelijks een uur zitting in café De Molen in Lomm. Na de cafézittingen en een noodbehuizing kreeg Lomm in 1966 een permanente dependance aan de Kapelstraat-Bosbergstraat. In 2004 werd de Rabobank in Lomm gesloten.

In Velden werd in 1903 een Boerenleenbank opgericht door onderwijzer Leonardus Linssen en Antoon van den Hombergh. Meester Jac Brueren, in wiens huis aan de huidige Scholtisstraat de brandkast een plaatsje kreeg, trad op als kassier. Na Linssen werd Jan Geurts kantoorhouder/kassier. De bank verhuisde toen naar zijn woning aan de Oude Venloseweg, later werd dat de Julianastraat. Lang was de kassier de bank. In 1957 kwam er pas een tweede personeelslid. Het aantal personeelsleden nam toe tot acht mensen in 1974. Aan het huiskamerbankieren was inmiddels een einde gekomen. Sinds 1962 beschikte de bank over een eigen gebouw aan de Kloosterstraat. Hier bleef men totdat in 1977 een nieuwe bank gereedkwam aan dezelfde straat. In 1992 fuseerden de Rabobanken van Arcen en Velden. De twee werkten al enkele jaren samen. In 1997 werden pogingen ondernomen om tot een fusie te komen met de Rabobank Venlo e.o., maar daarvoor waren in Arcen en Velden destijds niet voldoende voorstemmers onder de leden. Uiteindelijk kwam die fusie er toch per 31 december 2003. Het bankfiliaal in Arcen bleef tot 1 september 2008 geopend. In Velden bleef de bank in de middaguren open. Literatuur: Stichting Heemkunde Arcen, *Een bloemlezing uit de geschiedenis der dorpen Arcen, Lomm en Velden* (Arcen 1997) 203-204.

Rivierduinen Zie: Maasduinen, De.

Rode Kruis *Hulpverleningsorganisatie.* De basis voor het internationale Rode Kruis werd door de Zwitser Henri Dunant gelegd na de slag bij Solferino in 1859. Na een internationale conferentie tekenden twaalf landen een overeenkomst over humanitair oorlogsrecht. Het waren regels om mensen te beschermen en lijden te beperken. In 1909 vergrootte men het werkterrein met vredestaken als ramphulpverlening. In elk deelnemend land kwam een nationaal comité met eigen afdelingen. Als duidelijk herkenbaar embleem koos men een rood kruis. Het Nederlandse Rode Kruis werd in 1867 opgericht. Op 18 juni 1954 kwam er een afdeling in de gemeente Arcen en Velden op initiatief van gemeenteontvanger Jac. Theelen. In mei van dat jaar sloten 22 mensen zich bij hem aan, onder wie dokter Twan Roefs die de leiding op zich nam. De afdeling ontstond na een door de Bescherming Bevolking (BB) gehouden EHBO-cursus. Roefs en Theelen wilden de ruim vijftig geslaagden de kans geven hun verworven kennis herhaaldelijk in de praktijk te brengen. In het oprichtingsjaar werd samen met de BB een grote oefening gehouden en kreeg de verdere opleiding van de Rode-Kruisleden gestalte. In de periode die volgde, was de afdeling Arcen-Lomm-Velden regelmatig actief in het buitenland. Zo verleende men in 1956 hulp aan Hongaarse vluchtelingen in Oostenrijk. Verder kwam er een jeugdafdeling en traden de leden aan als in Arcen het Rode-Kruishospitaalschip Henri Dunant aanmeerde. De vrijwilligers van het Rode Kruis deden vanaf 1955 ook mee aan oefeningen en wedstrijden. In 1967 betrok de vereniging een eigen pand aan de Maasstraat in Arcen. Eerder had men eenmaal per week de beschikking over een ruimte in het gemeentehuis. Ook verbleef men een tijd in de marechausseekazerne. In Velden kreeg het Rode Kruis in 1973 een eigen ruimte in de voormalige kleuterschool aan de Kloosterstraat. In de jaren zestig richtte de afdeling Arcen-Lomm-Velden zich ook op de jeugd. Er werden jeugdcursussen gegeven, die opleidden tot volwaardig vrijwilliger, en er kwam een jongerenhulpdienst. Hierdoor nam het ledenaantal flink toe. Gaandeweg werd de dienstverlening van de organisatie uitgebreid met sociale diensten als bezoekwerk, recreatieve activiteiten, aangepaste vakanties voor ouderen en gehandicapten en preventieve hulpverlening bij evenementen. Na een fusie met de afdeling Venlo-Tegelen in 2009 – met een naamsverandering tot Afdeling Venlo – valt Arcen en Velden onder het district Noord- en Midden Limburg. Literatuur: Will Janssen, *50 jaar het Rode Kruis Arcen-Lomm-Velden. Herinnering en herkenning* (Venlo, 2004).

Romeinse tijd *Periode van het begin van onze jaartelling tot circa 400, waarin de Romeinen het in deze streken voor het zeggen hadden.* Met de komst van de Romeinen eindigde in Noord-Limburg de prehistorie. In de gemeente Arcen en Velden zijn bodemvondsten gedaan die wijzen op bewoning in de Romeinse tijd. In het begin van onze jaartelling was er vrijwel zeker op de plaats van het huidige Arcen een Romeinse versterking. Uit de naam Arcen valt volgens sommigen af te leiden dat het een burcht (Arx) betrof. In Schandelo (Schandelose veld) werden circa 1500 scherven aardewerk gevonden in een kelder van mogelijk een Romeinse villa (agrarisch bedrijf). Het was vooral voorraad- en keukenaardewerk, waaronder delen van kaaspersen. Het aardewerk dateert van tussen circa 175 en 275. Ook in Hasselt vond men langs de Maasoever Romeinse scherven. In het gebied Steening, ten noorden van de Arcense brouwerij, kwamen funderingen en scherven aan het oppervlak. Ook werden hier sporen aangetroffen van een villa uit de Midden Romeinse tijd, die in of kort na de Romeinse periode werd gesloopt. Het gebouw moet een oppervlakte hebben gehad van 20 x 37 meter met meerdere opstallen op een be-

bouwde oppervlakte van circa anderhalve hectare. In het Branderveld in Lomm vond men aardewerk scherven, evenals bij de Sint-Barbarakapel, waar ook resten van dakpannen te voorschijn kwamen. Ten westen van de kapel trof men overblijfselen aan van een industrieel gebouwtje en in Het Hanik werd een brandgraf uit omstreeks 100 blootgelegd. De Romeinen brachten meer economische activiteit naar de streek waardoor welvaart en bevolking toenamen. In de tweede helft van de derde eeuw verdreven invallende Franken de Romeinen. Vanaf 250 was de militaire macht van de Romeinen hier verzwakt en in volgende eeuwen namen de bewoners van deze streek de macht geleidelijk over. Omstreeks 460, na de val van Keulen en Maastricht, kwam een definitief einde aan de Romeinse overheersing van deze streek. Zie: Archeologische vondsten.

Rosa Arlove *Roos.* In 2009 schonken de Kasteeltuinen in Arcen een roos aan het gemeentebestuur en de inwoners van Arcen, Lomm en Velden. Dat gebeurde aan de vooravond van de gemeentelijke herindeling om de herinnering aan de oude gemeente levend te houden en de nieuwe gemeente te omarmen. De nieuwe rode/oranje struikroos, die de naam Rosa ArLoVe kreeg, was een schepping van rozenspecialist Harrie van de Pasch uit Grubbenvorst. In de naam zijn, met een knipoog naar een imagocampagne van de gemeente Venlo, de namen van de drie dorpen te herkennen. Zie: Kasteeltuinen (Arcen).

SALVO *Ondernemersorganisatie.* Op 1 juli 2003 werd een vereniging opgericht voor ondernemers uit Arcen, Lomm en Velden. Dat gebeurde omdat vanuit de gemeentelijke organisatie behoefte bestond om met één partner rond de tafel te zitten als het om ondernemersbelangen ging. Op dat moment waren er in Arcen en Velden enkel winkeliersverenigingen en was er in Lomm een vereniging die opkwam voor de belangen van de bedrijven op het industrieterrein. Initiatiefnemers waren wethouder Wim Geurts en de ondernemers Piet Cup, Ger Schreven, Jos Bartels, Jacques Beurskens, Patrick Schreven en Luud Willemsen. De organisatie kreeg de naam SALVO (Samenwerkende Arcense, Lommse en Veldense Ondernemers) en trad nadien op als belangenbehartiger en ontmoetingsplatform. Salvo kent in 2013 circa honderd leden. Zie: Middenstandsvereniging, RK (Arcen).

Schepenbank *Bestuurlijke en rechterlijk lichaam.* In de heerlijkheid Arcen en Velden hebben vanaf omstreeks 1600 tot in 1794 twee afzonderlijke schepenbanken bestaan. De schepenbank trad op als rechtbank en als bestuurlijk lichaam. Aan het hoofd stond een schout en het gerecht (de bank) bestond in Arcen uit zeven en in Velden uit vijf schepenen, die door de heer werden benoemd. Ook is in archiefstukken sprake van 'gemeensmannen', waarmee waarschijnlijk gezworenen worden bedoeld. Uit een schependocument uit 1608 valt af te leiden dat een schepenbank recht sprak in Arcen, Lomm, Schandelo en Hasselt. Velden hoorde bij de heerlijkheid Gribben, die een eigen schepenbank had. De naam Op het Gerecht op een oude kadasterkaart als aanduiding voor een gebied ter hoogte van De Voort, duidt erop dat hier een heuvel was waar men recht sprak en straffen voltrok. In de Franse Tijd werden de schepenbanken opgeheven en ging de rechtspraak over op rechtbanken en vredegerechten. Zie: Archief; Heerlijkheid. Literatuur: Louis Reutelingsperger, 'De galgenbergen van Arcen en Lomm', in: *De Rin* (najaar 2012) 14-16.

Sigarenmakers In zowel Arcen als Velden waren meerdere sigarenmakers actief. Tot de bekendste sigarenmakers behoorden de gebroeders Timmermans, die in Arcen een 'fabriek' aan de Koestraat hadden. Hier produceerden ze tot 1979 sigaren onder merknamen als Cliff, Dr. Schaepman, Maasparel en De Witte Raaf. Andere sigarenmakers waren Klaas, Frans en Nico van den Kroonenberg en Handrie van de Pas. Zij werkten respectievelijk in de Kerkstraat (later aan de Pastoor Schrammstraat) en aan de Schans. Van de Kroonenberg's huismerk was 'Meestertjes'. In Velden rolden Gerard Notermans (vanaf 1928) en Pierre Lucassen sigaren aan de Rijksweg. Beide heren maakten hun sigaren aan huis. Lucassen werkte eerst voor Geurts en nadien als zelfstandig sigarenmaker vanuit een schuurtje naast zijn huis. Bert Geurts produceerde sigaren in een fabriekje aan de Vorstweg. Hier werkten circa acht personen. Zijn bekendste merk was 'Geurtjes'.

Soest Jansbeken, Rie van *Politica/burgemeester.* Maria Henrica Gertrudis (Rie) Jansbeken werd geboren in Boxmeer op 30 augustus 1921 en kwam als tienjarige naar Venlo waar zij de opleiding volgde voor onderwijzeres en actief werd in de jeugdbeweging en in het vrouwenvormingswerk.

Rie van Soest-Jansbeken.

Rie van Soest-Jansbeken doorbrak in 1958 het protocol van de katholieke kieslijsten, toen zij met een eigen katholieke vrouwenlijst met vier leden tegelijk in de Venlose gemeenteraad kwam. Na acht jaar raadslidmaatschap werd ze Venlo's eerste vrouwelijke wethouder en in 1974 de eerste vrouwelijke burgemeester in Limburg in de gemeente Arcen en Velden. Ze groeide uit tot een bestuurder van naam, die naast het plaatselijke bestuurlijke werk voorzitter was van de KVP Limburg, lid van Provinciale Staten en van de Eerste Kamer. Kort na haar pensionering overleed zij op 14 september 1989. Zie: Burgemeesters. Literatuur: Margriet Verberkt, 'Van Hiere-politiek tot vrouwenlijst' en 'Baanbreekster in het politieke bestuur', in: *Venlo's Voorname Vrouwen* (Venlo, 2009) 22-32 en 42-51.

Staatkundige situatie Arcen, Lomm en Velden maakten vele eeuwen deel uit van het Overkwartier van Gelder. Dit was tot 1393 een graafschap en daarna een hertogdom. Zowel Arcen als Velden waren heerlijkheden. Het gebied wisselde herhaaldelijk van heerser. Nadat Willem V van Kleef zich in 1543 aan keizer Karel V had overgegeven na het beleg van Venlo, kwam het Overkwartier, met Arcen, Lomm en Velden, volgens het traktaat van Venlo bij Habsburg. Vanaf de tweede helft van de zestiende eeuw hoorden Arcen, Lomm en Velden achtereenvolgens bij Spanje, bij Pruisen, bij Oostenrijk en vervolgens weer bij Pruisen. In 1794 gingen de drie dorpen deel uitmaken van Frankrijk. Nadat Napoleon in 1814 was verslagen, werd het gebied in 1815 bij het Congres van Wenen opnieuw opgedeeld. Het westelijk deel van het Overkwartier kwam aan het Koninkrijk der Nederlanden. Een kanonschot vanaf de Maas bepaalde de nieuwe grens in oostelijke richting. Hierdoor werden Arcen, Lomm en Velden Nederlands. Dat bleef zo, met uitzondering van en Belgisch intermezzo (1830-1839) en de Duitse bezetting (1940-1945). Zie: Belgische tijd; Franse tijd; Gelder; Heerlijkheden; Tweede Wereldoorlog.

Stichting tot Behoud en Beheer van Veldkapellen en Wegkruisen in Arcen en Velden In december 1981 werd door leden van de Historische Werkgroep Arcen-Lomm-Velden een stichting in het leven geroepen voor het behoud en beheer van veldkapellen en wegkruisen. Dat was nodig aangezien er veel achterstallig onderhoud was. De stichting ging snel aan de slag omdat de leden zelf de werkzaamheden konden verrichten. De leden ontfermden zich over zeventien objecten. Een van de eerste projecten was de restauratie van de Mariakapel op De Vilgert in 1982-1984. In 1984 publiceerde Jacques Theelen, secretaris-penningmeester van de stichting, een boek met een beschrijving van de veldkapellen en wegkruisen in de gemeente Arcen en Velden. Zie: Historische Werkgroep Arcen-Lomm-Velden; Mariakapellen (Velden); Wegkruisen (Arcen), Wegkruis (Lomm); Wegkruisen (Velden). Literatuur: Jacques Theelen, *Veldkruisen en Wegkapellen in Velden, Arcen en Lomm* (Zaltbommel 1984).

Strix Aluco Zie: Maasduinen, De.

Tachtigjarige Oorlog Periode tussen 1568 en 1648. Bij het uitbreken van de Tachtigjarige Oorlog (ook wel De Opstand genoemd) in 1568 hoorden Arcen, Lomm en Velden tot de zuidelijke Nederlanden. Tijdens de oorlog bleven de dorpen vrijwel steeds Spaans, maar de streek wisselde meermaals van bezetter, wat veelal met vernielingen en plunderingen gepaard ging. Zo kregen in 1579 de kerken van Velden en Arcen bezoek van beeldenstormende Staatse soldaten. In januari 1586 werd het klooster Barbara's Weerd, waar Spaanse militairen verbleven, door troepen van de ruiteroverste Maarten Schenck van Nydeggen platgebrand, waarbij honderden soldaten sneuvelden. In 1636 verwoestten Staatse troepen in Arcen de Schans en in 1646 – onder leiding van Frederik Hendrik – het Nije Huys. Een minder gewelddadige gebeurtenis was in 1626 de start van de aanleg van de Fossa Eugeniana, het kanaal dat de Rijn met de Maas moest verbinden. Het verloop van de oorlog leidde er echter toe dat de

waterweg er uiteindelijk niet kwam. Aan de Tachtigjarige Oorlog kwam in 1848 officieel een einde met de ondertekening van de Vrede van Munster. Zie: Barbara's Weerd (Lomm); Fort Hazenpoot (Arcen); Fossa Eugeniana (Arcen); Nije Huys (Arcen); Barbara's Weerd (Lomm).

Tol In Arcen, Lomm en Velden is op meerdere plaatsen tol geheven. Het betrof zowel heffingen op de doorgang over de Maas als over de weg. Zo was er enkele honderden meters zuidelijk van het veer van Arcen naar Broekhuizen een tolheffing. Zuidelijker lag een tol tussen De Voort en Hasselt en bij Op den Paa, ten zuiden van Hasselt. Van deze tolplaatsen is weinig bekend, behalve dat zij op kaarten van 1837-1844 staan afgebeeld. Ter plekke staat geen gebouw afgebeeld, zodat aangenomen mag worden dat voor het heffen van tol (in het tweede kwartaal van de negentiende eeuw) geen gebouw nodig was. De tol op grote en provinciale wegen werd verpacht. Vanaf 1851 werd tol geheven op de weg naar Walbeck/Straelen. Ter hoogte van de brug in de huidige Lingsforterweg werd een tolpaal geplaatst, met ambtenaren als tollenaars. Ook aan de Rijksweg werd tol geheven bij nr. 17. Inwoners van Arcen hoefden hier, na lang aandringen van de gemeenteraad, bij het naar huis rijden niet te betalen. Dat gold niet voor inwoners van Lomm. Zij konden wel een korting krijgen als ze meer dan vijftig maal per jaar de tol passeerden. De tol werd met ingang van 1 januari 1890 afgeschaft. Zie: Tol (Arcen).

Tweede Wereldoorlog *Periode tussen 10 mei 1940 en 5 mei 1945.* Al maanden voor de oorlog uitbrak was in Nederland sprake van een algehele mobilisatie. Aan de Lottumse kant van de Maas waren betonnen kazematten gemaakt met de schietgaten richting Lomm. Meerdere wegen waren opengebroken en er waren versperringen aangebracht om een eventuele Duitse opmars te vertragen. Toen de Duitsers op vrijdag 10 mei binnenvielen, bleken de genomen maatregelen echter nauwelijks effect te hebben. Nederland werd overrompeld en moest op 14 mei capituleren. In de eerste oorlogsmaand sneuvelden drie militairen uit Arcen, Lomm en Velden. Boven het grondgebied van de gemeente ontstonden luchtgevechten tussen Engelse en Duitse vliegtuigen, maar desondanks ging het dagelijkse leven aanvankelijk zijn gang. Wel kwamen steeds meer artikelen op de bon vanwege een toenemende schaarste.

Naarmate de oorlog langer duurde, nam de repressie van de bezetter toe. Radio luisteren was verboden en mensen werden opgepakt om voor de Duitsers te werken of moesten, vanwege politieke overtuigingen, geloof of ras, naar concentratie- en vernietigingskampen.
Grote hoeveelheden Engelse vliegtuigen kwamen over om het Roergebied – of dichterbij het Venlose vliegveld – te bombarderen. Op 2 juli 1941 stortte een Engelse bommenwerper in Velden neer in 't Vorst. Zo nu en dan viel een bom. De schrik zat er goed in, zeker nadat op 3 juni 1942 boven Schandelo brandbommen waren afgeworpen. Meerdere woningen en boerderijen branden af en er vielen gewonden. Een maand later vielen in Schandelo doden te betreuren nadat een vliegtuig was neergestort. De bewoners van Arcen, Velden en Lomm brachten heel wat nachten door in kelders. In september 1942 viel in Lomm de eerste zware bom op een leeg stuk land. Ruiten en daken van omliggende panden moesten het ontgelden door de enorme luchtdruk. In 1942 legden de Duitsers in Schandelo een schijnvliegveld aan om de geallieerde luchtmacht te misleiden. Er werd een hangaar gebouwd van waaruit een namaakvliegtuig met bedrieglijk echt uitziende verlichting over een rail kon worden voortbewogen. Rond om het 'vliegveld' stonden lichtbakens. Het schijnvliegveld moest bommenwerpers doen geloven dat dit het Venlose vliegveld was. De luchtgevechten gingen door en ook in 1943 stortten op d'n Eulesberg in Velden, in Schandelo en in de Maas bij Lomm vliegtuigen neer.
Aan de democratie kwam tijdens de bezetting een einde. Op 1 september 1941 werd in de Nederlandse gemeenten het zogenoemde leidersbeginsel ingevoerd en stuurde de bezetter de gemeenteraad naar huis. De wethouders Jacques Boonen en Frans van de Kamp mochten blijven. Burgemeester Pierre Gubbels werd de leider en moest de bevelen opvolgen van de commissaris van de provincie, de NSB-er Graaf Marchant et d'Ansembourg. Gubbels bleef in functie tot begin september 1944 en dook hierna onder. Als opvolger trad vanaf eind september de NSB-er Willem Beckers op, die door rijkscommissaris Seyss-Inquart was aangesteld. Het is echter onduidelijk of Beckers ook daadwerkelijk het ambt heeft bekleed. Hierna werd de Rijksduitser Hermann Franken aangesteld als waarnemend burgemeester.
Vanaf 1942 moesten alle Nederlanders die na 1

De zwaar beschadigde Veldense kerk.

oktober 1924 waren geboren zich bij de Duitsers melden voor de *Arbeidsdienst* en in 1943 volgde een totale *Arbeidseinsatz*. Het aantal onderduikers nam toe en de Duitsers hielden razzia's. Met het toenemen van de onderdrukking en de nazificatie, nam ook het verzet en de hulp aan onderduikers toe. Die hulp werd steeds meer gecoördineerd en er volgden overvallen om voedselbonnen en persoonsbewijzen op de kop te tikken. In Velden haalden verzetsmensen het magazijn van de Boerenbond leeg en in alle drie de dorpen waren mensen die het aandurfden hulp te bieden aan neergestorte piloten en ontsnapte krijgsgevangenen. De Duitsers beantwoordden dergelijke acties met meedogenloze represailles. Zo werden op 2 mei 1943 zeven Limburgers op De Hamert gefusilleerd vanwege hun betrokkenheid bij de April-Meistakingen.
Na de geallieerde invasie in Normandië trokken dagenlang militaire colonnes door Noord-Limburg richting Duitsland. In heel wat huizen werden Duitse soldaten ingekwartierd. Vanaf 3 december 1944 werd het front gevormd door de Roer en de Maas. Arcen, Lomm en Velden lagen vanuit de al bevrijde westkant van de Maas onder hevig Engels artillerievuur. De beschietingen kostten zes Arcenaren het leven. De kerk van Lomm was een ruïne en ook de Veldense parochiekerk kreeg het zwaar te verduren. Huizen werden zwaar beschadigd en er vielen doden en gewonden. Velden werd het zwaarst getroffen. Hier moest men na de oorlog 35 huizen (twaalf procent van het totale aantal) slopen, 76 huizen waren zwaar en 201 licht beschadigd. Naarmate de beschietingen heviger werden, moesten de inwoners zich in kelders verschansen of hun huizen verlaten. Op verschillende plaatsen in de bossen maakten inwoners provisorische bunkers. Vier maanden lagen de dorpen in de frontlinie. Op 14 januari 1945 kreeg iedereen het bevel op te trekken naar Geldern en Straelen om vandaar met goederentreinen naar Groningen, Friesland en Drenthe te worden vervoerd. De evacuatie vond plaats omdat de Duitsers dachten dat het gebied beter te verdedigen was zonder inwoners. Een aantal mensen probeerde de Maas over te steken naar bevrijd gebied. Sommigen slaagden daarin, maar er vielen ook slachtoffers. Ondertussen werden de verlaten huizen door de Duitse bezetter geplunderd.
De gemeente Arcen en Velden werd op 3 maart 1945 bevrijd door Amerikaanse troepen. Het zou echter nog tot mei duren voordat alle geëvacueerden naar hun woonplaatsen konden terugkeren. Bij thuiskomst bleken vele huizen leeggeroofd. Bijna niemand had nog een paard of vee. Naast de vele omgekomen soldaten hadden enkele tientallen inwoners het leven gelaten ten gevolge van de oorlogsomstandigheden. Na de bevrijding werd de gemeente Arcen en Velden door de Zuid-Hollandse gemeente Nootdorp geadopteerd en ontving men huisraad, textiel en vee. Uit dankbaarheid schonk de bevolking van Arcen en Velden in 1946 aan Nootdorp een beeld met oorlogstaferelen, waarboven aan de voorzijde het wapen van Arcen en Velden en in de top een vredesduif. In Roden (gemeente Noordenveld) werd in 1945 een monument geplaatst als dank van Veldenaren voor de geboden huisvesting tijdens hun evacuatie van 18 januari tot 1 juni 1945.

Zie: Evacuatiekruis (Lomm); Politiek; Schijnvliegveld (Velden). Literatuur: G. van Hees, Sef Janssen, Leo Brueren, H. Hermkens, Velden 1940-1945 (z.p., z.j.); G. v. Helden, *Luchtoorlog Arcen-Lomm-Velden* (Velden 1990); A. Knaapen in 't Zandt, *Wij willen vergeven, doch kunnen niet vergeten. Oorlog – frontlijn – evacuatie en bevrijding na vijftig jaar* (Velden 1995); Jan Keltjens, Ger Litjens, Alfo van Soest en Gerrit Stappers, *Arcen 'n Dorp in oorlogstijd* (Venlo 1986); Stichting Veldens Boek, *Velde tusse grens en Maas, wie'ste bis en wie'ste vruejer waas.* (Velden 2012) 260-319.

Veerponten Zie: Paulus, familie (Velden); Veer (Arcen); Veer (Lottum); Veer (Velden).

VeLoAr *Kunstwerk.* In de kernen Arcen, Lomm en Velden kwamen op 10 december 2010 drie vrijwel identieke werken van kunstenaar Huub Rossel uit Tegelen. Het zijn drieluiken waarbij vóór elk paneel een uitgesneden eikenblad-mensenfiguur zweeft als symbool voor de dorpen en hun inwoners. Het eikenblad is afkomstig uit het gemeentewapen. Elk blad symboliseert één van de kernen. Ieder paneel is 1,20 meter hoog en 1 meter breed en gemaakt van cortenstaal, dat na verloop van tijd roestbruin kleurt. In elk dorp is een van de eikenbladen uitgevoerd in roestvrij staal met een aangehecht zitbankje. De welving van het paneel is als de stroming van de Maas. Het drieluik, met als titel VeLoAr (Velden, Lomm, Arcen) volgt als het ware de loop van de rivier.

Verdrag van Venlo Hertog Willem II van Gelder moest op 7 september 1543 de vesting Venlo afstaan aan Karel V. Hiermee kreeg de Spaanse koning het hertogdom Gelder in zijn macht. Met het verdrag van Venlo kwam er definitief een einde aan Gelders onafhankelijkheid. Voor het eerst in de geschiedenis waren de zeventien Nederlandse gewesten hierna verenigd onder één landsheer. Ook Arcen, Lomm en Velden kwamen in Spaanse handen, met alle gevolgen van dien vanwege de oorlogen die de Spanjaarden voerden. Zie: Gelder; Staatkundige situatie; Tachtigjarige Oorlog.

Vereniging Voor Vreemdelingenverkeer *Toeristische dienstverlening.* Op 16 mei 1936 namen journalist en uitbater van jeugdherberg 'De Hamert' Johan Miedema, wethouder Frans van de Kamp en gemeentenecretaris Leonard de Lang Eversen het initiatief voor de oprichting van een Vereniging ter bevordering van het Vreemdelingen-Verkeer (VVV) in Arcen. Het drietal wilde vooral vogelliefhebbers, verkenners en wandelaars naar het dorp lokken. Op de mooiste plekken werden putten geslagen en pompen geplaatst voor verkenners. Ook de middenstand zag wel brood in de plannen en de Arcen-promotie ging van start. Het eerste VVV-kantoortje werd gevestigd bij Miedema thuis aan de Schans. Veel had Arcen nog niet te bieden. Er was een vrij uitzicht op de Maas en er waren natuurgebieden, waar men in alle rust kon wandelen of fietsen. De promotie sloeg aan en in vrij korte tijd kreeg Arcen naamsbekendheid. Vooral kampeerders wisten het dorp te vinden en hotels, cafés, pensions, en campings deden aardige zaken.
Arcen bleef tot lang na de Tweede Wereldoorlog een rustig vakantieoord. Bezoekers dwaalden door de bossen of vonden rust in een wandeling langs de Maas. De aantallen waren vooralsnog gering en de hotelletjes en pensions primitief met een lampetkan en waskom. De grote stroom toeristen kwam vooral op gang na de komst van de bungalowparken, het thermaalbad en de Kasteeltuinen. De Arcense VVV probeerde niet alleen 'vreemdelingen' naar het dorp te lokken, maar 'schoolde' ook de gastheren. Zo gaf ze in 1950 een cursus fijne keuken aan de Arcense hotel- en pensionhouders. Opmerkelijk was ook dat de VVV al in het begin van de jaren vijftig een promotiefilm liet maken om Arcen toeristisch op de kaart te zetten. In 1973 kwam het tot een fusie van de afdeling Arcen en de gecombineerde toeristische organisatie van de dorpen Velden en Lomm. In Velden was de VVV in 1948 opgericht om toeristen te 'lokken'. Het secretariaat was aan de Markt.
Eerder was in 1967 als overkoepelende organisatie de (streek-)VVV Noord-Limburg opgericht, waar de vereniging deel van uitmaakte. Van coördinatie was vrijwel geen sprake en beide verenigingen leidden op dat moment feitelijk een sluimerend bestaan. Het initiatief voor een fusie kwam van plaatselijke middenstanders en vertegenwoordigers uit de horecawereld.
Na de start in de woning van mede-oprichter Miedema, was de VVV in Arcen vanaf 1977 gehuisvest in een hoekje van de winkel van Elise Werps aan de Maasstraat. Per 1 april 1980 nam de vereniging een ruimte in gebruik aan de Markt, naast De Oude Hoeve en van hieruit ging men, in 1995, naar het voormalige postkantoor aan de Wal.
Mede door de inzet van de VVV nam het toerisme in Arcen een hoge vlucht, gelokt door de campings, bungalowparken, het thermaalbad, de Kasteeltuinen en de Arcense bierbrouwerij. Om het toerisme nog beter te kunnen promoten fuseerde de streek VVV Noord-Limburg in 1982 met de Federatie van Midden Limburgse VVV's tot Streek VVV Midden- en Noord Limburg, waarin ook Arcen en Velden participeerde. De Regio VVV ging echter al na twee maanden door onderling gekrakeel ter ziele, waarna er een klein projectbureau voor Noord-Limburg kwam. De plaatselijke VVV werd – in verband met oplopende financiële tekorten – per 1 juli 2007 door de gemeente overgenomen. De VVV-winkel ging dicht en de ondernemers uit Arcen en Velden gingen zelf de toeristische informatie verzorgen via een tiental bemande informatieposten bij toeristische bedrijven.

Vuurman Volgens een oude sage doolt tussen Arcen en Velden 's nachts een jammerende vuurman rond, zonder gezicht en gehuld in een grote zwarte mantel. Het zou iemand zijn die tijdens zijn leven grensstenen verlegde om zijn grondgebied onrechtmatig te vergroten. In een andere versie is het een opzichter, die zijn arbeiders te weinig loon betaalde. Na zijn dood werd hij ertoe veroordeeld voor eeuwig een roodgloeiende steen door de bedding van de Fossa Eugeniana te dragen. De dwalende man kan volgens de legende worden verjaagd door het slaan van drie kruisen. De legendarische vuurman prijkt sinds 1996 op toeristische wegwijzers (naar een ontwerp van Pé Reivers). Literatuur: Pierre Kemp, *Limburgse sagen en legenden* (Maastricht z.j.) 208.

Wapens De wapens van de schepenbanken van Arcen en Velden verschillen onderling nogal. Dat is deels verklaarbaar door het agrarische karakter van Velden versus het stedelijk aanzien van Arcen. Het oudste Arcense zegel (waar het wapen van werd afgeleid) dateert van 1420. Het vertoont een poortgebouw met zijtorens. Onder het poortgebouw bevindt zich tussen de zijtorens een wapenschild met het stamwapen van de Heren van Arcen uit het geslacht Van Buren. Een tweede zegel was in gebruik tussen 1724 en 1797 en voert het wapenschild van de Heren van Arcen uit het geslacht Van Gelder. Het oudst overgeleverde exemplaar van het zegel van Velden dateert van 1460. Het vertoont een wapenschild met een tak met vijf eikenbladeren en twee eikels. Tussen 1492 en 1518 bezat Velden een zegel met een naar de kerkpatroon Sint-Andreas verwijzend kruis en twee takken. Tussen 1662 en 1765 was een derde, iets kleiner zegel in gebruik, eveneens met een wapenschild met het Andrieskruis.
Nadat Arcen, Lomm en Velden tot één gemeente waren verenigd, kwam er in 1889 een gemeentewapen. Het wapen bestond uit een gotische poort met zijtorens met op elke torentrans een vaandel. Vóór de poort bevond zich een gedeeld schild met rechts een leeuw met een dubbele staart en links een geklauwde leeuw, uit het wapen van Gelder en Gülick. Voor dit wapen werd voornamelijk gebruik gemaakt van Arcense elementen. Velden was slechts vertegenwoordigd door enkele korenaren. Op den duur werd dit als een gemis ervaren, wat in 1977 in een nieuw wapen resulteerde. In het nieuwe wapen kregen zowel Arcen als Velden een eigen veld, omdat beide dorpen vroeger zelfstandige heerlijkheden waren. Velden werd uitgebeeld als een groen veld met korenaren, een symboliek die uit 1889 stamt en uit louter fantasie is ontsproten. Het nieuwe beeld bestond uit een groene tak met vijf eikenbladen en twee eikeltjes, afkomstig van het wapen van de Veldense schepenbank van rond 1460. De in 1889 toegevoegde korenaren verdwenen uit dit wapen. Het wapen van de gemeente Arcen en Velden kwam te vervallen bij gelegenheid van de fusie tussen Venlo en Arcen en Velden per 1 januari 2010. Als gevolg van de herindeling werd het Venlose gemeentewapen uit 2004 ook vastgesteld voor de nieuwe gemeente Venlo. Dat wapen bevat een azuur schild met een dubbelstaartige gekroonde leeuw en daaronder een anker. Het schild wordt geflankeerd door twee geharnaste ridders met een sjerp van oranje. In de buitenste hand houdt elke ridder een toernooilans met een wimpel, waarop het schild is afgebeeld. Onder het wapen staat op een lint van azuur de spreuk *Festina lente cauta fac omnia mente* (Haast u langzaam, doe alles behoedzaam). Zie: Heren van Arcen (Arcen); Herindeling; Schepenbank. Literatuur: Frans Hermans, *'Een bijzonder wapen'. 750 jaar Venlose stads- en gemeentewapens* (Venlo 2010).

Wapen (1978).

Wegen Lang waren boerderijen en dorpen met elkaar verbonden door onverharde wegen en paden. Naar de weidegronden liepen veedriften

(d.w.z. wegen waarover men vee dreef) en de bossen waren bereikbaar via houtwegen. Naast deze lokale wegen waren er verbindingen naar andere dorpen en steden. Van een hogere orde waren de lange-afstandsverbindingen. Dat waren in Arcen, Lomm en Velden voornamelijk de wegen Venlo-Nijmegen, Arcen-Geldern (via Walbeck), Arcen-Straelen en Velden-Straelen (via Schandelo). De ouderdom van deze wegen is zelden echt bekend. Een uitzondering vormt de weg van Arcen naar Walbeck/Geldern en Straelen, die zich ter hoogte van Fort Hazenpoot splitst in de Walbeckerweg/Maasstraße en de Lingsforterweg/Arcenerstraße. Mogelijk gaat deze weg terug tot circa 1065. De eerste grote verbindingsweg was de kiezelweg der 1ste klasse (later de Rijksweg N 271) Nijmegen-Venlo, die in 1847 gereed kwam. Deze weg werd in 1920 geasfalteerd. Vóór de komst van de Rijksweg vormde de heerweg de noord-zuidverbinding. In het begin van de twintigste eeuw waren de wegen in de kom van Arcen verhard met Maaskeien.
In Velden waren nog maar weinig verharde wegen. De eerste asfaltering in de Lommse kom vond pas na de Tweede Wereldoorlog plaats. Voordat de wegen waren geasfalteerd, was het onderhoud in handen van een gemeentekantonnier. Die had als taak de gaten in de weg op te vullen met keien en grind. Op 14 januari 1959 werd in Arcen het eerste stukje provinciale autoweg in Noord-Limburg officieel in gebruik genomen. De opening van de weg, die een lengte had van 4,5 kilometer, betekende een enorme ontlasting van de Rijksweg 54, die tot dan toe door de dorpskern liep. Een deel van de weg, op de grens tussen Arcen en Lomm en hotel Rooland, werd vierbaans aangelegd.
In 1999-2000 werd de Rijksweg bij Velden heringericht om de barrièrewerking in het dorp te verminderen. Bij de zuidelijke entree kwam een rotonde en de maximumsnelheid werd teruggebracht. Na de ingebruikname van de A73 werd de dubbelbaanse weg bij Arcen teruggebracht naar een tweerichting enkelbaans weg. De westelijke asfaltstrook werd versmald om als parallelweg te dienen. Op de kruising met de Lingsforterweg kwam een rotonde. Het noordelijke deel van de Lingsforterweg, tot aan hotel Rooland, kreeg als nieuwe naam Zwarte Bergweg. Het zuidelijk deel, richting Venlo tot aan de Schans, heet sindsdien Aan de Lange Weide. Eerder was in 1968/1969 ten zuiden van Velden de autosnelweg A67 aangelegd.
Die weg vormde vanaf 1986 de grens tussen de gemeente Venlo en en de gemeente Arcen en Velden. Literatuur: drs. X.C.C. van Dijk, *Een archeologische verwachtings- en beleidsadvieskaart voor de gemeente Arcen en Velden. Deel II: landschap en archeologie* (Weesp, 2009).

Woningstichting Arcen en Velden In 1950 richtten enkele inwoners van Velden op initiatief van de gemeenteraad een woningcorporatie op, die zich zou gaan inzetten voor de sociale woningbouw. Bij de start werden veertig Veldenaren lid, die elk een aandeel kochten van tien gulden. In ruil hiervoor kregen ze voorrang bij de toewijzing van een woning. Aan een samenwerking met Arcen werd kennelijk niet gedacht, want in diezelfde tijd waren ook hier burgers bezig met de oprichting van een dergelijke corporatie. Op last van minister Joris in 't Veld van Wederopbouw en Volkshuisvesting gingen de plannen voor twee corporaties niet door en kwam er één vereniging voor beide dorpen. Dat ging niet van een leien dakje, want daarvoor was enige druk nodig van de Vereniging Ons Limburg uit Heerlen, die moest bemiddelen. Op 27 februari 1951 werd in café Coppes vergaderd. Eerst apart en daarna gecombineerd. Uit Velden waren er 26 leden en uit Arcen 12. Die dag ging de woningvereniging Arcen en Velden formeel van start als onderdeel van de koepelorganisatie Ons Limburg. Het eerste bestuur bestond uit drie personen die waren gekozen door de leden uit Arcen en Lomm en drie personen namens de leden uit Velden. Een zevende bestuurslid werd benoemd door het college van burgemeester en wethouders. Bij de start droeg de gemeente twintig woningwetwoningen in eigendom over. Een verdere overdracht ging moeizaam. Pas in 1957 besloot de gemeenteraad nogmaals 44 woningen over te dragen, evenals het beheer en de exploitatie van de overige gemeentelijke woningwetwoningen. Het duurde echter nog vele jaren voor dit daadwerkelijk gebeurde. Al die tijd leidde de corporatie een min of meer sluimerend bestaan. Midden jaren zestig was het eindelijk zover en werd een 130-tal woningen overgedragen, waarna de corporatie aan de slag kon. Nadien werd vrijwel ieder jaar een complex gebouwd. Topjaren waren 1967, 1973, 1981 en 1983, toen respectievelijk 39, 30, 45, 30 en 22 woningen gereed kwamen. Een absoluut hoogtepunt vormde 1974, het jaar waarin De Rozenhof II en De Waag werden gebouwd met in totaal 56 woningen en 2 gemeenschapsruimten. Het bestand van Woningstichting

Arcen en Velden groeide toen met tien procent, waardoor de corporatie in de prestatie-index van het ministerie van VROM op een zesde plek terecht kwam. In 1987 werd de bouw van de 500ste woning gevierd. Er was toen in de gemeente geen sprake meer van woningnood.
Lang bleef de corporatie een rustige herenclub, maar in de jaren tachtig kwam daaraan een einde toen de huurders zich gingen roeren. Er ontstond een conflict over de renovatie van een honderdtal huizen en de sloop van semipermanente woningen aan de Lingsforterweg te Arcen, in de volksmond bekend als 'de Acht Zaligheden'. Het conflict haalde veelvuldig de pers en er werden zelfs in de Tweede Kamer vragen over gesteld. Als gevolg hiervan vond een wisseling plaats in de samenstelling van het bestuur, maar de problemen bleven als een rode draad door het reilen en zeilen van de vereniging lopen. Nadien mochten leden van B&W en raadsleden geen zitting meer hebben in het bestuur en in 1989 kwam er een raad van commissarissen, die toezicht hield op het bestuur. Om slagvaardiger te kunnen handelen, werd de vereniging per 6 juli 1995 omgezet in een stichting. De betrokkenheid van de huurders nam toe en heel wat inwoners meldden zich aan bij de plaatselijke afdeling van de Huurders Belangen Vereniging (HBV). Binnen de corporatie zelf vond gaandeweg een verschuiving plaats van bouwen naar beheren. Ook ging men professioneler werken. Aanvankelijk gebeurde dat vanuit de woonhuizen van de bestuursleden, die de werkzaamheden in hun vrije tijd uitvoerden. In september 1982 betrok de woningvereniging een eigen kantoor aan de Pastoor Kesselsstraat in Velden en trad een eerste medewerker in dienst. Het aantal bestuursleden werd teruggebracht van zeven naar drie. Bij het vijftigjarig bestaan, in 2001, had de vereniging 585 huizen in bezit en waren er 85 koopwoningen gebouwd. Om meer aandacht te kunnen geven aan een professionele ontwikkeling en om een sterkere investeringspositie in de gemeente Venlo in te kunnen nemen, zocht het bestuur van Woningstichting Arcen en Velden in 2009 aansluiting bij Woningstichting Venlo-Blerick. Na een traject van circa twee jaar was de fusie een feit. De nieuwe corporatie kreeg als naam Woonwenz met het hoofdkantoor in Blerick. Alle acht medewerkers van Woningstichting Arcen en Velden kregen een plek in de nieuwe organisatie. In Velden hield de corporatie een bijkantoor aan de Pastoor Kesselsstraat, maar omdat daar vrijwel geen gebruik van werd gemaakt, sloot dat kantoor per 1 mei 2011. Het kantoor deed hierna dienst als huisartsenpraktijk. Zie: Acht Zaligheden (Arcen); Blaeckhof (Velden); Kolckwei, De (Lomm); Rozenhof, De (Velden); Waag, De (Arcen); Woonwenz. Literatuur: *Agenda 2001 Woningstichting Arcen en Velden 50 jaar.*

woonwenz
woningcorporatie sinds 1907

Woonwenz *Woningcorporatie*. Woningstichting Woonwenz ontstond in 2001 door een fusie van corporatie Venlo-Blerick met Woningstichting Arcen en Velden. Venlo-Blerick was in 1983 ontstaan na een samengaan van de Venlose Bouwvereniging met Woningvereniging Blerick. In 1998 kwam daar de Stichting Onze Woning Venlo bij (ontstaan uit een fusie van Woningvereniging Onze Woning en de Gemeente Woningstichting). De oudste tak van de corporatie, de Venlose Bouwvereniging, dateert uit 1907. Na de fusie met Arcen en Velden in 2011 bezit Woonwenz ruim achtduizend vastgoedobjecten, waaronder 7800 woningen. In Arcen, Lomm en Velden heeft de corporatie ongeveer zeshonderd woningen. Ook bezit ze de woonzorgcomplexen De Waag in Arcen en De Rozenhof en de Blaeckhof in Velden. Het eerste nieuwbouwproject van Woonwenz was een complex zorgappartementen aan de Kloosterstraat in Velden, op de plek waar voorheen een huisartsenpost en het Groene Kruisgebouw stonden. Zie: Blaeckhof (Velden); Tour Meuse, La (Arcen); Rozenhof, De (Velden); Waag, De (Arcen); Woningstichting Arcen en Velden.

Wildbeheereenheid Arcen, Lomm en Velden *Jagersvereniging*. In 1991 besloten de drie jagersverenigingen in de gemeente Arcen en Velden tot een vergaande samenwerking. Hierdoor kreeg men de beschikking over een jachtveld van vierduizend hectare tussen de A67/E34, de Duitse grens en de Maas. Bij de oprichting telde de vereniging ongeveer vijftig leden. De wildbeheereenheid Arcen, Lomm en Velden zet zich in voor een gezonde wildstand en verantwoord beheer en overkoepelt drie jagersverenigingen en drie combinaties die zich met jacht en beheer bezighouden. Zie: Jagersvereniging Arcen (Arcen); Jagersvereniging Velden (Velden); Sint-Hubertus (Lomm).

Arcen

Aan de Poel *Straat*. De straat vanaf de Steeg in noordelijke richting kreeg in 1979 als naam Aan de Poel, De naam verwijst naar een gebied waar zich een waterpoel bevond.

Abdij Siegburg *Klooster*. Voordat Arcen in 1330 een zelfstandige heerlijkheid werd, was het enkele eeuwen verbonden met Straelen, Gelre, Xanten en de abdij Siegburg. Deze Benedictijner abdij, zuid-oostelijk van Keulen, was de spil van deze relaties. Zo had het klooster vanaf de elfde eeuw als inkomstenbron het recht van markt, tol en muntslag. De abdij ontving Straelen en Arcen omstreeks 1075 als schenking van gravin Irmgardis van Aspel. De afsplitsing van Arcen vond op 6 september 1330 plaats, waarschijnlijk als gevolg van de hoge schulden die de abdij had. Arcen werd nadien – samen met Velden – een zelfstandige heerlijkheid. Zie: Heerlijkheid (Arcen-Lomm-Velden). Literatuur: M.P.J. van den Brand, 'De abdij Siegburg en haar relaties met Straelen en Arcen 11de -14de eeuw', in: A.J. Geurts ed. al. (red.), *Verwoord verleden Opstellen over het Noordlimburgse Maasdal en aangrenzend Duits gebied* (Arcen-Lomm-Velden 1982) 32-42.

Acht Zaligheden *Noodwoningen*. In 1949 werden door de gemeente Arcen en Velden aan de Lingsforterweg acht woningen gebouwd ter bestrijding van de ergste woningnood. Arcenaren gaven de huizen al snel de naam de Acht Zaligheden. In de jaren zestig van de vorige eeuw werd de Woningvereniging Arcen en Velden eigenaresse van de woningen. Omstreeks 1987 waren er plannen om de woningen te slopen. Vanwege hevige protesten vanuit de gemeenschap ging dat niet door. Uiteindelijk werd slechts één woning afgebroken. Zie: Woningstichting Arcen en Velden (Arcen-Lomm-Velden).

Achter Gen Huys *Oude gebiedsaanduiding*. Achter Gen Huys ligt oostelijk van de tiendschuur bij het kasteel. Thans is het terrein grotendeels in gebruik als parkeergelegenheid van de Kasteeltuinen. De naam verwijst naar het oude kasteel. Zie: Kasteel; Kasteeltuinen.

Alde Huys *Kasteel*. Het Alde Huys, of 'Huys t'Arssen', was sinds 1330 de woning van de Heer van Arcen en lag in het Sijssenbroek aan de Boerenweg. Het rechthoekige, omgrachte stenen huis werd in 1511 verwoest. Het huis werd lang bewoond door de Heren van Buren, leen van het geslacht Schenck van Nydeggen en Reiner van Gelre. Uit de 1,40 meter brede funderingen die bij archeologisch onderzoek vrij kwamen, viel af te lezen dat het rechthoekige huis ongeveer 14 bij 9 meter was en minstens twee verdiepingen telde. Vóór het huis lag een hof en een watermolen met een waterpoel. Zie: Nije Huys, Kasteel. Literatuur: J.G.M. Stoel, '25 jaar archeologisch onderzoek in de gemeente Arcen en Velden', in: J.G.M. Stoel, *Herwonnen historie* (Velden 1993) 22-33.

Alles in beweging *Kunstwerk*. In 2010 werd op de rotonde Lingsforterweg/Rijksweg een twaalf meter hoge sculptuur onthuld. Het kunstwerk, gemaakt door Ruud van der Beele, is van cortenstaal, gecombineerd met andere materialen. Rijdend op de rotonde verandert de binnenruimte tussen de twee vormen. Een verandering die verwijst naar een innerlijke verandering. Zie: Beele, Ruud van der.

Aloysiusschool *Basisschool*. In 1923 werd door de gemeente aan de Wal een lagere school gebouwd met acht leslokalen. In de zuidelijke helft van dit gebouw kwam de jongensschool, die tot die tijd was gehuisvest in het gebouw aan het *Meisterswimke*, dat later de naam *De alde schoël* kreeg. De Arcense meisjes kregen les in de noordelijke helft. In 1928 werd de openbare Aloysiusschool omgezet in een bijzondere school. Het kerkbestuur fungeerde nadien als schoolbestuur, met de pastoor als voorzitter. Zie: Basisonderwijs.

Alles in beweging.

De Aloysiusschool (1928).

Alt Arce *Café-restaurant*. In 1775 werd aan de Maasstraat, later het Raadhuisplein, een boerderij gebouwd met aan de straatzijde een uitspanning. In het begin van de twintigste eeuw was het geheel eigendom van de familie Hermans. Op 30 april 1909 kwam er een nieuwe eigenaar en veranderde de naam van de zaak in Hotel Peters. Exploitant was Herman Peters, alias *de Smoes*, die in 1920 het boerderijgedeelte tot zaal liet verbouwen. Na zijn overlijden werd de zaak overgenomen door Hermans zoon Wiel en zijn vrouw Diena. Aangezien Wiel Peters een echte verenigingsman was, kozen veel verenigingen het café als clublokaal. Dat gold voor schutterij Sint-Petrus en Paulus, schaakvereniging Arx, jagersvereniging Arcen, de toneelvereniging (later de gemengde zangvereniging) en de plaatselijke v v v. De familie Peters runde de zaak tot maart 1970. De horecagelegenheid werd toen verpacht aan de familie Buitendijk (Hotel Buitendijk). In 1980 verkocht Peters het pand. Na een faillissement en enkele jaren van leegstand kwam het sterk onderkomen pand in handen van Sjef en Josefien Swinkels. Die verbouwden het rigoureus. Op de bovenverdiepingen kwamen vijf appartementen en aan de Maaszijde verrees een groot terras, dat later werd overdekt. Ook opende het echtpaar een boekbinderij in het tot Alt Arce omgedoopte etablissement. In 1989 kwam het horecabedrijf in handen van Rogier Hamelers. Nadat het Maaswater het achterste deel van de zaak in 1993 verwoestte, breidde Hamelers Alt Arce uit met een nieuwe zaal, een brasserie en een groot terras. Zie: Cafés.

Alt Arce (1915).

Annakapel Zie: Sint-Annakapel.

Apolloniaviering *Kerkelijk feest*. De viering van de feestdag van de Heilige Apollonia dateert van voor 1900. Jaarlijks bezochten honderden bedevaartgangers uit naburige plaatsen in de grensstreek Arcen op de zondag die rond 9 februari lag. Zij kwamen om te bidden voor de martelares Apollonia, die in Alexandrië leefde, waar zij een van de slachtoffers was van de christenvervolgingen onder de Romeinse keizer Decius (249-251). Volgens haar levensverhaal zouden heidenen haar de tanden uit de mond hebben geslagen. Uiteindelijk stierf ze op de brandstapel. Apollonia is de patrones van de tandartsen en wordt bij kiespijn aangeroepen. De Arcense kerk zou een reliek van de Heilige bezitten zonder echtheidscertificaat. De sluiting van de grens en het uit-

breken van de Tweede Wereldoorlog maakten een eind aan de bedevaart. Op Apollonia's feestdag vereren Arcenaren nog wel haar relikwie.

Arbeidersbeweging Zie: Arcen-Lomm-Velden.

Arbeidskamp Gedurende de Tweede Wereldoorlog werden Nederlandse jonge mannen verplicht een half jaar deel uit te maken van de Nederlandsche Arbeids Dienst (NAD). Die dienst werd op 2 mei 1941 opgericht. In Nederland richtte de Duitse bezetter 64 kampen in, waarvan een in Arcen. De arbeidsmannen werkten voornamelijk met schop en kruiwagens. Vanaf 1 april 1942 werd de Arbeidsdienst verplicht voor alle jongemannen vanaf 18 jaar. Het Arcense kamp, met als naam Philips Marnix van St. Aldegonde, werd in de loop van 1941 gebouwd op gemeentegrond oostelijk van de Maliebaan en op de Leermarkt. Er werden brandsingels, wegen en paden aangelegd door de Arcense bossen en draineringwerkzaamheden verricht. Ook werkten de arbeidsmannen mee aan het eerste voetbalterrein van de Arcense voetbalclub. Het kamp werd in september 1944 ontruimd, nadat het diverse keren door Engelse jachtbommenwerpers was beschoten waarbij enkele barakken zwaar werden beschadigd. Zie: Tweede Wereldoorlog (Arcen-Lomm-Velden). Literatuur: 'Het arbeidskamp', in: *De Rin* (najaar 2011) 14-15; Jan Keltjens, Ger Litjens, Alfo van Soest en Gerrit Stappers, *Arcen 'n Dorp in oorlogstijd* (Venlo 1986) 38-40; Ibidem, voorjaar 2012, 5-7.

Arcen Uit opgravingen is bekend dat in de zesde eeuw voor onze jaartelling op het huidige landgoed De Hamert koepelgrafbouwers actief waren. In de Romeinse tijd was er een nederzetting en ook in de middeleeuwen was er in het huidige Arcen bewoning. Uit archiefbronnen is bekend dat het dorp Arcen (Arsnan) al rond 1100 bestond en dat er een kerkje was. Omstreeks 1064 behoorde Arcen waarschijnlijk tot het gebied van Straelen. In 1330 werd Arcen als vrije heerlijkheid van Straelen afgescheiden. De heerlijkheid kwam eerst onder de Heren Van Buren en vanaf 1461 onder de familie Schenk van Nydeggen. De naam Arcen is mogelijk afgeleid van het Latijnse arx, wat burcht betekent. Een andere, minder waarschijnlijke verklaring, verwijst naar de Romeinse plaats Arenatium die op de kaarten van Peutinger wordt aangetroffen. Na de afscheiding werd de heerlijkheid bestuurd door de schepenen van 'Arssen, Scanlo ende van Lomme'. Samen met Lomm vormde Arcen een schepenbank. Tot de dertiende eeuw was het een onderdeel van Krickenbeck. In de vijftiende eeuw kwam de plaats onder de heerschappij van Gelder. Arcen ontwikkelde zich vanaf de veertiende eeuw, mede door het stapelrecht, tot een belangrijke handelsplaats, terwijl het kasteel met zijn bewoners het dorp iets deftigs gaven. Daarmee onderscheidden Arcenaren zich van de inwoners van omringende dorpen. Ook de aanwezigheid van een internationaal garnizoen in de vesting speelde daarbij een rol. Het stapelrecht zorgde ervoor dat goederen die over de Maas werden vervoerd, eerst in Arcen moesten worden opgeslagen en te koop aangeboden. In 1611, 1681 en 1720 werd Arcen getroffen door grote branden. Arcen maakte vele eeuwen deel uit van het graafschap, en later hertogdom, Gelder. Vanaf eind 1798 vormde het met Lomm één gemeente in het kanton Geldern. Twee jaar later hoorde het dorp met Lomm en Velden bij de *Marie de Velden*, vanaf 1816 de gemeente Arcen en Velden. Vanaf de totstandkoming van die gemeente had Arcen de meeste invloed. De inwoners leverden de meerderheid van de raadsleden en konden zo voor hun dorp gunstige beslissingen nemen. Arcen ontwikkelde zich in de laatste decennia als een toeristische trekpleister met bungalowparken, de Kasteeltuinen, de Wijmarse watermolen en het Thermaalbad. Tussen 1960 en 1990 steeg de bevolking slechts met 17,9 procent (van 2030 tot 2393 inwoners). Dat was heel wat minder dan in de kernen Lomm en Velden. De bevolkingsgroei in Velden leidde ertoe dat Arcen aan politieke macht inboette. Zie: Gelder (Arcen-Lomm-Velden); Gemeente (Arcen-Lomm-Velden); Heerlijkheid (Arcen-Lomm-Velden); Kasteeltuinen; Politiek (Arcen-Lomm-Velden); Thermaalbad; Vesting; Wijmarse watermolen.

Arcen-Batavia-Contact *Blad*. Het *Arcen-Batavia-Contact* (ABC) werd elke veertien dagen tussen 1 maart 1947 en 25 maart 1950 uitgegeven door de afdeling Arcen van het Katholiek Thuisfront en gratis huis aan huis bezorgd. Via het gestencilde blad, waaraan vele vrijwilligers meewerkten, hield de bevolking contact met Arcense militairen die in Nederlands-Indië dienden. Wiel Peters stelde het blad samen, dat op het VVV-kantoor werd gestencild. De meeste bijdragen kwamen van Ger Litjens en Gerrit Stappers. In het blad werden allerlei wetenswaardigheden over het leven van de

Arch Luit (2012).

Arcense militairen vermeld, alsook nieuws uit het eigen dorp. Zo bevatte het kerkberichten, geboorte- en overlijdensberichten, verslagen van de sportverenigingen en bouwplannen van de gemeente. Ook stonden in het blad artikelen over de historie van Arcen en was er een nauwgezet geschreven feuilleton over de oorlog, evacuatie, terugkeer en het herstel van het dorp. Om de uitgave te bekostigen, werden advertenties en mededelingen geplaatst door de plaatselijke horeca en lokale winkeliers. Nadat praktisch alle militairen waren teruggekeerd en het krantje in deze vorm geen nut meer had, werd het ABC opgevolgd door *Ôs eige blêdje*. De eerste uitgave hiervan verscheen op 1 april 1950. Het nieuwe weekblad werd uitgegeven door de plaatselijke VVV en was bedoeld voor alle inwoners van Arcen en Lomm. Het blad was echter geen lang leven beschoren. Het *Arcen-Batavia-Contact* wordt bewaard in het gemeentearchief Venlo.

Arcent Tijdelijk betaalmiddel. In 2000 introduceerden Arcense horecaondernemers een eigen betaalmiddel om het betalen in de cafés te vergemakkelijken. De munt verscheen aanvankelijk in drie waardes: 25 gulden (geel), 2 gulden 50 (blauw) en 1 gulden 25 (wit). De eerste munten werden aangeboden aan burgemeester Léon Frissen tijdens het millenniumfeest in zaal Alt Arce. Er deden aanvankelijk veertien horecazaken mee. In 2013 zijn dat er nog zeven.

Arch Luit *Mannenkoor*. Arch Luit werd op 11 december 1984 opgericht als uitvloeisel van een optreden tijdens een revue ter gelegenheid van het drieëndertigjarig bestaan van vastenaovendvereniging De Keieschiéters. Stuwende kracht achter de revue waren Wim Janssen en Pé en Wiel Reivers. Zij benaderden dirigent Vic Beerkens met de vraag of hij met het koor, zoals dat in de revue had opgetreden, door wilde gaan. Als naam koos men Arch Luit, wat 'goed volk' betekent. Het koor telde bij de start achttien leden en richtte zich in het begin vooral op vastenaovendmuziek. Later werd het repertoire uitgebreider en specialiseerden de Arcense zangers zich in Russisch Byzantijnse muziek. In 1987 sloot het koor zich aan bij het Koninklijk Nederlands Zangersverbond. Vanaf 1996 zingen de Arcenaren ook Kerstmuziek, wat in 2002 resulteerde in een in eigen beheer uitgebrachte CD *Kerst met Arch Luit*. In 1988 overleed dirigent Beerkens. Na zijn dood kwam de muzikale leiding enige tijd in handen van Nico van den Kroonenberg, die in 1990 werd opgevolgd door Wim van Gardingen en Annie Dirkx. In 1999 nam Vincent Oostenbrink uit Panningen het dirigeerstokje over. Arch Luit bestaat in 2013 uit 21 zingende leden en treedt op in en buiten de regio Noord-Limburg. Zo is Arch Luit telkens van de partij tijdens het Arcense Scrooge Festival. Zie: Keieschiéters, De; Scrooge Festival; Vastenaovend.

Archeologische vondsten Zie: Arcen-Lomm-Velden.

Arx *Schaakclub*. Op 8 oktober 1937 besloot een achttal schaakliefhebbers in Arcen een schaakvereniging op te richten. Dat gebeurde op initiatief

van gemeentesecretaris Leonard de Lang Evertsen. De mannen kozen als naam *Arx*, een Latijns woord dat burcht betekent en waarvan ook de naam Arcen zou zijn afgeleid. De oprichting gebeurde in een hausse die was ontstaan door de successen van de Nederlandse schaakgrootmeester Max Euwe. De Arcense schaakliefhebbers kwamen bijeen in café Peters. De eerste wedstrijd werd op 30 december 1937 gespeeld tegen Gennep en gewonnen. In 1939 speelde Arx een competitie met diverse clubs uit de regio. In datzelfde jaar trad men toe tot de Limburgse schaakbond en ging men deelnemen aan de competitie van die bond. Successen bleven niet uit. In de seizoenen 1940-1941 en 1942-1943 werden de Arcenaren kampioen van Noord-Limburg. In de verdere oorlogsjaren werd geen competitie meer gespeeld vanwege de beperkingen die de bezetter oplegde. Na de oorlog ging de vereniging weer van start. Arx kon zich aanvankelijk in de eerste klasse handhaven, maar in het seizoen 1954-1955 degradeerde het eerste tiental naar de tweede klasse. Hierna ging het bergafwaarts met de club. Na een nieuwe ledenwerfactie werd in 1956-1957 weer met succes aan de competitie deelgenomen. Arx veroverde zelfs ongeslagen de kampioenstitel. De promotie liet echter op zich wachten tot het seizoen 1958-1959. In 1962, bij het veertigjarig bestaan, telde de schaakvereniging ruim dertig leden. Het ledental daalde in de jaren zestig tot zestien, maar steeg weer tot 78 in 1978. Bij het vijftigjarig bestaansfeest in 1987 waren dat er nog 38, ofwel één op de 74 Arcenaren! In 1989 legde zowel het eerste als het tweede team beslag op de titel. Het eerste team kwam daarna uit in de overgangsklasse, de hoogste afdeling van de Limburgse schaakbond. Vanaf eind jaren negentig raakte de club in verval, vooral vanwege een gebrek aan jonge aanwas. Het geringe ledental leidde er in 2009 zelfs toe dat Arx geen achttal meer bijeen kreeg om deel te kunnen nemen aan de bondscompetitie. Ook moesten de resterende schakers verhuizen van het gemeenschapshuis naar café De Inaborg.

Asperge Fiets Vierdaagse *Toeristisch evenement*. De Asperge Fiets Vierdaagse Arcen organiseert sinds 2004 een *Tour d'Asperges*. Initiatiefnemer was Wilfred Groot. Gedurende vier dagen rijden deelnemers vanuit Arcen routes van veertig en zestig kilometer langs aspergevelden en restaurants waar 'het witte goud' op de menukaart staat. In de beginjaren reden 300 tot 350 mensen mee. De laatste jaren steeg dat aantal tot circa 700.

Aspergemarkt *Toeristische markt*. In het centrum van Arcen vindt vanaf 1981 jaarlijks een Aspergemarkt plaats. Het initiatief hiervoor kwam voort uit een werkgroep binnen de ondernemersvereniging Arcen-Lomm (OVAL). Ze introduceerden 'Arcen Aspergesstad' om het dorp en de groente te promoten. De eerste twee keer vond de markt plaats met Pinksteren. Dat stuitte echter op kritiek vanuit Lomm omdat het daar dan kermis was. Vanaf 1983 vond de markt op Hemelvaartsdag plaats. Eind jaren tachtig werd de organisatie overgedragen aan de Koninklijke Harmonie van Arcen en eind jaren negentig aan de Stichting Volkscultuur Arcen. Vanaf 2001 is de organisatie weer in handen van de harmonie. De Aspergemarkt speelt zich af in en rond het centrum van Arcen. Er is livemuziek en er zijn demonstraties asperges oogsten, sorteren en schoonmaken. Verder zijn er werktuigen te zien die met de aspergecultuur te maken hebben en worden aspergespecialiteiten geserveerd. Bezoekers kunnen ook asperges en 'aspergeproducten' kopen, zoals wijn voor bij asperges, aspergelikeur, aspergevlaai, aspergechocolade, aspergeservies etc. De Aspergemarkt trekt elk jaar bezoekers van heinde en verre. Zie: Middenstandsvereniging, RK.

Avolon Zie: Vocalgroup Avolon.

Barones van Wijmarstichting *Liefdadige instelling*. Maria Anna Deodata Josepha Antonetta von Wijmar werd geboren op 17 februari 1788 in het Arcense kasteel en leefde geruime tijd als stiftdame in Gerresheim bij Düsseldorf. Na de dood van haar vader werd ze mede-eigenaar van kasteel Arcen, waar ze op latere leeftijd haar intrek nam. Hier overleed ze op 2 februari 1862. Op 12 februari 1857 richtte de barones een stichting op met een kapitaal van achtduizend gulden. De rente diende 'tot onderrigting der arme knapen in handwerken, en der arme meisjes in naaijen en strikken'. De jongens en meisjes dienden wel in Arcen of in Lomm te wonen. Het bestuur van de stichting bestond uit drie personen met als voorzitter de pastoor van Arcen. De andere leden waren de voorzitter en de secretaris van het armenbureau. De stichting was actief tot 1939. Wat er daarna met het geld gebeurde, is niet duidelijk. Als dank voor haar gul gebaar besloot de gemeenteraad van Arcen en Velden op 28 juli 1960 een straat naar de barones te noemen. Zie: Kasteel.

Jongensschool (1914).

Basisonderwijs In Arcen was al in het begin van de vijftiende eeuw een parochieschool. Het oudst bekende schoollokaal lag tegen de noordkant van de kerk, aan de zijde van de Kerkstraat. Alle kinderen zaten hier bijeen in één ruimte. Tot de Franse tijd waakte de kerk zorgvuldig over het onderwijs en de persoon van de schoolmeester. De eerste met naam bekende schoolmeester was Jan van Reyl (1626). Hij was tevens belastingontvanger. Andere met naam bekende onderwijzers uit de zeventiende en achttiende eeuw waren: Matthias Daemen, Peter Jonckers, Hendrik van Loon, Peter Grenier, Johan Gevelaer, Johan Engelberghs, Claes Poell, L. Craenburg en H.J. Poell. De heren gaven les in godsdienst, lezen, schrijven en zingen. Aan rekenen werd geen aandacht besteed. Het schooljaar duurde van Allerheiligen tot Pasen, dit in verband met het werk op het land. In 1689 werd de schooltijd verlengd tot tien maanden. Leerplicht was er echter niet, wat het schoolbezoek niet ten goede kwam. Rond 1800 waren er ongeveer tachtig schoolkinderen.
Het is opmerkelijk dat de koster in Arcen geen rol speelde in het onderwijs. In andere plaatsen was dit vaak wel het geval. In de Franse tijd ging de wereldlijke overheid zich meer met het onderwijs bemoeien. Vanaf 1817 werd les gegeven in een nieuw lokaal aan het *Meisterswimke*. Er waren toen in de zomermaanden ongeveer 25 schoolgaande kinderen en in januari ruim drie maal zoveel, omdat er dan minder werk was op het land. De jeugd kreeg les in de Nederduitsche taal, schrijven en rekenen. Rond 1850 bestond de lagere school nog steeds uit slechts één klaslokaal voor ongeveer 120 jongens en meisjes uit Arcen en Lomm. In 1885 startte een bijzondere meisjesschool in het zusterskloster Op de Hor. De lessen werden hier verzorgd door de Zusters van de Goddelijke Voorzienigheid uit Steyl. Begin twintigste eeuw stonden in Arcen een hoofdonderwijzer en een onderwijzer voor de klas. In 1918 kwam er een derde onderwijzer bij. Dat was nodig omdat het aantal leerlingen was toegenomen. Enkele jaren later kwam aan de Maasstraat een derde leslokaal. In 1922 werd aan de Wal een nieuwe lagere school met acht leslokalen in gebruik genomen. Die school was ontworpen door architectenbureau Stoks uit Heerlen. In de zuidelijke helft van dit gebouw kwam de jongens- en in de noordelijke helft de meisjesschool. In 1928 droegen de zusters het gebouw van de meisjesschool over aan het RK Kerkbestuur. Hoofd van de school werd C. Ronken. Hij werd daarbij ter zijde gestaan door L.Timmermans (het latere hoofd) en G. van Soest. In 1969 werd het beheer overgedragen aan de Stichting Katholiek Onderwijs Arcen. Het gemengde onderwijs deed toen ook in Arcen zijn intrede. De muur tussen de jongens- en de meisjesschool verdween. Het hoofd van de jongensschool, meester Theophil Frissen, werd de eerste directeur van de gemengde school.
Met de groei van de bevolking werd het schoolgebouw aan de Wal gaandeweg te klein, waardoor er zelfs een klas op de zolder van de gymnastiekzaal moest worden ondergebracht. Aan deze huisvestingsproblemen kwam op 1 augustus 1975 een einde, toen basisschool Wijdtveld aan de Boerenweg zijn deuren opende. Deze school telde tien leslokalen, een speelzaal, een lokaal voor remediale hulp, een centrale ruimte, een handvaardig-

heidlokaal, drie hallen en diverse kleinere ruimten. Ook kwamen er drie lokalen voor het kleuteronderwijs. In 1983 maakte de Wet op het Basisonderwijs een einde aan de gescheiden lagere scholen en kleuterscholen. Voortaan was sprake van basisscholen, bedoeld voor leerlingen van vier tot twaalf jaar. Basisschool Wijdtveld telt in 2013 circa tweehonderd leerlingen. Zie: Aloysiusschool; Basisonderwijs (Lomm); Basisonderwijs (Velden); Meisterswimke. Literatuur: Jan Keltjens, Alfo van Soest, Gerrit Stappers, *Een bloemlezing uit de geschiedenis der dorpen Arcen, Lomm en Velden. Sedert 1 januari 1816 gemeente Arcen en Velden* (Arcen 1997).

Bastianus *Volksfeest*. De leden van het Sint-Sebastianusgilde vieren al enkele eeuwen op uitbundige wijze de feestdag van hun patroonheilige. Volgens de statuten werden die dag, op straffe van een boete, alle leden geacht de Heilige Mis bij te wonen. 's Middags volgde een speciale vergadering met gratis bier. Bijna alle mannelijke inwoners van Arcen, gehuwd (tegenwoordig ook samenwonend) of ouder dan dertig jaar, zijn van oudsher lid van het gilde en vieren nog steeds op de eerste maandag na 20 januari op deze wijze het patroonsfeest. De vergadering vindt thans echter niet meer plaats na de hoogmis, maar op de vooravond van de naamdag. Tot de traditie hoort dat er dan in de cafés wordt gekaart. Op de maandagavond is er een maaltijd met zuurkool en worst, georganiseerd door het Sint-Petrus en Paulusgilde, dat haar teerdag (feestdag) samen met het Sint-Sebastianusgilde viert. Sinds er geen huisslachtingen meer zijn en het dorp geen slagers meer herbergt, levert de bij de traditie horende worstommegang met trom en gaffel geen worst meer op. Na de traditionele begroeting 'Zalig Neejjaor Sint-Sebastianus' krijgen de jonggezellen meestal geld, waarmee ze worst kopen. Op dinsdag doen de gildebroeders het feest nog eens dunnetjes over, maar dan zonder maaltijd. De gecombineerde traditie van beide gilden op de naamdag van Sint-Sebastianus is uniek in de schutterswereld. Het Sebastianusfeest wordt in Arcen Bastianus genoemd. Zie: Sint-Sebastianusgilde.

Beelden Zie: Kunstwerken.

Beele, Ruud van der *Kunstenaar*. Ruud van der Beele werd op 26 november 1949 in Sevenum geboren. Na de middelbare school bezocht hij vanaf 1961 de lts en werkte hij zeven jaar in het loodgietersbedrijf van zijn vader. Van 1975 tot 1980 bezocht hij de Academie voor Industriële Vormgeving, afdeling Vrije Beeldende Vorming in Eindhoven. In 1987 opende Van der Beele in Arcen een galerie. Hier exposeert hij sculpturen en schilderijen. Van der Beele laat zich inspireren door alledaagse dingen die hem raken. Daarnaast put hij inspiratie uit zijn reizen. Zijn tekeningen en schilderijen in acryl zijn coloristisch, abstract met figuratieve elementen. In 2000 richtte hij aan de Lingsforterweg, in de omgeving van het Landgoed Arcen, een beeldentuin in met een permanente tentoonstelling van eigen werk in cortenstaal, lood, zink en steen. Verder exposeerde Van der Beele onder meer in Amsterdam, Den Haag, Soest, Borne, Venray en Venlo. In Arcen staat werk van Ruud van der Beele op de rotonde (Alles in Beweging, 2010), Op de hoek van de Wal en de Koestraat (Hoogwatermonument, 2003), Op de Wal (Houten kapel, 2011), op het grasveld bij het Ovaal (Overwinning, 1997) en op de Steeningerweg (Stoel, 2008). Zie: Houten Kapel; Overwinning; Stoel; Weerkei.

Begraafplaats Méér dan dertig generaties overleden Arcenaren en inwoners van Lomm werden op de heuvel rondom de parochiekerk van Arcen begraven. In 1953 nam de kerk een nieuwe begraafplaats in gebruik op de Leeberg. Het oude kerkhof werd bij de bouw van de nieuwe kerk geruimd. Enkele grafstenen metselde men hierna in de binnenkant van de nieuwe kerktoren. In 1993 werd de nieuwe begraafplaats aan de noordzijde uitgebreid.

Beken Zie: Lingsforterbeek.

Beugelen *Balspel*. Beugelen was in Arcen vele jaren een populaire sport. Vooral in de jaren twintig van de vorige eeuw werd intensief gebeugeld. Een café met een beugelbaan wist zich verzekerd van een ruime klandizie. Er waren in Arcen vóór de Tweede Wereldoorlog twee beugelbanen. Een beugelbaan lag bij café Basten aan de Lingsforterweg, een andere baan bevond zich in de zaal van hotel Rayer aan de Maasstraat. Gaandeweg verloor het beugelen zijn aantrekkingskracht en ging vooral de jeugd over op andere sporten. Zie: Cafés. Literatuur: Jan Klerken, *Beugelen, klassieker onder de sporten* (Venlo 2008).

Bibliotheek Zie: Arcen-Lomm-Velden.

Biergilde *Stichting ter bevordering van de Nederlandse biercultuur (BNB)*. Op 14 maart 1991 werd op initiatief van Henk Clevis, Toon van de Reek en Louis Reutelingsperger in café de Hertog Jan Proeverij een biergilde opgericht. Het drietal wilde via het gilde de Nederlandse biercultuur op een hoger plan brengen. Het BNB-gilde zet zich nadien in voor het behoud en de versterking van de Nederlandse biercultuur. De belangrijkste activiteit zijn de proeverijen, die elk seizoen plaatsvinden. Sinds 1992 houdt het gilde jaarlijks een Nederlandse bokbierproeverij, waaraan een BNB-bokbieroorkonde is verbonden. In 2001, bij het 10-jarig bestaan, maakten de leden een krattendomino vanuit het brouwhuis tot aan de tapkraan in het Café de Hertog Jan Proeverij en bij het 20-jarig bestaan was er een geslaagde poging om in het Guinness Book of Records te komen met een blindbierproeverij waaraan een record aantal mensen deelnam. In 2013 zijn ongeveer zeventig liefhebbers uit Noord-Limburg en de Duitse grensstreek lid van het biergilde. Zie: Brouwerij Hertog Jan.

Biljarten In Arcen waren in de loop der jaren meerdere biljartclubs actief. De oudste vereniging was BV Arcen, die op 23 januari 1959 werd opgericht. Vanaf 1960 namen de Arcenaren aan de competitie van de Venlose biljartbond (VBB) deel. Aanvankelijk speelde men in café Thissen en vanaf 1963 in café De Inaborg. De club telde toen twintig leden. In 1968 veranderde de vereniging van naam en speelden de Arcenaren verder als BV De Inaborg. Op 6 april 1978 maakte De Inaborg de overstap van de VBB naar de Koninklijke Nederlandse Biljartbond (KNBB) waarna de vereniging met meerdere teams in het district Venlo en omstreken speelde. In 1982 werd de club uitgebreid met tien leden van de in dat jaar opgeheven biljartclub De Oude Hoeve. Die vereniging was op 13 september 1967 opgericht in het gelijknamige café aan de Markt. In de loop der jaren werden meer dan 27 teams en 22 individuele leden van BV Inaborg districtskampioen. In 1985 was er een sportief succes toen het C4-team gewestelijk kampioen werd en aan de nationale kampioenschappen mocht deelnemen en in 1988 werd de club Limburgs kampioen bandstoten. Individueel was er succes voor Stefanie Valckx, die in 2005 wist door te dringen tot de nationale finale PK zesde klasse, waar ze tweede werd. Paul Valckx werd in 2010 tweede tijdens het Nederlands Kampioenschap Driebanden Groot, tweede klasse. Het veertigjarig jubileum werd in 1999 gevierd met de organisatie van de nationale finale hoofdklasse libre in gemeenschapshuis De Klosterhoaf. BV Inaborg telt in 2013 circa vijftig leden.
In 1976 werd ook in café De Mallemolen aan de Maasstraat een biljartvereniging opgericht. De vereniging ging echter eind jaren zeventig ter ziele, waarna enkele oud-leden van BC De Mallemolen in 1980 verder speelden bij café De Sport. Dat gebeurde op initiatief van kastelein Piet Hollestelle onder de naam BC De Sport. In 2003 veranderde de vereniging haar naam in BC Arcen. Dit omdat de naam van het café/clublokaal was gewijzigd in De Arcense Herberg. BC Arcen speelt in de Venlose competitie. Hier behaalde de Arcenaren eind jaren negentig tweemaal het kampioenschap in respectievelijk de vierde en de derde afdeling. Zie: Cafés; Inaborg, De.

Boerderijen Zie: Gaerstkamp, de; Hoeve Jamboors; Huize Roobeek; Kalkschop, De; Tyegelerhof.

Boerenheide *Gebied ten westen van de N271, tussen de Brandemolen en Klein Vink*. De boerenheide werd tot het midden van de negentiende eeuw gebruikt door de boeren van 't Veld, Brandemolen en de Nieuwe Erven.
Na 1839 werden de gronden verkaveld en door de gemeente aan de boeren verkocht. Op de schrale gronden van de voormalige rivierduingordel plantten zij grove dennen. Binnen het bosgebied liggen twee langgerekte akkers en een voormalige schaapsweide.

Boerinnenbond Zie: VIA.

Bônten Hoephap, D'n *Vastenavondonderscheiding*. Een beeldje van de *Bônten Hoephap* wordt ieder jaar door carnavalsvereniging De Keieschiéters uitgereikt aan iemand die zich belangeloos heeft ingezet voor de Arcense gemeenschap. De Hoephap

D'n Bônten Hoephap.

(Hop) is een bont gekleurde vogel die tot het einde van de Tweede Wereldoorlog in de boomgaard van de familie Aan den Brugh aan de Boerenweg broedde. Sinds enkele jaren broedt de vogel weer op landgoed De Hamert. De eerste *Bônten Hoephap* werd in 1989 uitgereikt aan Mie Lomme-Beeker. Zie: Keieschiéters, De.

Brandemolen, De 1 / *Buurtschap*. De Brandemolen is het gebied ten noordoosten van de dorpskern van Arcen. De naam is mogelijk afgeleid van brandermolen of moutmolen, ook wel ruw- of roumolen genoemd (rou betekent grof). In een dergelijke molen maalde men mout voor de branderijen. Als veldnaam komt de Brandemolen al in het begin van de negentiende eeuw voor. Thans is de Brandemolen ook de aanduiding voor de lange weg die loopt van de Dorperheideweg, vlakbij bij de Duitse grens, tot aan Steeg in het centrum van het dorp. Zie: Molens.
2 / *Tennispark*. Op 20 mei 1972 werd aan de Brandemolen een gelijknamig tennispark geopend. Op het park lagen in eerste instantie twee banen, terwijl een houten gemeentekeet dienst deed als kleedlokaal. In de loop der jaren werd het complex uitgebreid en gemoderniseerd. Zo kwamen er in 1978 twee tennisbanen bij en werd een kantine annex clubgebouw (BAAN 5) geopend. In 1983 en in 1993 kwam er kunstlicht en drie jaar later werden de kantine en het terras vergroot. In 2005 werd het tenniscomplex door de gemeente geprivatiseerd en met een financiële tegemoetkoming voor achterstallig onderhoud, in erfpacht overgedragen aan TC Arcen. Zie: Tennisclub Arcen.

Brandweer Zie: Arcen-Lomm-Velden.

Brasem, De *Hengelsportvereniging*. HSV De Brasem werd op 15 juli 1949 opgericht door enkele enthousiaste hengelaars. Initiatiefnemers waren Piet Drissen, Antoon Lenssen, Cor Schouten en Sef van de Stay. Verenigingslokaal was café Thissen aan de Maasstraat. Aanvankelijk visten de leden van De Brasem in de Maas en in een vijver op Klein Vink. Op 30 mei 1987 opende de vereniging een eigen, vijf hectare grote plas aan de Rodedijk in het ontgrindingsgebied Dorperheide, genaamd 't Grenswater. In 2013 telt de hengelsportvereniging ruim tweehonderd leden uit Arcen en omliggende plaatsen. Zie: Dorperheide.

Brier, De *Toponiem*. De Brier lag in het zuiden van Arcen aan de rand van de Kurversgraaf. De naam is afgeleid van 'barrière'. Aan de Brier werd tot in de negentiende eeuw tol geheven. Zie: Tol.

Broederschappen *Godsdienstige verenigingen*. Een document uit de Arcense schepenbank van 1612 maakt melding van vier broederschappen in de parochie Arcen, waartoe destijds ook Lomm behoorde. De broederschappen hadden als patroon: Sint-Sebastianus, Sint-Anna, Sint-Joris en Sint-Antonius (Lomm). Wanneer ze werden opgericht, is niet bekend. De oudst bewaarde statuten van Sint-Sebastianus dateren uit 1681. Zelf koos de broederschap 1527 als oprichtingsjaar, maar het gilde is waarschijnlijk zeker vijftig jaar ouder. De broederschappen hadden een overwegend godsdienstig karakter. Ze bekwaamden zich echter ook in het hanteren van wapens om hun dorp, maar ook de kerkelijke schatten die werden meegedragen tijdens processies, te beschermen tegen rondzwervende benden of plunderende troepen. Deze laatste taak werd in 1706 voor een half vat bier per jaar overgedaan aan schutterij Sint-Petrus en Paulus. Het Sebastianusgilde behield zo een religieus karakter. Zie: Sint-Petrus en Paulusgilde.
Literatuur: Keltjens, Jan, Alfo van Soest, Gerrit Stappers, *Een bloemlezing uit de geschiedenis der dorpen Arcen, Lomm en Velden. Sedert 1 januari 1816 gemeente Arcen en Velden* (Arcen 1997); Ger Litjens en Piet Cup, *Sint Sebastianusgilde Arcen* (Arcen 1994).

Brouwerij Hertog Jan *Bierbrouwerij*. Vier bevriende brouwers richtten in 1915 Stoombierbrouwerij De Vriendenkring op. Zij deden dat als reactie op de opkomst van grote moderne brouwerijen in het westen van het land. Vooral het ondergistende pils, dat snel aan populariteit won, bleek een geduchte concurrent. Om de investeringen van een stoombierbrouwerij met koelmachine te kunnen bekostigen, besloten de dorpsbrouwers samen te werken. Initiatiefnemer was Frederik Leopold Haffmans van Bierbrouwerij De Roobeek, gelegen ten noorden van Arcen, samen met Ger van Soest van brouwerij Van Soest te Broekhuizen, August Schraven van brouwerij Het Anker uit Lottum en Ger van Dijck van De Oranjeboom uit Broekhuizenvorst. Als vestigingsplaats koos het viertal een akker aan de Kruisweg in Arcen, niet ver van de Rijksweg en de tramverbinding Nijmegen-Venlo. In 1916 kwam er een aftakking van dit spoor naar de brouwerij waarover later grondstoffen en

Brouwerij Hertog Jan.

bier werden vervoerd. De brouwerij verrees naar een ontwerp van de Blerickse architect Jacq. Grubben. Het was een statig vroegindustrieel gebouw met gietijzeren boogramen en gemetselde pilasters. Het brouwhuis, dat men in 1916 in gebruik nam, deed veertig jaar dienst. In 1919 sloot zich brouwer Johannes van Lipzig van 't Scholtishuis uit Velden aan en kocht De Vriendenkring brouwerij De Lelie van Willem van Boven in Echt. Er werd veel geïnvesteerd en de onderneming groeide. In de jaren dertig volgde door de economische crisis een lichte terugval. Bovendien nam de concurrentie toe. Tijdens de Tweede Wereldoorlog liep de brouwerij schade op, maar de installatie overleefde de oorlog. Na de oorlog ging het echter minder goed met de bierverkoop en De Vriendenkring belandde in de rode cijfers. Vandaar dat men op zoek ging naar een kapitaalkrachtige partij. Die vond men in 1949 in bierbrouwerij De Drie Hoefijzers uit Breda. Langzaam maar zeker klom De Vriendenkring uit het dal. In 1956-1957 bouwde men een nieuw brouwhuis naar een tekening van de Venlose architect Piet Leusen. Aan de voorspoed kwam in de tweede helft van de jaren zestig echter opnieuw een einde. De Arcense brouwerij kreeg een nieuwe eigenaar: het Engelse Allied Breweries. Door de opkomst van private labels in het lagere prijssegment steeg de productie tussen 1968 en 1975 enorm. Het Vriendenkringbier werd in Arcen gebrouwen, maar elders gebotteld. Dat gebeurde sinds 1972 onder de naam Skol. Vanaf 1979 werden in Arcen geen vaten meer gevuld, maar enkel nog tankwagens. Het eind van de brouwtraditie kwam in zicht toen Allied Breweries in 1979 bekend maakte de brouwerij te willen sluiten. Er werkten toen nog zes mensen. Twee brouwers, Jan Steeghs en Henk Clevis uit Arcen, en vier collega's van de vestiging in Helmond, onder wie Toon van Reek, besloten een doorstart te maken met het brouwen van enkele traditionele bovengistende bieren. Dat moest ook wel, want in het huurcontract eiste Skol uit concurrentieoverwegingen dat in Arcen geen pils mocht worden gebrouwen. De Arcense brouwers maakten een afspraak met drankengroothandel De Kikvorsch, die een krediet en de naam Hertog Jan beschikbaar stelde in ruil voor de alleenverkoop van de bieren. De formule werkte en de brouwerij bleek levensvatbaar met speciaalbieren als Oud-Limburgs, Hertog Jan Grand Prestige en Arcener Stout. In de jaren tachtig en negentig liet de omzet een stijgende lijn zien, evenals het aantal bezoekers aan de brouwerij en brouwerijcafé 'De Proeverij'. Er waren ongeveer twaalf biersoorten, die – zoals de Magnus Grand Prestige – regelmatig in de prijzen vielen.
De toenemende concurrentie op de markt voor speciaalbier dwong in 1993 opnieuw tot samengaan. Ook nu weer koos men voor de Oranjeboom Bierbrouwerij in Breda (het voormalige Skol en tevens de verhuurder van het brouwerijpand). Oranjeboom investeerde in Arcen en de omzet nam fors toe, ook omdat men hierna weer pils mocht brouwen. Hierna volgden de gebeurtenissen zich snel op. De Arcense brouwerij kwam eerst via een verkoop van Oranjeboom in handen van wereldspeler Allied Domecq, dat 'Arcen' in 1995 verkocht aan bierreus Interbrew (dat eerder De Kikvorsch overnam). De brouwerij kreeg een grote opknapbeurt en Hertog Jan werd in de markt gezet als ambachtelijk bier met een ridderlijk karakter dat vol passie wordt gebrouwen. Zie: Biergilde; Cafés; Hertog Jan Bierfeesten; Huize Roobeek; Oktoberfest; Scholtishuis (Velden).
Literatuur: Louis Reutelingsperger, *Bier in overvloed. De rijke brouw- en biercultuur van Arcen* (Arcen 2006).

Cafés *Drinkgelegenheden*. Arcen herbergt van oudsher heel wat plekken waar inwoners en bezoekers hun dorstige kelen kunnen smeren. Die cafés waren vroeger vaak niet meer dan een lokaal of een huiskamer en voor de 'kastelein' was het tappen meestal slechts een bijverdienste. In de *Winkeler Prins encyclopedie* van 1926 wordt Arcen een 'bierdorp' genoemd. Er waren meer dan twin-

tig cafés en een brouwerij. In de jaren die volgden kwamen er cafés bij en gingen zo nu en dan ook deuren op slot. De meest noordelijke uitspanning was café Klein Vink bij de tramhalte van de Maas-Buurtspoorweg, tegenover de ingang van het klooster Sint-Paul. De zaak opende in 1913 en werd een vaste pleisterplaats voor boeren met grond aan de Maas. Later werd het café geëxploiteerd door de families Neeten en Jetten. In 1965 werd het pand gesloopt. Iets zuidelijker lag Huize Roland. Het pand herbergde al voor de Tweede Wereldoorlog een café met een populaire theetuin, waar ook werd gedanst. Later kreeg de zaak bekendheid als hotel-restaurant Roland (Albert Peters). Op de kruising van de huidige Maasstraat en de Kruisweg lag hotel-café Felix Wijsman. Deze zaak veranderde diverse malen van naam en van eigenaar. Zo stond het in de jaren veertig van de vorige eeuw bekend als café Peuten en later als café Haubo (*d'n Bels*) en De Vriendenkring (Cor Schoonens). In de jaren vijftig heette de zaak café Thissen en hierna De Mallemolen (Kippers) en eetcafé Willy (Busch). Schuin er tegenover lag café Karel Nuchelmans, later een chauffeurscafé. In 1981 opende brouwerij Hertog Jan een proeflokaal op het brouwerijterrein aan de Kruisweg. Aanvankelijk was de gelegenheid alleen bedoeld voor bezoekers van de brouwerij, maar gaandeweg werd De Proeverij, onder leiding van de familie Clevis, een echt café. Toen de ruimte te klein werd, verhuisde De Proeverij in 1991 naar een leegstaande kantoorvilla aan de overkant. De naam was inmiddels veranderd in Hertog Jan Proeverij. Het café is gedecoreerd met ruim tweeduizend bierpullen en oude emaillen reclameborden. In het gebouw was lange tijd ook proeflokaal Het Kelderke. Aan de Kruisweg was in het begin van de twintigste eeuw al een drinkgelegenheid in de boerderij van de familie Arts (*De Kalkschop*).
Aan de Maasstraat, aan het begin van de dorpskern, startte Piet van Rijswijck in 1930 een café annex tuinderij. Het café werd hierna uitgebreid met de eerste Arcense frituur (*Friete Piet*). Na enige jaren van leegstand werd de zaak verbouwd en heropend onder de naam Royal Bar (Wiel en Riny van Mosseveld). Vanaf 1969 was het een Engelse pub (Henny Sillemans) met als naam De Gouden Snor. Hierna werd de zaak tot 1981 een bistro, waarna het weer een echt café werd onder de namen De Bonte Koe en van 1983 tot 1996 – met een onderbreking tussen 1985 en 1987 – Het Dörpskefeeke. Tussen 1989 en 1993 lag aan de Maasstraat een bar met lunchroom, genaamd Café-Cremerie Mère Catherine. Iets verder richting Markt had Peter Cup in 1914 een tapvergunning gekregen voor een huiskamercafé naast zijn winkel in levensmiddelen en ijzerwaren.
Aan de oostzijde van de Maasstraat, vlak voor de markt, lagen vroeger drie cafés vrijwel naast elkaar. Allereerst, was er sinds 1951 – met nog steeds een horecafunctie – café De Harmonie, dat vele uitbaters kende. Ook de naam van de zaak veranderde meerdere malen. Zo heette de onderneming De Witte Raaf en het Arcens Biercafé. Achter het café was een zaaltje waar de harmonie repeteerde. Sinds 2011 herbergt het pand Italiaans restaurant 'Stella di Mare'. Aan de achterzijde startte Lei Pingen in 2000 Café The Harmony, dat in 2009 werd overgenomen door Tom de Kunder en omgedoopt tot café De Gats, tevens clublokaal van Darts Club Harmonie.
Ernaast bevond zich al in de negentiende eeuw hotel-café Rayer en twee deuren verder lag het café annex zadelmakerij van Holla (*Holla's Hakkie*). Beide panden werden na de Tweede Wereldoorlog gesloopt om plaats te maken voor het nieuwe gemeentehuis.
Aan de markt, het huidige raadhuisplein, lagen meerdere etablissementen. Al in de negentiende eeuw lag hier aan de westzijde Hotel Hermans, dat in 1909 werd overgenomen door Emmanuel (Herman) Peters, bijgenaamd *de Smoes*. In 1950 was dit het ANWB Bondshotel en later café restaurant W. Peters. Na diverse malen van eigenaar te zijn veranderd, kreeg het pand zijn huidige naam: Alt Arce. Aan de overzijde lag café Kox, later Hotel de Oude Hoeve en thans Hotel Arcen. Noordelijk hiervan lag 't Pleintje, een café-frituur, die in 2012 werd omgedoopt in De Maert. Achter deze zaak en de Oude Hoeve lag tussen 1971 en 1986 discotheek De Shorty (Henk en later Pieter Clevis). Op de hoek van de Markt en de Koestraat bevond zich rond 1900 het Harmonielokaal van broodbakker Toën van den Kroonenberg (bijnaam *Mozes*). Hier kwamen zowel de leden van de Arcense harmonie als de schutters van Sint-Petrus en Paulus bijeen. Korte tijd was er een elektrowinkel, maar daarna weer vele jaren een bakkerij met winkel en sinds 2001 lunchroom-koffiesalon 't Zoete Genot.
In de Koestraat lag het café met zaal van Math Claes. De zaak werd in de loop der jaren geëxploiteerd door verschillende kasteleins en de naam

veranderde in De Pauw en zaal Alt Arcen. Uiteindelijk vestigde zich in het pand Chinees-Indisch restaurant Het Verre Oosten en – na een aantal jaren van leegstand – sinds 2012 Lotus. In de Koestraat kon men vanaf 1886 verder terecht in het café van de smid Petrus Kusters. Ook in de sigarenfabriek van Timmermans was tussen 1904 en 1926 een café.
In de Kerkstraat, pal tegenover de kerk, stond de weduwe Keder achter de toog en iets later koster Gerlach Aerts. Verderop in de straat dronk men tussen 1902 en 1939 een glas in het café annex winkelbedrijf van de familie Kraykamp. Op de Wal exploiteerde Frans Rayer enige tijd het patronaat café De Soos. In 1950 opende hij hotel- café Rayer in de Kerkstraat, dat daar nog is gevestigd. Op de hoek Kerkstraat-Steeg kreeg timmerman Petrus Reivers in 1914 verlof voor de verkoop van sterke drank in een kamer rechts van de ingang. Aan de Lingsforterweg ligt café De Inaborg, eerder café Rayer (Jeu en Dré), het clublokaal van veel Arcense verenigingen. Aan dezelfde weg, maar dan aan de overkant van de autoweg, bevindt zich De Arcense Herberg. Eerder stond deze zaak bekend als De Hondskamp, café Toonen (*de Stopnald*) en De Sport. Het café deed jaren dienst als 'kantine' van voetbalclub DEV. In 1999 kwam het café in handen van Paul Bisschop, die de zaak uitbreidde met enkele gastenkamers. In 2013 droeg Bisschop zijn zaak over aan Henk van der Steen. Iets verder, aan de rechterkant, lag voorheen Aen den Lingsfort, de herberg-boerderij van Sjang Backus en verderop links bevond zich sinds 1919 café Nagels, waar nu groepsaccommodatie De Lingsfort is gevestigd. Schuin daar tegenover kon men zijn dorst lessen in het café van Antoon-Matthijs Kamps. Aan dezelfde weg exploiteerde Albert Achten tussen 1974 en 1980 een café achter zijn tankstation/winkel. Verder naar het oosten, op de hoek van de Lingsforterweg met de Walbeckerweg, ligt vanaf 1871 café Basten. Eerste uitbater was hier Peter Anton, daarna Antoon Hendrik, Antoon en nu achterkleinzoon Ton. De familie Basten exploiteerde naast het café een winkel en een grinderij. In 1947 werd links naast het pand in een schuur een beugelbaan aangelegd. Die baan bleef tot begin jaren zestig van de vorige eeuw in gebruik.
Verder richting Walbeck lag aan het eind van een zandpad Haus Ente en helemaal aan het einde, pal aan de grens bood café Hollandia van Jacob (*Kuüb*) Peters een laatste mogelijkheid om nog op Nederlands grondgebied een glas te drinken. Het was lang een goed lopend café met een feestzaal, later beheerd door zijn dochter Leentje en haar man Jan Timmermans (*d'n Dens*). In de jaren zeventig

Café Rayer (1968).

van de vorige eeuw was er enige tijd een restaurant met als naam Kraantje Lek. Na jaren van leegstand werd het pand in 2010 gesloopt. Links van de weg lag café Lambert Dinnissen en enkele huizen verder lag vanaf 1931 De Eikeboom, van Theo Thijssen, eveneens een café met een winkel. Weer wat verder lag een café annex winkel gedreven door Wilhelm Schraven en noordelijk hiervan, aan de grensweg, verscholen in de bossen, opende Ludwig Derks in 1929 het café annex winkel Waldeslust. Bij de andere grensovergang aan de Lingsforterweg, richting Straelen, lagen minder cafés. Direct aan de grens lag hier café Erdman met zo'n honderd meter ervoor De zeven Draecken, vernoemd naar Miena Draecken, die zeven kinderen had. Later heette de zaak café Roosen. Thans bevindt zich hier een winkel.
Aan de Dorperheideweg, op het terrein van Resort Arcen, lag café De Fossa en noordelijk ervan Savarin, eerst een restaurant en tussen 1973 en 1980 een populaire bar-discotheek. Terug naar het dorp kon aan de Leermarkt een stop worden gemaakt bij café Herman Schreurs (Den razenden Aap), later omgedoopt tot café De Zwarteberg. Achter dit café kwam in 1965 een midgetgolfbaan. In 1971 maakte de familie Stam van het café een pannenkoekenhuis, thans geëxploiteerd door de familie Fokken en met de naam De Bosrand. Aan de rand van de dorpskern, aan de Schans, lag café Mulkens. Later werd dit De Tramhalte en vanaf 1938 het fameuze Maashotel. Nog iets zuidelijker vestigde zich in 1993 in de monumentale Wijmarse watermolen Schenkerij De IJsvogel. Zie: Alt Arce; Beugelen; Brouwerij Hertog Jan; Café Rayer; Hotel Arcen; Inaborg, De; IJsvogel, De; Kalkschop, De; Maashotel; Midgetgolf; Maasparel De.

Café Rayer *Dorpscafé*. Eind negentiende eeuw richtte Gerard Rayer in zijn boerderij aan de Maasstraat een woonkamer in als café. Zijn zoon Franz, die in klompen handelde, kreeg hiervoor in 1909 officieel verlof. Achter de gelagkamer lag een

beugelbaan, die tijdens de kermis dienst deed als dansvloer. Na de Tweede Wereldoorlog werd het café gesloopt om plaats te maken voor het nieuwe raadhuis. Franz' nog zeer jonge zoon Frans zette de familietraditie hierna voort en was enige tijd uitbater van zaal Math. Claes in de Koestraat en daarna van De Soos in het patronaat op de Wal. In 1950 opende Rayer in de Kerkstraat een nieuw café met acht hotelkamers. Hier stond hij met zijn vrouw Jet en zus Kaatje vele jaren aan de tap, terwijl hij ook de post bezorgde. In 1967 werd aan het café een eetzaal en bovenwoning gebouwd. Na het overlijden van Frans en Jet wordt de zaak in stand gehouden door hun kinderen Jeanne en Frans.
Beide Arcense gilden vinden er onderdak en het zaaltje is een veel gebruikt repetitielokaal van enkele muziekgezelschappen. De kamers werden gemoderniseerd en zijn thans onderdeel van een Bed & Breakfast. Zie: Beugelen; Cafés.

Campings In Arcen bevonden zich vijf campings. Drie grote en twee kleinschalige. Tot de grote campings hoorden Klein Vink, De Schans en de Maasvallei aan de Dorperheideweg. Verder waren er de minicampings De Brandemolen (thans groepsaccommodatie In de Vlinderkes) en Nabij de Fossa Eugenia, gelegen aan de Nieuwe Ervenweg. Klein Vink, De Schans en de Maasvallei werden in de loop der jaren (deels) omgebouwd tot bungalowparken. Zie: Klein Vink, Maasvallei, De; Resort Arcen.

Casparbruggetje In 2012 kreeg de houten brug over de beek bij de Barones van Wymarstraat/Koestraat de naam Casparbruggetje, naar Caspar Hubertus van Riel (1871-1951).
Van Riel was de laatste dorpsomroeper van Arcen en tevens de man die verantwoordelijk was voor het aansteken en uitmaken van de openbare gaslantaarns.

Cup *Dorpswinkel.* Op 1 mei 1898 startte Peter Cup uit Maashees met zijn vrouw Catharina Rieter uit Lomm een winkel in een voormalige boerderij aan de Maasstraat. Peter Cup werkte als smid, verkocht 'koloniale waren' en had een rijwielhandel. In 1939 werd de zaak overgenomen door zijn zoon Frans en diens vrouw Clara. Na de Tweede Wereldoorlog werd de verkoop van levensmiddelen gestaakt en kwam de nadruk te liggen op de verkoop van huishoudelijke artikelen, rijwielen, ijzerwaren en gereedschappen. Toen elektrische huishoudapparaten op de markt verschenen, maakten de rijwielen plaats voor centrifuges en wasmachines. In 1970 namen Piet en Mia Cup de zaak over. Jarenlang verkochten zij in hun dorpswinkel huishoudelektro, audio en video, huishoudelijke-, recreatie- en hobbyartikelen. In 2001 werd de zaak overgenomen door Frans en Renate Cup en kwam er een speelgoedafdeling, terwijl ijzerwaren en gereedschappen uit het assortiment verdwenen.

De Maasvallei (1972).

Dare Devils *Gitaarband.* In 1965 werd in Arcen een popgroep geformeerd rond Ger van Rijswijck (gitaar), Gerrit Holla (gitaar en zang), Hay Munten (basgitaar), Twan van de Stay (zang en orgel) en Wim Janssen (slagwerk en zang). In een later stadium kwam daar Toon van de Kroonenberg bij. Het repertoire van de groep bestond hoofdzakelijk uit covers van Engelse bands als The Rolling Stones, The Small Faces en The Who. De groep trok meerdere jaren volle zalen, vooral in Arcen en omgeving. De militaire dienstplicht die zich voor enkele bandleden aandiende, maakte een einde aan de gezamenlijke muzikale activiteiten. Na een reünie in het begin van de jaren negentig, speelde de groep nog een tiental jaren in wisselende samenstellingen.

Darts Zie: Dartsclub Harmonie.

Dartsclub Harmonie Op 11 april 1989 werd Dartsclub Harmonie opgericht. Initiatiefnemers waren Lei Pingen en John Vullings. De club speelde aanvankelijk in café De Harmonie. Toen deze zaak in 1995 sloot, huurde de vereniging de bij het café horende zaal en richtte die in als clublokaal. De zaal bleef het thuishonk van de dartsclub ook nadat de horecaonderneming in 2000 weer commercieel werd geëxploiteerd onder de naam The Harmony Café. In 2009 veranderde de naam van het café in De Gats. De club heeft in 2013 ruim veertig leden en speelt met vijf teams in de competitie van de Venlose Darts Organisatie. Ook telt de club een groot aantal jeugdleden.

Derckx, Harry *Hockeyspeler.* Harry Derckx werd op 19 maart 1918 in het Franse Saint Pierre Les Nemours geboren. Op zesjarige leeftijd verhuisde hij naar Arcen, waar zijn familie vandaan kwam. Na de middelbare school studeerde hij economie in Nijmegen. Hier begon hij ook zijn hockeycarrière bij Union. Eerst als keeper, later als back. Na zijn Nijmeegse periode speelde Derckx bij de hockeyclub Deventer, waar hij zijn grootste triomfen vierde. Hij wist zich in het Nederlands elftal te spelen en nam met Oranje deel aan de Olympische Spelen van 1948 in Londen, waar Nederland een bronzen plak won. Een jaar later stapte hij over naar de Venlose Hockey Club (VHC), die in die jaren zeer succesvol was. Bij VHC speelde hij vier seizoenen met als hoogtepunt het landskampioenschap in 1953. Een jaar eerder mocht de toenmalige Arcenaar andermaal met het Nederlands hockeyteam in actie komen tijdens de Olympische Spelen. In Helsinki won Oranje ditmaal een zilveren medaille. In totaal kwam Derckx 52 maal uit voor het Nederlands hockeyelftal. Derckx was

Dare Devils.

in zijn dagelijks leven luchtmachtofficier en vlieginstructeur. In 1953 werd hij burgemeester van Heinkenszand en vanaf 1958 eerste burger van Budel. In 1981 werd hij burgemeester van Rucphen. Derckx werd in 1981 benoemd tot officier in de Orde van Oranje Nassau en was in het bezit van diverse verzetseretekens. Harry Derckx overleed in Rucphen op 12 juli 1983.

Derckx, Henri *Professor.* Johannes, Jacobus Henricus (Henri) Derckx werd op 3 mei 1865 in Arcen geboren. Hij was een zoon van burgemeester G. Derckx. Henri Dercks studeerde vanaf zijn twaalfde jaar in Rolduc en (op verzoek van bisschop Boermans) in Rome. In Rome studeerde hij wijsbegeerte en godgeleerdheid en werd hij op 28 oktober 1889 tot priester gewijd. Hierna keerde hij naar Rolduc terug, waar hij van 1890 tot 1914 aan de slag ging als leraar aan het klein seminarie. Derckx gaf les in Latijn en Duits en later in filosofie.
In 1915-1916 was hij actief als rector in het gezellenhuis te Heerlen en hierna van het Ursulinenklooster in Posterholt, waar hij een pensionaat stichtte voor meisjes uit de boerenstand. Derckx kampte met een zwakke gezondheid. Op 1 januari 1919 werd hij op eigen verzoek uit de geestelijke bediening ontslagen en in 1929 kreeg hij definitief ontslag, waarna hij zich terugtrok in zijn geboortedorp. De Arcenaar publiceerde artikelen en boeken, waaronder twee *Deutsche Lesebücher*, die op katholieke scholen werden gebruikt en enkele boeken over Maria en over Theresia van Lisieux. Henri Derckx overleed in Arcen op 10 november 1939.

Deusser, Friedrich August *Kunstschilder.* Friedrich August Deusser werd op 15 februari 1870 in Keulen geboren en studeerde aan de kunstacademie van Düsseldorf. In 1917 kocht

Deusser het Arcense kasteel, waar hij tot 1931 woonde. Het koetshuis richtte hij in als atelier. Hier ontstonden veel van zijn beste en rijpste schilderijen. Deusser fietste half Limburg door op zoek naar onderwerpen voor zijn schilderijen en tekeningen. Hij schilderde, behalve landschappen en dieren, vooral ook de gewone mensen in het Limburgse landschap. In 1917 werd Deusser benoemd tot professor aan de kunstacademie in Düsseldorf. Hier richtte hij de *Sonderbund* op, een kunstkring van jonge schilders. Deusser zelf schilderde aanvankelijk in een stijl die was geïnspireerd door Franse impressionisten en expressionisten. Later koos hij klassieke oude meesters als zijn voorbeelden. In 1926 werd de schilder genaturaliseerd tot Nederlander. Om gezondheidsredenen verliet hij in 1931 het vochtige kasteel en leidde hierna met zijn gezin een 'zwervend' bestaan en woonde onder meer in Zürich en Wiesbaden. De kunstenaar kwam toen nog hoogstzelden in Arcen, waar een huisbewaarster de zaken in de gaten hield. Deusser overleed op 28 oktober 1942 in Konstanz. Zijn oeuvre omvat ruim vijfhonderd schilderijen en meer dan 1700 tekeningen. In het Zwitserse Bad Zurzach opende omstreeks 1976 een museum rond het werk van August Deusser. Het museum werd echter in 2010 gesloten, waarna de collectie online beschikbaar kwam. Zie: Kasteel. Literatuur: Klara Drenker-Nagels, *August Deusser, Leben und Werk* (Köln 1995).

DEV-Arcen Voetbalvereniging. In 1919 nam Harrie van Boldrik het initiatief tot de oprichting van een voetbalclub. Kennelijk was er voldoende animo, want op 9 februari 1920 werd Door Eendracht Verkregen (DEV) opgericht in café Timmermans aan de Koestraat. Dit café werd tevens het clublokaal. De eerste oefeningen vonden op de Leermarkse Heide plaats en hun eerste officiële wedstrijd speelden de Arcenaren op Tweede Paasdag 1920 in Meerlo. Al snel kon DEV een eerste succes boeken toen het eerste elftal in 1923 het kampioenschap behaalde in de eerste klasse van de RK Limburgse Voetbalbond. Aan het succes kwam echter snel een einde en er braken enkele magere jaren aan waarin de club bijna uitsluitend over de grens in Duitsland speelde. In het seizoen 1928-1929 viel weer een kampioenschap te vieren in de Nederlandse competitie. Het eerste elftal kwam hierna zelfs tot 1933 in de eerste klasse uit. DEV speelde toen op een terrein tegenover café Nagels aan de Lingsforterweg. Van hieruit verhuisde men in de jaren dertig naar De Hondskamp. Na de Tweede Wereldoorlog bouwden de leden van de club bij hun veld een kleedlokaal en in 1958 kon men een tweede veld in gebruik nemen. In de jaren zeventig kwam daar een derde veld bij. In 1993 verrees er een bestuurskamer en in 2010 een nieuw clubhuis met een kantine.

Elftal DEV in 1958.

Na de Tweede Wereldoorlog speelden de Arcenaren tot 1955 in de derde klasse van de KNVB. Hierna kwamen ze tot 1963 in de tweede klasse uit. Aan het succes kwam echter een einde en er braken opnieuw magere jaren aan, waarbij men in 1966 zelfs in de vierde klasse belandde.
In 1979-1980 deed voor het eerst een Arcens dameselftal aan de competitie mee. In het seizoen 1983-1984 viel er weer iets te vieren op sportief gebied. De Arcenaren werden dat jaar op 23 april ongeslagen kampioen in de vierde klasse H, waarmee ze promotie afdwongen naar de derde klasse. Hier wist men zich enkele jaren met moeite te handhaven. In 1995, bij het 75-jarig bestaansfeest, promoveerde het eerste elftal naar de tweede klasse. Het verblijf in die klasse was echter slechts van korte duur, want na twee seizoenen moest DEV weer een stap terug doen. In het seizoen 1998-1999 degradeerde het eerste elftal opnieuw en was men weer vierde klasser. Het aantal seniorenelftallen liep terug van vijf naar drie.
In 2000 werd DEV kampioen van de vierde klasse, waarna men in de derde klasse terugkeerde. Opmerkelijk was dat ook het tweede team datzelfde jaar een promotie naar de derde klasse afdwong. Het verblijf in de derde klasse duurde slechts één seizoen en het hierop volgende seizoen moesten de Arcenaren zelfs nog een stapje terug doen naar de vijfde klasse. Lang werd echter niet getreurd, want in 2004 werd – helaas slechts voor een jaar – promotie naar de vierde klasse afgedwongen.
In het seizoen 2004-2005 werkte DEV samen met RKDSO uit Lomm, zodat men drie teams op de been kon brengen. Deze samenwerking duurde maar een seizoen omdat er te weinig draagvlak was. In maart 2006 veranderde de naam van RKDEV in het meer eigentijdse DEV-Arcen. Vier jaar later opende de toen negentigjarige vereniging op De Hondskamp een nieuw clubgebouw met zes kleedlokalen en een kantine, naar een ontwerp van Jan Könisser. Sinds het seizoen 2012-2013 spelen de Arcenaren weer in de vierde klasse. DEV-Arcen telt in 2013 ongeveer 350 leden. Zie: Hek, Jan van 't; Hondskamp, De; RKDSO; Rutten, Jos; Valckx, Stan. Literatuur: 1920-1970 50 jaar voetbal RKDEV Arcen 1920-1970 (Arcen 1970).

Dialect Zie: Dialect (Arcen-Lomm-Velden).

Dorperheide *Natuur- en recreatiegebied*. Ten noordoosten van Arcen ligt aan de Duitse grens een complex zand- en grindgaten, met verspreid eromheen een aantal naald- en loofbospercelen. In totaal beslaat het gebied een oppervlakte van bijna 170 hectare. Op de Dorperheide startte in de jaren zestig van de vorige eeuw de winning van grondstoffen. Het vroegere landschap kwam hierdoor deels een stuk lager te liggen. De plassen zelf hebben een zeer variabele oppervlakte en diepte. Sommige natuurvriendelijk ingerichte plassen zijn slechts enkele decimeters diep, terwijl de grote winputten een maximale diepte bereiken van vijftien meter. Het Limburgs Landschap deed hier een eerste aankoop in 1989. In 2013 is een groot deel van de plassen, waar deels nog zand en grind gewonnen wordt, in eigendom verworven. Karakteristiek voor de steile zandwanden is de oeverzwaluw. In de ondiepe plassen bevinden zich thans rugstreeppadden en heidelibellen. Verder nestelt er de rietgors en de wintertaling, terwijl op de diepere plassen in de wintermaanden allerlei eendensoorten verblijven. Eén plas aan de zuidoostzijde van de Dorperheide, Het Grenswater, is ten behoeve van de hengelsport ingericht. De deels nieuwe natuurgebieden op de Dorperheide vormen de natuurlijke schakel tussen landgoed De Hamert en Landgoed Arcen. Zie: Grenswater, Het; Limburgs Landschap, Het (Lomm). Literatuur: Edmond Staal e.a., *Uit en Thuisboek. Handboek voor de natuurgebieden van Het Limburgs Landschap*, 4e herziene druk, september 2011.

Dorpsraad Politieke adviesraad. Om de leefbaarheid in de diverse stadsdelen te bevorderen riep de gemeente Venlo dorpsraden in het leven. Met het oog op de herindeling kwam ook in Arcen een dergelijke raad. Dat gebeurde op 23 november 2009. De Dorpsraad is een klankbord voor alle inwoners en vergadert in gemeenschapshuis De Klosterhoaf. In de dorpsraad zijn de verschillende Arcense belangengroepen vertegenwoordigd.

Duivensport Zie: Expresse.

Egelder, Het *Bosgebied*. Ten noorden van de Kloosterpoel, nabij het veer naar Lottum, ligt Het Egelder, een nat eikenbos. Het Egelder grenst aan de Rijksweg N271 en is een onderdeel van de Kasteelse Bossen. De naam komt onder meer voor op kadastrale kaarten van de Commune de Velden uit circa 1800. Egelder is mogelijkerwijs afgeleid van Gelder. Zie: Gelder (Arcen-Lomm-Velden); Kloosterpoel.

Eikenweerd *Natuurgebied*. Eikenweerd is een klein, smal en langgerekt natuurgebied ten noorden van Arcen. Het gebied vormt een onderdeel van de Maascorridor en ligt verzonken in het landschap.

Vroeger werd hier in de winter, als er water in de weilanden stond en het flink vroor, geschaatst. Een deel van het gebied is in 1995 afgegraven vanwege de klei en bevat nu steeds water. In andere delen is een moerasvegetatie ontstaan. Zie: Kleiwinning.

Expresse *Postduivenvereniging*. Op 25 november 1934 besloten enkele duivenliefhebbers in Arcen een duivenclub op te richten. Dat gebeurde in zaal Rayer in de Maasstraat, waar nadien de duiven op de beugelbaan werden ingekorfd. Veel belangstelling was er in eerste instantie niet, maar de mannen van het eerste uur, onder wie Hand Vennekens, Lei Jacobs en Loetje van Swelm, zetten door. De vereniging kreeg de naam Expresse. Hand Rutten werd de eerste voorzitter. Geleidelijk groeide de vereniging uit en nam men deel aan wedstrijden. In de eerste jaren vervoerden de leden hun duiven per fietskar naar Horst. Later gingen ze met een vrachtauto naar Venlo en nog later ging het vervoer via de ophaaldienst van de afdeling. Eerst was dat La Colombe, toen Phoenix en thans de Afdeling Limburg. In 1940 kwam een einde aan de activiteiten toen de Duitse bezetter de leden sommeerde de duiven te slachten. Na de oorlog pikten de Arcense duivenliefhebbers de draad weer op. In de jaren vijftig had de club ruim negentig leden uit de regio Lomm-Lottum tot Siebengewald. Toen in enkele dorpen een eigen duivenvereniging werd opgericht, liep het ledental echter snel terug. In 1994, bij het zestigjarig bestaan, waren er nog 22 leden. Aan goede resultaten heeft het Express nooit ontbroken. Zo boekte Hay Kusters in de jaren 1937 tot 1940 provinciaal en landelijk meerdere overwinningen. Crit Paulus behaalde de nationale overwinning Sint-Vincent en Lei en Wiel Jacobs werden enkele malen uniekampioen in diverse categorieën. Hand Vennekens was in de jaren vijftig succesvol op de grote fond en Jan Jacobs eiste in de jaren 1970-1993 menig kampioenschap voor zich op. Ook de gebroeders Frits en Wiel Basten, Piet Wustman en Wilfried Stiel behoorden lang tot de coryfeeën in de duivensport. Wustman had in 2008 de beste overnachtduif van Nederland en Stiel werd in 2000 zelfs Europees kampioen Meerdaagse Fond. In de loop der jaren verhuisde Expresse meermaals van locatie. Zo kwam men bijeen bij café Rayer, De Harmoniezaal, 't Dorpskefeeke en bij Jan Craenmehr. Vanaf 1990 doet café De Herberg aan de Lingsforterweg dienst als inzetlokaal. Hier werd het hok in 2007 fors uitgebreid. In 2010 werd het ledental uitgebreid met leden van de toen opgeheven Veldense duivenvereniging De Postillon. In 2013 telt Expresse circa twintig leden. Zie: Postillon, De (Velden).

Flash (2012).

Flash *Volleybalvereniging*. AV Flash werd op 13 januari 1968 opgericht door Wienand Beerkens, Pierre Groetelaars en Peter Reivers. In het eerste jaar meldden zich veertien leden aan. In 1969 werd het eerste (buiten)toernooi georganiseerd, waaraan tachtig teams deelnamen. Dit toernooi groeide in de jaren tachtig uit tot een groot volleybalevenement met circa drieduizend deelnemers. Eerste trainer voor dames en heren was oud Valuasspeler Theo Bot. AV Flash startte in de oude gymzaal, die later gemeenschapshuis werd en speelt vanaf 1978 haar thuiswedstrijden in sporthal De Gaerstkamp. In 2013 telt de vereniging ruim honderdvijftig actieve leden, waaronder honderd jeugdleden. Flash speelt met meerdere teams in de Nevobo-competitie. Zie: Gaerstkamp, De; Stichting Verenigingsleven Arcen.

Fort Hazenpoot *Spaans bolwerk*. Fort Hazenpoot is een onderdeel van de Fossa Eugeniana, een door de Spanjaarden in de zeventiende eeuw aangelegde, maar nimmer voltooide kanaalverbinding tussen Maas en Rijn. Om dit kanaal te beschermen, werden forten gebouwd en sluizen aangelegd. Fort Hazenpoot was om één van de sluizen van het kanaal gebouwd, juist waar deze een knik maakte. Zodoende werd dit belangrijke punt optimaal beschermd. Het fort was een zogenoemde 'koningsschans', wat betekende dat de versterking aanzienlijk groter was dan de meeste andere schansen. Tot in het begin van de negentiende eeuw staken de elf meter hoge, steile bastions van het fort nog boven het toenmalige heide- en moeraslandschap uit. Het zicht op dit Spaans militair complex nam daarna af door de verbossing van het heidegebied tussen de rivierduinen bij Lingsfort en het hoogterras en ontginningen van het moeras. Na een herstelproject zijn de imposante resten van het zandlichaam weer zichtbaar voor het publiek. Zie: Fossa Eugeniana; Lingsfort.

Fossa Eugeniana *Nooit voltooid kanaal*. Om de Noordelijke Nederlanden, speciaal Amsterdam, in hun handel te treffen, werkten de Spanjaarden vanaf 1618 aan een plan om de haven van Antwerpen met de Maas en de Rijn te verbinden. Volgens het plan zou het vijftig kilometer lange kanaal bij de vesting Rheinberg aan de Rijn beginnen en via klooster Kamp en de vesting Geldern komen te lopen om ten noorden van Arcen door de Rode Beek in de Maas uit te monden. De tijd was er op dat moment echter nog niet rijp voor en de ambitieuze onderneming verdween naar de achtergrond. Na het Twaalfjarig Bestand (1610-1621) bliezen de Spanjaarden het plan nieuw leven in. Het grote verschil met het oorspronkelijke plan van een zekere Gerard Hasenvoet was dat het project nu niet alleen van waterstaatkundige aard was, maar dat het ook nadrukkelijk een militair karakter kreeg als verdedigingslinie. Het deel tussen de Maas en de Rijn kreeg al spoedig de naam Fossa Sanctae Mariae, later bekend als Fossa Eugeniana, genoemd naar hertogin Isabella Clara Eugenia van Spanje. Een andere naam voor het kanaal was 'de nieuwe grift'. Het moest een recht kanaal worden dat vanuit Geldern door de heerlijkheid Well naar de Maas liep en geschikt was voor de scheepvaart.
Venlo vreesde dat Arcen te veel profijt zou hebben van het kanaal en wist gedaan te krijgen dat de Spanjaarden de plannen aanpasten en het kanaal bij Venlo in de Maas zou uitmonden. Na 1621 werd de daad bij het woord gevoegd. De eerste schop ging op 21 september 1626 in Rheinberg de grond in. Al spoedig werkten ongeveer achtduizend arbeiders aan het project. In november waren de schansen gebouwd en was het kanaal van Rheinberg tot Geldern al zo breed dat er water door stroomde. Philips IV van Spanje wilde met de aanleg de Zeven Provinciën economisch op de knieën dwingen. Met de aanleg van een kanaal tussen de Schelde, de Maas en de Rijn zouden de afvallige provincies verstoken blijven van de Rijnhandel, die voor hen belangrijk was. Bijkomend voordeel was dat de inkomsten uit de Rijnhandel naar de Spaanse staatskas zouden vloeien.
Omdat het kanaal ook als verdedigingswal dienst moest doen, planden de Spanjaarden op regelmatige afstand 24 schansen met onderkomens voor de soldaten, magazijnen, uitkijktorens, palissaden en grachten met ophaalbruggen. De grootste schans, met vier bolwerken, kwam in Arcen bij de Lingsfort, waar de knik naar Venlo begon. Dat het project mislukte, is te wijten aan een complex van factoren, waaronder geldgebrek, technische moeilijkheden en het taaie verzet van de Nederlandse opstandelingen. Aan de droom van het kanaal kwam definitief een einde toen in 1632 Arcen en Venlo en in 1633 Rheinberg door Staatse troepen werden bezet. Grote delen van het verloop van de Fossa Eugeniana zijn nog goed te herkennen langs de Lingsforterweg en de Walbeckerweg ten noorden van de weg naar Geldern. Het enige dubbel-

Fossa Eugeniana.

fort dat nagenoeg compleet behouden is, ligt bij Arcen net voor de grensovergang naar Duitsland. Langs het tracé van de Fossa Eugeniana werd eind jaren 1990 een grensoverschrijdende wandel-, fiets- en skateroute aangelegd. Delen van de Fossa Eugeniana hebben de status van rijksmonument. Zie: Fort Hazenpoot; Lingsfort; Monumenten; Tachtigjarige Oorlog (Arcen-Lomm-Velden). Literatuur: Frans Hermans, 'Park Rijnbeek, Venlo en de Fossa Eugeniana', *Venlose Katernen* (april 2012); Rolf-Günter Pistor en Henri Smeets, *Die Fossa Eugeniana. Eine unvollendete Kanalverbindung zwischen Rhein und Maas 1626* (Bonn 1979).

Franse tijd Zie: Arcen-Lomm-Velden.

Franz Pfannerhuis *Tentoonstellings- en concertruimte.* In 2000 werd een kapel die in 1911 werd gebouwd als onderdeel van het missiehuis Sint-Paul gerenoveerd en ingericht als tentoonstellings- en concertruimte. De voormalige kapel kreeg de naam mee van de grondlegger van de missionarissenorde van Mariannhill, de Oostenrijker Franz Pfanner (1825-1909). In het Franz Pfanner Huis worden sindsdien activiteiten op het gebied van cultuur, kuur en natuur in mondiaal perspectief georganiseerd. Hiertoe werd op 23 januari 2001 de Stichting Franz Pfanner Huis opgericht. De activiteiten van de stichting hebben min of meer te maken met sociaal-maatschappelijke ontwikkelingen, waardoor ze zijn verbonden aan de missionaire opdracht van de Congregatie Mariannhill. Zie: Klein Vink; Mariannhill; Sint-Paul.

Franz Pfannerhuis.

Funpop *Muziekfestival.* In 1997 organiseerde de stichting Openluchtfestival op Klein Vink voor de eerste maal een openlucht muziekfestival, dat in eerste instantie was bedoeld voor mensen met een verstandelijke handicap. De eerste aflevering trok ongeveer 2200 bezoekers. In 1998 waren dat er 2500 en een jaar later 3400. In 2007 was dat aantal gegroeid tot 7000. Op Funpop traden vooral Nederlandstalige artiesten op, zoals Corrie Konings, George Baker, Lee Towers, Peter Koelewijn en Anita Meyer. Vanaf 2008 vindt het festival niet meer in Arcen plaats, maar op het evenemententerrein van de Kasteelse Bossen in Horst. Zie: Klein Vink.

Gaerstkamp, De 1 / *Oude boerderij.* In de omgeving van Aan 't Erf lag in ieder geval al in de zeventiende eeuw een hoeve die Gaerstkamp, Garstkamp of Gerstkamp werd genoemd.
2 / *Sportzaal.* Aan de Boerenweg werd in 1979 sportzaal De Gaerstkamp in gebruik genomen. De zaal kreeg een oppervlak van 16 x 28 meter. Van de accommodatie wordt gebruik gemaakt door de basisschool en volleybalvereniging Flash. De naam van de zaal verwijst naar een oude boerderij. Zie: Flash.

Gelders Vlies *Ven.* Het Gelders Vlies op de Leermarkse Heide werd na turfwinning een open ven. Het terrein is een onderdeel van Landgoed Arcen. In 2000 werd een deel van het ven door Het Limburgs Landschap gerestaureerd, waarna de waardevolle vegetatie, die zich in het midden van het ven op een drijftil (gevormd door pakketten wortels en dood plantenmateriaal) bevond, verder uitbreidde. Zie: Landgoed Arcen; Limburgs Landschap, Het (Lomm).

Gemeenschapshuis Zie: Klosterhoaf, De.

Gemeentebleek *Deel van de Maasoever die dienst deed voor het bleken van de was.* De inwoners van Arcen bleekten vele eeuwen wekelijks hun witte was in het gras langs de rivier ter hoogte van de huidige ijssalon Clevers. De Maasbleek werd in 1735 aangewezen door Freyherr Von Gelder. Het grasveld werd volgens een oud document aangegeven met een paal die 'was gestelt op d'n tomp van 't hofken van Hendrick Dijckman na 24 voedt van zijnen achtersten gevel'.

Gemengde Zangvereniging (2009).

Gemengde Zangvereniging Arcen *Koor.* De Gemengde Zangvereniging Arcen werd opgericht op 31 januari 1949. Dat gebeurde in café Peters op initiatief van enkele leden van de lokale toneelclub. Nico van den Kroonenberg werd de eerste dirigent. Directe aanleiding was een opvoering waarbij de regie het plan had opgevat om decorwisselingen te vullen met meerstemmige liederen. De combinatie viel in de smaak, waarna het besluit viel beide culturele uitingen samen te voegen. Het ledental nam gestaag toe tot 52 in 1955. De Arcense vereniging kreeg bekendheid in de eigen streek en daarbuiten. Zo maakte het koor concertreizen naar het Bela Bartok festival in Debrecen (Hongarije) en trad het op in München, Leichlingen (Duitsland), Asti en Verona (Italië). In 2009 zong men in Salzburg en in 2011 en in 2012 verzorgde het koor enkele uitvoeringen in Potsdam. In Arcen is het gezelschap steevast te horen tijdens het Scrooge Festival. Het repertoire van de zangvereniging is gevarieerd van klassiek tot modern en van religieus tot wereldlijk. Een muzikaal hoogtepunt was een bijzondere uitvoering van de mis *The Armed Man a Mass for Peace* van Karl Jenkins in het Franz Pfanner Huis in 2009. Het koor kende in de loop der jaren heel wat dirigenten. Na Van den Kroonenberg, die tot in 1967 het dirigeerstokje zwaaide, was de muzikale leiding achtereenvolgens in handen van: G. Franken (1967-1970), P. Hermsen (1971-1972), G. Franken (1972), B. Lichthart (1972-1974), D. Schotsman (1974-1981), M. Broussard (1981-1985), G. Franck (1986-1990), Fr. Weijers (1990-1996), Fr. Lemmens (1996-2002) en Roel Verheggen (2002-heden). De Gemengde Zangvereniging Arcen repeteerde eerst in café De Harmonie en thans in café Rayer. In 2013 telt het koor circa 55 zingende leden en een viertal instrumentalisten. Zie: Franz Pfanner Huis; Scrooge Festival;Toneel. Literatuur: *Memoires 60 jaar Gemengde Zangvereniging Arcen* (Arcen 2009).

Geminsdennen *Gebied.* De Geminsdennen vormen een onderdeel van de Leermarkse Heide. De Arcense jeugd ging er vroeger trollen (dennenappels) rapen, waarmee men lange tijd kachels aanmaakte. De naam Geminsdennen verwijst naar een bos dat eigendom was van de gemeente.

Gilde Zie: Sint-Petrus en Paulusgilde; Sint-Sebastianusgilde.

Golfsport In 1986 startte Arcenaar Chrit Reutelingsperger met de aanleg van een golfbaan op het terrein van het voormalige juvenaat aan de Roobeek. De 9-holes baan werd in 1990 officieel geopend. Vijf holes liggen in open landschap en de andere vier lopen door het bos. Ook kwamen

er oefenfaciliteiten, zoals een overdekte driving range, putting- en chipping greens en oefenbunkers. In 1996 nam Reutelingsperger samen met zijn dochter Annelies en Harrie Hilgers het initiatief voor de oprichting van Golfclub Roobeek, die op landgoed Roobeek aan de slag ging. Toen het golfterrein in 1999 werd verkocht aan BV Roobeek Ontwikkeling, bleef de club het terrein huren. Ondertussen was de vereniging als C-lid aangesloten bij de Nederlandse Golf Federatie (NGF). In 2008 kwam de vereniging in zwaar weer na vermeende financiële malversaties en werd een aantal bestuursleden geroyeerd. In 2011 breidde de club fors uit toen men de beschikking kreeg over de terreinen van het voormalige scholencomplex De Hamert. Per 1 januari 2012 raakte de golfers hun terrein kwijt nadat een door eerder geroyeerde leden opgerichte vereniging, onder de naam Golfvereniging Maasduinen, de huur overnam. De nieuwe club telde bij de start 39 leden. Golf Club Roobeek ging op 1 januari 2012 met 140 van de 270 leden verder op golfterrein Eyckenduyn in Helden. Ook hier werd de vereniging C-lid van de NGF. In 2013 telt Golfclub Roobeek te Helden circa 275 leden. Zie: Hamert, De; Huize Roobeek.

Graaf *Toponiem.* De noordelijke begrenzing van de vroegere vesting Arcen werd de Graaf genoemd. De naam is afgeleid van het Duitse *Graben* (= gracht). Thans is het de naam van de verbinding tussen de Maasstraat en de Kerkstraat. Ter hoogte van de Graaf lag vroeger de Leypoort. Zie: Leypoort.

Graanbranderij Zie: IJsvogel, De.

Grenswater, Het *Visplas.* Op de Dorperheide, aan de grens met Duitsland, werd op 30 mei 1987 een visvijver officieel in gebruik genomen, die was aangelegd rond een drie hectare groot grindgat. Het water in de vijver is tussen 2,5 en 8 meter diep. Aan het water bevinden zich diverse visplaatsen, een grote steiger en een schuilhut. Zie: Brasem, De; Dorperheide; Grindwinning.

Grindgaten Zie: Grindwinning.

Grindwinning In Arcen wordt decennia lang grind gewonnen. De oudste groeven, waar men scherp zand en kiezel naar boven haalt, liggen op het midden- en hoogterras van de Maas, niet ver van de Duitse grens. Aanvankelijk gebeurde de winning op kleine schaal, maar toen na de Tweede Wereldoorlog de vraag naar delfstoffen toenam, werden baggermolens en zandzuigers met een grote capaciteit ingezet. Een van de grotere groeves is de groeve Dorperheide waar Terraq, een samenwerkingsverband van een drietal bedrijven, met draglines zand en grind wint. Door de ontgrinding ontstonden uitgestrekte diepe plassen, die zonaanbidders en watersportliefhebbers aantrokken. Rondom de plassen verrezen campings en bungalowparken. Een van de grindgaten is thans in gebruik als visvijver 't Grenswater. Zie: Campings; Dorperheide; Grenswater, Het.

Groene Kruis Zie: Arcen-Lomm-Velden.

Gymzaal Zie: Gaerstkamp, De; Schans, De.

HaHoJa *Eeuwfeest harmonie.* Om het honderdjarig bestaan van de Arcense harmonie extra luister bij te zetten, werd tussen 2 juli en 18 september 1951 een groot feest georganiseerd met een veelheid aan activiteiten. Het feest werd gehouden op de kasteelwei tegenover de ingang van het kasteel. Hier was als decor rond een dorpsplein een aantal cafeetjes gebouwd met terrasjes. Tegen de bosrand verrees een groot podium waar muziekgezelschappen en artiesten optraden. De naam van het feest was afgeleid van HArmonie HOnderd JAar. Zie: Koninklijke harmonie Arcen; Theehuisje.

Hamert, De 1 / Zie: Maasduinen, De.
2 / *Laad- en losplaats.* In Arcen is een gebied dat Op den Hamert of Op den Amer heet. Amer is de Germaanse benaming voor een beek of waterloop. Later kreeg het de betekenis van aanlegplaats voor schepen. De Gelderse hamert lag aan de Maas in het verlengde van de huidige Twistedenerweg. De losplaats heeft tot na de Tweede Wereldoorlog als zodanig dienst gedaan.
3 / *Scholengemeenschap.* In 1932 werd door de broeders van Onze Lieve Vrouw van Zeven Smarten (de Sint Aloysiusstichting) aan de Roobeekweg op de Hamert een juvenaat geopend voor jongens die broeder wilden worden. Vanaf de start vond hier ook beroepsonderwijs plaats. Zo waren er opleidingen schilderen, schoenmaken, boekbinden, kleermaken en broodbakken. Het waren niet-rijkserkende en daarom niet-gesubsidieerde opleidingen. In 1950 veranderde dat en kwam er een officiële lts met een afdeling bankwerken en timmeren. Vanaf dat moment kon men ook diploma's uitreiken. Voor de internen was er eerder al onderwijs op uloniveau. Dit driejarige uitgebreid lager onderwijs werd vanaf 1940 ook toegankelijk voor externen. Tijdens de Tweede Wereldoorlog eisten Duitse militairen de gebouwen op. De school raakte bovendien zwaar beschadigd tijdens beschietingen vanaf de westelijke Maasoever. In september 1944 kwamen de leerlingen terug naar school. Na

de oorlog groeide het aantal leerlingen en volgden nieuwbouw en meerdere verbouwingen. Zo kwam in 1955 nieuwbouw voor de ulo gereed. Voor die tijd vonden de lessen deels in het klooster en deels in Sint-Paul plaats. Dat de school meer leerlingen aantrok, kwam door een streven de jeugd in de agrarische regio Noord-Limburg en Oost-Brabant meer perspectief te bieden en hen de weg te wijzen naar industrie en ambacht. Begin jaren tachtig waren er 750 leerlingen, die konden op de lts kiezen voor metaal, elektrotechniek, bouwtechniek en consumptieve technieken. Als gevolg van de Mammoetwet (1968) werd de ulo een mavo en de lts vbo.
In 1984 fuseerde de vbo-school De Hamert en mavo Roobeek tot Scholengemeenschap De Hamert. Door scholenfusies in omringende plaatsen verloor de scholengemeenschap echter veel leerlingen. De vorming van brede scholengemeenschappen leidde in augustus 1996 tot een fusie van De Hamert met de Scholengemeenschap Venlo & Omstreken. De naam veranderde toen in College De Hamert (vanaf 1999 onderdeel van het vmbo van het Valuascollege). In het schooljaar 2003-2004 leidde het teruglopende aantal leerlingen tot een uittocht naar Venlo. De consumptieve afdeling en de afdeling bouw kregen hier een nieuw onderkomen aan de Hogeweg. Einde schooljaar 2005-2006 werd De Hamert als schoollocatie gesloopt. Literatuur: Vic Timmermans, *Hamertboek 1932-2006. Dierbare herinneringen aan verdwenen onderwijs op de Hamert in Wellerlooi* (Venlo 2006).

Handboogsport Zie: Nimrod.

Harmonie Zie: Koninklijke harmonie van Arcen.

Hazepootjesberg *Heuvel*. De Hazepootjesberg aan de Lingsfort, was in de zeventiende eeuw een verdedigingsfort voor de beoogde verbinding tussen Rijn en Maas, de Fossa Eugeniana. De heuvel is vernoemd naar een zekere Gerrit Hazenvoet, die hoofdopzichter was bij de aanleg van het kanaal. Hazenvoet schijnt zich schuldig te hebben gemaakt aan bedrog en volgens een sage te zijn vervloekt en veroordeeld om in een met vier gitzwarte paarden bespannen vurige wagen door de lucht boven het kanaal te jagen. De Hazepootjesberg is een rijksmonument. Zie: Fossa Eugeniana.

Heemkundevereniging In 1986 besloten Ger Litjens, Alfo van Soest, Gerrit Stappers en Jan Keltjens de opbrengst van een boek over de oorlogsjaren 1940-1945 onder te brengen in de stichting Heemkunde Arcen. Door de stichting werd zeer nuttig werk verricht. De leden verzamelden belangrijke historische gegevens en publiceerden de resultaten van hun onderzoek in diverse uitgaven. Door ouderdom en overlijden kwam het werk echter stil te liggen tot de stichting in het voorjaar van 2009 nieuw leven werd ingeblazen op initiatief van Piet Cup. De Heemkundevereniging stelt zich vooral ten doel de geschiedenis van Arcen levend te houden. Dat gebeurt niet alleen met publicaties, zoals het verenigingsblad *De Rin*, maar ook met een internetsite, lezingen en excursies. Ook stelt de vereniging een genealogie samen voor het hele dorp. Zie: Rin, De.

Heerlijkheid Zie: Heerlijkheid (Arcen-Lomm-Velden).

Heilig Hartklooster In 1881 startte Op de Hor de bouw van een klooster voor de Zusters van de Goddelijke Voorzienigheid uit Steyl. Een jaar later namen de zusters er hun intrek. De religieuzen maakten zich in Arcen verdienstelijk met het geven van onderwijs aan de kleuterschool en aan de lagere meisjesschool. In 1951 verlieten de zusters Arcen. Hun klooster deed hierna dienst als woonhuis. Zie: Congregatie van de Zusters van de Goddelijke Voorzienigheid (Velden).

Heischuur, De Aan de kruising Boerenweg-Geneelseveldweg lag vanaf de zeventiende eeuw een monumentale boerenschuur, die in de volksmond de Heischuur werd genoemd. De schuur deed dienst als hooiopslag voor de families Aan den Brugh en Hegger en was bij hoge waterstanden een vluchtplaats voor het vee. In de Tweede Wereldoorlog was de schuur van grote betekenis voor vluchtelingen. In de leemvloer lag het bevolkingsregister van de gemeente verstopt, zodat de Duitse bezetter daar geen inzage in had en het moeilijker was jonge mannen op te roepen voor hun diensten. In 1950 werd een helft van de schuur afgebroken en tien jaar later het andere deel. De oude handvormstenen en het hout van het gebint zijn hergebruikt als bouwmateriaal. Zie: Tweede Wereldoorlog (Arcen-Lomm-Velden).

Hek, Jan van 't *Voetballer*. Jan van 't Hek werd op 21 februari 1945, tijdens de evacuatie van Arcen, in 't Zandt geboren. Na drie maanden verhuisde hij naar Arcen. Van 't Hek bezocht de lts in Venlo en werkte als machinebankwerker. Vanaf 1960 speelde hij in het eerste elftal van DEV en vanaf 1962 bij de jeugd van VVV. Van 't Hek maakte zijn debuut in het eerste elftal van de Venlose voetbalvereniging in het seizoen 1964-1965. De verdediger vertrok in de zomer van 1969 van VVV naar Fortuna Sittard (FSC), waar hij twee seizoenen speelde. Hierna keerde hij terug bij VVV, waar hij in 1973 noodgedwongen zijn carrière moest beeindigen door een knieblessure. Na zijn actieve voetballoopbaan ging hij aan de slag als assistent-trainer en trainer in het amateurvoetbal in de regio en in Duitsland. Jan van 't Hek werkte tussen 1973 en 2008 bij Wanssum,Ysselstein, voetbalclub Venlo, IVO, Venlose Boys, Baarlo, Wittenhorst, Goch en DEV. Zie: dev-Arcen. Literatuur: Paul Seelen, *Vertel nog eens … Vijftig Vedetten en Vazallen van The Good Old VVV-Venlo* (Venlo 2008) 36-37.

Hengelsport Zie: Brasem, De.

Heren van Arcen *Bestuurders van de heerlijkheid*. De Heren van Arcen bestuurden van 1330 tot 1798 de heerlijkheid. Ze bezaten verschillende rechten, zoals de hoge en lage justitie, het recht van jacht en visserij, het recht tot het heffen van tol, het recht om belastingen op grond te innen en het heffen van accijnzen op verschillende waren. De Heren stamden uit de geslachten Van Bueren, Schenck van Nydeggen, Van Gelre en Von Wijmar. Zij woonden in het Alde Huys, het Nije Huys en na 1653 in het tegenwoordige kasteel. De laatste Heer van Arcen was Christiaan Joseph von Wijmar (1796-1798). Zie: Alde Huys; Archief (Arcen-Lomm-Velden); Enderhof (Velden); Heerlijkheid (Arcen-Lomm-Velden); Huys den Kamp; Kasteel; Maashof (Velden); Nije Huys; Spieker (Lomm); Tiendschuur; Tol; Veer; Velden (Velden); Wapens (Arcen-Lomm-Velden); Wijmarse watermolen.

Hertog Jan Zie: Brouwerij Hertog Jan.

Hertog Jan Bierfeesten In 1983 organiseerde de Arcense brouwerij voor de eerste maal de Hertog Jan Bierfeesten. Het was een evenement met traditioneel gebrouwen Arcense bieren en veel muziek. In totaal vonden tussen 1983 en 1991 vier afleveringen plaats van het feest met optredens van Maywood, de Dolly Dots en Rowwen Hèze. In 2012 vond een vijfde editie plaats ter gelegenheid van het dertigjarig jubileum van de Hertog Jan Proeverij. Zie: Brouwerij Hertog Jan; Oktoberfest.

Hoeve Jamboors *Boerderij*. In 1852 bouwde Gerardus Hegger aan de Boerenweg een hoeve. De hoeve verrees naast een oudere, uit de zeventiende eeuw daterende hallenboerderij. Die oude boerderij werd, op de oogstschuur na, afgebroken. De nieuwe langgevelboerderij kreeg in de volksmond de naam Janboers of Jamboors. Mogelijk was dat een verwijzing naar de broer van Hegger, die Johannes heette (de broer van Jannes, Jammes). In 1952 werd de hoeve met een etage verhoogd en ook daarna vonden aanpassingen plaats. Zo verdween in de noordelijke gevel een grote inrijpoort. Hoeve Jamboors is in 2013 in gebruik als melkveebedrijf. Literatuur: Koos Berghs en Ton Desar, *De Venlose boerderijen. Een actuele impressie* (Venlo 2009).

Hondskamp, De *Sportpark*. Vanaf de jaren dertig speelt voetbalclub DEV op terreinen aan de Lingsforterweg. Aanvankelijk lag hier enkel een voetbalveld. Na de Tweede Wereldoorlog bouwden de leden van de voetbalclub bij hun veld een kleedlokaal en in 1958 kon men een tweede veld in gebruik nemen. In 1974 kwam daar een derde speelveld bij. In 1993 verrees er een bestuurskamer en in 2010 een nieuw clubhuis met een kantine. Zie: DEV-Arcen.

Hoogwater Zie: Arcen-Lomm-Velden.

Hoogwatermonument *Kunstwerk*. Op de hoek van de Wal en de Koestraat verrees in 2003 een kunstwerk van Ruud van der Beele. Het beeld werd geplaatst op initiatief van Arcenaar Frans Peeters en bestaat uit een ovaalvormige cortenstalen boog, die spanning symboliseert, met daaraan een kei van 150 kilo aan een ketting. De steen hangt op negentig centimeter hoogte, het peil dat de Maas in 1993 bereikte. Teksten op het omliggende trottoir verwijzen op ludieke wijze naar de weersgesteldheid. Zie: Beele, Ruud van der.

Hoogwatermonument / Dijkpaviljoen *Industrieel ontwerp*. Op het Burgemeester Van Soest-Jansbekenplein werd in 1996 een hoogwatermonument, naar een ontwerp van het Venlose architectenbureau Quant Architectuur, voorheen Buro Timmermans, geplaatst. Het monument herinnert aan de overstroming van de Maas in 1993 en de succesvolle strijd tegen het water in 1995. Het monument bestaat uit een paviljoen van twee bouwlagen; op de verdieping, bereikbaar via een trap, is aan de binnenzijde op grote panelen een zeefdruk zichtbaar van de 'Overwinning op de Maas'. In 2014 moet het paviljoen wijken voor

Hoogwatermonument.

De Oude Hoeve (1949).

Houten kapel.

 multifunctioneel centrum De Schans. De kern van het monument en de foto's blijven echter bewaard en krijgen een plek in de nieuwe accommodatie. Zie: Schans, De.

Hor, Op de *Straatnaam*. Op de Hor is de verbinding tussen de Wal en de Barones van Wijmarstraat. De naam Op de Hor is mogelijk afgeleid van het Middelnederlandse woord hore, dat modder of modderige beek betekent.

Hotel Arcen Aan het Raadhuisplein startte landbouwer en voerman Handrie Kox in 1909 een klein café van circa 25 vierkante meter. In 1946 werd werd de zaak ingrijpend verbouwd en uitgebreid met enkele hotelkamers. Hierna kwam het bedrijf in handen van zijn zoon Sjeng en diens echtgenote Maria Kox-Cup. Ook in 1949 en 1954 kwamen er uitbreidingen en veranderde de naam van de zaak in De Oude Hoeve. In 1959 werd het pand verpacht en vier jaar later verkocht aan de familie Janssen uit Weert. Harry en Jeanette Janssen verlieten het pand in 1973. De zaak werd verhuurd, maar ging failliet. In 1977 verkocht de familie Janssen het complex aan de gebroeders Kepser, die ook camping De Schans in eigendom hadden. De broers pasten het hotel aan de eisen van de tijd aan en breidden het uit met een grote zaal voor feesten en partijen. Aan de bloei kwam in 2001 echter een einde, waarna het pand leeg kwam te staan, totdat investeerder Cees Nelis het in 2003 kocht. Het bleef hierna kwakkelen, totdat Nelis de zaak ingrijpend verbouwde, waarbij de hotelcapaciteit toenam tot 25 kamers. Bij de heropening veranderde de naam in Hotel Arcen.

Houten kapel Ter gelegenheid van een expositie in 2011 in het Franz Pfanner Huis, bouwde Ruud van der Beele samen met enkele vrijwilligers op de Wal een kapel van wilgenbomen en takken uit de Arcense bossen. De kapel stelt een meditatieplek voor, die niet is gebonden aan één godsdienst, maar voor iedereen een plek van bezinning kan zijn. Zie: Beele, Ruud van der; Franz Pfanner Huis.

Huize Roobeek *Boerderij*. Huize Roobeek is vernoemd naar de roodachtige ijzerhoudende beek op de grens van Arcen en de gemeente Bergen. Oorspronkelijk lag hier een hoeve die cijnsplichtig was aan het Huis Well. De hoeve, die aan de westzijde van de huidige Rijksweg lag, ondervond veel last van overstromingen. In 1816 werd het huis met de erbij horende landerijen bij een openbare verkoop gekocht door de burgemeester van Arcen, Peter Christiaan Hafmans. Na zijn dood erfde zijn dochter Petronella, de vrouw van Jan van Wylick, het landgoed. Hierna werd hun dochter Frederica, die huwde met Emile Haffmans, eigenaresse. De oude boerderij werd afgebroken en het landgoed uitgebreid. De nieuwe woning met bedrijfsgebouwen verrees – in verband met overstromingsgevaar – iets verder van de Maas. In een van de bijgebouwen startte Emile Haffmans in 1873 de brouwerij Roobeek. De brouwerij diende vooral om de dorst van de eigen dagloners te lessen. Tijdens de Tweede Wereldoorlog werd het hoofdgebouw zwaar beschadigd. Nadat het goed diverse malen van eigenaar was gewisseld, kwam het in handen van de broeders van Onze Lieve Vrouw van de Zeven Smarten, die er van 1932 tot 1975 een juvenaat hadden voor de opleiding van broeders. In 1982 werden circa acht hectare bos en tien hectare cultuurgrond van de Roobeek verkocht aan de Werkplaats Aangepaste Arbeid (WAA), die er een boomkwekerij startte. De oude boerderij werd nadien enige tijd gebruikt als pension voor groepen en als trainings- en conferentiecentrum. Het bij Huize Roobeek horende landgoed werd voor een groot deel overgenomen door Het Limburgs Landschap. Zie: Brouwerij Hertog Jan; Golfsport; Limburgs Landschap, Het (Lomm); Rode Beek.

Huize Rooland Zie: Rooland.

Huys den Kamp *Adellijk woonhuis*. Wanneer het tweede huis van de Heren van Arcen exact werd gebouwd, is niet bekend. De oudste bouwsporen dateren uit de veertiende eeuw. Mogelijk was het huis niet meer dan een boerderij, die was omgracht of anderszins versterkt. In 1511 was het huis er niet meer, want toen bouwde Reinier van Gelre het huidige kasteel (het Nije Huys) op de resten van Huys den Kamp. Het is onduidelijk of de woning werd verwoest, afgebroken of geïncorporeerd in het Nije Huys. Bij Huys den Kamp hoorde een watermolen en een hof (de Camperhoff). Zie: Nije Huys; Heren van Arcen; Kasteel.

IJskelder Bij het kasteel van Arcen hoort een ijskelder. Die kelder ligt in een stuifduin op het landgoed Arcen oostelijk van de Rijksweg N271 aan een zijweg van de Lang Hek. De ijskelder bestaat uit een rechthoekige gemetselde ruimte van drie bij drie meter met een diepte van ruim vier meter. Het plafond is een boogvormig gemetseld tongewelf. Aan de – van de zon afgekeerde – noordzijde is een vulopening annex toegangsdeur gemaakt van circa 75 centimeter breed en 120 centimeter hoog. Voor de deur ligt een portaaltje, voorzien van een tweede deur, waardoor dit portaaltje als een luchtsluis fungeerde. Het gewelf van de

ijskelder is afgedekt met ruim 80 centimeter zand. Boven de kelder stond een met riet bedekt zadelvormig afdak. Dit was nodig voor de schaduw, omdat tijdens de bouw van de kelder er nog geen, of te jong, bos aanwezig was. In de winter werd de kelder gevuld met ijs uit de vijvers en grachten van het kasteel. Dat ijs bleef goed tot ver in de zomer, zodat men bederfelijk voedsel langer kon bewaren en drank koel kon houden. Al naar gelang de behoefte werden er met hamer en beitel stukken ijs van de voorraad afgehakt. De ijskelder dateert uit het begin van de negentiende eeuw. Ergens tussen 1931 en het begin van de Tweede Wereldoorlog heeft waarschijnlijk de laatste vulling plaatsgevonden. De ijskelder is door het Limburgs Landschap gerestaureerd, waarbij de oorspronkelijk houten deur aan de voorzijde werd vervangen door een traliedeur. De kelder wordt thans door vleermuizen gebruikt als overwinteringsplaats. Zie: Kasteel; Limburgs Landschap, Het (Lomm). Literatuur: Louis Reutelingsperger, 'Van ijskelder tot ijskast', in: *De Rin* (voorjaar 2012) 18-20.

IJsvogel, De *Graanbranderij*. Nadat de Wijmarse watermolen aan de Schans was gerestaureerd, vestigde zich hier in 1993 een graanbranderij, die het pand huurde van de Stichting het Limburgs Landschap. Graanbranderij de IJsvogel is een ambachtelijke distilleerderij, die zelf haar alcohol stookt uit bier en wijn. De IJsvogel maakt jenevers, bitters, kruidenbitters, likeuren, op eikenhouten vaten gelagerde korenwijn en whisky. Ook bereidt men streekproducten zoals aspergelikeur, blauwe bessen, fruitsaplikorettes en mosterd. De branderij is vernoemd naar de ijsvogel (Alecto atthis), een vogeltje met felblauwe rugveren, dat zich wel eens in de omgeving van de watermolen laat zien. Zie: Cafés; Limburgs Landschap, Het (Lomm); Wijmarse watermolen.

Inaborg, De *Café*. De Inaborg, genoemd naar een bosperceeltje waarin thans het theehuisje staat, is een van de oudste Arcense cafés. Eerder heette het café Toonen en Minten, naar de toenmalige uitbaters. Het was Jeu Rayer (exploitant tussen 1953 en 1985), die de zaak de naam De Inaborg gaf. Na Jeu stonden tot 1996 Dré en Petra Rayer achter de bar en daarna tot 2001 Ruud Bos en tot 2005 Thierry Gillessen. Sinds 2005 wordt het café geëxploiteerd door Paul en Stefanie Valckx. De Inaborg is het clublokaal van ongeveer tien Arcense verenigingen. Zie: Biljarten; Cafés; Theehuisje.

Jagersvereniging In Arcen werd op 27 december 1947 een jagersvereniging opgericht op initiatief van Wiel Deckers (eerste voorzitter), Gijs Vostermans en Wiel Peters. Andere leden van het eerste uur waren Walter Hermans, Jozef van Rijswijck, Piet Hautus, Jozef Coenders, Piet van Rijswijck, Johannes Toonen en Hay Clevers. De Arcense jagers vieren jaarlijks de naamsdag van hun patroonheilige Sint-Hubertus. Dat gebeurt samen met de jagersvereniging van Velden. Beurtelings wordt die dag in Arcen of in Velden een mis opgedragen, waarna een priester voor de kerk de honden zegent. De Jagersvereniging Arcen houdt aansluitend haar Hubertusjacht, met in de namiddag een bijeenkomst in café De Proeverij. In 2013 telt de vereniging veertien leden. Zie: Jagersvereniging Velden (Velden); Wildbeheereenheid Arcen, Lomm en Velden (Arcen-Lomm-Velden).

Jeu de boulesclub Op 9 augustus 2005 werd jeu de boulesclub 'Beej de Schanstaore' opgericht. De club speelde aanvankelijk bij de schanstoren langs de Maas. In 2006 kreeg de club de beschikking over zes banen bij het Ovaal, achter de voormalige burgemeesterswoning. Ook mocht men gebruik maken van een nabijgelegen leegstaande bungalow. In 2013 telt de 'Beej de Schanstaore' circa veertig leden. Zie: Ovaal; Schanstoren.

Jeugdsoos '73 In oktober 1973 werd in Arcen een sociëteit opgericht voor jongeren vanaf twaalf jaar. Initiatiefnemers waren Kees Elbersen, Jan Engelen, Ger van de Pas, Thijs Frissen en Wim van Grinsven. De soos zat eerst op diverse locaties in het dorp en in een sportzaal bij het klooster Sint-Paul. In 1976 verhuisden de jongeren naar de voormalige kleuterschool Op de Hor. Hier waren regelmatig muziekfuiven, waar ook jeugd uit omringende plaatsen op af kwam. De soos organiseerde freeconcerts op de Brandemolen en op industrieterrein De Spikweien in Lomm. Na verloop van tijd ontstonden problemen vanwege overlast en voldeed het onderkomen niet meer aan veiligheidseisen. De problemen leidden er in 1984 toe dat de jeugdsoos na een ontruiming werd gesloten en het onderkomen tegen de vlakte ging. Zie: Sint-Paul.

Joekskapellen Zie: Keiemegjes, De; Kei Good.

Jong Arcen *Jeugdorganisatie*. Op 15 augustus 1945 werd op initiatief van kapelaan Seegers Jong Arcen opgericht, speciaal voor de jeugd van zes tot en met achttien jaar. Het jeugdwerk kwam voort uit de Jonge Wacht, een beweging op streng katholieke grondslag, waarvoor na de Tweede Wereldoorlog weinig belangstelling meer bestond. Het aangeboden programma was een mengeling van wat de Jonge Wacht deed, aangevuld met spellen van de padvinderij. Omdat de jeugdbeweging de enige plaats was waar in georganiseerd verband werd gevoetbald, sloten zich ook veel jongens aan die zich niet direct tot het stichtelijke jeugdwerk aangetrokken voelden. Uit Jong Arcen ontstond zo de jeugdafdeling van RKDEV. Eind 1950 kreeg Jong Arcen de beschikking over een voormalige paardenstal aan de Leermarkt. Het bouwsel werd ingericht als blokhut. Tot 1989 bleef Jong Arcen een club voor jongens vanaf twaalf jaar. Onder leiding van de toenmalige hopman Martien Renkens viel toen het besluit de minimumleeftijd te verlagen naar zeven jaar en ook meisjes tot de club toe te laten. Van 35 leden eind 1988 groeide de club daardoor uit tot 125 leden in 1995. De blokhut was toen te klein. In 1993 startte daarom de bouw van een nieuwe hut. In de twaalf maanden die dit werk in beslag nam, kwam Jong Arcen bijeen in het pand van de voormalige Boerenbond. Op 25 september 1994 werd het nieuwe clubgebouw officieel geopend. Jong Arcen organiseert activiteiten die zijn gericht op creativiteit, sportiviteit en algemene ontwikkeling. Zo zijn er knutselmiddagen, oriëntatietochten, bosspellen en kooklessen. Jong Arcen organiseert ook tienerwerk. Dat gebeurt sinds 1998 onder de naam 't Hanghökske. Zie: DEV-Arcen.

Kalkschop, De *Boerderij*. De Kalkschop lag aan het Broekhuizer veer. De boerderij (ook wel De Kalkhof genoemd), die in de Tweede Wereldoorlog werd verwoest, stamde uit de achttiende eeuw. Rond 1836 woonde er de familie Van de Pas en later de familie Arts. Een vertrek van de hoeve was als café ingericht.Bij de voordeur naar de gelagkamer hing een bord met de tekst: 'Ik woon hier aan het veer. De zegen van den Heer en de neering van de mensen.' In 1885 werd het kleine huis verbouwd. In de Tweede Wereldoorlog werd de boerderij verwoest. Na de oorlog werd de hoeve herbouwd, maar in 1992 brandde ze af. Hierna verscheen op de plek een landhuis. De naam Kalkschop verwijst naar het gegeven dat mensen er gebluste en ongebluste kalk (kalkmortel) konden krijgen voor de woningbouw en voor het afstrijken van binnenmuren en het kalken van muren.

Kamp, Frans van de *Ondernemer/wethouder*. Frans van de Kamp werd op 28 maart 1898 in Arcen geboren. Hij was werkzaam als houthandelaar en gehuwd met Anna Berghs, mede-eigenaresse van het Maashotel. Van de Kamp had als bijnaam *Den Haan*. De Arcenaar had een belangrijk aandeel in de ontwikkeling van zijn dorp als toeristenplaats en was in 1937 een van de oprichters van de plaatselijke Vereniging voor Vreemdelingenverkeer. In 1931 kwam Van de Kamp in de gemeenteraad en van 1935 tot 1962 was hij wethouder in de gemeente Arcen en Velden (m.u.v. de periode 1947-1949). In totaal was hij 31 jaar gemeenteraadslid. Hij maakte zich bijzonder verdienstelijk in het plaatselijke gemeenschapsleven, was vicevoorzitter van de harmonie en erelid van voetbalvereniging RKDEV. Frans van de Kamp overleed op 19 mei 1962. Zie: Maashotel; Politiek; Vereniging Voor Vreemdelingenverkeer.

Kapellen Zie: Klein Vink; Mariakapel; Mariannhill; Sint-Annakapel; Sint-Paul.

Kasteel Al vóór 1300 was in Arcen sprake van een kasteel (Huys den Kamp). Verval en verwoesting leidden ertoe dat de hertog van Gelder, Reinier I, tussen 1511 en 1522 een nieuw kasteel bouwde: het Nije Huys. In 1646 werd ook dit onderkomen verwoest. De kasteelheer Marsilius van Gelder I gaf in dat jaar opdracht voor de bouw van het huidige kasteel, waarvan de voorburcht in 1653 gereed kwam. Die voorburcht verrees op de fundering van het oude kasteel. Met de bouw van het hoofdgebouw werd in of kort na 1664 gestart. Het kasteel kreeg een symmetrisch grondplan met spiegelbeeldige vertrekken aan weerszijden van een denkbeeldige oost-west as. In 1763 bouwde een nazaat van Marsilius, Christian August van Gelder, een oranjerie, die in 1916 afbrandde. Zijn wapen bevindt zich thans in de binnenkant van het poortgebouw. Het huidige kasteel is gebouwd in de barokperiode. Die stijl kenmerkt zich door overdadige vormen en uitdrukkingen van kracht – het streven naar grootsheid. Het kasteel bestaat uit een rechthoekig bakstenen gebouw dat uit de gracht oprijst. De omlijsting van de hoofdingang bestaat uit natuursteen. Aan de rechterzijde steekt een zijvleugel iets naar voren. De tweede vleugel is bij een brand in de negentiende eeuw verdwenen en maar ten dele herbouwd, waardoor het kasteel zijn symmetrie verloor. Op het voorplein staan twee L-vormige bedrijfsgebouwen, waarvan er één de toegangspoort bevat. Niet alleen het hoofdgebouw is omgracht, ook het gehele kasteelcom-

plex met de voorgebouwen ligt in een gracht.
De voorgevel van het kasteel heeft een classicistische middenpartij, met een dubbele trap naar de hoofdverdieping. In het timpaan boven de gevel is een fraai wapen aangebracht. Het is het alliantiewapen van Van Gelder-von der Recke zu Steinfurth, een van de vroegere bewoners. Het wapen wordt geflankeerd door een paar leeuwen. Onder de dubbele trap bevindt zich een deurpartij, die toegang geeft tot een benedenverdieping, die voor een deel onder het maaiveld ligt. In 1925 liet de toenmalige eigenaar, Friedrich August Deusser, het koetshuis dat bij de brand in de oranjerie was beschadigd, opnieuw opbouwen. In het koetshuis stonden vroeger de koetsen en landbouwwerktuigen van de kasteelheren. Deusser maakte er een atelier van. In de gevel bevinden zich nog kleine karakteristieke ovale raampjes uit vroeger tijden. De oranjerie werd in 1987 als een moderne kas voor planten op de oude resten herbouwd. Bewoners van het kasteel waren onder anderen de families Van Buren, Schenk van Nydeggen, Van Wijmar von Kirchberg en van Dalwick zu Lichtenfels. In de negentiende eeuw kwam het in handen van de familie graaf Wolff-Metternich. Tijdens de Tweede Wereldoorlog werd het kasteel niet zo zwaar beschadigd, maar in de hierop volgende jaren bleef onderhoud achterwege, waardoor het in verval raakte.
Vanaf 1917 was het kasteel in handen van de familie Deusser. Eind 1974 gaven de erven van August Deusser te kennen dat zij bereid waren tot verkoop van het kasteel. In 1976 slaagde de Stichting het Limburgs Landschap erin het kasteel, met 340 hectare grond, in eigendom te krijgen. Daarvoor betaalde de stichting 2,5 miljoen gulden. Het Limburgs Landschap kreeg zo ook twee bij het kasteel horende boerderijen in bezit: de Kloosterhof in Lomm en de voorhoeve van het kasteel zelf. Hierna was het de vraag welke bestemming het kasteel zou krijgen. Lang zag het ernaar uit dat er een grote rozentuin zou komen en er was sprake van het verbouwen van het kasteel zelf tot appartementen.
In 1988 verwierf Kasteelpark Arcen BV het kasteel met zijn tuinen in erfpacht van Het Limburgs Landschap, dat er op toezag dat de exploitanten zich aan de regels hielden die de pachtovereenkomst stelde om ongewenste ontwikkelingen tegen te gaan. Eind 1986 startte een complete restauratie van het kasteel en zijn bijgebouwen onder leiding van architectenbureau Dick Pouderoyen uit Nijmegen. Ook de tuinen werden opnieuw ontworpen. Dat gebeurde door Tuin- en landschapsbureau Niek Roozen uit Weesp. De restauratie van het kasteel kostte ruim vier miljoen euro en kwam in mei 1988 gereed. Het kasteel fungeert tegenwoordig als expositieruimte. Tevens is het een trouwlocatie en kunnen zalen worden gehuurd voor feesten en recepties. In de bijgebouwen zijn horecagelegenheden en winkeltjes gevestigd. Op het grote terrein achter het kasteel zijn de Arcense kasteeltuinen, die jaarlijks duizenden bezoekers trekken. Zie: Deusser, Friedrich August; Heren van Arcen; Huis den Kamp; Nije Huys; Kasteeltuinen; Kloosterhof (Lomm); Limburgs Landschap, Het (Lomm); Tiendschuur; Wijmarse watermolen. Literatuur: J.G.M. Stoel, *De geschiedenis van Arcen, het Kasteel en de Heerlijkheid* (Venlo, 1979.); Ibidem, 'De kastelen van Arcen', in: *Castellologica* II 1991-2, 205-220; Ibidem, 'De bouwgeschiedenis van het tegenwoordige kasteel Arcen', in: J.G.M. Stoel, *Herwonnen historie* (Velden 1993) 51-55.

Kasteeltuinen *Toeristische tuinen.* In 1986 werd gestart met de restauratie van kasteel Arcen en de aanleg van de Kasteeltuinen. Op 31 mei 1988 vond de officiële opening plaats door prins Bernard. Rondom het kasteel ligt een landgoed met 32 hectare bloemen en planten, beekjes met watervallen, thematuinen en een prachtig rosarium met barokvijver, een open luchttheater en een muziekkoepel. Ook is er een Casa Verde met subtropische gewassen. Het kasteel fungeert als expositie- en tentoonstellingsruimte. De tuinen waren aanvankelijk in Lottum gepland, maar daar bleek uiteindelijk geen geschikte plek voor een dergelijk park. Die was er wel in Arcen, waar de rozentuin kon worden gekoppeld aan een opknapbeurt van het in verval geraakte kasteel. Jaarlijks zouden volgens prognoses tussen de 350.000 en 500.000 bezoekers de toegangspoorten passeren. De tuinen werden geëxploiteerd door Magnus BV. De bezoekersaantallen waren in de eerste jaren hoog, maar de 350.000 haalde men niet. De Kasteeltuinen draaiden daardoor rode cijfers. Er volgden bovendien enkele rampjaren door overstromingen van de Maas in 1993 en in 1995. Het concept werd aangepast: er kwam een golftuin (1997) en verschillende diersoorten zorgden voor een verlevendiging van het park. De gemeente hield de ontwikkelingen nauwlettend in de gaten, want bij de start was afgesproken dat de Kasteeltuinen geen pretpark

Kasteel Arcen.

De Kasteeltuinen.

mocht worden. Na een korte opleving namen de tekorten echter weer toe en volgde eind 2006 een faillissement. Zodiac Zoos nam de tuinen hierna over. Dat gebeurde officieel op 1 juni 2007. Het park werd opnieuw aangepast, waarbij men zich vooral richtte op vitale senioren. De collectie dieren breidde uit tot ongeveer vijftien verschillende soorten waaronder: grijsgroene doodshoofdapen, ringstaartmaki's, witte damherten, witte pauwen, parelhoenders, Europese ooievaars, gieren, zwarte zwanen, valkparkieten, koi en belugasteuren. De aanpassingen bleken onvoldoende om uit de rode cijfers te komen. Vandaar dat Zodiac Zoos de Kasteeltuinen eind 2011 te koop zette. Het park bleef ondertussen open, maar in 2012 volgde een tweede faillissement. De Kasteeltuinen kwamen hierna weer voor honderd procent in handen van Het Limburgs Landschap, dat met het park een doorstart maakte. Het accent kwam weer op de tuinen te liggen en het kasteel kreeg een prominentere rol. Ook ging de oranjerie opnieuw dienst doen als plantenkas. Zie: Kasteel; Limburgs Landschap, Het (Lomm); Rosa ArLoVe.

Katholieke Bond voor Ouderen *Organisatie van en voor senioren*. Op initiatief van burgemeester Willem Linders, Harry Aerts en Greta Aerts-de Vlieger werd op 26 januari 1961 in Arcen een afdeling van de Katholieke Bond voor Ouderen opgericht. De bond stelt zich ten doel de belangen van alle senioren op het gebied van het welzijn te behartigen en de zelfwerkzaamheid en zelfredzaamheid te bevorderen. Aanvankelijk heette de vereniging 'De Krasse Generatie'. De KBO ontplooit allerlei activiteiten, zoals kaart- en kienmiddagen, volksdansen, welfarewerk, schilderen en computerlessen. Ook organiseert men excursies. In 2013 telt de Katholieke Bond voor Ouderen in Arcen een kleine driehonderd leden.

Keiemegjes, De *Damesjoekskapel*. In 1986 namen Wilma Mans en Riet Schreven het initiatief om een joekskapel voor dames op te richten. Dat gebeurde in café Alt Arce. Bij de start op 7 januari 1987 meldden zich achttien dames aan, die onder de naam De Keiemegjes aan het repeteren sloegen. Dat gebeurde in eerste instantie met gebruikte instrumenten. De muzikale leiding was vanaf de start in handen van Theo Rutten. Na een jaar durfden de dames zich voor het eerst in het openbaar te laten horen. Gaandeweg breidde het repertoire zich uit, onder meer met eigen nummers van Nico van den Kroonenberg en Theo Rutten. De Keiemegjes verzorgden in de loop der jaren heel wat optredens. Zo speelde de kapel met de vastenaovend en tijdens jubilea en braderieën. Ook namen de dames deel aan joekskapellenfestivals en traden ze op tijdens de Alde Wieverdaag en de Gekke Maondaag. Zie: Vastenaovend.

Keienladderkunstwerk Zie: Overwinning.

Keieschiéter, De *Beeld*. Sinds 1969 wordt jaarlijks bij de start van de Alde Wieverdaag in Arcen, drie weken voor de Vastenaovend, een beeld van de Keieschiéter in het centrum van het dorp geplaatst. Aanvankelijk was het beeld, dat een mannetje voorstelt dat keien poept, gemaakt van gaas en papier-maché. In 1986 werd de keieschiéter, die te kwetsbaar bleek voor vernielingen, vervangen door een plaatstalen exemplaar, gemaakt door Frits Admiraal. Zie: Keieschiéters, De; Vastenaovend.

Keieschiéters, De *Karnavalsvereniging*. In november 1950 richtten Jan Smits, Wiel Peters en Piet Reutelingsperger bij café Peters De Keieschiéters op. Daarvoor was een comité actief dat rond de vastenaovend een zitting en bals organiseerde. Jan Smits (*D'n dieke van Smits*) werd de eerste vorst. In de eerste jaren trok op maandag een optocht door het dorp en op dinsdag ging de stoet naar de cafés aan de grens. Voor sfeermuziek zorgde een gezelschap van tien personen, gerekruteerd uit de harmonie, dat zich de Hofkapel noemde. De eerste jaren was er geen prins en ook geen Raad van Elf. Wel was er op dinsdag een boerenbruiloft. In 1952 kwam er een Raad van Elf en in 1954 werd Ger Coenders (Gerrit I) de eerste prins. De Arcense hoogheid heeft geen adjudanten, maar wordt tijdens de Vastenaovend bijgestaan door een dansmarieke. Aan het hoofd van de vastenaovendvereniging staat een dagelijks bestuur, waar ook de vorst bij hoort. De vorst heeft de leiding over het zogenoemde joeksgebeure en wordt bijgestaan door een ceremoniemeester. Wiel Rutten was vele jaren zowel voorzitter als vorst en drukte een belangrijk stempel op het feest. Het dansmarieke vormt met tien andere meisjes de prinsengarde. De prins wordt elk jaar gekozen door het dagelijks bestuur, na een aanbeveling van de gezamenlijke vergadering van bestuur en Raad van Elf. Café De Inaborg is de residentie van de vereniging. Populair zijn de zittingen met Arcense artiesten. Voor de jeugd kwam er in 1956 een jeugdraad met een eigen prins en jaren later een eigen jeugd-prinsegarde. In 1985 nam het gezelschap ter gelegenheid van het drie maal elfjarig bestaan een jubileumelpee op met Arcense vastenaovend-evergreens. In totaal verschenen meer dan 160 schlagers van eigen bodem. Die werden lange tijd muzikaal begeleid door de hofkapel. In 1987 hield de kapel ermee op. De naam Keieschiéters verwijst naar de Maaskeien waarmee de Arcenaren hun straten verhardden. De kei geldt bovendien als het symbool van de dwaasheid. Het woord gaat terug naar Keye, een van de ridders van de Ronde Tafel van de legendarische koning Arthur. Deze Keye hield het midden tussen een held en een clown. KV De Keieschiéters is aangesloten bij de BCL (Bond van Carnavalsverenigingen in Limburg). Zie: Bônten Hoephap, D'n; Keieschiéter, De; Kei Good; Maasland Muzikanten; Vastenaovend.

De Keiemegjes (2011).

De Keieschiéters (2013).

Kei Good *Joekskapel*. Kei Good werd in 1981 opgericht door Wilfred Groot. De kapel speelde hoofdzakelijk in Arcen en trad enkele keren in Duitsland op. Kei Good speelde tijdens de vastenaovend op de Arcense sfeermarkten en tijdens joekskapellenfestivals. In 1986 stopte de kapel en stapte een aantal muzikanten over naar andere muziekgezelschappen. Zie: Vastenaovend.

Kerkelijk Zangkoor Zie: Laus Deo; Parochieel dameskoor Petrus en Paulus.

Kerk van de Heilige Petrus en Paulus Zie: Sint-Petrus en Pauluskerk.

Kerkhof Zie: Begraafplaats.

Kermis Vanouds was de kermis in Arcen op de feestdag van Sint-Lucas (18 oktober). Tussen 1680 en 1700 werd het feest verplaatst naar de derde zondag na Pinksteren. De kermis kende aanvankelijk niet al te veel vertier en bestond uit een processie en een markt. Vanaf 1881 verhuisde het evenement naar de eerste zondag in september en duurde toen maar liefst vijf dagen. In 1949 kwamen er twee kermissen van drie dagen: de ene kermis

startte op de laatste zondag van april en de andere op de eerste zondag in september. Dit bleef zo tot in 1973 de septemberkermis kwam te vervallen. De aprilkermis vindt vanaf 2009 niet meer op het Raadhuisplein plaats, maar op het Burgemeester Gubbelsplein. Traditioneel haalt de schutterij Sint-Petrus en Paulus met de kermis 'officieren' op. Zie: Mei zetten, De; Sint-Petrus en Paulusgilde.

Kindervakantiewerk In 1966 werd in Arcen op initiatief van Mia Lommen een comité opgericht voor het organiseren van activiteiten voor de jeugd tijdens de zomervakanties. Het initiatief sloeg aan, want al in het eerste jaar namen bijna 1500 kinderen aan diverse activiteiten deel. In 1974 was dat aantal gestegen tot ruim 2700. Het kindervakantiewerk was niet alleen in de vakanties actief, maar bood de jeugd ook in het algemeen mogelijkheden tot ontspanning in hun vrije tijd. Het kindervakantiewerk organiseerde daarnaast voor kinderen bestemde feesten, zoals de intocht van Sinterklaas.

Kiosk *Muziekpaviljoen*. In 1935 nam de Arcense harmonie op de Markt een kiosk in gebruik waarin muziekuitvoeringen plaatsvonden. De officiële ingebruikname ging gepaard met een groots opgezet solistenconcours op 5 en 12 mei. In de Tweede Wereldoorlog werd de kiosk verwoest en niet meer opgebouwd.

Klein Venke Zie: Klein Vink.

Klein Vink 1 / *Natuurgebied*. Klein Vink is een natuurgebied van ruim 180 hectare dat grenst aan het landgoed De Hamert ten noorden van Arcen. Klein Venke of Kleijn Venke, is op historische kaarten, zoals op kadasterkaarten uit het begin van de negentiende eeuw, de aanduiding voor een veengebied ten oosten van de Boerenheide. Het gebied werd gevoed door kwelwater van het Middenterras en ontstond door een slechte ontwatering. Het Klein Venke vormde lange tijd het brongebied voor de Rode Beek. Tot ver in de negentiende eeuw werd het gebied doorsneden door de Scheidsgraaf. Begin 1900 was op het landgoed een 'vetweiderij' en fokkerij van hoornvee en paarden. Ook graasden er paarden van in Venlo gelegen huzaren. Zie: Rode Beek; Scheidsgraaf.
2 / *Recreatiecentrum*. Het landgoed Klein Vink kwam in 1911 in het bezit van de Congregatie van de Missionarissen van Mariannhill. Op Klein Vink realiseerden de paters een klooster met een internaat voor priesterleerlingen en een school. Om voor een deel in de eigen levensbehoefte te kunnen voorzien, richtte men grote landbouw- en veeteeltbedrijven en talloze kleine ambachtsbedrijfjes op. De omwenteling binnen de Rooms-katholieke kerk in de jaren zestig van de vorige eeuw trof ook missiehuis Sint-Paul. Het aantal priesterstudenten liep flink terug. Het grote klooster verdween in de jaren tachtig en de paters en broeders verhuisden naar een kleiner missiehuis elders op het terrein.
In 1969 startte de congregatie met de realisatie van een recreatiepark. Daartoe werd de stichting Het Veldkamp opgericht. De stichting startte met vijf tenten. Vier jaar later stonden er al 220 vakantiebungalows en waren er 500 staanplaatsen voor tenten en caravans. In een deel van de bossen verrezen onderkomens voor astmapatiënten. Later kwamen er bungalows die speciaal voor nierpatiënten waren ingericht. Daarmee kreeg Arcen het eerste vakantie-dialysecentrum ter wereld. De receptie, administratie en andere kantoren kwamen aanvankelijk in de voormalige pachterswoning. Dit huis deed eerder dienst als voorlopig klooster en later als werkplaats voor schilders, timmerlieden en machinebankwerkers. De oude kapel, die een aantal jaren dienst deed als smederij, werd in haar oude staat gerestaureerd en onder de naam Franz Pfanner Huis ingericht als expositieruimte.
Een derde van de winst investeerde de congregatie in het park, een derde ging naar de oudedagsvoorziening van de paters, terwijl het resterende deel naar adoptie ging en/of in de Derde Wereld belandde. De religieuze achtergrond bleef bewaard. Dat bleek op 22 december 1985, toen op het recreatiepark een nieuwe kapel werd ingezegend. Die kapel was gebouwd naar een ontwerp van architect K. Westerbeek uit Muiden. Ook bevinden zich op het terrein nog tal van religieuze beelden.
Klein Vink legde aanvankelijk als recreatiepark het accent op de toegankelijkheid voor gehandicapten, maar het aandeel van die doelgroep nam gaandeweg af. Vanaf 2005 is het 90 hectare grote terrein een onderdeel van Roompot Vakanties. Zie: Franz Pfanner Huis; Grenscorrecties (Arcen-Lomm-Velden); Mariannhill; Sint-Paul; Thermaalbad.

Kleiwinning In en om Arcen won men vele eeuwen klei voor het bakken van stenen en pannen. De klei werd later ook gebruikt voor het aanleggen van rivierkades. Na de winning bleef een aantal waterplassen en laagtes achter. In 1995 ontstond uit kleiputten ten noorden van Arcen natuurgebied Eikenweerd. Zie: Eikenweerd.

Klimop *Jongerenclub*. In 1953 startte een groepje progressieve jongeren in Arcen een clubje in een eigen honk. Dit honk was gevestigd in de voormalige geitenstal van Caspar van Riel, aan het einde van de Koestraat (toen nog De Hoven). De groep groeide gestaag en vond later domicilie in zaal De Pauw in de Koestraat (hier werden toneelstukjes opgevoerd voor de schooljeugd) en, nadat de nieuwe kerk klaar was, in het zaaltje van de voormalige noodkerk. De Arcense jeugd kwam hier 's avonds bijeen om te biljarten, te tafeltennissen, te kaarten of te schaken. Politieman Hakhof hield namens de gemeente een oogje in het zeil.

Klokke Drie *Inzamelactie*. Nadat de in 1681 door Petrus van Trier gegoten Mariaklok in de Arcense kerk onherstelbaar was beschadigd, startten voormalige leden van het comité Ruiten Troef bij gelegenheid van het 25-jarig bestaan van het kerkgebouw in 1984 een actie voor een nieuwe kerkklok. Het comité organiseerde een groots opgezette loterij met als hoofdprijs een auto en een succesvolle feestavond. De schooljeugd deed een duit in het zakje door een jaar lang lege flessen in te zamelen. Al die activiteiten leverden 123.000 gulden op, waarvoor men een nieuwe Mariaklok liet gieten. De klok werd op 23 december 1989 ingewijd. De oude klok kreeg nadien een plek op een door Jan Riteco en Wiel Rutten ontworpen sokkel naast de kerk. Zie: Ruiten Troef; Sint-Petrus en Pauluskerk.

Kloosters Zie: Heilig Hartklooster; Klein Vink; Mater Dolorosa; Barbara's Weerd (Lomm).

Klosterhoaf, De *Gemeenschapshuis* Op 8 oktober 1982 vond de officiële opening plaats van een gemeenschapshuis aan de Wal dat de naam De Klosterhoaf kreeg. Het pand waarin het gemeenschapshuis zijn deuren opende, was in 1948 gebouwd als noodkerk en had tussen 1959 en 1979 dienst gedaan als gymzaal. Na een ingrijpende verbouwing kreeg het zijn nieuwe bestemming. In het gemeenschapshuis hebben sindsdien diverse Arcense verenigingen hun thuishaven. Er vinden concerten plaats en toneelopvoeringen. Ook houdt de dorpsraad er de openbare vergaderingen. Het beheer van het gemeenschapshuis is in handen van een stichting. In 1981-1982 werd het gemeenschapshuis verbouwd en kwam aan de achterzijde een nieuwe ruimte voor de bibliotheek. De naam van de accommodatie verwijst naar de tuin van de Zusters van de Goddelijke Voorzienigheid Op de Hor. Zie: Bibliotheek (Arcen-Lomm-Velden); Heilig Hartklooster; Schans, De.

Knikkerdorp *Buurtschap*. Knikkerdorp ligt aan de voet van de Zwarte Berg. De naam is van oorsprong geen veldnaam, maar liet tot in de jaren vijftig van de vorige eeuw weten dat bewoners als minderwaardig werden beschouwd. Het woord knikker heeft – naast de verwijzing naar een glazen kogeltje – meerdere negatieve betekenissen. De veldnaam Brandemolen kreeg derhalve bij de naamgeving van de wegen de voorkeur boven de ingeburgerde naam Knikkerdorp. De naam Knikkerdorp komt niet alleen voor in Arcen, maar ook in omliggende plaatsen als Well, Venray en Kevelaer.

Koepoort, De *Oude stadspoort*. De Koepoort was de oostelijke poort in de vesting Arcen en lag aan het einde van de oude Koestraat/hoek Wal. De naam verwijst naar het feit dat het vee door deze poort naar de gemeenschappelijke weiden werd gebracht. Zie: Vesting.

Koninklijke Harmonie van Arcen *Muziekgezelschap*. De harmonie van Arcen werd op 2 juli 1851 opgericht op initiatief van onderwijzer Lambert Zielkens. Zielkens zelf trad aan als de eerste dirigent, een functie die hij bleef uitoefenen tot zijn overlijden in 1884. Hierna was de muzikale leiding in handen van zijn broer Caspar en daarna van de Tsjechische musicus Pisarowitz. De harmonie startte met twaalf leden en een dirigent. De muzikanten beschikten over drie klarinetten, twee klephoorns, twee schuiftrombones, een basklephoorn, een natuurwaldhoorn en twee trommen. Kennelijk had het gezelschap bestaansrecht, want in 1860 waren er twintig leden. In 1923 ging de harmonie over van hoge naar lage stemming. De vrijgekomen instrumenten gingen naar de jeugdopleiding, die de Kleine Harmonie werd genoemd. Van 1942 tot 1945 lagen de activiteiten stil, omdat de Arcenaren zich niet wilden aansluiten bij de Duitse Kultuurkamer. Tijdens de Tweede Wereldoorlog gingen vrijwel alle instrumenten verloren, zodat de harmonie in 1946 slechts een bescheiden herstart kon maken. Een collecte in het dorp hielp vervolgens bij de aanschaf van nieuwe instrumenten. Pisarowitz werd als dirigent opgevolgd door 'meester' Louis Timmermans

(*D'n Bril*), Nico van den Kroonenberg, Jan Bartels, Albert Jacobs, Ruud Geelen, Roel Verheggen en Wout Claessens. Vooral meester Timmermans (1914-1952) en zijn opvolger Nico van den Kroonenberg (1952-1985) hebben grote invloed gehad. Onder laatstgenoemde groeide het aantal muzikanten zelfs tot 64. Sinds 1951 mag het gezelschap zich Koninklijk noemen. In 1961 ontstond binnen de harmonie een tamboerkorps. Een jaar later gingen de Arcenaren voor het eerst op concours en meteen behaalde men een eerste prijs in de Eerste afdeling, gevolgd door een promotie naar de afdeling Uitmuntendheid. In 1967 volgde de promotie naar de Ereafdeling. Een volgend hoogtepunt was begin jaren zeventig een tweede plaats bij de finale van het televisieprogramma 'Met de muziek mee'. De harmonie deed mee aan concoursen en gaf concerten in binnen- en buitenland. Zo trad men op in Aken, Antwerpen, Brugge, Solingen, Ratingen en Mülheim.
In 1998 hield de harmonie zijn eerste promsconcert. Dat werd een groot succes. Een jaar later maakte men ook een nieuwe start op het bondsconcours en promoveerde naar de Tweede Afdeling. In het jubileumjaar 2001, toen de harmonie 150 jaar bestond en het tamboerkorps 40 jaar, ontplooiden de Veldense muzikanten tal van activiteiten. Zo was er een bijzonder Nieuwjaarsconcert en een driedaags promsconcert waar 1.200 belangstellenden op afkwamen. Ook nam het gezelschap een cd op met onder meer de compositie *Arcen Variations*, geschreven door Feike van Tuinen.
In 2003 behaalde de Koninklijke harmonie een eerste prijs op het concours in Veldhoven met 81,08 punten, terwijl de daarop volgende deelname aan de FKM-landskampioenschappen begin 2004 in Venlo werd beloond met 81,25 punten. Hierdoor speelt de harmonie sinds de invoering van het nieuwe systeem in de 5e divisie.
Op de promsconcerten van 1998 en 2001 volgden meerdere bijzondere themaconcerten, zoals *Karneval in Konsert* in 2005, muziektheater *Het Meisje met de Zwavelstokjes* in 2008, het grote concert *Same Verder*, in samenwerking met muziekverenigingen en koren uit Arcen, Lomm, Velden bij het afscheid van Gemeente Arcen en Velden in 2009 en *Christmas Around the World* in 2010. In 2013 telt het harmonieorkest circa vijfenveertig leden. Zie: Alles Kids (Arcen-Lomm-Velden); HAJOJA; Maaslandmuzikanten; Tamboerkorps. Literatuur: *Koninklijke Harmonie van Arcen 125 jaar 1851-1976* (Arcen 1976); Wiel Basten, *In zes stappen naar Honderd Vijftig Jaar* (Arcen 2001); Wiel Basten, Ger Litjens, *73 muzikanten en 1 dirigent 140 jaar Koninklijke Harmonie van Arcen* (Arcen 1991).

Koren Zie: Laus Deo; Parochieel dameskoor Petrus en Paulus; Vocalgroup Avolon.

Kunstwerken Arcen kent vooral kunstwerken van recente datum. Een van de oudere werken is een beeld van de Heilige Paulus, in 1955 gemaakt door de fraters van Sint-Paul, onder leiding van Jules van der Kolk. Het beeld stond oorspronkelijk aan de Rijksweg en werd in 1997 verplaatst naar het gazon tussen de kapel en het klooster. Op het Burgemeester Van Soest-Jansbekenplein staan twee kunstwerken: het 'Hoogwatermonument / Dijkpaviljoen' en 'Overwinning'. Op de Wal staat een vergankelijk kunstwerk 'Houten kapel' en op de hoek Wal-Koestraat 'de Weerkei'. Buiten de dorpskern, ter hoogte van Klein Vink, staat 'Die Quelle'. Op de rotonde in Arcen staat 'Alles in beweging' en op de rotonde bij hotel Rooland bevindt zich sinds 2012 een werk van Frank Heinemans met de titel 'Bloemenrotonde'. Zie: Alles in beweging; Beele, Ruud van der; Hoogwatermonument / Dijkpaviljoen; Houten kapel; Kunstwerken (Arcen-Lomm-Velden); Overwinning; Quelle, Die.

Koninklijke Harmonie (2010).

Kurversgraaf *Grachtindieping*. De Kurvergsraaf ligt ten zuiden van het centrum van Arcen. De voormalige gracht begint tegenover de schanstoren aan de Maas richting Wal en loopt aan de noordzijde langs het Burgemeester Van Soest-Jansbekeplein. De Kurversgraaf maakte eeuwen lang deel uit van de vesting Arcen. De naam is waarschijnlijk afgeleid van Kurve (hoek) en van graaf, wat sloot of gracht betekent. Zie: Brier, De; Schanstoren; Vesting.

Laaktaler Muzikanten Zie: Original Laaktaler Muzikanten.

Landgoed Arcen *Natuurgebied*. Het Landgoed Arcen hoort bij het kasteel. Het ruim 450 hectare groot gebied ligt zuidelijk van de dorpskern tussen de Maas en de Duitse grens. Door de aanleg van de N 271 (Venlo-Nijmegen) is het landgoed in de jaren zeventig in tweeën gesplitst. De westzijde wordt beheerst door het kasteel met de aangrenzende tuinen en het gebied Barbara's Weerd. Aan de oostzijde liggen hoger in het landschap uitgestrekte, plaatselijk zeer oude naald- en loofbossen, afgewisseld met vennen (Gelders Vlies), rietlanden, weilanden en oude akkers. In 1976 werd het landgoed door de Stichting het Limburgs Landschap van de Stiftung Antonie Deusser gekocht. Het landgoed is zeer afwisselend, vooral vanwege de variatie in bostypen. De Maasweiden, inclusief het nabijgelegen droge bos op stuifduinen en een aantal voormalige oude akkergronden (de Barbara's Weerd), is een natuurontwikkelingsterrein, begraasd door een kleine kudde Galloways. Zie: Barbara's Weerd (Lomm); Gelders Vlies; Limburgs Landschap, Het (Lomm). Literatuur: Edmond Staal e.a., *Uit en Thuisboek. Handboek voor de natuurgebieden van Het Limburgs Landschap*, 4e herziene druk, september 2011.

Kurversgraaf.

Landweer *Middeleeuwse verdedigingswallen*. Tussen de grindweg de Lang Hek en de Provinciale weg ligt een lange rechte greppel met twee heuvelruggen. De greppel is meer dan een kilometer lang. Oorspronkelijk waren de wallen dicht beplant met struikgewas en jonge bomen, waarvan de takken ineen waren gevlochten. De wallen dienden om de bevolking te beschermen tegen plunderaars en dienden als veekering. Wanneer de landweer in Arcen verrees, is niet bekend. Wel weten we dat de landweer in 't Wijtbroeck (Witbroek), ten noorden van Lomm bij de huidige kloosterhoeve omstreeks 1459 werd hersteld. De landweer van de Lang Hek lijkt via de wallen van het Lommerbroek op een diepe greppel van het Witbroek aan te sluiten. Vanaf de Franse tijd komt er een adequater centraal gezag en zijn landweren als verdediging niet meer noodzakelijk. Zie: Landweer (Lomm); Lang Hek, De. Literatuur: Louis Reutelingsperger, 'De landweer van Arcen', in: *De Rin* (najaar 2011) 8-11.

Lange Weide *Strook grond*. In de negentiende eeuw duidde men een drassige strook tussen de oostelijke kasteelgracht en de Lingsforterweg aan als Lange Weyde. Tot de aanleg van de Kasteeltuinen was de grond in gebruik als weiland. Van 1974 tot 1984 werden hier om de twee jaar de zogenoemde Weifeesten op de kasteelweide gehouden. Zie: Kasteeltuinen; Wegen; Weifeesten.

Lang Hek, De *Grindweg vanaf de rotonde bij het kasteel richting de Lommse buurtschap 't Hanik*. De naam Hek is waarschijnlijk afgeleid van een afsluiting die zich hier op de grens met de gemeenschappelijke gronden bevond. Mogelijk stond er een lange meidoornhaag, die het uitbreken van vee moest

verhinderen. Een *hek* is in het dialect een heg. Aan het begin van de Lang Hek, bij de rotonde, werd in 2012 een grenspaalmonument geplaatst.

Laus Deo *Herenkoor*. In 1958 richtte koster Wynand Beerkens een jongenskoor op dat in de Arcense kerk zong. Later kwamen daar meisjes bij en trad men op als jeugdkoor. In 1967 wisselde het koor opnieuw van samenstelling toen volwassen mannen mee gingen zingen. Het koor koos als naam Laus Deo ('Ere aan God'). Hoogtepunt was in 1975 een Kerstoptreden in Düsseldorf voor meer dan duizend toehoorders, waar ook de Duitse sopraan Margrit Schramm optrad. Na een conflict met pastoor Rooyakkers, in mei 1979, trad het koor niet meer op in de eigen kerk. Aangezien het dameskoor, dat door de koster werd gedirigeerd, na diens vertrek uit Arcen zonder dirigent zat, sloten de dames zich bij de zingende heren aan. Het koor stond toen onder leiding van Jo Valckx, die het dirigeerstokje van het herenkoor in 1975 van Alfo van Soest had overgenomen. Van Soest op zijn beurt was de opvolger van Wiel Noldus. Nadat pastoor Rooyakkers door pastoor Martens was opgevolgd, trad Laus Deo weer in de eigen parochiekerk op. Dat gebeurde voor het eerst op 23 december 1985 bij gelegenheid van het 25-jarig bestaan van de nieuwe kerk. In 1998 sloten zich zes leden van een herenkoor bij Laus Deo aan, die sinds 1980 in de kerk hadden gezongen. Laus Deo zingt voornamelijk Gregoriaanse liederen. In 2013 telt het koor – dat sinds 2010 enkel nog uit heren bestaat – twaalf leden en staat nog steeds onder leiding van Jo Valckx. Zie: Parochieel dameskoor Petrus en Paulus.

Laus Deo (± 1961).

Leeberg *Toponiem*. De Leeberg ligt noordelijk van het centrum van Arcen, tussen de Kruisweg en de Laakweg. De naam verwijst naar een hoger gelegen stuk grond langs een waterloop (lee, of lei). Op de Leeberg bevindt zich het kerkhof van Arcen, dat zelfs tijdens het hoogwater van de Maas in 1926 droog bleef. Zie: Begraafplaats.

Leerlooierij Omstreeks 1815 werd achter het pand Schans 4 een leerlooierij opgericht. Eigenaars waren Gerrit en Sjeng Holla. In 1911 kwam bij de leerlooierij een loods en verrees er een woonhuis. Het looien was een proces om van dierenhuiden leer te maken. In de looierij stonden half in de grond ingegraven bakken. Nadat de bakken met run (gedroogde bast van de eik, gemengd met water) waren gevuld, hing men de huiden erin. De hierna gedroogde huiden konden niet meer bederven omdat de eiwitten onoplosbaar waren geworden. Na de Tweede Wereldoorlog raakte de leerlooierij, die toen al niet meer in gebruik was, in verval. In 1995 werd de bouwval steen voor steen afgebroken en in 2012 door Hay Gout opgebouwd bij streekmuseum De Hansenhof in Hasselt. Zie: Cafés; Hansenhof (Velden). Literatuur: 'De leerlooierij', in: *De Rin* (Voorjaar 2013) 16-18.

Leeuw, Jean Henri *Beeldhouwer*. Jean Henri Leeuw werd op 19 maart 1819 in Arcen geboren. Over zijn jeugd is weinig bekend. In 1839 vertrok

De Lingsforterbeek.

Leeuw naar Parijs voor zijn (verdere) artistieke vorming. In de Franse hoofdstad studeerde hij aan de Ecole Royale en aan de Ecole des Beaux Arts. Ook was hij er in de leer bij enkele bekende beeldhouwers en bij de beroemde architect Viollet-le-Duc (1814-1879). Onder de regering van koning Louis Philippe werd de Arcenaar regelmatig gevraagd beeldhouwwerken in marmer uit te voeren. Ook verrichtte hij in de Franse hoofdstad herstelwerkzaamheden. Er zijn werken van Leeuw te vinden aan de Nôtre-Dame, de Sainte-Chapelle, het Hôtel de Ville en het Hôtel de Cluny. Leeuw trad in Frankrijk in het huwelijk, maar zijn vrouw overleed al in 1847 op 23-jarige leeftijd. Na de revolutie van 1848 raakte Leeuw bij de nieuwe machthebbers uit de gratie. Hij bleef nog enkele jaren in Parijs, maar keerde in 1850 naar Nederland terug, waar hij zich in Roermond vestigde. Hier werkte hij in het atelier van Cuypers-Stoltzenberg en in een eigen atelier. In Roermond leerde hij zijn tweede vouw, Anna Raemaekers, kennen. Het echtpaar kreeg vijf kinderen. Een van die kinderen, Oscar Leeuw, werd een verdienstelijk architect. Na 1857 kreeg Jean Leeuw landelijke bekendheid toen hij een houtsnijwerk maakte voor het Nederlandse Koninklijk Huis. In 1866 maakte hij furore met een medaillon met een reliëfafbeelding voor de koning van Pruisen. Een jaar eerder ontving hij de Belgische Leopoldsorde. In 1887 vestigde Leeuw zich met zijn gezin te Nijmegen. Jean Henri Leeuw overleed in Nijmegen op 13 oktober 1909. Literatuur: Peter J.A. Nissen, 'De beeldhouwer Jean Henri Leeuw (Arcen 1819-Nijmegen 1909). Eerste aanzet tot een biografie' in: A. J. Geurts, ed., *Verwoord verleden: opstellen over het Noordlimburgse Maasdal en aangrenzend Duits gebied, Cahiers van de Historische Werkgroep Arcen-Lomm-Velden* 5 (Lomm 1981) 73-84.

Leigraaf, De Zie: Lingsforterbeek.

Leypoort *Oude stadspoort*. De Leypoort was de meest noordelijke poort van de vesting Arcen. De poort lag ter hoogte van het kruispunt van de huidige Maasstraat en de Graaf. De naam is afgeleid van *ley*, wat duidt op een waterloop. Resten van de poort werden in 1980 bij grondwerkzaamheden teruggevonden. Zie: Vesting.

Lingsfort, De *Buurtschap*. De Lingsfort ligt ten oosten van het centrum van Arcen. De buurtschap bestond oorspronkelijk slechts uit een aantal boerenhoeven. De naam verwijst naar een doorwaadbare plaats (Furt of voorde) in een beek, water of moeras. Hier is sprake van een verwijzing naar een doorgang in de middeleeuwse scheidsgraaf. Lings is mogelijk afgeleid van *Linca* wat lynx betekent. De verwijzing zou ook overdrachtelijk kunnen zijn en naar een uitkijkpost verwijzen. Anderen brengen 'ling' in verband met slijk of modder. Fort duidt op de aanwezigheid van een voorde, of wel een ondiepe, doorwaadbare plaats. De Lingsfort wordt voor het eerst in een document uit 1330 genoemd als 'Lynxvoert'. Het was destijds een belangrijk grenspunt tussen de rechterlijke machten van Straelen en Arcen. In de late middel-

eeuwen was de Lingsfort een versterkte plek van bovenlokale betekenis. Het was de kortste en voornaamste verbinding tussen Geldern en de Maas. Via de Lingsfort hadden de burgers van Geldern het recht om tolvrij goederen te vervoeren. Vanaf 1625 groeven de Spanjaarden in het gebied een kanaal. Om het hoogteverschil in het landschap te overbruggen bouwden zij bij Arcen een sluis. Ter verdediging van die sluis werden twee forten gebouwd: fort Hazenpoot en het Lingsfort. Zie: Fort Hazenpoot; Fossa Eugeniana; Lingsforterbeek. Literatuur: Stefan Frankewitz, 'Die Lingsfort im Mittelalter', in: A.J. Geurts, ed. (red.), *Verwoord verleden Opstellen over het Noordlimburgse Maasdal en aangrenzend Duits gebied* (Arcen-Lomm-Velden 1982) 48-51.

Lingsforterbeek *Waterloop*. De Lingsforterbeek ontspringt ten noorden van het Duitse Herongen en heet daar *Leitgraben*. De naam is afgeleid van een gegraven (geleide) waterloop. Met de aanleg werd in de late middeleeuwen begonnen om het veengebied in het Straelens Broek te ontwateren. Tot de aanleg van de Fossa Eugeniana stroomde de Lingsforterbeek door naar Klein Vink en mondde daar uit in de Rode Beek. De Lingsforterbeek is vermoedelijk na de totstandkoming van het kanaal omgelegd onderlangs de Zwarte Berg en de Wijmarse watermolen. De Lingsforterbeek wordt gevoed door kwelstroompjes uit een aangrenzend bosgebied. Hij volgt eerst de Nederlands-Duitse grens. Bij grenspaal 484 komt de waterloop Nederland binnen en wordt dan Lingsforterbeek genoemd. De beek stroomt hier door het landelijk gebied Lingsfort, langs de Zwarte Bergweg, onder de N271 door, in westelijke richting naar Brandemolen. Hier buigt de waterloop af naar het zuiden langs de Barones van Wijmarstraat. Bij de Schans maakt de beek een bocht naar het westen om via het natuurgebied Barbara's Weerd in de Maas uit te monden. Onderweg drijft het water van de beek de Wijmarse Watermolen aan. De Lingsforterbeek heeft thans op Nederlands grondgebied een lengte van vijf kilometer. Het laatste stuk, bij de uitmonding in de Maas, wordt ook wel Molenbeek genoemd. Het Nederlandse deel van de beek werd tussen 2011 en 2013 ecologisch hersteld, waarna de bovenloop weer meanderde. Bij de Wijmarse watermolen is een vistrap gepland. Zie: Barbara's Weerd (Lomm); Fossa Eugeniana; Klein Vink; Lingsfort; Scheidsgraaf; Straelens Broek (Arcen); Wijmarse watermolen.

Maasdorpen, De *Dorpsblad*. *De Maasdorpen* wordt sinds 1969 uitgegeven door Arcenaar Harrie Vos. Het blad bevat kerkberichten, gemeenteberichten, de weekenddiensten van huisarts en tandarts en advertenties van verenigingen en bedrijven. *De Maasdorpen* verschijnt in een oplage van 1570 in Arcen en Lomm. In de volksmond heet het blad ook wel het *Vosseblad*.

Maashotel *Voormalige horecagelegenheid*. In 1903 opende Handrie Berghs een café in een wit pand aan de Schans in Arcen. Berghs kocht het pand van de weduwe Mulkens, die eind negentiende eeuw het beroep van kapster en herbergierster uitoefende. Berghs nam het café over en verdiende daarnaast de kost als landbouwer. Het café won aan klandizie toen de tram van de Maasbuurt er een halteplaats kreeg. Het etablissement heette nadien De Tramhalte. In 1915 breidde Berghs zijn zaak uit met het pand van de buren. De zaken gingen goed en dochter Anna werd vanaf 1918 ruim 75 jaar gezichtsbepalend voor het café. In 1938 volgde een ingrijpende verbouwing, naar een ontwerp van de Venlose architect Piet Leusen. Arcen had hierna een voor die tijd modern hotelpension, dat de naam Maashotel kreeg. In de Tweede Wereldoorlog raakte het Maashotel zwaar beschadigd, maar na de bevrijding werd alles opgebouwd en vergrootte en vernieuwde men de zaak enkele malen. Inmiddels was het bedrijf in handen van de kinderen Berghs – Jan en Anna – gekomen. Halverwege de jaren zestig telde hun hotel twintig bedden. In 1975 kregen Jan en Trix van der Mast-Berghs de leiding. Hoogwater in 1993 en in 1995 bracht echter zoveel schade met zich mee dat het echtpaar het Maashotel verkocht aan Woningstichting Venlo-Blerick. De corporatie bouwde hierna op de plek van het hotel appartementencomplex La Tour Meuse. Zie: Cafés; Tour Meuse, La; Maas-Buurtspoorweg (Arcen-Lomm-Velden). Literatuur: Albert Lamberts, *…Met uitzicht op de Maas … De geschiedenis van het Maashotel in Arcen* (Venlo, 1997).

Maasland Muzikanten In de jaren zestig van de vorige eeuw speelde in Arcen een hofkapel tijdens allerlei vastenaovendactiviteiten. Het gezelschap bestond uit muzikanten van de harmonie, die een stapje verder wilden. Muzikaal leider was Harie Munten. Het repertoire bestond vooral uit Schlagermuziek en Egerländer blaasmuziek. De groep speelde in de hele regio en trad ook op in

Het Maashotel.

Duitsland, zoals tijdens de wijnfeesten in Altenahr en Mayschoss. In januari 1972 veranderde de naam in Maasland Muzikanten. De groep bestond toen uit twee slagwerkers, een pianist, drie trompettisten, twee tubaspelers, een bassist, vier saxofonisten en drie klarinettisten, die vooral 'dansmuziek' speelden. Midden jaren negentig stopte het orkest door allerlei omstandigheden. Een aantal leden speelde hierna verder in andere gezelschappen, zoals in de formatie Never Mind. Zie: Keieschiéters, De; Koninklijke harmonie van Arcen.

Maasparel, De *Hotel-restaurant*. In 1991 bouwden Ger en Leonie Peters op de Schans een hotel met twaalf kamers en een restaurant. In 1999 ging het aantal kamers naar twintig en in 2006 kwamen er opnieuw vier kamers bij. In dat jaar richtte men ook een voormalige smederij, die aansloot aan de tuin, in als feest- en vergaderruimte In 2013 werd de keuken vernieuwd en het restaurant uitgebreid.

Maaspoort *Oude stadspoort*. De Maaspoort was de zuidelijke toegangspoort tot de vesting Arcen. De poort vormde een onderdeel van de schanstoren. Zie: Koepoort; Leypoort, De; Schanstoren; Vesting.

Maaspromenade *Wandelpad langs de Maas tussen de Schanstoren en de Derckxweg*. De Maaspromenade werd op 13 december 1972 officieel geopend door de Commissaris van de Koningin Charles van Rooy. De promenade kreeg de naam van burgemeester Willem Linders.

Maasvallei, De *Camping*. Aan de Dorperheideweg, op de grens met Duitsland, werd omstreeks 1960 rond een natuurbad (ontstaan uit een voormalige grinderij) een familiecamping ingericht. Initiatiefnemer was Wim Uitewaal. De camping groeide gaandeweg tot een complex met vijfhonderd standplaatsen. Er kwam een visvijver, een sportterrein en een indoor sportgebouw. Na diverse wisselingen kwam het complex in 2006 in handen van Roompot Vakanties en veranderde de naam in Residence Arcen Spa. In 2011 had de camping een landelijke primeur met een Camper

Maasland Muzikanten.

Village, een 'dorpje' met tweehonderd chalets met een stallingplaats voor een camper. De onderkomens dienen als 'thuisbasis' voor camperaars die voor een kortere periode in Nederland willen verblijven. Zie: Klein Vink.

Maliebaan *Weg*. De Maliebaan vormt een verbinding tussen de Leermarkt en de Lingsforterweg. De naam verwijst naar een terrein voor het beoefenen van het maliën (kolfspel). Maliën was tussen de zestiende en de achttiende eeuw een van oorsprong Frans spel, dat populair was onder de adel en de bourgeoisie. Het speelveld, de maliebaan, bestond uit een lange (400-1000 meter) smalle (5 meter) verharde baan. Spelers probeerden hier met een stok een houten bal in zo weinig mogelijk slagen naar een paal aan de andere kant te slaan en weer terug naar het beginpunt, waar een goed glas of een copieuze maaltijd stond te wachten. Het is vrijwel zeker dat bewoners van het kasteel een dergelijke baan hebben aangelegd om zichzelf en hun gasten te vermaken. Literatuur: 'Straatnaam', in: *De Rin*, najaar 2012, 7-8.

Marechausseekazerne Op 11 mei 1889 werd in Arcen een brigade van de marechaussee gestationeerd. Deze had als voornaamste taak het controleren van de grensovergangen met Duitsland. De marechaussee kwam naar Arcen op verzoek van het gemeentebestuur, dat maatregelen wenste tegen vele uit Duitsland afkomstige bedelaars en landlopers. Die maakten de omgeving zo onveilig dat de plaatselijke politie er machteloos tegenover stond. De marechaussee werd ook ingezet om de openbare orde te handhaven tijdens kermissen. Als eerste onderkomen diende een woning aan de Koestraat, waarin zich thans een Chinees restaurant bevindt. De marechaussee bleef hier tot eind 1904, waarna men tot in 1926 villa Maria betrok aan de Rijksweg Venlo-Nijmegen (thans Schans 13). Omstreeks 1926 was de ruimte echter te beperkt en ging men over tot de bouw van een eigen kazerne. Die verrees aan de Maasstraat en werd in 1927 in gebruik genomen. De marechaussee bleef hier tot de Duitse bezetter de brigade eind 1941 ophief. Op 15 september 1950 was er een heroprichting van de brigade en nam men een nieuwe kazerne met een aantal cellen en twee woningen aan de Lingsforterweg in gebruik. De brigade werd in Arcen op 1 juni 1973 opgeheven. Het gebouw kwam hierna in handen van zorginstelling het Groene Kruis. Zie: Groene Kruis (Arcen-Lomm-Velden); Politie (Arcen-Lomm-Velden); Vereniging Voor Vreemdelingenverkeer (Arcen-Lomm-Velden). Literatuur: Dick van Dijk, 'De marechausseekazerne', in: *De Rin* (najaar 2011) 18-20.

Mariakapel *Gebedshuis*. Al in 1791 is sprake van een 'Heiligen Huyske' op de splitsing Boerenweg-Trip. Het kapelletje was toegewijd aan Sint-Antonius. De huidige kapel dateert uit 1956. De oude kapel was vervallen en werd gesloopt. Het nieuwe gebedshuisje werd opgedragen aan de Heilige Maria. De kapel is opgetrokken uit steen en heeft een leien dak. Vroeger zaten aan weerszijden twee glas-in-loodramen. In de kapel stond een houten beeld van de Heilige Maagd Maria met het Kindje Jezus. In 2011 werd in de kapel een replica geplaatst van het oorspronkelijk beeld dat – om diefstal te voorkomen – door de gemeente was veiliggesteld.

Mariannhill *Kloosterorde*. De Congregatie der Missionarissen van Mariannhill (Latijn: *Congregatio Missionariorum de Mariannhill*) is een katholieke missieorde. De orde werd in 1909 opgericht door de kort voordien overleden Oostenrijkse trappistenabt Franz Pfanner (1825-1909). Pfanner stichtte in 1882 nabij Durban in Zuid-Afrika het Mariannhill klooster. Het succesvolle missiewerk vanuit dit klooster was op den duur niet te combineren met het teruggetrokken levensideaal van de Trappisten. In 1909 haalde paus Pius X het klooster uit de Trappistenorde, waarmee de weg open lag voor de oprichting van een eigen congregatie. Eind 1910 kochten Mariannhillers voor 60.000 gulden in Arcen een stuk grond: Klein Vink. In de jaren 1912-1914 bouwde de orde hier een klooster met een missiehuis en een juvenaat, van waaruit de paters en broeders naar Afrika uitzwermden. Ondanks de vestiging in Nederland, kwam de aanwas voornamelijk uit Duitsland. Nederlandse bisschoppen hadden liever niet dat buitenlandse orden en congregaties onder hun seminaristudenten wierven. Pas aan het eind van de jaren dertig van de vorige eeuw gaf de bisschop van Roermond toestemming voor het aannemen van Nederlandse studenten. De periode 1956-1957 was een hoogtepunt in de geschiedenis van de Nederlandse Mariannhillers. Sint-Paul zat tot de nok toe vol met 213 personen. In 1959 kreeg de Nederlandse Provincie van de Mariannhillers een eigen missiegebied toegewezen in Australisch New Guinea, het huidige Papua Nieuw Guinea. Harrie van

Marktplein omstreeks 1900.

Lieshout werd hier in 1966 als eerste Nederlandse Mariannhiller tot bisschop van Lae gewijd. Enkele jaren eerder had Paus Johannes XXIII met Vaticanum II binnen de katholieke kerk een progressieve storm doen ontstaan. Deze raakte ook de orde van Mariannhill, die hierna vrijwel geen nieuwe aanwas kreeg, en op zoek ging naar een nieuwe invulling. Onder regie van een nieuwe stichting 'Het Veldkamp', later de 'Franz Pfanner Stichting', verrees op de plaats waar een halve eeuw de kippen hadden gescharreld, eind jaren zestig een camping met bungalows en vijvers. Er kwam een campingwinkel, een bar, een restaurant, een zwembad en nog later een thermaalbad. Een aantal broeders trad in dienst van de nieuwe stichting. In 1973 ging de eerste schop de grond in voor een derde Sint-Paul, dat op 1 mei 1974 werd geopend en ingezegend door de uit Rome overgekomen generaal overste. Het complex, dat dienst deed als ontmoetingsplaats en thuis voor de missionarissen, werd door een kloostergang verbonden met een later nog gebouwde kapel. Zie: Franz Pfanner Huis; Klein Vink; Sint-Paul; Thermaalbad; Wegkruisen. Literatuur: Jan Landman, *100 Jaar Mariannhill: 75 jaar St.-Paul. De Nederlandse provincie van de kongregatie van Mariannhill* (Arcen, 1985).

Marktplein Het marktplein van Arcen was rond 1900 een trefpunt voor de inwoners. Vooral de cafés rondom het plein werden druk bezocht. In 1949-1950 verrees aan de noordzijde van het plein het raadhuis van de gemeente Arcen en Velden. In een muziekkiosk speelde 's zomers regelmatig de harmonie. Ook thans nog strijken inwoners en toeristen vooral in de zomermaanden massaal neer op de vele terrassen op het plein. Zie: Kiosk; Raadhuis (Arcen-Lomm-Velden).

Meisterswimke *Smal pad tussen de Kerkstraat en de Wal*. Aan het pad lag de woning van 'de meister', de schoolmeester. Zie: Basisonderwijs; Wimke.

Mei zetten, De *Oude traditie*. Op zaterdag voor de kermis plantten leden van de schutterij Petrus en Paulus een vers gekapte boom midden in het dorp. De boom werd ontdaan van takken, met uitzondering van de top en versierd met kransen, wimpels, bloemen en veel groen. De Meiboom was het zinnebeeld van de komende vruchtbare zomer. Het zetten van de boom werd in de streek zo populair, dat de overheid een verbod uitvaardigde op het kappen van de bomen. Dat gebeurde in Noord-Limburg in 1747. In Arcen plaatste men nadien berkenboompjes bij de huizen van de schutterskoning, diens knecht, de gildenmeesters en de officieren van de schutterij. Dat gebeurt niet meer op 1 mei, maar op de zaterdag voor de voorjaarskermis. Literatuur: Gerard Achten, 'De mei zetten', in: *De Rin* (voorjaar 2011) 14-16.

Middenstandsvereniging, RK Op 8 maart 1946 vond op initiatief van pastoor Laemers de oprichting plaats van de RK Middenstandsvereniging Arcen-Lomm. Voorzitter werd J. Waterschoot. De eerste jaren stonden vooral in het teken van het

geestelijk welzijn van de leden. De groep sloot zich al vrij snel aan bij de Katholieke Limburgse Middenstandsbond. Vanaf het eerste jaar organiseerde de vereniging in de weken voor Sinterklaas een 'winkelweekactie' met loterij. In 1950 bezocht men gezamenlijk de Passiespelen in Tegelen. Ook pleitte men voor de realisering van een ambachtsschool op De Hamert. Na tien actieve jaren kwam de vereniging tussen 1956 en 1960 stil te liggen. In 1961 vond een heroprichting plaats en volgden jaren met ups en downs. Succesvol waren enkele middenstandsshows en winkelweekacties met opbrengsten voor een goed doel. Maar er waren ook hete hangijzers als de zondags- en vakantiesluiting van de winkels, de toeristische plannen met Klein Vink en de opkomst van het grootwinkelbedrijf. De Middenstandsvereniging stond aan de basis van de Stichting Gemeenschapsbelangen Arcen en de werkgroep Arcen Actief. Ook nam men deel aan de Weifeesten, de sfeermarkten en de promotie van Arcen als Aspergesstad. In 1981 werden de statuten aangepast en veranderde de naam in Ondernemersvereniging Arcen-Lomm (OVAL). Er volgenden nog vele activiteiten, maar eind jaren negentig nam de interesse onder de ondernemers af. Op 21 maart 2002 werd de ondernemersvereniging opgeheven. Kennelijk bestond er toch behoefte aan overleg, want op 1 juli 2003 vond de oprichting plaats van de SALVO, een vereniging van Arcense, Lommse en Veldense Ondernemers. Zie: SALVO (Arcen-Lomm-Velden); Weifeesten.

MFA Zie: Schans, De.

Molenbeek Zie: Molenbeek (Velden); Lingsforterbeek.

Molens In Arcen lagen meerdere molens. In de vijftiende eeuw liet de Heer van Arcen bij zijn woning, het latere Alde Huys, een watermolen bouwen die hij verpachtte. Wanneer hij de molen exact bouwde, is niet bekend. De oudst bekende vermelding dateert uit 1421. De molen werd in 1511 door Bourgondische troepen van Karel de Stoute verwoest of in brand gestoken en niet meer opgebouwd, waardoor wellicht de naam Brandemolen ontstond. Na de verplaatsing van het kasteel van Arcen van het Alde Huys naar de huidige locatie, gaf men omstreeks 1512 de oude watermolen op. Reinier van Gelder, de heer van Arcen, had inmiddels in de buurt van zijn nieuwe huis een nieuwe molen laten bouwen. Om die molen aan te drijven, leidde men de Lingsforterbeek om. De Arcense molen was een ban- of dwangmolen, wat betekende dat boeren verplicht waren hun graan er te laten malen. Toen Frederik Hendrik in 1646 het 'Nije Huys' van de Heer van Arcen verwoestte, werd de molen beschadigd, maar weer hersteld. De molen bleef hier staan tot omstreeks 1700. Resten van de molen bevinden zich nog onder de huidige Rijksweg N 271. Ondertussen was in 1677, iets noordelijker, een derde watermolen gebouwd: de huidige Wijmarse molen. In de nieuwe molen werd graan gemalen en olie geslagen. Begin twintigste eeuw had J. Reutelingsperger, alias Brugger Kuub of Meule Kuub, in de Steegh een elektrische graanmolen opgericht en in gebruik. Later vestigde zich daar de Boerenbond, die in de volksmond de Meule werd genoemd. Zie: Brandemolen; IJsvogel, De; Wijmarse watermolen.

Motorclub 't Wimke Motorclub 't Wimke werd opgericht op initiatief van Ger Kuijpers, Jac Naus, Sjaak Reutelingsperger, Hans Verstappen en Rob van Well. De vijf vrienden toerden regelmatig op zondagen en wilden graag in clubverband motorritten organiseren. Dat zou moeten lukken aangezien in Arcen destijds een twintigtal motorrijders was. In maart 1992 plaatsen zij een oproep voor een oprichtingsvergadering in een huis-aan-huis blaadje. Op een eerste vergadering op 20 maart kwamen enkele tientallen enthousiastelingen naar café De Inaborg, waarna de oprichting van de Arcense Motor Club snel een feit was. De heren gingen voortvarend aan de slag. Een eerste rit vond plaats op 20 april. Op 19 motoren reden 22 deelnemers door de Ardennen en de Eifel. Op 4 september 1992 veranderde de naam in MC 't Wimke. Er waren inmiddels 44 leden. De club is genoemd naar het gelijknamige straatje. In 2013 telt motorclub 't Wimke circa 45 leden. Zie: Cafés; Inaborg, De; Wimke.

Multifunctionele accommodatie Zie: Schans, De.

Mungel, De *Natuurgebied*. De Mungel maakt deel uit van natuurgebied Barbara's Weerd. Het hoger gelegen gebied was lang in gebruik als bouwland en werd in 1998 teruggegeven aan de natuur. De herkomst van de naam Mungel is niet bekend. Zie: Barbara's Weerd (Lomm).

Mussenslenk *Natuurgebied*. De Mussenslenk is een open water in een ven dat deel uitmaakt van het Landgoed Arcen. Het water, dat in de loop der jaren was dichtgegroeid, werd in 1999 door Het Limburgs Landschap hersteld. In het ven bevinden zich drijftillen met levend hoogveen. Zie: Landgoed Arcen; Limburgs Landschap, Het (Lomm).

Nieuwe Brug In 1912 bouwde men in de kiezelweg Nijmegen-Venlo over de Lingsforterbeek een brug, die in de volksmond *Neej Brug* of Witte Brug kwam te heten. Eerder lag hier een houten brug. De nieuwe brug van gewapend beton kwam er om de zware tram van de Maas-Buurtspoorweg te kunnen dragen. Na de Tweede Wereldoorlog werd de brug verwoest en door een nog nieuwere vervangen. Zie: Maas-Buurtspoorweg.

Nije Huys *Versterkt huis*. Het Nije Huys werd tussen 1511 en 1523 gebouwd op de plaats van Huys den Kamp. Opdrachtgever was de Heer Reinier van Gelre, die zijn huis zelf niet voltooid heeft gezien, omdat hij in 1522 overleed. Het versterkte huis had een toren en was bijna geheel uit mergel opgetrokken. In 1646 verwoestten troepen van Frederik Hendrik het Nije Huys. Voor de bouw van het Arcense kasteel werd het Nije Huys gesloopt tot op keldervloerhoogte. Zie: Alde Huys, Huys den Kamp; Kasteel; Tachtigjarige Oorlog (Arcen-Lomm-Velden). Literatuur: J.G.M. Stoel, '25 jaar archeologisch onderzoek in de gemeente Arcen en Velden' in: J.G.M. Stoel, *Herwonnen historie* (Velden 1993) 22-33.

Nimrod *Handboogschietvereniging*. Nimrod werd opgericht in september 1973. Dat gebeurde op initiatief van André Kallen, Jeu Neeten, Wim Schwanen en Jan van Aspert. Die laatste was de kastelein van café De Harmonie aan de Maasstraat. Vanuit een open raam schoot men vanuit het café op doelen in de achtertuin. Om goed te kunnen schieten, had men zelfs een gat in de vloer gemaakt. Een jaar later trad de vereniging toe tot de Nederlandse Handboog Bond (NHB). Sinds 1982 organiseert Nimrod een Midzomer toernooi, in de beginjaren op het terrein van Klein Vink en sinds 1985 op de Zwarte Berg, een bosgebied aan de Brandemolen. Vanaf 2012 is de wedstrijd verschoven en omgedoopt in het Maart-toernooi. Ook organiseert de club sinds 1987 een Wintertoernooi, eerst in januari, later in november. Beide toernooien zijn tweedaagse evenementen met schutters uit Nederland, België, Duitsland en Luxemburg, die schieten op kunststof dierafbeeldingen. Eerder, tussen 1974 tot 1982, organiseerde Nimrod indoorwedstrijden op een zolder bij het klooster Sint-Paul. In 1978 namen de schutters de huidige accommodatie aan sportpark De Brandemolen in gebruik. Hier bevindt zich een negenbaans schietinrichting op 25 meter. Regelmatig waren er sportieve successen. Zo werd Tine Schwanen Nederlands kampioen freestyle op de binnenbaan op 25 meter en won Pé Reivers zelfs tweemaal het Nederlands kampioenschap barebow bij jacht- en veldschieten. Ook Frits Admiraal en zijn dochter Clara eindigden tijdens Nederlandse kampioenschappen in de eerste helft van de jaren tachtig op de eerste plek in dezelfde discipline. In 2009 en 2010 viel die eer te beurt aan Jos Kouws in de categorie Compound Unlimited. Tegenslag was er in 1989 toen het doelhuis, als gevolg van kortsluiting, afbrandde. Met vereende krachten werd de accommodatie weer opgebouwd. In 2013 telt Nimrod 23 leden. De vereniging is vernoemd naar een bijbelse koning van Mesopotamië. Zie: Brandemolen, De; Cafés; Klein Vink.

Nimrod (2012).

Oktoberfest *Bierfeest*. Vanaf 2008 organiseert café De Proeverij jaarlijks in oktober een meerdaags feest. In navolging van de *Oktoberfeste* in München, worden pullen bier geschonken en is er sfeervolle schlagermuziek. Ook de traditionele Beierse *Dirndl, Krachlederne* en *Trachtenhut* ontbreken niet. Het feest begon in een kleine tent met vijfhonderd feestelingen uit de regio en groeide na enkele edities uit tot een evenement met meer dan drieduizend bezoekers uit het hele land. Het Oktoberfest vindt plaats in een grote feesttent aan de Kruis-

weg, waar tientallen verenigingsmensen uit Arcen de handen uit de mouwen steken. Het bierfeest is niet nieuw, rond 1933 werden in Arcen al door de harmonie zogenoemde Ober-Bayernfeesten georganiseerd. Zie: Cafés; Koninklijke harmonie van Arcen; Weifeesten.

Ontgrinding Zie: Grindwinning.

Original Laaktaler Muzikanten *Muziekkapel*. De Original Laaktaler Muzikanten werd in 1977 opgericht vanuit buurtvereniging *De Veerkante*, die een boerenbruiloft organiseerde. Bij gebrek aan blaaskapellen, namen buurtgenoten zelf instrumenten ter hand. Eerste dirigent was Thei van Oers. Na enige jaren gaf hij het dirigeerstokje over aan Frans Nuchelmans, die de kapel naar een hoger niveau tilde. Later volgde Karel Bartels hem op. De kapel ging toen van Egerländer over op een breder genre. Bartels arrangeerde vele muziekstukken en het repertoire groeide in vijftien jaar uit tot meer dan tweehonderd nummers. Eind jaren negentig werd het repertoire gemoderniseerd en kwam er meer aandacht voor de kwaliteit van de muziek. In 2005 bracht de kapel een cd uit met als titel *Arcen op zijn best*. De Original Laaktaler Muzikanten zijn in Arcen vooral bekend van vaste optredens, zoals tijdens het feest van Bastianus en diverse vastenaovendactiviteiten. Verder hebben ze onder meer optredens verzorgd in het Duitse Cochem, Altenahr, Bad Neuenahr, Straelen en Geldern. In 2013 bestaat de Original Laaktaler Muzikanten uit elf leden. Zie: Bastianus; Vastenaovend.

Oude Hoeve, De Zie: Hotel Arcen.

Ouderenvereniging Zie: Katholieke Bond Voor Ouderen.

Ovaal *Plein*. Het groene ovaalvormige plein aan de zuidrand van Arcen heet officieel het Burgemeester Van Soest-Jansbekenplein. Het werd in 1996 aangelegd en in 1997 officieel geopend. Het plein was uitdrukkelijk niet bedoeld als evenemententerrein, maar als verbinding tussen de Kasteeltuinen en het dorp. Op het Ovaal plande de gemeente Arcen en Velden de bouw van een multifunctionele accommodatie (MFA). De gemeenteraad stemde hiermee in, maar er rees verzet tegen de locatie, onder meer vanwege een 'verrommeling' van het historische dorpsaanzicht. Hierop werden de plannen enigszins aangepast. Op het Ovaal bevindt zich sinds 1996 het hoogwatermonument / Dijkpaviljoen. Zie: Hoogwatermonument / Dijkpaviljoen; Schans, De; Soest Jansbeken, Rie van; Sintermerte.

Original Laaktaler Muzikanten (2012).

OVAL Zie: Middenstandsvereniging, RK.

Overwinning *Kunstwerk*. Op het grasveld aan het Burgemeester van Soest-Jansbekeplein staat sinds 1997 een kunstwerk van Ruud van der Beele. De sculptuur bestaat uit een gebogen ladder van cortenstaal met in het midden een kei. De kei staat voor de natuurlijke hobbels die men op de levensladder alléén moet overwinnen. Het beeld heet in de volksmond ook wel 'Kei en ladder'. Zie: Beele, Ruud van der.

Parochie *Gemeenschap van katholieke gelovigen*. De exacte leeftijd van de parochie van de HH Petrus en Paulus is onbekend. Zeker is dat er in 1250 sprake is van een kerk in Arcen. Een lijst met pastoors gaat terug tot 1439. Tot 1932 behoorde ook Lomm tot de Arcense parochie. In 1999 werden Arcen en Velden één parochie en in 2007 kwam ook de parochie Lomm daar bij. De zielzorg was hierna in handen van één pastoor. Zie: Kerkelijke indeling (Arcen-Lomm-Velden); Parochies (Arcen-Lomm-Velden); Parochie (Lomm); Parochie (Velden); Pastorie, Sint-Petrus en Pauluskerk.

Parochieel dameskoor Petrus en Paulus In 1970 werd door koster (tevens dirigent en organist) Wijnand Beerkens een gemengd koor opgericht. Na een conflict tussen de koster en pastoor Rooijakkers van Arcen trad het koor vanaf 1979 enkele jaren niet in de kerk op. Veertien dames uit het kerkkoor gingen hierna op 2 april 1980 verder als parochieel dameskoor. Dat gebeurde onder leiding van dirigent Nico van den Kroonenberg. Alfo van Soest gaf de dames Gregoriaanse zangles. In 1996 nam Truus van den Kroonenberg het dirigeerstokje tijdelijk over. Tussen 1996 en 1999 was Poul van Rooy dirigent tot Van den Kroonenberg in 2000 die taak weer overnam. Vanaf 2003 is de muzikale leiding in handen van Helma Rijbroek. Hoogtepunten van het koor waren een life radiooptreden in 1987 op Radio Zuid (thans L1) en een gezongen Heilige Mis, die rechtstreeks op de televisie werd uitgezonden vanaf camping De Schans. Het parochieel dameskoor telt in 2013 circa zeventien leden. Zie: Campings; Laus Deo.

Passantenhaven *Aanlegplaats voor de pleziervaart*. In 1990 werd aan de Maasoever ter hoogte van de schanstoren een passantenhaven aangelegd. De haven, die bedoeld is voor passerende pleziervaartuigen, beschikt over een ponton voor de aanleg van boten. Daarvoor plaatste men twee kolossale 18,5 meter lange en 500 kilo wegende palen en een drijver van 40 meter lang en 25 ton zwaar in de Maas. Op de drijver bevindt zich een aanlegsteiger. Zie: Schanstoren.

Pastorie *Woonhuis van de pastoor*. Waar de oudste pastorie van Arcen exact stond, is niet bekend. Het huis zal echter zeker niet al te ver van de kerk hebben gelegen. Wel weten we dat een brand de pastorie in 1681 verwoestte en dat er pas in 1697 sprake is van een herbouw. Verder is bekend dat in 1870 een nieuwe pastorie aan de Wal verrees. Pastoor Van Valkenburg werd hier de eerste bewoner. De laatste bewoner was pastoor Schram. In 1926 nam men aan de Kerkstraat een nieuwe pastorie in gebruik. Dit huis raakte in de Tweede Wereldoorlog zwaar beschadigd en werd na de oorlog herbouwd. Een van de bewoners was pastoor Van der Sterren, de bouwpastoor van de Arcense kerk. Zijn opvolger, pastoor Rooyakkers, woonde er tot 1972. In dat jaar verrees naast de oude pastorie een nieuwe en kleinere pastorie. Die pastorie werd bewoond door pastoor Rooyakkers en diens opvolger Leo Martens. In april 1999 kreeg pastoor Martens eervol ontslag wegens ziekte. Martens bleef tot eind 2002 in de pastorie wonen, die vervolgens particulier werd verhuurd.

Patronaat *Katholieke jeugdorganisatie*. Het patronaatsgebouw lag naast de kerk aan de Kerkstraat. Jongens konden vanaf twaalf jaar lid worden en zich er, onder toezicht van de kerk, beziggehouden met spellen en met knutselen. Tijdens de Tweede Wereldoorlog liep het gebouw veel schade op door granaattreffers. Na de oorlog werd het pand provisorisch hersteld. Met het bouwrijp maken van de bouwplaats van de nieuwe Sint-Petrus en Pauluskerk werd het patronaatsgebouw in 1958 afgebroken. Er kwam geen nieuw patronaat. Zie: Cafés.

Petrus en Pauluskerk Zie: Sint-Petrus en Pauluskerk.

Petrus en Paulusgilde Zie: Sint-Petrus en Paulusgilde.

Pleinen Zie: Marktplein; Ovaal.

Pompen Voor drinkwater waren Arcenaren eeuwenlang aangewezen op dorpspompen. Hier haalden de inwoners water dat nodig was voor huishoudelijke doeleinden en vulden zij emmers in geval van brand. In het dorp waren rond 1850 drie pompen. Ze stonden aan de Markt, in de

Kerkstraat en in de Maasstraat. De pomp in de Koestraat werd in 1852 geplaatst. De pompen in de Kerkstraat en in de Maasstraat zijn pas na de Tweede Wereldoorlog opgeruimd. De ijzeren pomp op de Markt werd toen door een stenen pomp vervangen. Zie: Brandweer; Marktplein.

Postdienst Het eerste telegraaf- en postkantoor in Arcen was gevestigd aan de Schans. Van 10 april 1908 tot 10 december 1982 was het kantoor op de Markt, later aan het Raadhuisplein, ten huize van de familie Frissen. Hier bleef het, totdat op 10 december 1982 een nieuw postkantoor aan de Wal opende. Kantoorhouders/brievenvergaarders waren Mathieu Frissen (1905-1943), zijn zoon Marcel (1943-1980), Louis Duijf (1980-1987) en Jo Peeters (1987-1994). De post werd vele decennia bezorgd door de bodes Albert Peters en Frans Raijer. Vanaf 1 juli 1994 is in Arcen geen vaste kantoorhouder meer aanwezig. Wel was er een agentschap met beperkte handelingen in het VVV-kantoor. Het postagentschap bleef open tot 2008. Hierna kwam er een servicepunt in de winkel van de familie Cup aan de Maasstraat. Zie: Cup; Postdienst (Velden).

Pulcinella *Jeugdtoneelgroep*. Op initiatief van Mieke Huibers, Paula Swinkels en Eric Thiesen werd in 2004 jeugdtoneelgroep Pulcinella opgericht. De groep kwam voort uit de Stichting Balletgroep Arcen en is vernoemd naar een figuur uit de Italiaanse commedia dell'arte. Eric Thiesen nam de regie voor zijn rekening en al snel meldden zich vijftien kinderen aan, die wekelijks anderhalf uur drama kregen. Pulcinella laat kinderen op een educatieve en speelse wijze in aanraking komen met podiumkunsten. Eenmaal per anderhalf jaar organiseert de groep een publieke voorstelling en elk seizoen sluit men af met een eigen presentatie. De voorstellingen zijn meestal in gemeenschapshuis De Klosterhoaf, maar Pulcinella treedt ook op tijdens het tweejaarlijkse Scrooge Festival. De eerste voorstelling was in 2007 *Pier 15*. Hierna volgden: *Van de Hemel naar de Goot* (2008), *Pirates of the Caribbean* (2009), *Watskebeurt?* (2010), *Mini Musical Oliver* (2010), *Scrooge en de drie geesten* (2010), *De Krasse Generatie* (2011). Sinds januari 2008 valt Pulcinella onder de Stichting Podiumkunsten Arcen. De toneelgroep telt in 2013 circa twintig leden. Zie: Klosterhoaf, De; Scrooge Festival.

Quelle, Die *Kunstwerk*. Bij de entree van het thermaalbad (Klein Vink) werd in 1999 een kunstwerk geplaatst van de in Leverkusen geboren kunstenaar Odo Rumf. Het zeven meter brede kunstwerk bestaat uit een fontein (bron) met een kruik, en een draaiwiel, waar twee vleugels uit tevoorschijn komen en is vervaardigd uit hergebruikt industrieel ijzer. Het werk symboliseert water als levensbron. Zie: Klein Vink.

Raadhuis Zie: Arcen-Lomm-Velden.

Pulcinella (2011).

Regimentsdijk Tijdens het hoogwater van 1995 legden in Duitsland gelegerde soldaten van de Royal Airforce, samen met de lokale bevolking, op 3 februari in Arcen een dijk aan in de strijd tegen het wassende Maaswater. Bij de dijk werd later als dank voor de hulp een bordje geplaatst met de (enigszins foutieve) tekst 'The Raf Regiments Dyke'. Zie: Hoogwater (Arcen-Lomm-Velden).

Resort Arcen *Bungalowpark*. Na de Tweede Wereldoorlog startte Harrie Kepser bij zijn grindafgraverij aan de Dorperheideweg een kleine camping, die de naam De Schans kreeg. Gaandeweg nam het aantal standplaatsen toe en kwamen er meer voorzieningen. Begin jaren zeventig namen de zonen Ger en Frank Kepser de zaak over. De camping werd hierna verder uitgebreid. Zo richtten de broers in 1986 een visvijver in als natuurbad. Begin jaren negentig volgde de ombouw van de camping, die inmiddels 650 standplaatsen telde, tot Resort Arcen. Dit was een complex met diverse typen villa's, chalets en woodgalows. De officiële opening vond plaats op 2 oktober 1993. In 2000 kwam centraal op het resort een ontspanningscentrum in Grieks-Romeinse stijl, bestaande uit drie segmenten: een café-restaurant (het Arceleum), een subtropisch zwembad en een supermarkt met cafetaria. De verbouwing had echter zoveel problemen opgeleverd, dat dit een jaar later tot een sluiting van het park leidde. Resort Arcen kwam hierna in handen van Hogenboom Vakantieparken, die het park doorverkocht aan Roompot. In 2013 bevinden zich in het park 328 vakantiewoningen.

Revue *Toneelspektakel*. In de jaren dertig van de vorige eeuw kende Arcen al een revue. Die was geïnspireerd door de succesvolle Venlose revues uit die jaren. Gangmakers in Arcen waren de in Venlo woonachtige Arcenaar Harie Holla en zijn compagnon Pierre Verkoelen. Eind jaren veertig kwam er op initiatief van Nico van den Kroonenberg opnieuw een revue. Na deze voor- en naoorlogse periode werd pas in 1984 een volgende revue gepresenteerd. Aanleiding was het 3x11-jarig jubileum van carnavalsvereniging De Keieschiéters. Het stuk kreeg als titel: *Weej zien mâ Aârsese Keiê*, ontleend aan een Arcense carnavalsschlager. De revue begon waar de laatste revue na de oorlog mee was geëindigd en ging door tot in 1983. In het stuk stond de geschiedenis van de vastenaovend in Arcen, met alle tradities en gebruiken, centraal. Het verhaal werd bedacht door Wim Janssen, Peter van 't Hof en Pé Reivers. Janssen tekende voor het hoofdaandeel van de teksten, Reivers voor de liedjes en Van 't Hof voor de regie. In 1988 organiseerde de stichting 'Van Arce veur Arce', in het kader van de komst van de Kasteeltuinen, de revue *Wao giët ut hin?* Ditmaal stonden in vier bedrijven het wel en wee van het dorp en zijn kasteel vanaf de middeleeuwen centraal. Tekst en muziek waren weer in handen van hetzelfde trio, aangevuld met Nico van den Kroonenberg. Zeven jaar later, in 1995, bij het 4 maal 11-jarig bestaan van De Keieschiéters, werd de revue *'t Begoos beej de Germane* opgevoerd. Omdat zo'n beetje de hele historie van Arcen al in beeld was gebracht, zocht men opnieuw aansluiting bij het onderwerp vastenaovend. De revue werd ook nu weer geschreven door Wim Janssen, met muziek van Pé Reivers en Leonne Beckers. De regie was voor de derde maal in handen van Peter van 't Hof.
In 2006 konden Arcenaren genieten van een vierde naoorlogse revue. Opnieuw op initiatief van De Keieschiéters, die wederom een jubileum vierden, werd ook deze revue geproduceerd door de groep die sinds 1983 aan de wieg stond van de herboren Arcense Revue. Het nieuwe stuk kreeg als titel *Laot ma gaon de wage* en speelde zich af vanaf de evacuatietijd tot medio jaren zestig, waarin door de voortvarende gemeenteraad een beeld werd geschetst van Arcen over vijftig jaar. Het stuk was gelardeerd met twintig liedjes, waarvan enkele uit het Arcense liedjesarsenaal uit die periode. Zie: Arch Luit; Keieschiéters, De.

Rin, De 1 / *Gotensysteem*. De rin was een gotensysteem aan weerszijden van de Koestraat, Kerkstraat en Maasstraat. In de goten (rinnen in de volksmond) verzamelde zich het regen- en afvalwater. Dankzij het juiste verval stroomde het water naar moddersloten langs de oostzijde van de Wal en de noordzijde van de Graaf. Vandaar ging het water via een duiker onder de Maasstraat naar de Maas. In de rinnen bleef allerlei rommel achter, wat de hygiëne niet ten goede kwam en vooral in de zomermaanden een onaangename geur verspreidde. Elke zaterdagmorgen werd van de hoogstgelegen woningen verwacht dat de bewoners als eersten met emmers water begonnen te gooien en te vegen. Vervolgens namen de bewoners van de lager gelegen woningen het over totdat het laagste punt was bereikt. Tijdens het schoonmaken van de rin wisselde men nieuwtjes uit het dorp uit. Aan die situatie kwam een einde met de komst van riolering.
2 / *Blad van de Stichting Heemkunde Arcen*. Vanaf 2010 geeft de Heemkundevereniging Arcen tweemaal per jaar een informatieblad uit met onderwerpen uit het verleden van Arcen. Het blad is vernoemd naar het oude Arcense gotensysteem. Zie: Heemkundevereniging.

Roobeek Zie: 1 / Huize Roobeek. 2 / Golfsport.

Rooland *Hotel*. In 1946 startte Albert Peters in Huize Roland nabij Klein Vink een hotel. De witte villa, met aan de voorzijde een kleine ronde erker, werd midden jaren vijftig fors uitgebreid, onder meer met een grote serre. Ook toen in de jaren zestig de nieuwe Rijksweg gereed kwam, volgde een verbouwing. In 1970 werd het hotel verkocht, waarna het tot 1983 nog zeven maal van eigenaar wisselde. In dat jaar kwam de zieltogende uitspanning via een veiling in handen van Paul Peters, zoon van de eerste eigenaar. Hij wilde op de plek een ontspanningscentrum bouwen, maar dat lukte niet, waarna het hotel werd verpacht.
In 1984 kwam Roland in handen van het echtpaar Van der Sterren. Het hotel werd ingrijpend verbouwd en het aantal kamers uitgebreid van twaalf tot vierendertig. Ook veranderde de naam van Roland in Rooland. In 1991 breidde de hotelaccommodatie opnieuw uit met twintig kamers. Er kwamen een tweede restaurant en twee nieuwe zalen. Zes jaar later werd de 'theaterzaal' uitgebreid, waardoor er een multifunctionele zalenaccommodatie ontstond die plaats kan bieden aan circa 350 personen. In 2007 kwam het hotel in handen van de Fletcher Hotel-groep. De naam Rooland verwijst naar de ligging in de buurt van de Rode Beek. Zie: Rode Beek.

Rooland (1957).

Rode Beek *Waterloop*. De Rode Beek watert de voormalige moerasgronden rond Klein Vink af. Waarschijnlijk heeft de beek geen natuurlijke ontstaansgeschiedenis, maar is ze ruim vóór 1800 door de Maasduinen bij Roobeek heen gegraven. De beek vormde eeuwenlang de grens tussen de heerlijkheid Arcen en de heerlijkheid Well. In de zestiende eeuw heette de beek Roederbeeck. De waterloop was in die tijd breder en dieper. Via de Rode Beek werden goederen vanaf de Maas op vlotten vervoerd naar het Gelderse achterland. De beek dankt haar naam aan de rode kleur van het ijzerrijke grondwater. Zie: Klein Vink.

Rode Kruis Zie: Arcen-Lomm-Velden.

Ruiten Troef *Inzamelactie*. Omdat de glas-in-loodramen van de Sint Petrus- en Pauluskerk in verval waren geraakt en er dringend isolatie nodig was, werd eind 1981 in Arcen een grote inzamelactie gehouden onder de naam 'Ruiten Troef'. Het ging om een bedrag van 50.000 gulden. Sponsoren konden de kerkvensters voor een vastgesteld bedrag adopteren, de plaatselijke middenstand organiseerde een loterij en een aspergemarkt, en de harmonie gaf een speciaal concert. Op 26 juni 1983 nam pastoor Martens een cheque in ontvangst om alle ramen te laten herstellen en te isoleren. Bovendien kon men van het resterende bedrag de verwarming in de kerk vervangen. Zie: Aspergemarkt; Klokken Drie; Koninklijke Harmonie van Arcen; Sint-Petrus en Pauluskerk.

De Schans omstreeks 1900.

Rutten, Hay *Amateurastronoom*. Hay Rutten werd op 25 juni 1950 in Arcen geboren. Na de middelbare school studeerde hij werktuigbouw in Eindhoven. Hij werkte bij Pope als constructeur en sinds 2012 als researcher bij Océ-Canon in Venlo. Begin jaren zestig raakte Rutten geïnteresseerd in sterrenkunde. In 1969 werd hij lid – en vanaf 1975 voorzitter – van de Nederlandse Vereniging van Weer- en Sterrenkunde in Venlo. In de jaren hierna bekleedde hij meerdere bestuursfuncties, zoals bij de Nederlandse Vereniging van Waarnemers van Sterbedekkingen en de Nederlandse Vereniging van Weer- en Sterrenkunde. In 2005 richtte hij de Nederlandse Vereniging van Waarnemers van NEOs en Kleine Planeten op, waarvan hij eveneens het voorzitterschap bekleedde. In 2010 ontving Hay Rutten van de IOTA (International Occultation Timing Association) de Dr. Niels-Wieth-Knudsen award vanwege de actiefste waarnemer op het vlak van sterbedekkingen (sterverduisteringen) wereldwijd. Op 20 maart 2012 bevestigde hij door een waarneming vanuit zijn sterrenwacht van een sterbedekking het dubbele karakter van de Kleine Planeet 44 Nysa. Rutten combineert zijn passie voor sterrenkunde met een bijzondere interesse in de optica van telescopen. In 1988 verscheen het boek *Telescope Optics*, dat hij samen met Martin van Venrooij schreef en hét standaardwerk werd over de astronomische optica. Voor zijn grensverleggend onderzoek op dit gebied kreeg hij in 1989 de Dr. Jan van der Biltprijs van de Koninklijke Nederlandse Vereniging voor Weer- en Sterrenkunde.

Rutten, Jos *Profvoetballer*. Jos Rutten werd op 11 november 1962 in Arcen geboren. Na de middelbare school bezocht het de pedagogische academie in Venlo, waar hij afstudeerde als leraar basisonderwijs. Hierna werkte hij kortstondig aan een basisschool in Maasbree en langdurig aan Basisschool Wijdtveld te Arcen. In 2013 is hij directeur van de basisschool en de speciale basisschool binnen Talentencampus Venlo. De Arcenaar voetbalde van zijn zevende tot en met zijn vijftiende jaar bij DEV-Arcen. In het seizoen 1981-1982 debuteerde hij in de hoofdploeg van VVV Venlo. Jos Rutten ontpopte zich hier tot een betrouwbare verdediger. In 1980 speelde hij in Jong Oranje onder nummer 19. De Arcenaar bleef bij de Venlose club tot en met het seizoen 1992-1993. Hij was een van de dragende krachten in de gouden jaren 1985-1989, toen de Venlonaren twee keer vijfde in de eredivisie werden. Hierna was Jos Rutten trainer van DEV Arcen en van 2000 tot 2005 van RKVV Montagnards. Van 2009 tot in 2012 trainde hij het eerste elftal van FC Blerick. Zie: DEV-Arcen. Literatuur: Paul Seelen, *Vertel nog eens … Vijftig Vedetten en Vazallen van The Good Old VVV-Venlo* (Venlo 2008) 72-73.

Schaken Zie: Arx.

Schans, De 1 / *Aarden verdedigingswerk*. In Arcen lag een schans langs de dorpskern en bij Lingsfort (fort Hazenpoot). Thans herinneren een straat, een camping, een (geplande) multifunctionele accommodatie en een toren (de schanstoren) aan de oude verdedigingswerken. Zie: Fort Hazenpoot; Lingsfort, De; Schanstoren.
2 / *Multifunctionele accommodatie*. Al vanaf 2007

werd in Arcen gsproken over een multifunctioneel centrum om de bestaande maatschappelijke en sportieve voorzieningen, die in de loop der jaren aan kwaliteit hadden ingeboet, te clusteren. In 2007 besloot de gemeenteraad van Arcen en Velden dat de nieuwe Multifunctionele Accommodatie (MFA) De Schans zou gaan heten. Het zou echter nog vele jaren duren alvorens het definitieve bouwbesluit viel. De raad koos als locatie het Ovaal aan de zuidrand van het dorp. Gebouwd werd hier vooralsnog echter niet. Op de eerste plaats zorgde de locatie voor nogal wat discussie en ook de financiering kwam onder druk te staan. Er kwam een nieuw (en afgeslankt) plan en de locatie schoof enkele meters op, waardoor de zichtlijnen naar het kasteel en het dorp werden hersteld. Het ontwerp was getekend door Bart van den Hork van Elemar, Postma en van den Hork architecten uit Oss. Het geplande 3917 vierkante meter grootte complex gaat onderdak bieden aan de basisschool, een kinderopvang, een sporthal en een gemeenschapshuis. In eerste instantie zou Woningstichting Arcen en Velden het complex bouwen, uiteindelijk werd dat de gemeente Venlo. Zie: Ovaal. **3** / Zie: Campings; Resort Arcen.

Schanstoren *Ruïneuze traptoren*. In 1330 bezat Arcen een stapelrecht op de Maas. Er werd veel handel gedreven en het dorp was een belangrijke schakel naar het achterland. Bovendien was Arcen een vestingstadje omgeven door muren, aarden wallen en grachten. Tussen 1400 en 1425 verrees aan de zuidkant van het dorp een tolvesting. Eerder stond er op de plek een ronde toren van een wellicht ouder poortgebouw. Bij de Schans lag het voornaamste verdedigingswerk van de vesting. De huidige schanstoren is het restant van een traptoren, die oorspronkelijk deel uitmaakte van een imposant poortgebouw van de vesting. Dit poortgebouw is in de vijftiende eeuw gebouwd en deed behalve als zuidelijke entree tot het vestingplaatsje dienst als tolgebouw voor de Maasscheepvaart. Het complex bestond uit een kelder, een begane grond, een volwaardige verdieping en een zolder. Het dak had een weergang met kantelen en zogenoemde arkeltorentjes op de hoeken. Tijdens de Tachtigjarige Oorlog liep het poortgebouw flinke schade op. In 1635 werd het bouwwerk grotendeels verwoest. Na een gedeeltelijk herstel, ging het deel uitmaken van de aarden omwalling van de vesting. In de loop van de achttiende eeuw verloor Arcen definitief zijn handelspositie en viel het plaatsje terug in zijn huidige dorpse karakter. In deze periode verdwenen ook de vestingwallen. Van het imposante poortgebouw bleef uiteindelijk slechts een kleine ruïne bewaard, bestaande uit een vierkante traptoren en enkele muren met de zijkant van de poortdoorgang. In 1969 kreeg de ruïne de status van rijksmonument. Aan het eind van de jaren zeventig van de twintigste eeuw werd de schanstoren door de gemeente Arcen en Velden gerestaureerd. In de periode 1980-1984 voerde men een uitgebreid archeologisch onderzoek uit naar het oorspronkelijke poortgebouw. Vervolgens zijn de aangetroffen contouren deels inzichtelijk gemaakt door de fundamenten op te metselen. In 2010 volgde opnieuw een onderzoek, waarna een nieuwe restauratie volgde. Zie: Stapelrecht; Tachtigjarige Oorlog (Arcen-Lomm-Velden); Tol; Vesting. Literatuur: H. Hundertmark, *De Schanstoren. Een bouwhistorische documentatie, uitwerking en verslaglegging van de Schanstoren te Arcen* (Oss, 2010).

Scheidsgraaf *Scheidingsgreppel*. Vanwege de aanwezigheid van waardevolle turf ontstonden regelmatig conflicten over het hoogveen in het Straelens Broek. Om hieraan een einde te maken, groef men als afscheiding van zuid naar noord een sloot tussen Velden, Lomm en Arcen enerzijds en Straelen

De Schanstoren.

(Westerbroek, Holt) en Walbeck anderzijds. In 1788 legde men die grens vast in het Veenscheidingsverdrag. De Scheidsgraaf werd toen gedeeltelijk de rijksgrens. Op sommige plekken is zij dat nog steeds. De eerste aanleg van de sloot is niet bekend, maar dateert tussen 1330 en 1465. De Scheidsgraaf vloeit samen met de Vreewaterlossing, die ten oosten van Velden Nederland binnenkomt en ten oosten van Arcen uitmondt in de Lingsforterbeek. De Scheidsgraaf is als landschapselement bewaard in de naam van de noordzuidweg op het schiereiland op Klein Vink. Zie: Heerlijkheid (Arcen-Lomm-Velden); Klein Vink; Lingsforterbeek, De; Straelens Broek (Arcen); Vreewater, Het (Velden); Zwart Water (Velden). Literatuur: J. Renes, *Landschappen van Maas en Peel* (Leeuwarden 1999); Anonymus, *100 Jahre Veenmeliotarion Straelen Dld.* (Straelen 1960).

Schinck, Ger *Politicus/bestuurder*. Ger Schinck werd op 15 juli 1944 in Arcen geboren. Na de lagere school bezocht hij het Sint-Thomascollege in Venlo, waarna hij van 1961 tot 1967 economie studeerde aan de Katholieke Economische Hogeschool te Tilburg. Schinck werkte vervolgens als leraar aan het Carolus Borromeus College te Helmond en aan de Academie voor Journalistiek in Tilburg. Van 1974 tot 1980 was hij lid van de Provinciale Staten van Noord-Brabant namens de PvdA en van 1980 tot 1995 lid van de Eerste Kamer. Hier was hij van 23 juni 1987 tot 13 juni 1995 fractievoorzitter. Op 1 december 1996 volgde een benoeming tot burgemeester van Sint-Michielsgestel. Na bijna dertien jaar burgemeesterschap stapte Ger Schinck op 1 oktober 2002 over naar het bedrijfsleven.

Schutterij Zie: Sint-Petrus en Paulus gilde.

Scouting Zie: Jong Arcen.

Scrooge Festival *Belevingsroute*. Vanaf 2009 organiseert de stichting Volkscultuur Arcen in december het tweedaagse Scrooge Festival. De klok wordt dan gedurende een weekend teruggezet tot rond het jaar 1850. Het dorpscentrum is sfeervol aangekleed en bezoekers ontmoeten tijdens een wandeling honderden personen in kledij uit de tijd van Charles Dickens. Er is theater, er zijn concerten en allerlei ouderwetse marktkramen met snuisterijen. Het festival is gebaseerd op het verhaal *A Chrismas Carol* van Charles Dickens over Ebenezer Scrooge, een negentiende-eeuwse Londense geldwisselaar die meer van geld dan van mensen hield. Het Scrooge festival vond bij de start twee jaar achtereen plaats en vervolgens om het jaar. Het festival trekt telkens enkele tienduizenden bezoekers. Zie: Stichting Volkscultuur Arcen.

Sfeermarkt *Toeristisch evenement*. De ondernemers Piet Cup en Leo Peeters namen in 1977 het initiatief voor het organiseren van een aantal braderieën in het centrum van Arcen. Doelstelling was om het groeiend aantal toeristen iets extra's te bieden en het dorp te promoten. Vanaf 1982 gebeurde dit onder de vlag van de Stichting Comité Sfeermarkt Arcen. In 1987 blies men de markt nieuw leven in en werd het een jaarlijks terugkerend evenement met vele kramen, oude ambachten, kinderspellen, straattheater en muziekgezelschappen. De markt slingerde in het vakantieseizoen op zes woensdagen door de straten van het dorp met telkens een ander thema. Een van de drijvende krachten was Elfie Peute. Vanwege een tegenvallende belangstelling kwam in 1999 opnieuw een einde aan de sfeermarkt. Enkele Arcense ondernemers sloegen hierop de handen ineen en er kwam vanaf 2001 een nieuwe markt met meer aandacht voor het randprogramma, zoals straattheater en muzikale acts. De nieuwe formule sloeg aan, wat tot uitdrukking kwam in een toenemend aantal kramen en bezoekers.

Sint-Annakapel *Gebedshuis*. De Sint-Annakapel aan de Maasstraat, op de kruising met de Laakweg, dateert uit het midden van de achttiende eeuw en werd destijds *Aelheiligenhaus* (Allerheiligenhuisje)

Scrooge Festival.

genoemd. De kapel is toegewijd aan de Heilige Anna, moeder van Maria, en staat in een perk in de schaduw van twee lindebomen. In 2011 werd in de kapel een replica geplaatst omdat het houten origineel – ter voorkoming van diefstal – door de gemeente was veilig gesteld. Sint-Anna wordt

Sint-Annakapel.

afgebeeld terwijl ze haar dochter Maria les geeft. De kapel heeft een driezijdig gesloten koor en is opgetrokken in baksteen. Het gebedshuisje is met leien gedekt. De korfbogige toegang is gesloten met een smeedijzeren hek. De voorgevel met twee lisenen steekt boven het dak uit. Sinds 1969 is de kapel een rijksmonument.

Sintermerte *Sint-Maartensfeest*. Sinds mensenheugenis haalde de Arcense jeugd vanaf oktober brandbaar materiaal op. Dat materiaal bracht men naar de puinplaats, net ten zuiden van de schanstoren, en naar de Gelderse Hamert. Hier werd op 10 november onder grote belangstelling de *Sintermerteshoëp* in brand gestoken. De jeugd amuseerde zich ondertussen met brandende vuurpotten (wierookpotten) en fakkels. De viering vindt tegenwoordig op een zondag plaats en start in de parochiekerk van waaruit de jeugd in stoet, onder begeleiding van diverse muziekgezelschappen, naar het Ovaal trekt, waar het verhaal van Sint-Maarten en de bedelaar wordt uitgebeeld. Hier steekt men ook de troshoop in brand. De organisatie van het feest kwam kort na de Tweede Wereldoorlog in handen van het Sint-Maartenscomité. Vóór die tijd ging de jeugd van Arcen met Sintermerte ook naar het kasteel, waar zij werd getrakteerd op appels, noten en kastanjes. Bij gebrek aan een kasteelheer toog men later naar gegoede burgers om daar voor het zingen van het Sintermertesliedje met dezelfde lekkernijen te worden beloond. Omdat die traditie al lang bestaat, zitten ook nu nog appels, noten en kastanjes in de Sintermerteszak die elk kind na de optocht krijgt. Het maken van een eigen troshoop wordt sinds een tiental jaren niet meer door de jeugd of ouders gedaan vanwege de brandveiligheid. Wel is er een bescheiden troshoop, waarvan het brandbare materiaal is verzameld door het Sint-Maartenscomité. Kennelijk liep het feest vroeger nogal eens uit de hand, want in 1747 werden 'de Sent Mertens veure' door de koning van Pruisen verboden. Zie: Kasteel; Ovaal.

Sint-Paul *Klooster*. Op 30 december 1910 kocht pater Notker Vorspel van de congregatie van Mariannhill, in Zuid-Afrika gesticht door de kort daarvoor overleden abt Franz Pfanner, landgoed Klein Vink ten noorden van Arcen. De orde was op zoek naar een plek voor een opleidingshuis in Europa en Notker stootte bij toeval op het landgoed. De orde kocht het terrein en stichtte in de pachterswoning een voorlopig klooster. Dit kreeg al spoedig de naam Sint-Paul, naar de apostel Paulus, een Romeins soldaat die zich tot het christendom bekeerde. Kort hierna namen de overwegend Duitse broeders en postulanten hun intrek in een op het terrein gelegen boerderij. Het was de bedoeling in Arcen fraters-novicen op te leiden tot missionaris. Op 1 mei 1911 werd het missiehuis geopend. In 1912 startte de bouw van een nieuw en groter klooster aan de Roodevennen. Eind 1913 waren twee vleugels gereed, dat was een zesde deel van het totale project dat was ontworpen door architect Caspar Franssen uit Roermond. Vanwege de Eerste Wereldoorlog (1914-1918) en de geldontwaarding van de Duitse mark, kwam de orde in geldnood en kon men niet verder bouwen. Tussen 1920 en 1935 verbouwden de broeders de boerderij tot een modelboerderij met duizenden kippen, een honderdtal melkkoeien en een moderne varkensstal om varkens te fokken en te mesten. In 1935 startte op Sint-Paul een Nederlands missieseminarie met een negental studenten. Het aantal leerlingen nam in de loop der jaren flink toe. Tijdens de Tweede Wereldoorlog deed het klooster dienst als kazerne voor Duitse troepen. In 1944 vonden vele honderden inwoners van Arcen en omgeving een veilig onderkomen in de kelders van het klooster. Na de oorlog gingen de broeders

Sint-Paul (1972).

weer aan de slag. Er kwamen meer studenten en er verrees in 1949 een zuidelijke vleugel. Omdat het gebouw al snel te klein was, betrok de orde ook een iets verderop gelegen vakopleidingschool van de Broeders van Zeven Smarten. Het eigen en verouderde leersysteem werd gelijktijdig ingeruild voor beter en erkend vakonderwijs. In 1955 en de daarop volgende jaren groeide het aantal juvenisten en studenten nog steeds, waardoor men opnieuw op zoek moest naar ruimte. De priesterstudenten, en de daarbij behorende rijkserkende opleidingen, verhuisden toen naar Mook. Op Sint-Paul werden de lege ruimten niet opgevuld, temeer omdat in kerk en samenleving ontwikkelingen gaande waren die een jonge aanwas sterk verminderden. Het was voor de orde duidelijk dat Sint-Paul op termijn niet meer was te financieren. Sint-Paul verkopen was echter geen optie omdat honderdduizenden Nederlanders in de afgelopen 75 jaar enorme bedragen hadden geschonken voor door de Mariannhillers uitgevoerde missies. Bovendien zouden de broeders en paters dan geen thuis meer hebben, als ze aan het einde van hun actieve leven naar Nederland terugkeerden. Vooralsnog bleef men het klooster gebruiken voor gasten van De Zonnebloem. Langzaam maar zeker veranderde het terrein rondom het klooster zo in een vakantie- en recreatiepark met voorzieningen voor gehandicapten. Om een en ander in goede banen te leiden richtte de congregatie in 1969 de Stichting Het Veldkamp op. Klein Vink werd opengesteld voor bezoekers, terwijl een ander deel van het complex voor terugkerende confraters bleef gereserveerd. De kippenhokken werden door de paters vanaf 1969 omgebouwd tot verblijven voor ouders van studenten en in de boerderij kwamen passende voorzieningen. Later verrezen op een deel van de akkers en weiden 220 vakantiebungalows. De inrichting werd zodanig dat gehandicapten met hun rolstoelen zelfstandig gebruik konden maken van de keuken en de natte gedeelten. Het park kreeg bovendien een overdekt zwembad. De voormalige stallen werden verbouwd tot een restaurant en een supermarkt en de kapel uit 1900 ging dienst doen als cultureel centrum. Het grote missiehuis brak men in 1978 af en de op Sint-Paul wonende paters en broeders kregen op het terrein een nieuw onderkomen met een nieuwe kapel. De orde bleef eigenaar tot 2004. In dat jaar werd het recreatiepark verkocht aan Roompot Vakanties. Zie: Franz Pfanner Huis; Klein Vink; Mariannhill; Tweede Wereldoorlog (Arcen-Lomm-Velden).

Sint-Petrus en Paulusgilde *Schutterij*. Het Sint-Petrus en Paulusgilde dateert uit 1706. Het gilde wordt in Arcen *Jonge gild* genoemd ter onderscheiding van het Sint-Sebastianusgilde. Van de eerste eeuwen sinds de oprichting is weinig bekend. Pas vanaf 1927 is er een gildeboek met de uitgeschreven oprichtingsakte, een inventarisatie van het zilver, het huishoudelijk reglement en een lijst met alle leden. Bekend is ook dat het gilde vanaf de start van het Sint-Sebastianusgilde 'een half tonne biers per jaar' ontving voor het beschermen van de sacramentsprocessie. Het gilde werd waarschijnlijk opgericht op initiatief van de kasteelheer vrijheer van Gelder om te bewerkstelligen dat de jonggezellen (ongehuwde mannen) zich tijdens de kermis 'op een gepaste wijze' zouden vermaken. Gedurende de Tweede Wereldoorlog lagen de activiteiten noodgedwongen stil. Het zilver werd uit handen van de Duitsers gehouden, maar andere bezittingen raakten beschadigd. Na de bevrijding blies men het gilde nieuw leven in en in 1947 kon weer een koning worden gekroond. In 1956 organiseerde het gilde een groot internationaal feest bij het 250-jarig bestaan. Midden jaren tachtig was er minder reden tot feesten toen het Sint-Petrus en Paulusgilde dreigde dood te bloeden. Er waren nog maar vijftien leden. Men dacht er toen zelfs aan het lidmaatschap ook voor getrouwde mannen open te stellen. In de jaren negentig keerde het tij en traden tientallen vrijgezellen toe. Op haar hoogtepunt telde de vereniging vijftig leden. Direct na de Tweede Wereldoorlog was de Oude Hoeve het schutterslokaal, in de jaren zeventig waren dat hotel Peters en café Rayer. In 1992 troffen de schutters zich bij café De Harmonie.
In 1974 sloot de Arcense schutterij zich aan bij de Noord-en Middenlimburgse Schuttersbond Juliana. De leden zagen er wel tegenop door de aansluiting dierbare tradities te moeten laten vallen. Een daarvan was de voorwaarde dat alleen vrijgezellen lid mochten zijn. Het lidmaatschap was slechts van korte duur, want al in 1976 trad Sint-Petrus en Paulus weer uit de bond, vooral vanwege de verplichting om op gezette tijden met zware buksen te schieten. In 1985 veranderde het toen 279 jaar oude gilde de statuten, waarna ook gehuwde mannen lid mochten worden. Dat deed men nadat het ledenaantal opnieuw drastisch was teruggelopen. Sinds mensenheugenis viert het gilde feest op de eerste maandag en dinsdag na 20 januari. Op maandag haalt het jonge gilde dan traditioneel worst op. Zie: Sint-Sebastianusgilde; Bastianus; Tamboerkorps. Literatuur: Fons Elberson, *300 jaar Ârcese jongeselle. Schutterij Sint-Petrus en Paulus 1706-2006* (Arcen, 2006).

Sint-Petrus en Pauluskerk *Gebedshuis*. In Arcen was in 1250 al sprake van een parochiekerk. Die kerk lag op een natuurlijke heuvel in de kern van het dorp. Het betrof een rechthoekig zaalkerkje, waar later een toren bij verrees. In 1450 werd de kerk opnieuw uitgebreid. Vermoedelijk is daarbij tegen de zaalkerk een nieuw priesterkoor gebouwd. In het eerste kwart van de zestiende eeuw maakte het zaalkerkje plaats voor een driebeukige kruiskerk. De Romaanse, tufstenen toren bleef overeind. Waarschijnlijk werd hij bij die gelegenheid in baksteen verhoogd. In 1681 teisterde een grote brand de Arcense kerk, waarna men het gebouw opnieuw opbouwde. In 1893 vond een restauratie plaats, waarbij de oude toren tegen de vlakte ging en tegen de westgevel van het schip een nieuwe neogotische klokkentoren verrees. De kerk was aanvankelijk alleen toegewijd aan Sint-Petrus. Later vinden we daarbij ook Sint-Paulus vermeld. In 1943 stortte het gewelf van de kerk gedeeltelijk in, veroorzaakt door goedbedoelde interieurveranderingen en het afkappen van de pilaren. Tussen eind november 1944 en begin maart 1945 lag Arcen onder hevig Engels artillerievuur. Op 9 december 1944 stortte de torenspits en een deel van het schip in. Al snel na de oorlog wilde men in Arcen een nieuwe parochiekerk bouwen, maar het duurde tot 1954 voor de plannen rond waren. Architect Valk ontwierp een kerk met 720 zitplaatsen. Zijn collega Frans Stoks uit Venlo droeg veel bij in de uitwerking van verschillende details. In de tussentijd deed een inderhaast ingerichte noodkerk in de oude lagere school op 't Wimke dienst voor de kerkelijke bijeenkomsten. In 1948 verhuisde 'de kerk' naar een nieuwe noodkerk aan de Wal. De nieuwe kerk, die in december 1959 in gebruik werd genomen, kwam met het koor op het noorden te liggen. Waar mogelijk was gebruik gemaakt van de restanten van de oude fundering, die tot veertig centimeter onder het maaiveld waren blootgelegd. Het grondplan van de huidige parochiekerk is gebaseerd op een basilicale kerk en is opgebouwd uit een relatief lang middenschip, waarin aan de zuidzijde twee vierkante torens en een voorportaal zijn opgenomen. De toren aan de zijde van de Wal is 25 meter hoog en herbergt drie klokken. De toren

Sint-Petrus en Paulusgilde.

Sint-Petrus en Pauluskerk.

aan de kant van de Kerkstraat is één verdieping lager en heeft een hoogte van 20 meter. Beide torens zijn gedekt met leien. Aan het zuidertransept is de sacristie gebouwd, evenwijdig aan de lengteas van het schip. Beide torens zijn voorzien van een uitbouw met een lessenaarsdak, waarin een doopkapel en een Mariakapel zijn ondergebracht. Het interessante aan de kerk is de compositie van schijnbaar losse elementen van verschillende hoogten, volumes en dakvormen. De afwisseling van lessenaarsdaken, zadeldaken, geknikte dakhellingen, ingesnoerde spitsen en tentdaken versterken het karakter van het bouwwerk. In de topgevel van het middenschip is een roosvenster aangebracht met glas-in-loodramen. Kenmerkend zijn verder een wisselend gebruik van bruinrode bakstenen met natuursteen. De nieuwe kerk werd op 20 december 1959 door deken M. Strijkers ingezegend. Zie: Wimke.

Sint-Sebastianusgilde *Broederschap*. Het oudste bewaard gebleven document van het Sint-Sebastianusgilde (*de alde gild*) uit de Arcense schepenbank dateert uit 1612. Het gilde zelf koos om onduidelijke redenen 1527 als oprichtingsjaar, maar mogelijk was het er al in 1478, want in dat jaar kregen

Sint-Sebastianusgilde (± 1950).

Arcense schutters een uitnodiging om in Geldern te komen schieten. Het oudste gildezilver draagt het jaartal 1734. Uit bewaard gebleven statuten uit 1681 blijkt dat de 'hoofelijcke Broederschap onder de titel ende voorspraeck van den St. Sebastianus, martelaar, voor hondert ende meerdere jaeren' werd opgericht. De gildebroeders baden en hielpen elkaar bij ziektes en ongevallen. In de Arcense kerk had het gilde een eigen altaar. Eeuwenlang ontving het gilde geld uit contributies en het innen van boetes bij de leden. Het Sint-Sebastianusgilde had van oorsprong een religieus karakter. De broeders waren verplicht de Heilige Mis bij te wonen en kregen een boete ingeval ze vloekten of onmatig dronken. Gaandeweg wijzigden de statuten en nam het 'gezellig samenzijn' een belangrijkere plaats in. Het lidmaatschap is er voor gehuwde of duurzaam samenwonende mannen, weduwnaars of vrijgezellen boven de dertig jaar en woonachtig in Arcen. Het gilde werkt van oudsher mee aan een fatsoenlijke begrafenis van overleden leden door de uitkering van een geldbedrag. Het bestuur bestaat uit vijf gildemeesters aangevuld met elf officieren. De gildemeesters worden uit de leden voor vijf jaar gekozen. De officiersfuncties worden per opbod verkocht en gelden voor het leven. Het bieden geschiedt in liters bier, in veelvouden van 25 liter en tegen een prijs van een euro per liter. Het gilde telt in 2013 circa 460 leden. Hoogtepunten zijn het jaarlijkse naamfeest van de patroon in januari en het driejaarlijks koningsschieten. Het verenigingslokaal van het Sint-Sebastianusgilde is thans café Rayer. Zie: Bastianus; Café Rayer; Sint-Petrus en Paulusgilde. Literatuur: Ger Litjens en Piet Cup, *Sint Sebastianusgilde Arcen* (Arcen 1994).

Sporthal Zie: Gaerstkamp, De; Schans, De.

Sportparken Zie: Brandemolen; Hondskamp, De.

Stapelrecht *Recht om doorgaande goederen te laten verhandelen*. In de middeleeuwen bezat Arcen het stapelrecht op de Maas. Dat recht was belangrijk voor de economische ontwikkeling van het dorp, dat zo een belangrijke rol kon spelen in de verzorging van het achterland. Door het recht kon Arcen eisen dat koopwaren pas doorgevoerd mochten worden, nadat ze eerst in het dorp gelost en in het openbaar te koop waren aangeboden. Dit trok handelaren aan en bracht extra inkomsten met zich mee voor de Heren van Arcen. Nadat Venlo het stapelrecht had verworven, kwam het gewoonterecht in Arcen formeel te vervallen. Het stapelrecht leidde hierna nog lang tot conflicten met de stad Venlo, omdat Gelderse kooplieden in Arcen bleven laden en lossen. Zie: Heerlijkheid (Arcen-Lomm-Velden); Heren van Arcen. Literatuur: J.G.M. Stoel en A. Verstraelen, *Arcen. Historie – natuurschoon in woord en beeld* (Venlo, 1979) 12-15.

Steeg De Steeg is een oude verbinding tussen de Brandemolen en de Kerkstraat. Veel straatnamen, eindigend op '-steeg' zijn in de twintigste eeuw omgedoopt in '-straat', omdat het wonen in een steeg als minderwaardig werd beschouwd. De naam is mogelijk afgeleid van het Duitse *Steg*, dat bruggetje of vlonder betekent.

Steening *Gebied ten noorden van Arcen*. Het toponiem steening is hoogstwaarschijnlijk afgeleid van de grote hoeveelheid puin en bakstenen die hier vanaf de late middeleeuwen werd aangeploegd. In het gebied trof men in 1978 resten van een villa uit de Romeinse tijd aan. Die resten bestaan uit funderingen, sporen van uitgebroken funderingen, concentraties van dakpannen en ander puin en een vloerrestant. Waarschijnlijk bestond de villa uit een hoofdgebouw, een woonruimte en bij- of bedrijfsgebouwen. Dat het gebied al vóór de Romeinse tijd was bewoond, blijkt uit de vondst van een bijzondere zilveren Keltische munt. Zie: Archeologische vondsten (Arcen-Lomm-Velden); Romeinse tijd (Arcen-Lomm-Velden). Literatuur: 'Archeologie', in: *De Rin* (Voorjaar 2013) 20-21.

Steilrand *Landschapselement*. De steilrand ligt oostelijk van Arcen, Lomm en Velden, langs de grens met Duitsland. De verhoging in het landschap is een tijdens de laatste ijstijd door de Rijn gevormd terras. Het hoogteverschil tussen het hoogterras en het door de Maas gevormde middenterras is circa twintig meter. Omdat de terrassen vrij steil in elkaar overgaan, wordt gesproken van een steilrand. Het gebied wordt beheerd door Staatsbosbeheer.

Stichting Heemkunde Arcen Zie: Heemkundevereniging.

Stichting Toeristische Informatievoorziening Arcen Na het uiteenvallen van de regio-VVV en de sluiting van de VVV-winkel in Arcen was het de vraag hoe de gemeente Arcen en Velden nadien bij de toerist in beeld kon blijven. In de zomer van 2008 namen enkele lokale ondernemers het initiatief via de stichting TIVA (Toeristische Informatievoorziening Arcen) de promotie van Arcen opnieuw vorm te geven. Daartoe ontwikkelde men *tourist-i*, onder meer bestaande uit een *touchscreen* met uitgebreide toeristische informatie, dat op diverse strategische plaatsen in de gemeente werd geplaatst. De Stichting Promotie Noord-Limburg paste dit Arcens initiatief nadien toe in heel Noord-Limburg. Zie: Vereniging Voor Vreemdelingenverkeer (Arcen-Lomm-Velden).

Stichting Verenigingsleven Arcen *Samenwerkingsverband*. Op 26 april 2010 besloten vier oorspronkelijk Arcense verenigingen samen te werken op het gebied van sportief gedrag, waarden en normen. Dit waren de sportverenigingen DEV-Arcen, Tennisclub Arcen, volleybalvereniging Flash en jeugdvereniging Jong Arcen. Later sloten zich ook de Koninklijke Harmonie van Arcen, het Kindervakantiewerk en basisschool 't Wijdtveld aan. In 2011 werd SV Arcen winnaar van de Fair Play Award tijdens het Venlose Sportgala. De stichting Verenigingsleven Arcen organiseert allerlei activiteiten voor de jeugd en schept randvoorwaarden voor activiteiten die verenigingen overstijgen, zoals het volgen van cursussen.

Stichting Volkscultuur Arcen De Stichting Volkscultuur Arcen is in 1996 op initiatief van de Stichting 'Vrienden van de Koninklijke Harmonie van Arcen' opgericht ter bevordering en instandhouding van de volkscultuur in Arcen. De stichting organiseerde onder meer 'De Arcense Dag' in 1996, 'De Elfdorpentocht' in 1997 en de verkiezing van de Noord-Limburgse Aspergekoningin en de Aspergemarkt in Arcen. In 1998 vonden de 'Hertog Jan Bierfeesten' voor de tiende maal plaats. In 2000 volgde een 'Beeldenroute' en vanaf 2000 een jaarlijks 'Straattheater' met fietstocht. In 2003 werd de eerste editie van 'Proef je Streek' gehouden. Naar aanleiding van het zilveren regeringsjubileum van Koningin Beatrix vond in Arcen in 2005 de expositie '25 Tronen voor Beatrix' plaats, in 2006 gevolgd door '400 jaar Rembrandt'. Vanaf 2008 organiseert de Stichting Volkscultuur Arcen het tweejaarlijkse 'Scrooge Festival'. Zie: Koninklijke Harmonie van Arcen; Scrooge Festival; Sfeermarkten.

Stoel *Kunstwerk*. In september 2008 plaatste kunstenaar Ruud van der Beele aan de Marsweg een stoel van ijzer, met een houten zitting. In de stoel werd de naam 'Jo' gegraveerd als eerbetoon aan de onderwijzeres Jo Stoel. Zie: Beele, Ruud van der; Stoel, Jo (Lomm).

Stoombierbrouwerij Zie: Brouwerij Hertog Jan.

Straelens Broek *Natuurgebied*. Het Straelens Broek is genoemd naar de oostelijk hiervan gelegen Duitse plaats Straelen en ligt ten noordoosten van Lomm en Hanik, langs de landsgrens. Door de toestroom van grondwater uit het hoogterras, in combinatie met de slecht doorlaatbare kleilagen, ontstond hier een omvangrijk gebied vennen en moerassen. Eind negentiende eeuw is men gestart om het moerasgebied droog te leggen. Door het

Straelens Broek.

laagste deel van het gebied werd een watergang naar de Maas gegraven, de huidige Lingsforterbeek. Na die periode is het gebied ontveend en ontwaterd. Door de sterke toestroom van grondwater uit het hoogterras is het echter een nat gebied gebleven. Het Limburgs Landschap en Waterschap Peel en Maasvallei herstelden eind 2010 25 hectare van het vroegere moeras- en vennengebied. De Lingsforterbeek werd hiervoor om het nieuwe vennengebied heen gelegd. Een deel van het Straelens Broek, vlak bij de grens met Duitsland, is na het natuurherstellingsproject in 2011 een open water en heet Straelens Schuitwater. De nu grote plas was ooit een onderdeel van de Fossa Eugeniana. Zie: Fossa Eugeniana (Arcen); Limburgs Landschap, Het (Lomm); Lingsforterbeek (Arcen).

Tafeltennis Zie: Topspin.

Tamboerkorps *Korps met trommelaren*. Het tamboerkorps Arcen ontstond na het jubileumfeest van schutterij Sint-Petrus en Paulus in 1956. Als officieel oprichtingsjaar van het korps koos men 1961. Enkele tamboers van de schutterij vormden de kern van het muziekgezelschap met Frans van Rijswijck als stimulerende kracht. Binnen de kortste keren telde het korps, dat een onderdeel werd van de harmonie, 34 leden. Een zware selectie zorgde ervoor dat na verloop van tijd vijftien slagwerkers over waren. Eerste instructeur was Toon Lichteveld. Later werden dat Frans van Rijswijck (1963-1990), Ger Peeters (1990-1992), Lei Sitzen (1992-1995) en Frank van Wely (1995-2003). Sinds 2003 staat het korps onder leiding van Hans Simons. Het tamboerkorps speelt in de 3e divisie AA en loopt mee als de schutterij uittrekt.
De muziek kreeg in de loop der jaren een melodischere klank met de komst van de xylofoon, pauken en snaartrom. Vanaf 1992 gaat het korps niet meer op concours. Speciaal voor het vijftigjarig jubileum schreef John Gubbels het stuk *Arcen*. In 2013 telt het tamboerkorps twaalf leden. Zie: Koninklijke harmonie van Arcen; Sint-Petrus en Paulusgilde.

Tennisclub Arcen Op initiatief van Sjaak Beeker, Jan Keltjens, Wim Sap, Riny Schinck-Janssen, Martin van der Weem, Wim van de Wielen en Chris Willemsen vond op 17 december 1971 in café Rayer de oprichtingsvergadering plaats van TC Arcen. Het startkapitaal van 250 gulden was beschikbaar gesteld door de stichting Gemeenschapsbelangen Arcen. Vanaf het voorjaar van 1972 konden de Arcense tennissers gebruik maken van een tweetal tennisbanen die de gemeente had aangelegd. Het complex, genaamd Tennispark De Brandemolen, werd op 20 mei officieel geopend. Van een echte accommodatie was echter nog geen sprake. Zo diende een houten keet als kleedlokaal. De eerste jaren verliepen nogal stroef. Er waren allerlei strubbelingen binnen het bestuur, wat ertoe leidde dat uiteindelijk alleen Sjaak Beeker als bestuurslid overbleef. Beeker nam hierop het initiatief voor een extra ledenvergadering in café Buitendijk op 11 januari 1974. De vergadering leidde tot het aantreden van een nieuw bestuur, met Piet Cup als voorzitter, waarna de vereniging in rustiger vaarwater kwam. Mede door een ledenstop bij verenigingen in omliggende plaatsen groeide het ledental van de Arcense club gestaag. In 1976 volgde een erkenning door de KNLTB, waarna men in competitieverband ging spelen. Tussen 1972 en 1976 verdrievoudigde het aantal leden en met een ledenbestand van 240 werd zelfs een ledenstop ingesteld. De gemeente breidde hierop het tennispark uit met twee banen. Ook kreeg de club een subsidie voor het realiseren van een permanent clubgebouw. Dat gebouw bouwden de leden in eigen beheer in de winter 1977-1978. Het geheel vernieuwde complex opende op 10 juni 1978 officieel zijn deuren. Nadat in Lomm in 1979 een eigen tennisvereniging was opgericht, verloor Arcen een vijftigtal leden. In het voorjaar van 1983 werd op twee banen verlichting aangelegd en na een renovatie in 1993 kregen ook de andere banen kunstlicht. In 1996 werd het clubgebouw vergroot en kwam er een ruim terras. De heropening vond op 6 april 1997 plaats, tegelijk met de viering van het 25-jarig bestaan. In 2005 werd het tenniscomplex door de gemeente geprivatiseerd en met een financiële tegemoetkoming voor achterstallig onderhoud, in erfpacht overgedragen aan TC Arcen. Een sportief hoogtepunt was het behalen van het Algemene Limburgse kampioenschap in 1982 door het herenteam, met daaraan gekoppeld deelname aan de Nederlandse kampioenschappen in Vianen. TC Arcen organiseert jaarlijks het 'Brandemolen Open', een door de KNLTB erkend, dubbel en mixed toernooi. Het aantal leden van de tennisclub schommelt in 2013 rond de 225. Zie: Brandemolen, De.

Tennispark Zie: Brandemolen, De; Tennisclub Arcen.

Theehuisje Tussen 1710 en 1730 bouwden de bewoners van het Arcense kasteel een theekoepel. Het theehuisje dat de naam Inaborg (een borg is een adellijk huis) kreeg, verrees buiten de kasteeltuinen en kwam aan een lange lommerrijke laan te liggen. Het achthoekig gebouwtje was ooit wit gekalkt. De drie gevels aan de voorzijde waren voorzien van twee ramen en een centraal gelegen deur. Vanaf de jaren dertig van de vorige eeuw, toen op het kasteel geen sprake meer was van een permanente bewoning, is het theehuis in verval geraakt. Toen de Stichting het Limburgs Landschap kasteel Arcen in de jaren zeventig kocht, was van de theekoepel nagenoeg niets meer over. In 2009 werd de Inaborg, gelegen in een gelijknamig bosje aan de huidige Barones van Wijmarstraat, door Het Limburgs Landschap, in samenwerking met de gemeente Arcen en Velden, herbouwd. De Inaborg is sinds 2006 een rijksmonument. Zie: Alde Huys; Inaborg, De; Kasteel; Limburgs Landschap, Het (Lomm).

Thermaalbad *Kuuroord*. Na een proefboring werd in 1987 op recreatieterrein Klein Vink gestart met de bouw van een thermaalbad. Een wichelroedeloper bepaalde de plek van de pomp. Het complex bestond in eerste aanleg uit drie aparte gebouwen, met elkaar verbonden door een glazen gang, een binnenbad en twee buitenbaden. De drie gebouwen kregen de functie van kuurruimte, restaurant en therapievleugel. Aan de kant van de buitenbaden kwamen glazen puien. In het thermaalbad kwamen mogelijkheden voor massages, schoonheidsbehandelingen en therapie. Het water wordt met een temperatuur van 35-36°C (gemeten aan de oppervlakte) omhoog gepompt uit een bron op een diepte van 892 meter (aldaar 42°C). Dat water komt uit de grondlagen Perm en Carboon en bevat de mineralen fluoride, bromide, kalium, natrium, jodide en ijzer. Volgens deskundigen heeft het water door zijn gunstige samenstelling een pijnverzachtende werking bij reuma, botziekten, darmstoornissen en hart- en vaatziekten. Het thermaalbad werd op 12 april 1989 officieel geopend en was daarmee een van de eerste kuuroorden in Nederland. Het idee kwam van Marius Bareveldt, directeur van aannemersbedrijf Nelissen en Van Echteren. In de loop der jaren breidde men het complex uit met whirlpools, een waterval en onderwatermassage in bubbelbaden. In 2005 werd het Thermaalbad Arcen overgenomen door Roompot Vakanties. In 2013 startte naast het thermaalbad de bouw van een zorghotel met wellness. Zie: Klein Vink.

Theehuisje.

Thermaalbad.

De Tiendschuur.

Tiendschuur In 1713 verrees bij het kasteel van Arcen een tiendschuur. In die schuur werd tijdens het Ancien Régime (de periode tot aan de Franse tijd) de belasting van de pachters aan de kasteelheer opgeslagen. De boeren stonden 'een tiende' van hun oogst af als belasting in natura.
De tiendschuur ligt aan de Lingsforterweg, pal tegenover de ingang van het kasteel. Zie: Heerlijkheid (Arcen-Lomm-Velden); Heren van Arcen; Kasteel.

Tiggelerhof Zie: Tyegelerhof.

Tol *Betalingssysteem voor het gebruik van land- en waterwegen*. Van oudsher had de Heer van Arcen het tolrecht op de Maas. Dat betekende dat iedereen die de rivier bij Arcen passeerde, verplicht was een bepaald geldbedrag te betalen. De tol vormde voor de Heren van Arcen een aardige inkomstenbron. Aan het heffen van de riviertol bij Arcen leek echter in 1343 een einde te komen toen Venlo als enige handelsstad aan de Maas tot Mook 'van der Nyersen opwaerts' tol mocht heffen. Dat recht werd door de Heren van Arcen en Well lang betwist en leidde tot vele conflicten. De Heren zagen hun inkomsten dalen en beriepen zich op hun gewoonterecht, dat ouder was dan de aanspraken van Venlo. Uiteindelijk trok Arcen aan het kortste eind. In Arcen herinnert de aan de Maas gelegen schanstoren – het restant van een gebouw dat diende voor het innen van het tolgeld – aan die periode. In de negentiende eeuw werd ook op een aantal wegen tol geheven. In Arcen gebeurde dat op de Lingsforterweg en aan de rand van de Kurversgraaf. Op de wegen was een barrière geplaatst om verkeer tegen te houden. Het tolrecht vormde voor de handel een belemmering en voor de bezitters van het recht een inkomstenbron. De lokale overheid gebruikte het tolgeld voor het onderhoud van de wegen. Zie: Heren van Arcen; Schanstoren.

Toneel In de tweede helft van de negentiende eeuw werd in Arcen vastenaovend gevierd met een optocht en toneelvoorstellingen. Op vastenaovendmaandag 1865 gebeurde dat – voor zover bekend – voor het eerst door de Arcense 'jongelingschaar', die op de markt de blijspelen *De Wildeman* en *Markt in Schwarzwald* opvoerde. In 1866 vroeg Frans Braem bij het gemeentebestuur een subsidie aan voor zijn toneel. Braem was voorzitter van Toneel- en Zangvereeniging V V V, die uitvoeringen verzorgde in de lagere school. Nadat die school was verbouwd, wilde de vereniging een eigen zaal bouwen, samen met de harmonie. Het plan werd echter niet uitgevoerd. Ook in de jaren veertig en vijftig van de twintigste eeuw vonden in Arcen toneelvoorstellingen plaats. Dat gebeurde door een club die bestond uit leden van de harmonie en Jong Arcen. Zo werd in 1948 het stuk *En waar de Sterre bleef stille staan* van Felix Timmermans opgevoerd. Regisseur was Nico van den Kroonen-

berg. Een van de hoogtepunten van de toneelclub was de opvoering van een revue. Uit de toneelclub ontstond de gemengde zangvereniging Arcen. Zie: Gemengde Zangvereniging Arcen; Pulcinella; Revue; Vastenaovend.

Topspin *Tafeltennisclub*. Omstreeks 1974 werd in Arcen op initiatief van Peter van 't Hof, Herman Vervoort, Ger Engelen en Pé Reivers een tafeltennisvereniging opgericht. De club, die de naam Topspin koos, startte met eigengemaakte tafels in het gemeenschapshuis in de noodkerk. Eerder was in de jaren zestig in het dorp al een tafeltennisclub actief geweest onder de naam ATTV. Om de clubkas te spekken, werden in de beginjaren door Topspin zeskampen georganiseerd, samen met handboogschutterij Nimrod. Ook trokken leden in de Kersttijd met een Kerstman op een arrenslee door het dorp om kaarsen te verkopen. Topspin nam in haar gloriejaren met zes teams deel aan de competitie. In 1981 organiseerde de vereniging een meerdaags landelijk toernooi voor mensen met een handicap. Dat gebeurde op recreatieoord Klein Vink en met financiële steun van de paters van Mariannhill. Omstreeks 1991 werd de Arcense tafeltennisvereniging opgeheven vanwege een te gering aantal leden. Een aantal veteranen maakte hierna de overstap naar Veta in Velden. Zie: Klein Vink; Veta (Velden).

Tour Meuse, La *Appartementencomplex*. In 1995 kocht Woningstichting Venlo-Blerick (thans Woonwenz) in Arcen op de oever van de Maas het Maashotel. De corporatie sloopte het hotel en bouwde op de plek een luxe appartementencomplex, naar een ontwerp van architect Etienne Timmermans uit Venlo. La Tour Meuse kwam in december 1996 gereed. In het complex kwamen zeventien appartementen en twee Maashuizen. Op de benedenverdieping van het zes verdiepingen tellende torengebouw kwam een restaurant: 'De Heeren van Arcen'. De eetgelegenheid werd echter na enkele jaren gesloten en verbouwd tot appartement. Nadat de appartementen waren verkocht, nam een vereniging van eigenaren het beheer over. Zie: Maashotel; Woonwenz.
Literatuur: Albert Lamberts, … *Met uitzicht op de Maas … De geschiedenis van het Maashotel in Arcen* (Venlo, 1997).

Tramweg Zie: Maas-Buurtspoorweg (Arcen-Lomm-Velden).

Trip *Straat tussen de Laakweg en de Derckxweg*. De naam Trip kan duiden op een driepunt of op de aanwezigheid van een verhoging (*Treppe*).

Trommelkorps Zie: Tamboerkorps.

Tweede Wereldoorlog Zie: Arcen-Lomm-Velden.

Tyegelerhof *Verdwenen hoeve*. De Tyegelerhof lag in de veertiende eeuw oostelijk van de dorpskern en direct ten zuiden van het Alde Huys. De hoeve is vernoemd naar de familie Van Tiegelen. Deze was in de veertiende eeuw leenman van de graaf van Moers en woonde op het Huys te Arcen. Eind jaren zeventig van de vorige eeuw verrees op en rond de plaats van de boerderij de woonwijk Tiggelerhof. Zie: Alde Huys.

Valckx, Stan *Voetballer*. Stan Valckx werd op 20 oktober 1963 in Arcen geboren. Hij bezocht de middelbare school in Venlo. Stan Valckx voetbalde aanvankelijk bij DEV-Arcen en maakte op zeventienjarige leeftijd als amateur de overstap naar VVV Venlo. In het seizoen 1983-1984 werd hij (semi)profvoetballer. In totaal speelde hij in Venlo vijf seizoenen, waarvan drie in de Nederlandse Eredivisie. In 1988 verkaste Valckx naar PSV Eindhoven, waar hij tot in 1992 speelde. Hierna tekende de Arcenaar een contract bij Sporting Lissabon, waar hij twee seizoenen voetbalde. Tijdens zijn derde seizoen in Portugal keerde Valckx terug naar Eindhoven waar hij tot aan het einde van zijn profcarrière in 2000 speelde. In zijn laatste twee seizoenen kwam hij echter nog maar drie keer aan spelen toe. In zijn gehele loopbaan speelde Valckx 435 wedstrijden in nationale competities, waarin hij dertig keer tot scoren kwam. Valckx speelde twintig interlands voor het Nederlands elftal. Zijn debuut maakte hij op 26 september 1990, onder trainer Rinus Michels, tegen Italië. Met het nationale team speelde hij onder meer op het wereldkampioenschap voetbal in de Verenigde Staten. Van 2004 tot 2008 was Stan Valckx technisch manager bij PSV. Hier vertrok hij na een conflict. In 2009 was de Arcenaar technisch directeur bij de Chinese club Shanghai Shenhua. Hierna vervulde hij diezelfde functie tot 2012 bij het Poolse Wisla Kraków. Zie: DEV-Arcen.

La Tour Meuse.

Vastenaovend *Volksfeest*. Over het begin van de vastenaovend in Arcen is weinig bekend. Wel is zeker dat in 1865 sprake is van vastenaovendactiviteiten. Aanvankelijk gebeurde dat met toneeluitvoeringen op de markt door de Arcense 'jongelingschaar'. Later was sprake van een combinatie van toneel en een optocht, georganiseerd door een speciale commissie. In de tweede helft van de jaren tachtig waren er meer activiteiten en was er een vastenaovendclub met een eigen prins. Vanaf de jaren negentig was het lange tijd met vastenaovend rustig in het dorp. In de jaren dertig van de twintigste eeuw was er een herleving. Ditmaal zonder toneel, maar met verklede bals in cafés. Omdat de carnavalsdagen gereserveerd waren voor het zogenoemde veertigurengebed, hield men dat bal, onder de naam 'Klein Vastenaovend', op de maandag voor de vastenaovend. Aansluitend trokken verklede eenlingen en groepjes door het dorp. In 1937 componeerde Harry Munten de eerste Arcense vastenaovendschlager. Het hierop volgende jaar zorgde een joekskapel voor de sfeer. Op vastenaovenddinsdag was er een boerenbruiloft. De Tweede Wereldoorlog en de wederopbouw maakten een tijdelijk einde aan de activiteiten. In 1950 pakten de Arcenaren de draad weer op. De eerste Arcense vastenaovendkrant *De Rin* verscheen en in zaal Peters vond opnieuw een

Stan Valckx.

Klein Vastenaovend 1938.

Veer Broekhuizen-Arcen.

boerenbruiloft plaats. Desondanks trokken veel Arcenaren naar elders, dit zeer tot ongenoegen van de plaatselijke kasteleins. Eind 1951 staken daarom Jan Smits, Jan Berghs, Wiel Peters en Piet van Rijswijck en enkele anderen de hoofden bij elkaar. Dat resulteerde erin dat op 14 januari 1952 in zaal Peters een vereniging werd opgericht met een Raad van Elf en een vorst. De Raad van Elf bestond uit leden die elk een bepaald deel van Arcen vertegenwoordigden. De vereniging koos als naam CV De Keieschiéters. Al in het eerste seizoen organiseerde De Keieschiéters een liedjesavond en trok op vastenaovendmaandag opnieuw een optocht door het dorp. Kenmerkend bleef het feesten met eigen vastenaovendliedjes. In 1953 gooide het hoge Maaswater roet in het eten, maar in 1954 kreeg Arcen opnieuw een prins in de persoon van Ger Coenders. De boerenbruiloft raakte op de achtergrond en werd in 1956 voor het laatst gevierd. Zie: Keiemegjes, De; Keieschiéter, De; Keieschiéters, De; Kei Good; Revue; Toneel.

105 **Veer** *Rivierovergang.* Het veer tussen Broekhuizen en Arcen behoorde oorspronkelijk toe aan de heerlijkheid Arcen. De Heren bezaten het veerrecht, wat inhield dat niemand een veer mocht exploiteren zonder hun toestemming. En daarvoor moest uiteraard pacht worden betaald. Een eerste vermelding van het veer dateert uit 1420, maar de Maasovergang was al langer in gebruik. Veren waren van belang voor het overzetten van personen, voor de goederenhandel en voor militaire transporten. Het veer Broekhuizen-Arcen speelde in de zestiende en zeventiende eeuw ook een belangrijke rol bij de postdienst.
Naarmate de economische betekenis van een veer toenam, leidde dit tot meer conflicten. In 1776 bijvoorbeeld kreeg de pachter van het Broekhuizer en Lottumse veer gelijk toen hij zich beklaagde over het gebruik van een voetveer in Arcen. Veel haalde het allemaal niet uit, want ook in de jaren hierna bleef het klachten regenen over Arcenaren die illegaal personen overvoeren. In de Franse tijd (1795-1814) werden de veren door de Staat onteigend. Na hun vertrek bleven de veerrechten in handen van het Rijk, dat de diensten exploiteerde via Domeinen. Voor de veerlieden en passagiers veranderde er al die tijd bijna niets. Met ingang van 1 januari 1984 kwamen de vijf veren tussen Kessel en Broekhuizen in handen van het Gewest Noord-Limburg. Lang was er tussen Arcen en Broekhuizen een gierpont in bedrijf, die op de stroming van de Maas naar de overkant 'gierde'. Na de kanalisatie van de Maas werkte dat niet meer. Vandaar dat de gierpont in 1939 werd vervangen door een gemotoriseerde kettingpont. Die pont wordt aangedreven door middel van schijven, waarover een ketting wordt geleid waaraan de pont zich van de ene naar de andere oever voorttrekt. Langs de andere kant van de pont loopt een stevige kabel om de richting te bepalen. Ook die kabel loopt van wal tot wal. Zowel de ketting als de kabel zijn op beide oevers stevig verankerd. Zie: Heerlijkheid (Arcen-Lomm-Velden); Maasovergangen (Arcen-Lomm-Velden); Paulus, familie (Velden). Literatuur: Ragdy van der Hoek & Ad Bogers, *Aan de ketting over de Maas. Veerponten in Noord-Limburg* (Venlo 1997).

Wegkruis aan de Kruisweg.

Veldkruisen *Religieuze monumentjes.* In Arcen staan meerdere veldkruisen. Aan de Kruisweg staat een houten kruis op een plek waar al in 1791 een 'Hagelcruyts' stond. Bij dit kruis bad en offerde men om onweer en hagel af te weren die de veldvruchten zouden kunnen beschadigen. Het oude corpus werd eind twintigste eeuw ontvreemd en in 2011 door een nieuw vervangen. Aan de Boerenweg bevindt zich een (ingemetseld) hardstenen kruis in de muur van een schuur. Dit grafkruis dateert uit 1629 en herinnert aan het overlijden van Willem an den Bruck. Het kruis stond oorspronkelijk op het kerkhof. Nadat de kerk in 1681 door brand was verwoest, plaatsten zijn nakomelingen het gedenkteken in de muur van de boerderij waar hij had gewoond. Daar bleef het, tot in 1920 de boerderij afbrandde en men het kruis in de muur van de schuur inmetselde.
In 1933 plaatsten missionarissen van Mariannhill bij de huidige ingang van recreatieoord Klein Vink een kruis. Zowel kruis als corpus zijn gemaakt van beton. Op het terrein zelf staat een betonnen kruis met een gietijzeren corpus. Dit veldkruis werd in 1933 geplaatst door de paters van het missiehuis om bescherming af te smeken over de vruchten van het veld. Zie: Mariannhill; Stichting tot behoud en beheer van veldkapellen en wegkruisen in Arcen en Velden (Arcen-Lomm-Velden). Literatuur: Jacques Theelen, *Veldkapellen en Wegkruisen in Velden, Arcen en Lomm in oude ansichten* (Zaltbommel 1984).

Verbong, Jan *Voetballer*. Jan Verbong werd op 26 juli 1946 in Arcen geboren. Hij ging naar de mulo op De Hamert in Wellerlooi en was werkzaam bij de gemeente Arcen en Velden. Vanaf zijn twaalfde jaar speelde hij bij IVO, waar hij op zijn zestiende zijn opwachting maakte in het eerste elftal. In het seizoen 1964-1965 tot en met 1976-1977 stond Verbong onder contract bij VVV Venlo. Hier speelde hij 340 officiële wedstrijden, waarin hij als vleugelaanvaller 64 doelpunten maakte. Aan het eind van zijn carrière speelde Verbong nog drie maanden bij eerstedivisionist Helmond Sport. Tijdens de competitiewedstrijd Cambuur Leeuwarden tegen Helmond Sport kreeg hij een klaplong, waarna hij op 32-jarige leeftijd in 1978 stopte met betaald voetbal. Hierna werkte Jan Verbong als scout en hoofd jeugdscouting bij VVV-Venlo. Ook was hij trainer van RKDEV uit Arcen (1980-1987), van Meterik (1987-1992), Tiglieja (1992-1994), Swalmen (1994-1996) en Venlose Boys (1996-1998). Zie: IVO (Velden). Literatuur: Paul Seelen, *Vertel nog eens … Vijftig Vedetten en Vazallen van The Good Old VVV-Venlo* (Venlo 2008) 98-99.

Vereniging Voor Vreemdelingenverkeer Zie: Arcen-Lomm-Velden; Stichting Toeristische Informatievoorziening Arcen.

Vesting *Verdedigingswerk*. Arcen ontwikkelde zich onder het bewind van de familie Schenck van Nydeggen tot een versterkte vesting met grachten en een wal. Binnen de vesting bevonden zich houten huizen en enkele boerderijen. De dorpskern was aan drie zijden ommuurd en werd in het westen beschermd door de Maas. Om de muren lag de Kurversgraaf. De vesting telde drie poorten: in het noorden de Leypoort, in het zuiden de Maaspoort en in het oosten de Koepoort. In de zuidwesthoek lag de schanstoren, die als uitkijk diende en voor het innen van tolgeld. De Arcense vesting werd bemand door een garnizoen met huursoldaten uit allerlei Europese landen. Na de Vrede van Munster in 1648 boette Arcen aan defensieve kracht in. Het aantal inwoners daalde door branden en epidemieën. Hierdoor en door de teruglopende handel besloot men de tolvesting niet meer te herbouwen. Wel werd nog tot na 1700 tol geheven. In de loop van de achttiende eeuw verloor Arcen definitief haar handelspositie en haar vestingwerken. De schanstoren en de Kurversgraaf zijn de enige nog overgebleven zichtbare herinneringen aan de oude vesting. Zie: Koepoort; Kurversgraaf; Leypoort; Maaspoort; Schans; Schanstoren; Wal.

VIA *Vrouwenvereniging*. In 1932 was er in Arcen een boerinnenbond met als voorzitter mevrouw M. Krijnen. Gedurende de Tweede Wereldoorlog kwam er een einde aan de activiteiten en hierna duurde het tot 7 mei 1953 alvorens de vereniging werd heropgericht. Dat gebeurde op initiatief van de dames Arts, Beeker en Engelen. Pastoor Lamers trad op als geestelijk adviseur. Bij de start waren er twintig leden, maar dat aantal nam snel toe. Een jaar later waren het er al 53. De boerinnenbond organiseerde veel activiteiten, zoals 'moederavonden', waar alle moeders uit Arcen aan konden deelnemen. Voor de leden waren er cursussen knippen, naaien, EHBO, reanimatie, wat te doen bij autopech, bloemschikken, koken en gezonde voeding. Er werden demonstraties gegeven, lezingen gehouden en uitstapjes en reizen naar bedevaartplaatsen georganiseerd. Vanaf 1953 vonden in de keuken van het kasteel kooklessen plaats en een cursus over slachten. Voor de andere activiteiten kwamen de dames bijeen in het zaaltje van de noodkerk aan de Wal. Later gebeurde dat in hotel Peters aan het Raadhuisplein. In 1965 veranderde de naam in Limburgse Vrouwen Beweging (LVB) Arcen. De LVB organiseerde zwemlessen en vanaf 1966 was er een gymnastiekclubje. Ook maakten de dames gezamenlijke fietstochten. In 1987 was er een georganiseerde vakantie in de Oostenrijkse partnerstad Landeck. In 2001 sloot de LVB zich aan bij de landelijke koepelorganisatie ZijActief Nederland, een katholiek vrouwennetwerk, waarna de vereniging de naam ZijActief Limburg kreeg. In 2004 besloot de afdeling Arcen als zelfstandige vereniging verder te gaan. Men koos toen voor de naam Vrouwen Initiatief Arcen (VIA). VIA gebruikt als verenigingslokaal gemeenschapshuis De Klosterhoaf en telt in 2013 circa 160 leden. Zie: Jumelage (Arcen-Lomm-Velden); Klosterhoaf, De.

Vocalgroup Avolon *Zangkoor*. Vocalgroup Avolon werd opgericht op 27 oktober 1982. Dat gebeurde op initiatief van pastoor L. Martens en de dames A. Coenders, I. Hendrix en H. Rheiter-Imming. Oorspronkelijk was het een jongerenkoor, maar na een voortvarende start nam de animo bij de jeugd begin jaren negentig af. Onder leiding van dirigente Leonne Beckers werd een nieuwe start gemaakt met een vrouwenkoor en

Vocalgroup Avolon (2012).

een nieuw repertoire. Dat repertoire bestaat uit pop-, wereldmuziek en modern klassiek. Avolon zingt a-capella, meestal 3 of 4-stemmig, maar soms zelfs 6-stemmig. Avelon geeft jaarlijks een voorjaars- en kerstconcert. Het koor nam deel aan uiteenlopende muzikale projecten, waaronder een aantal promsconcerten. Ook leverden de dames in 2008 een bijdrage aan het muziektheater *Het meisje met de zwavelstokjes* en laten leden van zich horen tijdens het Scrooge Festival. De laatste jaren organiseert Avolon themaconcerten. In 1999 gaf Leonne Beckers het dirigeerstokje door aan Ton Wilbers. Vanaf 2011 staat het koor onder leiding van Sandra Halmans. In 2012 telt Vocalgroup Avolon circa dertig leden. Zie: Scrooge festival.

Voetbal Reeds enige tijd voordat in 1920 voetbalvereniging DEV (Door Eendracht Verkregen) werd opgericht, bestond in Arcen een club met als naam UVO (Uit Vriendschap Ontstaan). Over het wel en wee van die club is echter weinig bekend. UVO speelde op een terrein aan de Lingsforterweg, op de plek waar later tuincentrum Peeters verrees. Na de Tweede Wereldoorlog was enige tijd een concurrerende club actief, met spelers die in het grensgebied woonden. Die club noemde zich OGVO (Onder Grens Vrienden Ontstaan). Initiatiefnemer was Harrie Kepser. OGVO voetbalde aan de Walbeckerweg tegenover café Dinnissen. De club speelde twee jaar in de derde klasse onderafdeling. In 1949 werd OGVO opgeheven. Acht voetballers 'van de grens' maakten hierna de overstap naar DEV. Zie: Cafés; DEV-Arcen; Rutten, Jos; Hek, Jan van 't; Valckx, Stan; Verbong, Jan.

Volleybal Zie: Flash.

Vriendenkring Zie: Brouwerij Hertog Jan.

Vuurman Zie: Arcen-Lomm-Velden.

Waag, De *Woonzorgcomplex*. Op 1 februari 2004 opende aan de Steeg een kleinschalig woonzorgcomplex, dat was gebouwd in opdracht van Woningstichting Arcen en Velden. Ouderen wonen hier zelfstandig, maar kunnen – als dat nodig is – een beroep doen op zorg van De Zorggroep. Het complex telt vijftien appartementen en er is een centrale ontmoetingsruimte. De Waag dankt zijn naam aan de voormalige weegbrug van de boerenbond, die hier was gelegen. Zie: Woningstichting Arcen en Velden (Arcen-Lomm-Velden); Steeg.

Wal *Oostelijk deel van de voormalige vesting, thans een woonstraat*. De Wal is de verbinding tussen de Koestraat en de Kerkstraat. De naam is afgeleid van de vroegere omwalling, die in de veertiende eeuw rond Arcen werd aangelegd. Op de hoek van de Wal en de Koestraat lag de Koepoort. Zie: Koepoort, De; Vesting.

Walbecker heide *Natuurgebied*. Tussen landgoed De Hamert en Arcen ligt een grind- en zandwinning, die door Het Limburgs Landschap werd heringericht als natuurgebied. Hierdoor ontstond een ecologische landschapsverbinding tussen de Dorperheide en het Maasdal bij de Rode Beek. Zie: Limburgs Landschap, Het (Lomm).

Wapens Zie: Arcen-Lomm-Velden.

Weerkei Zie: Hoogwatermonument.

Wegen Op het grondgebied van de Duitse buurgemeente Straelen kruisten twee Romeinse heerbanen elkaar. Van hieruit liep een weg naar Arcen, die bij het Broekhuizer veer aan de Maas uitkwam. De wegen in en om Arcen waren lange tijd onverhard. In de loop der tijd werden in het centrum Maaskeien gebruikt om de straten mee aan te kleden. In 1847 werd de verbindingsweg van Venlo naar Nijmegen aangelegd, die door de dorpskern liep. In 1913 kwam langs deze weg de Maas-Buurtspoorweg te liggen. In 1959 kwam de Rijksweg buiten het dorp te liggen, wat de rust in de kern van Arcen ten goede kwam. Zie: Wegen (Arcen-Lomm-Velden).

Wegkruisen Zie: Veldkruisen.

Weifeesten Op 6 september 1973 vierde koningin Juliana haar 25-jarig regeringsjubileum. Op initiatief van *Stamtaffel Rônd um de Pômp*, de Stichting Kindervakantiewerk en de toenmalige Middenstandsvereniging werd die dag in het centrum van Arcen een groot dorpsfeest georganiseerd. De sfeer die het feest teweeg had gebracht en het batig saldo waren voor de organisatie aanleiding een nieuwe stichting te vormen die tweejaarlijks een tweedaags tentfeest organiseerde in de grote wei bij het kasteel van Arcen. Het werd een feest voor jong en oud, gedragen door de plaatselijke gemeenschap, wat tot uitdrukking kwam in de naam van de stichting: *Vân Ârce – Veur Ârce*. Mede doordat in de regio een overdaad aan tentfeesten ontstond, stopte de stichting midden jaren tachtig met de organisatie van de Weifeesten.

Wijdtveld Zie: Basisonderwijs.

Wijmarse watermolen In 1677 verrees in opdracht van de Heer van Arcen een watermolen iets ten zuidwesten van zijn kasteel. De Heer koos een plek waar wateraanvoer, stroomsnelheid en verval zo gunstig waren dat men ook in droge zomers kon malen. Het was het punt waar de Voortbeek en de Lingsforterbeek bij elkaar kwamen om vervolgens in de Maas uit te monden. De molen werd later genoemd naar Christiaan August Constatin, baron von Wymar-Kirchberg, die vanaf 1779 eigenaar was. De Heer van Arcen verpachtte de molen aan een molenaar, die op een vaste klandizie kon rekenen, omdat sprake was van een ban- of dwangmolen, waar boeren uit de omgeving hun graan moesten laten malen. Aanvankelijk bestond het molengebouw uit twee lagen. In het voorste deel bij de noordgevel was de korenmolen ondergebracht, in het achterste deel de oliemolen. Rond de jaren 1881-1882 werd de molen aan de zuidzijde uitgebreid. In het begin van de twintigste eeuw vond een uitbreiding met een derde bouwlaag plaats, waarvan het metselwerk in een fraai steenverband werd uitgevoerd. Op het einde van de Eerste Wereldoorlog raakte de molen in onbruik vanwege een toegenomen concurrentie van elektrische molens. Molenaar Peter Vostermans besloot toen de oude watermolen als zagerij te gebruiken.
In het najaar van 1944 raakte de molen door oorlogshandelingen beschadigd. In volgende jaren vonden bovendien vernielingen plaats. Op 20 juni 1976 kwam de molen in handen van de Stichting het Limburgs Landschap. Daarmee was de molen echter niet gered. Vanaf 1980 bekommerde de aannemer Geert de Groot uit Arcen zich over de molen. Samen met anderen verwijderde hij de begroeiing en werden alle nog aanwezige bouwmaterialen en onderdelen gefotografeerd en opgemeten. Verder consolideerde hij, zoveel als in zijn mogelijkheid lag. Maar de tand des tijds was zo sterk geweest dat het zaterdagwerk het gebouw niet kon redden.
In 1984 sommeerde de gemeente Het Limburgs Landschap de ruïneuze molen te slopen. Hierop werd op initiatief van Jo Stoel en Hay Gout de Stichting tot behoud van de Watermolen Arcen in het leven geroepen. Het duo Stoel en Gout ging hierna met Louis Reutelingsperger, Harrie Rayer, Wim Rondeel, Geert de Groot en architect Geert Seelen de uitdaging aan om de bouwval te restaureren tot een functionerende watermolen. Ger Teluy sloot zich hier later bij aan. De Stichting Behoud Watermolen kreeg de molen in 1984 voor veertig jaar in erfpacht. In het contract stond wel dat de restauratie binnen tien jaar voltooid moest zijn. Met inzamelingsacties, subsidies, zelfwerkzaamheid en steun van de Historische Werkgroep slaagde de stichting erin de molen te restaureren en weer aan de gang te krijgen. Die restauratie startte in 1990, waarna de molen op 27 mei 1993 officieel in gebruik kon worden genomen. De molen, die inmiddels weer was overgedragen aan Het Limburgs Landschap, werkte hierna opnieuw met een onder- en bovenslagrad, niet als graan- en oliemolen, maar als graanmolen en -branderij De

Wijmarse watermolen.

IJsvogel. De Stichting tot behoud van de Watermolen Arcen ging hierna aan de slag met het Hoogwaterhuis in Velden. Zie: Heren van Arcen; Historische Werkgroep Arcen-Lomm-Velden (Arcen-Lomm-Velden); Hoogwaterhuis (Velden); IJsvogel, De; Kasteel; Limburgs Landschap, Het (Lomm); Molens (Arcen-Lomm-Velden), Stoel, Jo (Lomm). Literatuur: Dijk, X.C.C., drs. van, *Een archeologische verwachtings- en beleidsadvieskaart voor de gemeente Arcen en Velden. Deel 11: landschap en archeologie* (Weesp, 2009).

Wimke *Toponiem*. Wimke is het verkleinwoord van weem. De naam weem is afgeleid van *wetheme*, wat verwijst naar kerkelijk bezit. Het kon gaan om landerijen of om de woning van de pastoor. In Arcen waren drie 'wimkes': het *Meisterswimke* of *Schoëlwimke* (tussen de Maasstraat en de Kerkstraat), het *Pastoerswimke* (tussen de Kerkstraat en de Wal) en het *Zusterwimke* tussen Op de Hor en de Steeg, genoemd naar het vroegere zusterskloster. Zie: Meisterswimke; Motorclub 't Wimke.

Zandhoeksebeek Zie: Lingsforterbeek.

Zwarteberg *Stuifduin*. De Zwarteberg is onderdeel van natuurgebied De Maasduinen. Lange tijd was het duin begroeid met heide. In de bodem vormde zich toen een zogenoemde oerbank of koffiebank, één tot enkele decimeters bruine tot zwarte laag. Door begrazing is de heide verdwenen en het zand gaan verstuiven. Daardoor is de oerbank op de kop van de 'berg' vrij komen te liggen en kleurt het zand zwart. Een andere verklaring voor de naam zou gelegen kunnen zijn in de aanwezigheid van een oude linde waaronder mogelijk recht werd gesproken. De naam zwart zou dan betrekking hebben op het voltrekken van vonnissen door middel van de strop. Zie: Maasduinen, De (Arcen-Lomm-Velden).

Syzenbroek *Oude naam voor een moerassig gebied.* Het Syzenbroeck of Seyssenbroeck is een deel van een oude Maasmeander achter de Boerenweg. Bij hoogwater kwamen grote delen van de meander onder water te staan, waardoor drassige weiden en broekbossen ontstonden. In het gebied lag vroeger het Alde Huys. Thans is in het gebied een gelijknamige straat (Sijzenbroek). Het gebied ontleent zijn naam aan de aanwezigheid van de sijs, een zangvogel die tot de vinkachtigen behoort. Zie: Alde Huys. Literatuur: 'Sijzenbroek', in: *De Rin* (voorjaar 2013) 8-9.

Zwembad In de jaren veertig en in het begin van de jaren vijftig van de vorige eeuw had Arcen ter hoogte van het centrum een zwembad in de Maas. Er stonden kleedhokjes en er was een met palen afgezette krib, die de stroming moest tegenhouden. Op zomerdagen werd van het zwembad druk gebruik gemaakt. Ook was er een groot gemetseld zwembad bij het klooster Sint-Paul, waar de Arcense jeugd eind jaren zestig en begin jaren zeventig van de vorige eeuw massaal gebruik van maakte. Thans zijn er zwembaden op bungalowparken en is er het thermaalbad. Zie: Thermaalbad.

Lomm

Antonius *Patroonheilige.* Antonius was een Egyptenaar, die leefde van circa 250 tot ongeveer 356. Na de dood van zijn ouders trok hij zich terug in de woestijn. Daarom wordt hij ook 'Antonius, de kluizenaar' genoemd. Geestverwanten verzamelden zich om hem heen, zodat er een kloostergemeenschap ontstond waarvan Antonius hoofd en vader (abt) werd. In de middeleeuwen drong zijn naam door tot in Europa. Daar kwam nogal eens de pest voor onder het vee, bijzonder onder varkens. Antonius werd tot hun beschermheilige verheven en kreeg de nieuwe bijnaam 'Antonius met het varken'. Vooral op het platteland verrezen ter ere van hem kleine kerkjes en kapellen. Zo ook in Lomm. Zie: Sint-Antoniuskapel.

Antoniuskapel Zie: Sint-Antoniuskapel.

AMI *Aluminiumfabriek.* Op 16 maart 1956 richtte Arcenaar Frans Poels de Arcense Metaalindustrie (AMI) op, die zich toelegde op bouwbeslag. Vijf jaar later verhuisde het bedrijf naar industrieterrein De Spikweien in Lomm. In 1982 nam Frans van den Aarssen het bedrijf over. Op 4 januari 1995 werd AMI door een brand getroffen, die tachtig procent van het complex in de as legde. Dat betekende echter geenszins het einde van het bedrijf, want met vereende krachten slaagde men erin de zaak enkele maanden later feestelijk te heropenen. AMI bleef investeren. Zo werd in 2009 een nieuwe productielijn geïnstalleerd voor aluminium deurpanelen en nam men een nieuwe coatinglijn in gebruik. In 2013 verwerkt het bedrijf in Lomm ongeveer driehonderd ton aluminium en telt de onderneming circa zeventig medewerkers. Zie: Spikweien, De.

Archeologische vondsten Zie: Archeologische vondsten (Arcen-Velden-Lomm).

AVIKO *Aardappelverwerkend bedrijf.* In 1966 vestigde zich De Fritesspecialist op het Lommse bedrijventerrein De Spikweien. Het bedrijf was in Venlo opgericht door Herman Megens, boerenzoon uit Berghem (bij Oss), die in Venlo negen van de elf friteskramen exploiteerde en er rond 1959 in was geslaagd voorgebakken frites machinaal te produceren. Megens begon hierna ook aan anderen te leveren. In korte tijd ontwikkelde zijn 'fritesfabriek' zich tot de grootste van Europa. Hij leverde aan friteskramen, ziekenhuizen, kloosters en instellingen. Op De Spikweien werden al snel dagelijks 143 ton aardappels tot circa 70 ton voorgebakken frites verwerkt. In 1991 waren er ongeveer 150 personen in dienst, die jaarlijks 150.000 ton kleibintjes tot 42 verschillende aardappelproducten verwerkten. Het grootste deel hiervan ging naar het buitenland. In 1980 werd De Fritesspecialist overgenomen door Aviko (Aardappelen Verwerkende Industrie Keppel en Omstreken) uit het Gelderse Steenderen. Sinds 2002 is de fabriek onderdeel van Royal Cosun. Aviko is het tweede grootste aardappelverwerkende bedrijf in Europa en het vierde wereldwijd. Het bedrijf is de grootste producent van gekoelde frites ter wereld. Zie: Spikweien, De.

Barbarakapel Zie: Sint-Barbarakapel.

Barbara's Weerd 1 / *Natuurgebied.* Barbara's Weerd is een 25 hectare groot terrein op de grens van Arcen en Lomm, dat eigendom is van de Stichting het Limburgs Landschap. Het gebied is vernoemd naar het voormalige klooster Sint-Barbara. Resten van dit klooster uit het midden van de vijftiende eeuw liggen in een bosje aan de zuidoostzijde. In het gebied van het voormalige klooster ligt een terrasrand die het terrein verdeelt in een vochtig en een droog deel. De Lingsforterbeek mondt in de Barbara's Weerd uit in de Maas. Ook een zijtak van de Lommerbroeklossing stroomt er naar de rivier. De Barbara's Weerd bestaat uit voormalige akkers en weilanden met bos. De bossen liggen op de oevers van de Maas tussen het Lottums veer en de kom van Arcen. Ze behoorden vroeger tot de gronden van het klooster. Vanaf 1998 mag de natuur hier volledig haar gang gaan. Barbara's Weerd maakt deel uit van een keten natuurgebieden aan de oostkant van de Maascorridor. Zie: Lingsforterbeek (Arcen); Limburgs Landschap, Het.
2 / Het Sint-Barbaraklooster, ook wel Barbara's of Berbers Weerd of Beterweerd genoemd, was een mannenklooster van de Derde Orde van de Heilige Franciscus en behoorde tot de Keulse provincie van die orde. Het klooster, dat officieel Insula Sanctae Barbarae heette, werd omstreeks 1450 gesticht en lag op een hogere plek aan de oever van de Maas, een paar honderd meter ten noorden van het Lottumse veer. In 1496 kregen de kloosterlingen toestemming van de pastoor van Arcen bij hun onderkomen een kapel te bouwen.
Het klooster was ook eigenaar van boerderij de Kloosterhoeve, oostelijk van het klooster, en een

Barbara's Weerd.

visvijver/karperkwekerij (de Kloosterpoel). Over de geschiedenis van het klooster is niet veel bekend. Een van de weinige zaken is dat de paters met de kermis en op de naamdagen van Sint-Antonius en Sint-Leonardus heilige diensten in de Sint-Antoniuskapel in Lomm verzorgden. In 1511 was het klooster een van de weinige gebouwen in Arcen die de verwoestingen door Bourgondische troepen doorstond. Barbara's Weerd bood toen onderdak aan Arcenaren wier huizen waren verwoest. In 1586 bezetten Spaanse troepen onder leiding van hopman Peter Corvera het klooster. Het klooster werd hierop door Staatse troepen, onder leiding van de beruchte gouverneur van Venlo, Maarten Schenck van Nijdeggen, in brand gestoken. Circa 200 Spanjaarden en 250 Staatse soldaten lieten hierbij het leven. De kloosterlingen die de slachting hadden overleefd, bouwden een deel van het klooster weer op, maar verlieten Arcen omstreeks 1602 voorgoed. Van het klooster Barbara's Weerd is enkel nog een begroeide verhoging in het landschap zichtbaar. Het terrein waarin zich de resten van het klooster bevinden is een rijksmonument. Zie: Kloosterhof; Monumenten (Arcen-Lomm-Velden); Sint-Barbarakapel; Tachtigjarige Oorlog (Arcen-Lomm-Velden).
Literatuur: 'Het klooster Beterweerd onder Lomm', in: *De Maasgouw*, 2(16 januari 1886) 5-6.

Basisonderwijs Lommse kinderen gingen tot 1920 in Arcen naar de lagere school. Ze moesten daartoe dagelijks ongeveer zes kilometer te voet afleggen. Voor de jeugd in Arcen naar school ging, was er in Lomm zo nu en dan sprake van onderwijs in het eigen dorp. Zo waren er in de tweede helft van de achttiende eeuw particuliere 'scholen' actief, waar les werd gegeven tegen de wil van de overheid. In 1785 bijvoorbeeld stond een zekere Johan Thijssen voor de klas, die eerder actief was als koeherder. Vanaf 1901 ijverden Lommse ouders voor een eigen school. Zij wezen daarbij op de grote afstand naar de school te Arcen, die vooral in de winter moeilijk bereikbaar was. Er waren destijds in Lomm ongeveer veertig schoolgaande kinderen. Uiteindelijk zou het tot 1920 duren voor het dorp een eigen school kreeg. Die school startte, vanwege het recht op overheidssubsidie, als openbare school en werd in 1933 een bijzondere (katholieke) lagere school voor jongens en meisjes met als naam Sint-Antonius. Toen Lomm in 1938 de status van zelfstandige parochie kreeg, vormde het kerkbestuur, met de pastoor als voorzitter, het schoolbestuur. In 1930 kwam er een extra lokaal. Het gebouw bestond feitelijk uit twee scholen, één voor jongens en één voor meisjes, die aan elkaar waren gebouwd. De school aan de Kapelstraat bleef in gebruik tot men in 1970 verhuisde naar de voormalige streekhuishoudschool. De oude

Schoolklas (1950).

school deed hierna enige tijd dienst als onderkomen voor diverse verenigingen. In 1965 kwam het bestuur in handen van de Stichting Katholiek Onderwijs Lomm. Vijf jaar later kwam er een lekenbestuur en veranderde de naam van de school in 't Kapelke. Een naam die verwees naar de historische Antoniuskapel, die voorheen op de hoek Kapelstraat-Kerkhoflaan had gestaan. De school bleef vijf jaar in de oude streekhuishoudschool. Een volgende verhuizing vond in 1975 plaats, toen een nieuw zesklassig schoolgebouw aan de Kampstraat gereedkwam. Er waren in Lomm in dat jaar ongeveer 150 schoolgaande kinderen. De oude school werd twee jaar later gesloopt.
In 1985 voegde men de lagere school met de kleuterschool Klimop samen tot basisschool. Dat gebeurde in het kader van de Wet op het Basisonderwijs. Het eerste Lommse schoolhoofd was J. Timmermans uit Arcen. Bekende onderwijskrachten waren Cor Linssen en juffrouw Jo Stoel. In 2013 telt de school circa negentig leerlingen. Zie: Basisonderwijs (Arcen); Kapelke, 't; Stoel, Jo; Streekhuishoudschool. Literatuur: Jeu Hegger, *Lomm van gehucht tot dorp* (Lomm 1994).

Begraafplaats In de middeleeuwen werden de doden in Lomm begraven in de buurt van de Sint-Antoniuskapel. Later gingen zij naar de begraafplaats in Arcen, waar de parochiekerk stond. Begin jaren dertig van de vorige eeuw kreeg Lomm (opnieuw) een eigen kerkhof aan de huidige Kerkhoflaan. De grond voor de begraafplaats was door enkele inwoners ter beschikking gesteld. De begraafplaats werd in 1935 ingewijd en is eigendom van het kerkbestuur.

Beken Zie: Haagbeek; Hanikerbeek.

Biljarten Op 1 augustus 1973 namen Frans Derkx, John Pingen, Mart van Meijel en Hans Ramakers het initiatief om in Lomm een biljartclub op te richten. De vereniging noemde zich De Witteberg en speelde in het gelijknamige café. De Lommse biljarters spelen vanaf de start in de competitie van de Venlose Biljartbond. Hier werd in de loop der jaren menigmaal een kampioenschap behaald. In 2013 kwam de vereniging door sluiting van café De Witteberg zonder clublokaal te zitten, waarna de circa 25 leden verder speelden in café De Sport in Velden. Zie: Witte Berg, De.

Boerderijen Zie: Boerderij Hegger; Boschhof; Kloosterhof.

Boerderij Hegger Aan de Rijksstraatweg lag al in de negentiende eeuw een langgevelboerderij die sinds 1860 wordt bewoond door leden van de familie Hegger. Zij kweekten dennen, waarvan de

stammen dienden als stuthout voor de mijnbouw. Eind negentiende eeuw opende in de woonkamer van de boerderij een café en kwam op het erf een beugelbaan. In 1916 werd bij de boerderij een losse schuur gebouwd. Het café sloot in 1929. In 1934 werd de in slechte staat verkerende hoeve afgebroken om plaats te maken voor een nieuwe langgevelboerderij. Achter het woongedeelte kwam een brandmuur, met daarachter de veestallen. De achtergevel van de oude boerderij nam men in de nieuwbouw op. Op de eerste verdieping kwamen de berg- en de hooizolder. In de tuin bevindt zich een oud bakhuis met een spits dak. Vanaf 1960 brak een moeilijke tijd aan voor de dennenkwekerij door het sluiten van de mijnen en het verdwijnen van houtkachels. De familie Hegger stapte toen over op sierteelt. Literatuur: Peter Keijsers, *De Venlose boerderijen, molens en kastelen. Een historiserend overzicht* (Venlo, 2012) 67-68.

Boerderij van Lier Zie: Boschhof.

Boerenbond *Coöperatieve vereniging*. Boeren in Lomm richtten voor de Tweede Wereldoorlog een coöperatieve boerenbond op om gezamenlijk allerlei artikelen in te kopen. Het ging aanvankelijk om kolen, briketten, kunstmest, zaaigranen en pootaardappelen. In de jaren zeventig volgde een fusie met de LLTB Arcen, en nog later met verschillende bonden uit dorpen op de oostelijke Maasoever. Naast de gezamenlijke inkoop deed de boerenbond het werk van een standsorganisatie. Ze hielp haar leden met sociale, culturele, maatschappelijke, vaktechnische en godsdienstige vorming. De bond had in Lomm geen vaste locatie, maar verkocht de materialen vanuit wagons van de Maas-Buurtspoorweg. Wel was er een tijd een opslag bij café Pingen en in de voormalige Sint-Antoniuskapel. In de jaren vijftig bouwde de bond een opslagruimte aan Hanikerweg. Die opslagplaats bleef tot ongeveer 1980 in gebruik. Zie: Boerenbond (Arcen); Boerenbond (Velden); Maas-Buurtspoorweg (Arcen-Lomm-Velden).

Boerinnenbond *Standsorganisatie*. In 1934 werd in Lomm een afdeling opgericht van de Limburgse Boerinnenbond. Dat gebeurde op initiatief van de heer Linssen, hoofd van de lagere school. Voor de overwegend agrarische vrouwen in het dorp was de bond een manier om te ontsnappen aan de dagelijkse sleur. Vooral de uitstapjes waren erg gewild. In de beginjaren organiseerde de bond vooral godsdienstige, opvoedkundige en culturele bijeenkomsten. Ook werden tips voor het huishouden of hygiëne uitgewisseld. De eerste voorzitster was mevrouw H. Muyres-Hendrix. In 1958 veranderde de naam in Katholieke Limburgse Boerinnen- en Tuindervrouwenorganisatie en in 1965 in Limburgse Vrouwenbeweging (LVB). Die laatste naamsverandering bracht tot uitdrukking dat niet alleen vrouwen uit de agrarische sector welkom waren. De emancipatie van de vrouw in de jaren zestig en zeventig speelde een grote rol in de ontwikkeling van de organisatie. Uit de LVB Lomm kwam in 1963 de damesgymnastiekvereniging Eeuwig Jong voort. In 2001 sloot de LVB zich aan bij de landelijke koepelorganisatie ZijActief Nederland, een meer eigentijdse vrouwenvereniging. In oktober 2003 ging de Lommse bond weer als zelfstandige groep verder onder de naam Lommse Vrouwen Beweging (LVV). In 2013 telt de bond circa tachtig leden. Zie: Boerinnenbond (Arcen); Vrouwenbond (Velden).

Bosbergweide Zie: Hengelsportvereniging De Karper.

Boschhof In de tweede helft van de negentiende eeuw verrees aan de Haagbeek een boerderij. De hoeve, op oude kaarten aangeduid als Boschhoff, bestond uit een vierkant woonhuis met daarachter stallen. De boerderij werd bewoond door de familie Van Lier, die de bijnaam Bosboór (Bosboer) kreeg, afgeleid van de naam van de eerste bewoners. In de loop der tijd veranderde de hoeve enkele malen van eigenaar en werd zij verbouwd, waardoor een boerderij met een ommuurde binnenplaats ontstond. Thans doet de Boschhof dienst als praktijk voor natuurgeneeskunde en fysiotherapie.

Branderveld *Hoger gelegen gebied achter de Sint-Barbarakapel*. In het Branderveld werden sporen aangetroffen van Romeinse ijzerindustrie. De naam Branderveld duidt op de aanwezigheid van veldbrandovens. Zie: Romeinse tijd (Arcen-Lomm-Velden); Sint-Barbarakapel.

Brandweer Zie: Arcen-Velden-Lomm.

Broederschap Zie: Sint-Antonius.

Cafés In Lomm waren in de jaren dertig van de vorige eeuw meerdere drinkgelegenheden. Zo exploiteerde de smid Wismans aan de Rijksweg café De Tramhalte. Aan de huidige Kapelstraat was café De Molen van molenaar Kuëbke Geelen (later cafetaria 't Trepke) en aan dezelfde straat lag café Voesten (*Graad Cronenberghs*) met zaal, later De Witte Berg. Eerder lag bij het veer naar Lottum het café van veerman Clevers en tegenover de huidige De Witte Berg lag café Hanraats. Tot 1929

was aan de Rijksweg bij boerderij Hegger een café met een beugelbaan. Hegger tapte, kweekte dennenbomen en was actief als kapper. Gaandeweg verdwenen de meeste drinkgelegenheden. In 2007 leek het er zelfs op dat Lomm zijn laatste café kwijt zou raken toen de uitbater van café Pingen besloot te stoppen. Een belangrijke dorpsvoorziening dreigde te verdwijnen. In het najaar van 2007 ging het café (met kegelbaan) echter weer open. In 2013 sloot de horecagelegenheid echter opnieuw zijn deuren. Zie: Boerderij Hegger; Witte Berg, De.

Dartsclub De Witte Berg In september 2011 ging in Lomm een dartsclub van start in café De Witte Berg. De club droeg de naam van het café en speelde met één team in de competitie van de Venlose Darts Organisatie (VDO). Eerder speelden de darters in cafe De Mert in Velden. Toen café De Witte Berg in maart 2013 zijn deuren sloot, gingen de darters terug naar Velden, waar ze de competitie afmaakten en zich hierna aansloten bij DC Het Wapen van Velden. Zie: Darts (Velden).

Diep, De De Diep was oorspronkelijk de aanduiding voor een perceel grond aan de Rijksweg ten zuid-oosten van de dorpskern. De grond maakte deel uit van een oude Maasmeander en lag een stuk lager (dieper). Op de Diep woonden twee families Hegger, die in de volksmond 'Van de Diep' werden genoemd. Sinds 2011 is Op de Diep de naam van de verbindingsweg tussen de Rijksweg en de Bosbergstraat.

De Diep met boerderij Hegger (1915).

Dorpsraad Zie: Dorpsraden (Arcen-Lomm-Velden).

Duivensport Zie: Expresse.

Egon von Bönninghausen Trofee *Onderscheiding*. In 1984 werd door de stichting Lomm Promoting een prijs in het leven geroepen voor een inwoner of inwoonster uit Lomm die op sociaal of cultureel gebied veel voor het dorp heeft gedaan. De trofee is vernoemd naar Jonkheer Egon von Bönninghausen (1865-1916), die rond 1900 als kapelaan in Arcen werkte aan de stichting van een zelfstandige parochie Lomm. De onderscheiding, een borstbeeld van de kapelaan, vervaardigd door de kunstenares Barbara Mul, werd tijdens het dorpsfeest uitgereikt. In totaal ontvingen zeven mensen de trofee: Toon Jacobs, Jeu Hegger, Frans van den Hombergh, Lei van den Hombergh, Sjef Jacobs, Truus Lensen-Weys en Greta Kroon-Hegger. Zie: Hegger, Jeu.

Eiervereniging Sint-Antonius *Coöperatieve vereniging*. In de jaren dertig van de vorige eeuw richtten inwoners van Lomm een coöperatieve vereniging op om eieren vanuit een inzamelpunt naar de eierveiling aan de Rodestraat in Venlo te brengen. In de jaren zestig ging het om 25 tot 40

Evacuatiekruis.

kisten met vijfhonderd eieren per week. Gaandeweg gingen eieren van de grotere producenten steeds meer naar 'de vrije handel', waardoor het niet meer nodig was de eieren collectief naar de veiling te brengen. Dit leidde ertoe dat er omstreeks 1968 een einde kwam aan de Lommse eiervereniging.

Elbar Zie: Eldim.

Eldim *Gasturbinecomponentenontwikkelaar*. In 1964 richtte Hagenaar Bert Twaalfhoven op industrieterrein De Spikweien het bedrijf Almax (afgeleid van ALuminium MAtriX) op, dat zich bezighield met het produceren van matrijzen voor de aluminium-extrusie. In 1970 kwam daar een tweede bedrijf bij: Eldim (Electrical Discharge Machining). Eldim legde zich toe op het aanbrengen van koelkanalen in stationaire gasturbineonderdelen en in het produceren van onderdelen voor turbines voor vliegtuigmotoren. Drie jaar later volgde een derde bedrijf: Elbar, een dochteronderneming van Eldim en het Amerikaanse vliegtuigmotorreparatiebedrijf Walbar. Elbar richtte zich op de reparatie en het onderhoud van stationaire onderdelen uit het hete gedeelte van de turbine, zowel voor stationaire, als voor vliegtuigturbines. Eveneens in 1973 nam Twaalfhoven het Amerikaanse bedrijf Vac.Hyd over, waarmee hij een belangrijke stap zette naar wereldwijde groei. In 1974 werden beide bedrijven onderdeel van de Indivers Groep (Industriële Diversificatie) en werkten er vijftig mensen. Nadat Walbar zich in 1976 uit de onderneming had teruggetrokken, ging Elbar verder als zelfstandig bedrijf. Eind 1980 volgde een splitsing, waarbij de reparatie en het onderhoud van vliegtuigmotoren naar het nieuwe Interturbine Holland ging. Elbar was hierna enkel actief op de markt van industriële turbines. In 1993 zag Interturbine Coating Center het levenslicht, een dochteronderneming, die zich toelegde op het aanbrengen van warmtewerende lagen op gasturbinecomponenten. De gezamenlijke omzet van al deze bedrijven groeide tot 200 miljoen gulden in 1999 en het aantal medewerkers steeg naar circa 550. In 1990 ontving Interturbine als eerste ter wereld de jaarlijkse British Airways onderscheiding 'Turbinereparatiebedrijf van het jaar'. In 2000 werden Eldim (inmiddels met nevenvestigingen in Hongarije en Groot-Brittannië), Elbar en Interturbine overgenomen door het Zwitserse Sulzer. In 2013 werken bij Sulzer op De Spikweien nog circa tweehonderd mensen aan gasturbines. Zie: Spikweien, De. Literatuur: Marco Greep, *'t ABC van Limburg. Bedrijvigheid door de eeuwen heen* (Maastricht, z.j.) 112-113.

Exterveld *Landgoed*. Het gebied rondom de voormalige boerderij van de familie Janssen in Lomm werd overeenkomstig de Natuurschoonwet door de familie Ex heringericht tot een opengesteld NSW-landgoed. Zo ondergingen de weilanden een grondige metamorfose door de aanplant van bomen en werden open gebieden voorzien van wandelpaden en andere landschappelijke elementen. Het Exterveld is sindsdien onderdeel van een uitgebreide wandelroute. Zie: Landgoederen (Velden).

Evacuatiekruis *Herdenkingskruis*. In Lomm plaatste men in 1945 aan de Hanikerweg een groot bevrijdingskruis dat op 31 augustus werd ingezegend door pastoor Mathieu Arts. Het kruis is van hardhout en staat op een betonnen voet en sokkel. Het corpus is van keramiek. Het kruis verrees uit dankbaarheid voor de bevrijding van Lomm en een behouden terugkeer van de geëvacueerden tijdens de Tweede Wereldoorlog.

Fritesspecialist, De Zie: AVIKO.

Gemeenschapshuis Zie: Pastoorshof.

Geulpop 2012.

Geulpop *Eendaags popfestival*. Op 3 september 2010 vond voor de eerste maal het festival Geulpop plaats. Dat gebeurde op initiatief van Hans van den Hombergh. Geulpop wil een gratis toegankelijk kleinschalig popfestival zijn met vooral bands uit de regio. Het muziekfeest wordt in het eerste weekend van september gehouden aan de hoogwatergeul in Lomm op het terrein tussen de bebouwing van de Kolckwei en de eerste afgraving van DCM. Tijdens de eerste editie traden op *The Quaint, Jag'm, Bootleg* en *Bootgum*. Een jaar later volgden *Sunday Zombies & the Brain, Fort Knox, Maytree, The Resistance Plot, Lost Insanity* en *Lukazz*. In 2012 waren op het festival *Ongenode Gaste, The Next Generation, Bob Billy, Campaign, We are FM* en *The Rumblin Dice* te horen en in 2013 *Cas Ronckers, Burn a Stogger, Old Skin Blues Band, Deviation, Three Amigos* en *30Past7*. In het eerste jaar kwamen er 450 bezoekers en in 2011 800. De organisatie van het festival is in handen van de stichting Geulpop. Zie: Hoogwatergeul.

Groene Kruis Zie: Arcen-Lomm-Velden.

Haagbeek *Waterloop*. De Haagbeek stroomt door het Maasdal en is aan de oostkant begrensd door de Schandelose Heide. De beek is twee kilometer lang en wordt gevoed door de Litsveldlossing, de Ebberlossing en de Schandelsbeek. De beek stroomt langs de bebouwde kom van Lomm en watert ten zuiden van het dorp af in de Maas. De beek dreef lange tijd een watermolen aan. In Lomm is ook een weg genoemd naar de beek. Zie: Molens.

Hanikerbeek *Waterloop*. De Hanikerbeek in het buurtschap 't Hanik is het resultaat van een werkverschaffingsproject in de jaren dertig van de vorige eeuw. Het werk diende om wateroverlast tegen te gaan. De naam van de beek verwijst naar het gelijknamige buurtschap. Zie: Hanik, 't.

Hanik, 't *Buurtschap*. 't Hanik ligt oostelijk van de Rijksweg 271 ten noorden van het industrieterrein De Spikweien. Het buurtschap kenmerkt zich voornamelijk door veebedrijven, afgewisseld door een uitgestrekt bosrijk recreatiegebied, dat over de grens met Duitsland verder loopt. In de loop der jaren werd een deel van de agrarische gronden in het gebied verworven voor natuurontwikkeling. De naam Hanik is mogelijkerwijs afgeleid van de naam Johannes (Hannes-Hanik). Zie: Valkenberg.

Harmonie Zie: Sint-Antonius.

Hegger, Jeu *Muzikant/tekstschrijver*. Jeu Hegger werd op 3 november 1929 in Lomm geboren. Hij bezocht de mulo in Wellerlooi en ging aan de slag in de ouderlijke plantenkwekerij. Vanaf 1956 was Hegger organist in de kerk en dirigent van het kerkkoor Schola Cantorum. Hegger (alias *Jeu van Diepe*) schreef gedichten en teksten voor zeer uiteen-

Jeu Hegger.

lopende muziek, zoals vastenavond-, folklore- en kerkmuziek. Zijn teksten waren meestal in het dialect. Enkele van zijn gedichten verschenen in *Veldeke*. Hegger schreef populaire vastenaovendliedjes zoals *Schei Oêt, Lache is gezond* en *Lómm is de allerfenste pláts*. Een aantal van zijn liedjes werd in 1991 uitgegeven op een cassette *Gaeve en neme*, met medewerking van het Lommse kerkkoor en een gelegenheidskoor van jongeren. Later was hij te horen op de cd's *Vandaág kán ut nog* (2001) en *Vrede, ens zal ut gebeure* (2004). Hegger was voorzitter van de Jonge Boeren en Tuinders van Lomm en van de kring Venlo en secretaris van de Lommse Eierbond. Verder was hij koster en is hij dirigent van het kerkelijk zangkoor en organist van de parochiekerk. Hegger werd in 1985 Lommenaar van het jaar. In 1994 verscheen van zijn hand het boek *Lomm van gehucht tot dorp*. Zie: Diep, de; Egon Von Bönninghausen trofee; Eiervereniging Sint-Antonius; Schola Cantorum; Tot Ons Genoegen; Vastenaovend.

Hengelsportvereniging De Karper Op 1 mei 1969 namen Hay Jacobs, Toon Jacobs, Jac Verhaegh, Leo Kessels, Baer Appeldoorn en Wiel Heijnen het initiatief om een hengelsportvereniging in Lomm op te richten. Eerste voorzitter was Baer Appeldoorn. Kennelijk was er behoefte aan een eigen visvereniging, want de club startte met circa zeventig leden. Later groeide dat aantal tot bijna honderd. In de jaren negentig van de vorige eeuw liep het ledental terug, maar nadat de vereniging werd opengesteld voor vissers van buiten Lomm, groeide de club weer. Aanvankelijk visten de leden van De Karper aan de Maas, maar na lang lobbyen kreeg men in 1980 een visvijver aan de Diepstraat/Bosbergstraat. Tegen een lage vergoeding groef de Grinderij Gebroeders Janssen uit Blerick het viswater, waarbij zij het vrijkomende zand en grind mochten verkopen. Op 28 juni nam men de vijver, die de naam 'De Bosbergweide' kreeg, officieel in gebruik. Tussen 2001 en 2003 vond er een grootschalige opknapbeurt plaats, waarbij de oevers werden vernieuwd en er nieuwe visplaatsen kwamen voor minder validen en invaliden. Ook verrees aan het water een clublokaal. In 2013 telt De Karper circa 85 leden.

Hoogwatergeul In 2006 werd als onderdeel van het project Maaswerken bij Lomm gestart met de aanleg van een hoogwatergeul. De geul vormt een zijtak van de Maas die bij hoogwater gaat meestromen en zo de rivier meer ruimte geeft. Tevens ontstaat zo een gebied met nieuwe, natte natuur. De twee kilometer lange geul moet in 2016 klaar zijn. De uitvoering van het project is in handen van de Delfstoffen Combinatie Maasdal (DCM). Voor de afgravingen werd in 2007 een immense drijvende installatie voor de winning en veredeling van zand naar Lomm gesleept, die acht jaar in werking blijft. Een groot deel van de aanlegkosten van de geul wordt betaald uit de winning en verkoop van industrie- en metselzanden. In totaal gaat het om 5,4 miljoen kubieke meter. Aanvankelijk zou het gebied na de voltooiing enkel een functie krijgen als natuur. In 2008 kwam daar het plan bij voor een bypass met een recreatieve functie. Zie: Archeologische vondsten (Arcen-Lomm-Velden); Maascorridor (Arcen-Lomm-Velden); Hoogwater (Arcen-Lomm-Velden).

Huishoudschool Zie: Streekhuishoudschool.

Indiëgangers In 1955-1952 vervulden Nederlandse militairen hun dienstplicht in Nederland-Indië (het huidige Indonesië). Zij vochten er tegen een nationalistische verzetsbeweging die de voormalige kolonie onafhankelijk wilde maken van het moederland. De militaire operatie mislukte en in 1952 was het Nederlandse bestuur definitief voorbij. De militairen en vrijwilligers noemde men Indiëgangers. Onder hen waren drie Lommse militairen: Jan Kessels, Ger Verhaegh en Jaér Cronenberghs. Soldaten die uit Indië terugkeerden, werden in hun dorp met muziek ontvangen. Zie: Indiëgangers (Velden).

Hoogwatergeul.

Jeugdcomité Lomm In september 1976 werd een comité opgericht dat de Lommse jeugd tot twaalf jaar iets wilde bieden tijdens vakanties en op speciale feestdagen als Vastenaovend, Koninginnedag, Halloween, Sintermerte en Sinterklaas. Het comité telt gemiddeld een vijftiental vrijwilligers. Zie: Sintermerte.

Jeugdgild Zie: Sint-Antonius.

Jeugdorkest Alles Kids Zie: Alles Kids (Arcen-Lomm-Velden).

Jeugdverenigingen Zie: Jeugdcomité Lomm; Katholieke Plattelands Jongeren; Lichtboei '75; Scouting; Sirene '99; Zonnebloem, De.

Joekskapel Zie: Tuünke Liëger, 'n.

Jongerenkoor In 1973 werd in Lomm op initiatief van leden van de harmonie een jongerenkoor opgericht. Het gemengde koor telde in 1983 vijftig leden, inclusief orkest en tekstgroep. Het koor luisterde diensten op in de kerk en trad op in verzorgingstehuizen en ziekenhuizen. Eerste dirigent was Piet Könisser, die in 1986 het stokje doorgaf aan Nico Bartels. Hierna was de muzikale leiding achtereenvolgens in handen van Sjraar Klaassens en Nancy van Rijswijck. Het jongerenkoor werd in 1992 opgeheven.

Kapellen Zie: Sint-Antoniuskapel; Sint-Barbarakapel.

Kapelke, 't 1 / Zie: Sint-Antoniuskapel. **2** / Zie: Basisonderwijs.

Katholieke Plattelands Jongeren In 1933 startte in Lomm een afdeling van de Jonge Boeren en Tuinders Bond (JBTB). De vereniging had als doel de algemene en geestelijke ontwikkeling van de leden. Zo ging men jaarlijks op retraite en namen de leden deel aan processies. Ook waren er allerlei activiteiten op het gebied van landbouw. In 1936 hielpen de jongeren bij de bouw van de parochiekerk. Gaandeweg kwamen de activiteiten meer in het teken van de ontspanning te staan. De Lommse meisjes moesten tot 1963 wachten eer de Bond Jonge Boerinnen (BJB) werd opgericht. Al een jaar later werd dit de Meisjes Beweging Limburg (MBL). In oktober 1969 besloten de JTBL en de MBL op een algemene vergadering in café Pingen te fuseren tot Katholieke Plattelands Jongeren (KPJ). Het aantal leden van de KPJ schommelde in de hierop volgende jaren rond de negentig. Met het wegvallen van twee grote vriendenclubs in 1987, daalde het ledental echter fors en kwam men in een negatieve spiraal. In 1992 bereikte de vereniging met 29 leden een dieptepunt. In 1999 ging de KPJ, samen met Jongensclub De Lichtboei en meisjesclub De Zonnebloem op in jeugdvereniging Sirene '99.
De Katholieke Plattelandsjongeren kwamen lange tijd bijeen in het gemeenschapshuis. In 1987 kregen ze een eigen onderkomen in een leegstaand lokaal van de basisschool aan de Kampstraat. Vrijwel iedereen uit Lomm was in zijn jeugdjaren lid van de KPJ of een van zijn voorgangers. De activiteiten bestonden de laatste decennia – buiten de wekelijkse bijeenkomsten in het eigen clublokaal – vooral uit sport (atletiek, voetbal en volleybal), toneelspelen en het organiseren van een zeskamp voor het dorp. Zie: Sirene '99; Zonnebloem, De.

Kerk van de Heilige Antonius Abt.

Kerkhof Zie: Begraafplaats.

Kerkkoren In de oude Sint-Antoniuskapel zong al vele jaren een mannenkoor. Lang stond dat koor onder leiding van de organist Leo van Eyndt. Arcenaar Wim Hageman vormde het koor om tot een gemengd profaan koor, dat nog maar af en toe in de kerk zong. Het koor kreeg als naam De Maasgalm. Een deel van de koorleden zong ook in de kerk en ging verder onder de naam Schola Cantorum. Vóór de Tweede Wereldoorlog liet in de Lommse kerk ook een dameskoor van zich horen. Dat koor stond onder leiding van onderwijzeres Mia Cup. Het dameskerkkoor ging in 1960 ter ziele. In de jaren tachtig luisterde dameskoor Tot Ons Genoegen Heilige Missen op. Begin jaren zeventig werd een jongerenkoor opgericht, dat gaandeweg ook buiten de kerk optrad. Zie: Jongerenkoor; Maasgalm, De; Schola Cantorum; Tot Ons Genoegen.

Kerk van de Heilige Antonius Abt De parochiekerk van Lomm werd in 1936-1937 gebouwd naar een tekening van de geboortige Culemborgse architect Frans Stoks. Stoks ontwierp een driebeukige sobere kruiskerk met een terzijde staande toren. Rector Laemers was de bouwpastoor. Kort daarvoor was Lomm tot rectoraat verheven. De kerk verrees in een laag gelegen weiland op honderdvijftig meter afstand van de oude kapel, dat was opgehoogd met zand van de Bosberg. De kerk kreeg de naam van Antonius Abt en werd op 17 januari 1937 (het feest van Sint-Antonius) plechtig in gebruik genomen. De consecratie door de bisschop volgde op 5 september 1938. In de kerk bevindt zich boven het hoofdaltaar een kruisbeeld dat eerder buiten tegen de oude kapel hing. Mede door dit kruisbeeld heeft de kerk de status van 'rijksmonument (vanwege)' gekregen. Ook is er een koperen reliekhouder met een (vermeend) bot van Antonius. Tijdens de Tweede Wereldoorlog werden het dak en de torenspits van de kerk volle-

dig verwoest. De schade werd in 1948-1949 onder leiding van architect Stoks hersteld. Ondertussen deden twee schoollokalen, waartussen een muur was weggekapt, dienst als noodkerk. Met Halfvasten 1949 kon men de herstelde parochiekerk weer in gebruik nemen. In de kerk waren alle ramen voorzien van glas in lood van de Ottersumse kunstenaar René Smeets. Onder pastoor W. Jenniskens (1952-1979) werd in 1955 door orgelbouwer Verschueren uit Heythuysen een pijporgel geïnstalleerd. In 1958 bracht de Horster kunstenaar Bert Coppus drie grote moderne muurschilderingen aan, die vanwege hun felle kleuren op nogal wat weerstand stuitten. Gelijktijdig kwamen er zeven gebrandschilderde ramen bij van kunstenaar Jos Eggen: twee boven de hoofdingang en vijf kleinere boven het priesterkoor. In 1960 werden vóór in de kerk twee oude en gehavende beelden vervangen door twee moderne beelden van de kunstenaar W. van Hoorn: een beeld van de Heilige Antonius abt en een beeld van het Heilig Hart. In 2010-2011 volgde een gehele restauratie. Zie: Parochie; Sint-Antonius; Sint-Antoniuskapel.

Kermis *Volksfeest*. Van oudsher heeft Lomm een zomerkermis met Pinksteren en een winterkermis op de feestdag van Sint-Antonius Abt. Attracties waren er nauwelijks, wel veel bezoekers en vooral ook veel eten en drinken. Op de Pool, het huidige Antoniusplein, stonden tijdens de Pinksterkermis een draaimolen en een schommel. Vóór de Tweede Wereldoorlog exploiteerde de Lommse voetbalclub DSO een schiettent en was er een snoepkraam. De harmonie organiseerde na de oorlog een dansfeest in een tent bij café Pingen en later in het gemeenschapshuis. Literatuur: Jeu Hegger, *Lomm van gehucht tot dorp* (Lomm 1994).

Kloosterhof.

Kloosterhof *Boerderij*. De Kloosterhof ligt aan de Rijksweg. De huidige boerderij stamt uit 1880 en werd gebouwd op de plek waar vanaf de vijftiende eeuw een boerderij lag die bij het klooster van de Heilige Barbara hoorde. Nadat dit klooster in de Tachtigjarige Oorlog (1568-1648) was verwoest, kwam de hoeve in het bezit van het Sint-Agnietenklooster van de zusters Franciscanen te Straelen. In de Franse tijd werd de boerderij als kerkelijk bezit door de staat geconfisqueerd. In 1815 kwam de hoeve (een woonhuis met stallen en een schuur) in handen van de eigenaren van kasteel Arcen. De boerderij brandde in 1880 na een blikseminslag af. Het was graaf Levin Wolff-Metternich die toen iets zuidelijker een nieuwe hoeve liet bouwen, tegenover de weg naar het Lottumse veer. Het werd een Maaslandse hoftypeboerderij, met in de noordvleugel het woongedeelte, een stal en een bedrijfsruimte. In de zuidvleugel kwam een grote graanschuur, terwijl zich in de oostgevel een grote poort bevindt, die toegang biedt tot de binnenplaats. De aanduiding LWM op de ankerijzers verwijst naar de bouwheer Levin Wolff Metternich. Omstreeks 1900 woonde op de

boerderij de familie Pingen en rond 1920 de familie Verspay. Later werd de hoeve gepacht door de familie Beeker. In 1976 kocht de Stichting het Limburgs Landschap de Kloosterhof. De hoeve werd in 1987 gemoderniseerd en dient sinds 2004 als thuisbasis voor de Stichting het Limburgs Landschap. Zie: Barbara's Weerd; Limburgs Landschap, Het.

Kolckwei, De *Nieuwbouwwijk*. In 1990 verrees tussen de Bosbergstraat en de Maas op een opgehoogd gebied een kleine woonwijk. De eerste woningen werden gebouwd door de Woningstichting Arcen en Velden, waarna particulieren de wijk 'afbouwden'. De wijk verrees vóór een oude stuifduin, die een natuurlijke bescherming biedt tegen hoogwater. De naam Kolckwei verwijst naar een weiland met een uitgespoelde laagte, gevuld met water. Mogelijk ontstond de kolk achter een stuw in een van de beken die de watermolen van Lomm hebben gevoed. Zie: Woningstichting Arcen en Velden (Arcen-Lomm-Velden).

Kunstwerken Zie: Kunstwerken (Arcen-Lomm-Velden).

Lichtboei 75 *Jeugdvereniging*. Omstreeks 1950 werd in Lomm op initiatief van pastoor Mathieu Arts een zelfstandige verkennerspatrouille opgericht onder supervisie van de Arcense verkennersvereniging. Na enkele jaren mislukte de opzet echter. Een vriendenclub, bestaande uit Piet Appeldoorn, Leo Wismans, Jan Verspay en Wiel Peute richtte hierna een ongebonden jeugdverenging op onder de naam JOL (Jeugd Organisatie Lomm). Aanvankelijk kwamen de jongeren bijeen in een leegstaand kippenhok. Later in de graanmolen op de hoek van de Kapelstraat-Bosbergstraat. Ook deze jeugdbeweging hield niet lang stand. Onder leiding van Jan van Dijk, Pierre Hegger, Ton Peute en Jac van Eyndt werd een derde poging ondernomen, onder de naam Lichtboei, die eveneens schipbreuk leed. Een initiatief van Theo van Knippenbergh, Guus Haeyen, Frits van Hees, Geert Willemsen en Henk van den Hombergh in 1975, onder de naam Lichtboei '75, had eindelijk succes. De vereniging startte in een leegstaande tuinbouwkas aan de Rijksweg. Later vond men onderdak in een noodlokaal van de lagere school, dat eerst aan het Meulenhofje en later achter het gemeenschapshuis stond. In 1987 verhuisde de groep naar een van de leegstaande lokalen van de basisschool. In de topjaren telde de jongensclub circa zestig leden. Vanaf 1975 werd ieder jaar een zomerkamp georganiseerd. Voorzitters en ook kampleiders waren achtereenvolgens Theo van Knippenbergh, Guus Haeyen en Wil Jacobs. Toen Lichtboei 75 in 1999 opging in jeugdclub Sirene '99, had ze bijna 25 jaar bestaan. Zie: Sirene '99.

Limburgse Vrouwenbond Zie: Boerinnenbond.

Limburgs Landschap *Particuliere natuurbeschermingsorganisatie*. De Stichting het Limburgs Landschap werd op 31 juli 1931 opgericht op initiatief van J.M.H. baron de Weichs de Wenne, M.W. baron Michiels van Kessenich, gouverneur E. van Hövell tot Westerflier en P.G. van Tienhoven, voorzitter van Natuurmonumenten. De heren wilden de zorg en het behoud op zich nemen van waardevolle natuurgebieden, cultuurlandschappen en cultuurhistorische objecten in Limburg. In 1940 kocht de stichting haar eerste natuurterrein aan: het Sarsven (elf hectare). Bij de aankoop van kasteel Neercanne in 1947 ontving men voor het eerst een rijkssubsidie, zowel voor de aankoop als voor een aanzet tot herstel. Het duurde tot 1961 voordat sprake was van volledige subsidiëring door Rijk en Provincie bij de aankoop van landgoed De Hamert (410 hectare). Daarvoor omvatte het bezit ongeveer 65 hectare. Vanaf de jaren zestig breidde het bezit gestaag uit, vooral omdat er van overheidswege meer aandacht (en geld) kwam voor de aankoop van natuurgebieden. In de jaren zestig en zeventig ontstond meer interesse voor de betekenis van natuur en landschap. Samen met Natuurmonumenten werd in die jaren door Het Limburgs Landschap de succesvolle nationale televisieactie 'Red het Geuldal' gehouden. Het groeiende bezit leidde tot een groter personeelsbestand en een grotere maatschappelijke betrokkenheid. Zo bracht Het Limburgs Landschap bij haar 40-jarige jubileum in 1971 het visionaire boekje *Model voor een toekomst van het Limburgs Landschap* uit, met daarin het gewenste ruimtelijke beleid voor de provincie. Om het draagvlak te vergroten werd in 1973 gestart met een kwartaalblad en geleidelijk aan nam het aantal begunstigers toe. In de jaren tachtig en negentig volgde een professionalisering van het natuurbeheer met beheerplannen voor de terreinen, maar ook via een reeks van natuurherstelmaatregelen, zoals het plaggen van heide. In die tijd ontwikkelde Het Limburgs Landschap de plannen voor de aanleg van de Kasteeltuinen Arcen, die ook werden gerealiseerd.
De jaren negentig startten met het inspirerende natuurbeleidsplan van de rijksoverheid met

daarin de plannen voor een Ecologische Hoofdstructuur (EHS). Natuurontwikkeling deed zijn intrede. De natuurbeschermingssector kreeg een nieuwe rol; van defensief naar het offensief: inspelen op en mee richting geven aan maatschappelijke ontwikkelingen. Een werkwijze die na de Maasoverstromingen in 1993 en 1995 in Limburg ook versterkt gehanteerd werd bij de planontwikkeling rondom de Maasbeveiliging, zowel bij de Grensmaasplannen als bij de Zandmaas: Nieuwe natuur ontwikkelen in een dichtbevolkt gebied. Intussen groeide het bezit met sprongen door grote uitbreidingen met bijvoorbeeld de hellingbossen op de Schiepersberg bij Margraten, de bossen van Montfort, de Maasplassen bij Roermond en de Maascorridor bij Venlo. Ook werden belangwekkende ontbrekende schakels in de EHS bij De Maasduinen toegevoegd en beleidsmatig verankerd in de Robuuste Ecologische Verbindingszone Schinveld-Mook. De gedachte dat economie en ecologie meer met elkaar in balans dienen te zijn, leidde eind jaren negentig tot de oprichting van de *Stichting Robur, Bedrijven voor Het Limburgs Landschap*. Vrijwel tegelijkertijd werd samen met de andere Landschappen in Nederland ook een belangrijke sponsorrelatie opgebouwd met de Nationale Postcode Loterij, die Het Limburgs Landschap steunt met substantiële bedragen om extra projecten uit te voeren.
Sinds 1931 is ruim 8000 hectare natuur in bescherming genomen, verdeeld over ruim zeventig natuurgebieden met de daarbij behorende monumenten. Al die gebieden zijn voor het publiek opengesteld. Aanvankelijk was de stichting gehuisvest in Maastricht. Na de Tweede Wereldoorlog verhuisde ze naar Venlo. In 1988 gingen de kantoren naar kasteel Arcen. Sinds 2004 is Het Limburgs Landschap gehuisvest in de boerderij Kloosterhof in Lomm. De stichting houdt zich ook bezig met voorlichtingsactiviteiten, ze zet wandelroutes uit, organiseert rondleidingen en geeft boeken en een tijdschrift uit. De stichting wordt gesteund door circa 18.000 donateurs ('Beschermers'), de Stichting Robur, fondsen, overheden en de Nationale Postcode Loterij.
In Arcen, Lomm en Velden en omgeving beheert Het Limburgs Landschap drie natuurgebieden: het landgoed Arcen (340 hectare), de Ravenvennen (225 hectare) en het Zwart Water (300 hectare). Even ten noorden van Arcen ligt landgoed De Hamert (circa 1000 hectare). Al deze terreinen lopen in elkaar over en vormen zo ecologisch gesproken één gebied. Zie: Barbara's Weerd; Dorperheide (Arcen); Gelders Vlies (Arcen); Huize Roobeek (Arcen); IJskelder (Arcen); IJsvogel, De (Arcen); Kasteel (Arcen); Kasteeltuinen (Arcen); Kloosterhof; Laarberg, De (Velden); Landgoed Arcen (Arcen); Maascorridor (Arcen-Lomm-Velden); Maasduinen, De (Arcen-Lomm-Velden); Mussenslenk (Arcen); Ravenven, Het (Velden); Ravenvennen; Schaapsbroek, Het (Velden); Straelens Broek (Arcen); Theehuisje (Arcen); Vreewater, Het (Velden); Walbecker heide (Arcen); Wijmarse watermolen (Arcen); Wittenberg, De (Velden); Zwart Water (Velden).
Literatuur: Staal, E., en I. Vos, 'Het verhaal achter …' in: *Jubileumboek t.g.v. het 75-jarig bestaan van Stichting Het Limburgs Landschap* (2006).

Lomm *Kerkdorp*. Lomm is ontstaan op de plek waar de route van Arcen naar Venlo een Oost-Westverbinding tussen de Maasuiterwaarden en de oostelijk van Lomm gelegen weidegronden kruiste. In veertiende-eeuwse archiefstukken wordt de huidige naam Lomm ook wel als *Lomme, Lumme, Loom, Loem*, en *Lom* vermeld. De oudst bekende vorm, *Lomme*, dateert uit 1390. Volgens sommigen verwijst dit naar traag stromend (*loom* = langzaam) water. De naam zou ook afgeleid kunnen zijn van *loem* (moerassig). Het meest voor de hand ligt een afkomst van het Angelsaksische *lum* of *lumm* in de betekenis van poel. De naam verwijst dan naar een terrein met poelen.
In 1455 stond in Lomm een kleine kapel waar nu het dorpscentrum ligt. Aannemelijk is dat zich bij deze kapel boeren vestigden, die het vruchtbare gebied tussen Maas en heide zijn gaan bewerken. Zo ontstond een gehucht, dat in 1735 circa dertig gezinnen telde. Lomm had in de middeleeuwen geen eigen schepenbank, maar viel (met zekerheid vanaf 1420) bestuurlijk onder Arcen. Op 4 september 1938 werd Lomm een zelfstandige parochie met een eigen pastoor, waardoor vanaf die datum sprake is van een echt dorp. Het inwonertal van Lomm steeg van 272 in 1910 tot 1153 in 1980. Hierna daalde het aantal inwoners tot 1033 in 2008. Het oude hart met de kerk en het kerkplein bevindt zich aan de noordkant van het dorp. In het zuiden ligt een nieuwbouwwijk. Het dorp heeft een oppervlakte van acht vierkante kilometer. Bij Lomm horen twee buurtschappen: De Voort in het zuiden en 't Hanik in het (noord) oosten. Beide buurtschappen kennen vooral agrarische bedrijven, maar in de jaren zestig en zeventig zijn er ook woonhuizen gebouwd. Sinds 1798 was Lomm onderdeel van de gemeente Arcen. Vanaf eind 1800 hoorde Lomm (met Arcen) bij de *Mairie de Velden*. Na het vertrek van de Fransen was het dorp vanaf 1816 een deel van de gemeente Arcen en Velden. Na een herindeling in 2010 hoort Lomm (met Arcen en Velden) bij de gemeente Venlo. Zie: Gemeente (Arcen-Lomm-Velden); Hanik 't; Herindeling (Arcen-Lomm-Velden); Parochie (Arcen-Lomm-Velden); Voort, De.
Literatuur: Jeu Hegger, *Lomm van gehucht tot dorp* (Lomm 1994); Arthur Schreinemakers, 'Lomm: een terrein met poelen?', in: A.J. Geurts, ed. (red.), *Verwoord verleden. Opstellen over het Noordlimburgse Maasdal en aangrenzend Duits gebied* (Arcen-Lomm-Velden 1982) 104-106.

Lommerbeek *Waterloop*. De Lommerbeek ontspringt in een oude Maasgeul in het Schandelose Broek en stroomt langs de bossen van de Lommerheide en door de bossen van de Leermarkse Heide naar Arcen. Hier vloeit ze ter hoogte van Barbara's Weerd samen met de Lingsforterbeek, vlak voordat deze uitmondt in de Maas. De oudst bekende vermelding van de Lommerbeek is uit 1633. De totale lengte van de beek is circa drie kilometer. De Lommerbeek staat ook bekend als Lommerbroeklossing. Ter hoogte van buurtschap De Voort in Lomm heet ze Voortbeek en in Schandelo Schandelose beek. Zie: Barbara's Weerd; Lommerbroek; Voort, De.

Lommerbroek *Natuurgebied*. Het Lommerbroek, ten noordoosten van Lomm, is een oude Maasmeander, grenzend aan de Ravenvennen.
Het moerassig gebied werd in het begin van de negentiende eeuw aangeduid als 'Broek der Gemente'. Het gebied wordt gevoed door kwelwater en vormde een van de brongebieden van de Lommerbroeklossing/Lommerbeek. Het Lommerbroek was meer dan een kilometer lang en enkele honderden meters breed en maakte lange tijd deel uit van de woeste gronden van Lomm. In het gebied komt thans elzen-, wilgen- en berkenbroekbos voor. Zie: Lommerbeek; Lommerheide.

Lommerbroeklossing Zie: Lommerbeek.

Lommerheide *Natuurgebied*. De Lommerheide bestaat voornamelijk uit een droog en voedselarm gebied met naaldbos, oud loofbos, heide en graslanden. Het terrein wordt in de venige laagten afgewisseld met kleine oppervlakten vochtige graslanden, vennen, moerassen, wilgenstruweel, broekbosrestanten en relicten van natte heide. De Ravenvennen vormen een onderdeel van de Lommerheide. Zie: Lommerbroek; Ravenvennen; Trappenberg.

Lommse slink *Ven bij de Wittenberg*. Slink is afgeleid van slenk wat duidt op een verdieping in het landschap. De Lommse slink (in Velden ook wel Veldense slink genoemd) ontstond als gevolg van het inklinken van de grond. De slink liep in de loop der jaren vol met grond- en regenwater.
In het water werd vele jaren door de Lommse en Veldense jeugd gezwommen en geschaatst.

Maasdorpen, De Zie: Maasdorpen, De (Arcen).

Maasgalm, De *Zangvereniging*. De Maasgalm kwam voort uit een kerkkoor dat in de Sint-Antoniuskerk de diensten opluisterde. Het koor werd opgericht door Wim Hageman uit Arcen. Toen er behoefte was om meer dan liturgische muziek te zingen, ontstond in 1973 uit het kerkkoor een herenkoor, dat zich De Maasgalm noemde en na verloop van tijd ongeveer twintig leden telde. Na drie jaar stokte de aanwas en werd besloten door te gaan als gemengd koor. Dat gebeurde op initiatief van dirigent Hageman. Het koor trad onder meer op in Arcen, Lomm en Velden, in Asten, Krefeld en Brugge. Hageman gaf het dirigeerstokje in 1984 door aan Luc Lahaye, die in 1985 werd opgevolgd door Heinz Hermans. In 1995 kwam de muzikale leiding in handen van Saskia Ramakers. Het kerkkoor zelf ging verder onder de naam Schola Cantorum. De Maasgalm telt in 2013 circa twintig zingende leden. Zie: Kerkkoren; Schola Cantorum.

Maaswerken Zie: Hoogwatergeul; Maascorridor (Arcen-Lomm-Velden).

Mamesta *Metaalveredelingsbedrijf*. Op 30 april 1960 richtte Helmut von der Laden in Lomm de Maatschappij voor Metallografische werkzaamheden en Staalveredeling (kortweg Mamesta) op. Het bedrijf was een dochteronderneming van Dominiaal Staal uit Schiedam. Van gereedschapharderij groeide Mamesta uit tot een gerenommeerde dienstverlener op het gebied van oppervlakte- en warmtebehandeling. De producten variëren van de 'nagel in de muur' tot landingsgestellen van vliegtuigen. Mamesta kwam in 1992 in handen van ODS/Hoogovens Handel. Het bedrijf haalde destijds nagenoeg de helft van de omzet uit Duitsland en België. In 1995 werd Mamesta onderdeel van Aalberts Industries NV. Er waren toen circa honderd medewerkers in Lomm. In 2013 zijn dat er nog ruim zestig, die zich vooral bezighouden met speciale oppervlakte- en warmtebehandelingen,

zoals het nitrotechproces en het gloeien in geavanceerde doorloopovens. Mamesta levert inmiddels aan klanten in zeven landen. Zie: Spikweien, De.

Marcushoeve* *Boerderij*. De Marcushoeve verrees eind negentiende eeuw aan het huidige Antoniusplein. Begin van de twintigste eeuw werd de boerderij bewoond door de familie Van Eyndt. Tijdens de Tweede Wereldoorlog raakte het pand beschadigd, maar na de bevrijding volgde een restauratie. De familie Van Eyndt startte hier vervolgens een pension. Een aantal kamers werd permanent verhuurd aan Engelsen die in Duitsland voor de Royal Airforce werkten. In 1978 kwam het pand in handen van dokter Drost, die de hoeve doorverkocht aan Stichting de Marcuskring, een kleine christelijke woongemeenschap. Hierna kreeg pension Van Eyndt de naam Marcushoeve. In de boerderij opende in 1998 een klein asielzoekerscentrum voor Joodse vluchtelingen uit de voormalige Sovjet-Unie. De Marcushoeve werd daarmee een van de eerste opvanglocaties buiten de reguliere COA-centra. In de hoeve kwamen acht asielzoekers. De opvang was slechts van korte duur. Oorzaken waren zowel klachten vanuit omwonenden, die waardevermindering van hun huizen vreesden, als onenigheid tussen de eigenaar en de coördinator van het project.In 2001 werd de Marcushoeve bewoond door de familie Van der Horn, die het werk van de stichting voortzette en de boerderij opknapte. In het pand werden tot eind 2010 (ex)verslaafden en verwarden opgevan-gen en andere mensen die maatschappelijk buiten de boot dreigden te vallen. Het pand deed hierna dienst als woning en herbergt een schildersatelier, een naaiatelier, een leslokaal en een koffieruimte.

Metaalgieterij Peters In 1951 startte Frits Peters in Venlo een gieterij. Die gieterij produceerde de eerste jaren coquillegietwerk in aluminium en messing. Het productiepakket bestond hoofdzakelijk uit bouwbeslag, zoals deurkrukken en handgrepen. Naarmate het klantenbestand toenam, ontstond er vraag naar kleine en zeer grote series, wat ertoe leidde dat het bedrijf zich ook bezig ging houden met zand- en hogedrukgieten. Vanwege ruimtegebrek verhuisde de gieterij in 1976 naar industrieterrein De Spikweien in Lomm, waar in de loop der jaren verschillende uit breidingen plaatsvonden. In de jaren tachtig specialiseerde Metaalgieterij Peters zich steeds meer in zand- en coquillegietwerk en stopte men met drukgieten. Sinds de jaren negentig richt de gieterij zich volledig op hoogwaardig aluminium gietwerk. In 2013 telt het bedrijf, dat sinds 2011 MGP Venlo heet, circa veertig medewerkers. Zie: Saco.

Metkolf, De *Tennisaccommodatie*. In april 1981 nam Tennisvereniging Lomm accommodatie De Metkolf in gebruik. Het complex bestaat uit twee tennisbanen, kleedlokalen en een clubhuis. De naam verwijst naar het gegeven dat in het gebied Vlaamse gaaien leefden, die in de regio ook wel metkolf worden genoemd. Nadat het complex al drie jaar in gebruik was, werd het in juli 1984 ter gelegenheid van het eerste lustrum van de Lommse tennisclub officieel geopend. Zie: Tennisvereniging Lomm.

Meulehof *Complex seniorenwoningen*. De Meulehof, gelegen tussen de Kapelstraat en de Bosbergstraat, bestaat uit tien seniorenwoningen. Het complex werd in 1977 gebouwd door Woningstichting Arcen en Velden, naar een ontwerp van een architectencombinatie waar Veldenaar G.A. Berden deel van uitmaakte. De naam verwijst naar de coöperatieve graanmolen Sint-Antonius. Zie: Molens; Sint-Antonius; Woningstichting Arcen en Velden (Arcen-Lomm-Velden).

Meulenveld *Nieuwbouwwijk*. Als onderdeel van het Masterplan Arcen en Velden werd in 2010 in Lomm gestart met de ontwikkeling van een nieuwe woonwijk tussen de Kapelstraat en de Kerkhoflaan. Aan de ene kant van Meulenveld ligt het dorp, aan de andere kant het vrije veld met daarachter de Maas. Volgens het plan worden in de wijk circa vijftig vrije sector woningen gebouwd. Dat gebeurt in fases. In fase 1 zijn inmiddels acht woningen gerealiseerd. De naam van de wijk verwijst naar een oude graanmolen. Zie: Molens; Sint-Antonius.

Molens In Lomm hebben in de loop der jaren meerdere molens gestaan. Zo lag er mogelijk vanaf de tweede helft van de vijftiende eeuw een watermolen. Bij opgravingen kwamen muurresten en fundamenten van een tras- of tredmolen te voorschijn met een diameter van circa twintig meter. De molen lag op een stroomrug van de Maas, in de lus van de Haagbeek. Bij de molen

Coöperatieve graanmolen (1961).

hoorde een woonhuis en een baksteenoven. Sinds 1983 hebben de resten van de molen de status van rijksmonument. De watermolen, die vermoedelijk in het begin van de veertiende eeuw verrees, werd in 1579 door Maarten Schenck van Nijdeggen verwoest. Op het terrein Op den Heuvel stond lang een windmolen. De molens hoorden waarschijnlijk bij het Sint-Barbaraklooster of bij het Arcense kasteel. De enige vermelding van de windmolen is een bericht in het archief van de gemeente Arcen en Velden uit 1614, waarin sprake is van de verwoesting van de molen in 1579, eveneens door Schenck van Nijdeggen. Resten van de molen kwamen aan het daglicht bij het rooien van een rij knotwilgen achter het kerkhof.
In het centrum verrees in de jaren twintig de cooperatieve graanmolen Sint-Antonius. Deze molen, die nog een tijdje dienst deed als onderkomen voor het jeugdwerk, werd in de jaren zestig afgebroken. Er kwam toen een nieuwe en moderne graanmolen aan de Hanikerweg. Zie: Barbara's Weerd; Meulehof; Haagbeek; Sint-Antonius.

Parochie Lomm behoorde lang tot de parochie van de HH Petrus en Paulus in Arcen. In 1932 kreeg Lomm de status van rectoraat met een eigen kerkbestuur. De oude kapel diende nadien als rectoraatkerk. Op zondag 19 juli 1936 werd de eerste steen gelegd voor een eigen parochiekerk met Antonius Abt als patroon. Bij de consecratie van de kerk in 1938 werd het rectoraat verheven tot een parochie met rector Laemers als eerste pastoor. Na hem kwamen: pastoor Mathieu Arts (1942-1952), pastoor J. Jenniskens (1952-1979), pastoor Noud Mooren (1979-2006), pater Piet Giesen (2006-2007) en pastoor Jos van der Ven (2008-nu). Sinds 2007 maakt Lomm (met 950 zielen) deel uit van de parochiecluster Arcen, Lomm en Velden en is de zielzorg in handen van één pastoor. Zie: Parochies (Arcen-Lomm-Velden); Parochies (Arcen); Parochies (Velden); Parochiehuis; Pastorie, Kerk van de Heilige Antonius Abt. Literatuur: Jeu Hegger, *Lomm van gehucht tot dorp* (Lomm 1994).

Parochiehuis Kerkelijk multifunctioneel gebouw. Het parochiehuis werd in 1951 gebouwd in de tuin van de pastorie aan de Kapelstraat onder verantwoordelijkheid van het kerkbestuur. Het kerkbestuur, dat tevens het schoolbestuur was, startte hier met de eerste kleuterschool voor de Lommse jeugd. Er werden in het gebouw huishoudcursussen gegeven en de streekhuishoudschool gebruikte een deel van het onderkomen als gymnastieklokaal. In het parochiehuis was ook het zuigelingen- en kleuterbureau gehuisvest. In het gebouw kon men een ruimere zaal maken door demontabele wanden te verwijderen. Het kerkbestuur verkocht het onderkomen in 1973 aan de Stichting Jeugd- en Verenigingsbelangen Lomm. Na een verbouwing heropende het pand in de zomer van 1974 als gemeenschapshuis Pastoorshof. Zie: Pastoorshof; Pastorie; Streekhuishoudschool.

Pastoorshof *Gemeenschapshuis*. In 1973 werd in Lomm de stichting Jeugd en Verenigingsbelangen opgericht met als doel de activiteiten van de Lommse verenigingen in één gebouw onder te brengen. Dit leidde in 1975 tot de verbouwing van de voormalige kleuter- en huishoudschool aan de Kapelstraat tot een gemeenschapshuis met een zaal en een bühne. Het concept werkte goed, want in 1985 was het gebouw al te klein en werd een nieuwe en grotere bühne gebouwd. In 1997 volgde een renovatie waarbij er een nieuw horecagedeelte kwam en een extra vergaderruimte. In 2006 startte een grote verbouwing en renovatie.
De verbouwing leverde Lomm het predicaat 'Kern met Pit' op. Het gebruik van de accommodatie zette ook hierna door, wat in 2012 opnieuw tot een verbouwing leidde. De Pastoorshof kreeg toen de status van een 'Huis van de wijk', met een dagvoorziening voor ouderen. Van het gemeenschapshuis wordt gebruik gemaakt door Harmonie Sint-Antonius, vastenaovendvereniging De Thiëtuite, KBO Afdeling Lomm, Line-dancegroep Lomm, Aerobic groep Lomm, Gemengde Zangvereniging De Maasgalm en de Lommse Vrouwen Vereniging. Zie: Parochiehuis.

Pastorie, circa 1960.

Pension De Ravenvennen (1960).

Pastorie *Pastoorswoning.* Vanaf 1920 zamelden inwoners van Lomm geld in voor een te bouwen rectoraatswoning aan de huidige Kapelstraat. De actie slaagde en in 1922 kon emeritus pastoor Bartels als eerste bewoner zijn intrek nemen. Nadat Lomm in 1938 tot parochie was verheven, deed de woning dienst als pastorie. In de jaren zeventig vertoonde de pastorie nogal wat gebreken, waarop het besluit viel naast de kerk een nieuwe pastorie te bouwen. Die plannen gingen uiteindelijk niet door, omdat het kerkbestuur na de dood van de vroedvrouw in Lomm haar woning aan het Antoniusplein kon kopen. Deze woning uit de jaren vijftig deed hierna dienst als pastorie. Dat bleef zo tot september 2008. Vanaf die tijd is er één pastorie in Velden voor de drie parochies. Zie: Parochie.

Ravenvennen.

Pensions In Lomm waren in de loop der jaren vijf pensions. De komst daarvan hield verband met de opkomst van het toerisme in Arcen en in De Maasduinen. Aan de Bosbergstraat bouwde de familie Lenders een kippenhok om tot een zomerhuisje en opende de familie Willems een pension. Datzelfde deed de familie Van Eyndt aan het Antoniusplein. Later werd dit de Marcushoeve. Aan de Kapelstraat lag het pension van de familie Muyers en dat van Sjang Geelen (het latere pand Van Dijk) en aan de huidige Rijksweg beheerde de familie Dorsers pension De Ravenvennen. Verder konden toeristen en andere bezoekers overnachten in kamers boven café De Witte Berg. Zie: Marcushoeve; Witte Berg, De.

Pezerikke *Spotnaam voor inwoners van Lomm.* De bijnaam lijkt samen te hangen met de armoede in het dorp. Een pezerik is de dialectnaam voor de bullepees van het varken, die meestal werd afgestaan aan de armen die van de pees soep trokken.

Pingen, Nel Zie: Witte Berg, De.

Politie Zie: Arcen-Lomm-Velden.

Postdienst Lomm viel lange tijd onder de postdienst Arcen. Voor een zelfstandig postkantoor was het dorp te klein. Wel was er vele jaren een postagentschap in de Kapelstraat bij bakker Kuëbke Geelen. Dit agentschap sloot op 1 juli 1988 zijn deuren. Hierna ging de post via een brievenbus naar Arcen om vervolgens verder te worden vervoerd. Na de opheffing van het postkantoor in Arcen, in 1994, ging de uitgaande post naar het sorteercentrum in Venlo. Zie: Postdienst (Arcen).

Rabobank Zie: Arcen-Lomm-Velden.

Ravenvennen *Natuurgebied.* De Ravenvennen, een gebied van 381 hectare, ligt ten zuidoosten van Lomm. Het gebied bestaat uit droog naald- en loofbos, broekbos, enkele tientallen vennen, en vooral aan de oostzijde een kleinschalig cultuurlandschap met door hagen omringde graslandpercelen. Het Ravenvennengebied maakt deel uit van de uitgestrekte gordel van paraboolduinen, die zich aan de oostzijde van de Maas uitstrekt van Gennep tot aan Venlo: De Maasduinen. Binnen de Ravenvennen liggen twee markante duintoppen: De Wittenberg en de Trappenberg, die in de streek als 'bergen' bekend staan. In de luwte van de Wittenberg ligt, in een laagte, een groot vennencomplex. De natte omstandigheden zijn het gevolg van de aanwezigheid van een slecht doorlatende leemlaag in de ondergrond. De vennen worden voornamelijk gevoed door ondiep afstromend regenwater (lokale kwel). Tot het begin van de negentiende eeuw wisselden heide en vennen elkaar hier af. Vanaf 1900 is men

gestart met bebossing voor de houtproductie en werden de vennen ontwaterd en tot aan de venrand beplant. Het Limburgs Landschap heeft in de afgelopen jaren een groot aantal vennen hersteld. Door de sliblaag van de bodem weg te baggeren en de randen vrij te maken van bomen en struiken kregen zeldzame planten als zonnedauw, moeras-hertshooi, klokjesgentiaan, duizendknoop-fonteinkruid en snavelbies weer een kans. Ook de libellen, vlinders, salamanders en hagedissen konden zich in en om de herstelde vennen vestigen. De Ravenvennen vormen een onderdeel van de Lommerheide. Zie: Limburgs Landschap, Het; Lommerheide; Maasduinen, De (Arcen-Lomm-Velden); Trappenberg, De; Vreewater, Het (Velden); Wittenberg, De (Velden). Literatuur: Edmond Staal e.a., *Uit en Thuisboek. Handboek voor de natuurgebieden van Het Limburgs Landschap*, 4e herziene druk, september 2011.

RKDSO *Voetbalvereniging*. Op 28 november 1933 richtten in Lomm enkele jongemannen in de bakkerij van Stiene Piet een voetbalclub op onder de naam LVC (Lommse voetbalclub). Schoolmeester Linssen werd voorzitter. Aanvankelijk voetbalde men op een weiland nabij de Vosberg (thans De Spikweien) in los verband, maar met ingang van het seizoen 1934-1935 namen de Lommenaren officieel deel aan de competitie. De club werd ingedeeld in de derde klasse van de Rooms Katholieke Limburgse Voetbalbond. In dat eerste jaar eindigde LVC op een eervolle derde plaats. In 1935 nam de club een nieuw speelveld in gebruik, waar nu het bedrijf Mamesta is gevestigd. Ook kwam er een tweede elftal, waardoor het eerste elftal automatisch promoveerde naar de tweede klasse van de RKLVB. Opnieuw was er succes voor LVC dat kampioen werd en in 1936 in de eerste klasse mocht uitkomen. In het seizoen 1939-1940 lag de competitie vanwege het uitbreken van de Tweede Wereldoorlog stil. In 1940 volgde de opheffing van alle bonden en kwam er één Nederlandse voetbalbond: de NVB, later KNVB. LVC werd ingedeeld in de eerste klasse Limburg en kreeg de clubnaam Lomm. De oorlogsjaren waren voor de club moeilijk wegens een tekort aan spelers en de slechte financiële situatie. Met het eerste elftal ging het in de jaren 1941-1943 bergafwaarts. De vereniging had het geluk dat degradatie destijds was afgeschaft. Het seizoen 1944-1945 werd opnieuw niet gespeeld vanwege de oorlog. Met ingang van het seizoen 1945-1946 veranderde de club van naam en ontstond RKDSO (Rooms Katholieke Door Samenspel Overwinnen). Het ging hierna weer bergopwaarts. In het seizoen 1946-1947 eindigde het eerste elftal op de tweede plaats. Een jaar later kon opnieuw een kampioenschap worden gevierd en volgde promotie van de eerste klasse onderafdeling naar de vierde klasse KNVB. Hier wist men zich na een moeizaam eerste jaar goed te handhaven. Alles bij elkaar hielden de blauw-witten het veertien jaar vol in de vierde klasse. Ondertussen verhuisde de club in 1951 naar een terrein naast hotel-café Pingen.
Na een verblijf van veertien jaren in de vierde klasse, degradeerde het eerste elftal, maar het verblijf in de eerste klasse afdeling Limburg bleef beperkt tot één jaar. In 1967 moest Lomm echter weer een stapje terug doen. Ondertussen was RKDSO in 1965 opnieuw verhuisd. Met hulp van de gemeente verwierf de club een speelterrein aan het Lommer Broek. De bodemgesteldheid van het veld was echter zo slecht dat regelmatig wedstrijden moesten worden afgelast, vooral bij regenweer. In 1970 ging daarom de spade in de grond voor het huidige sportcomplex aan de Bosbergstraat. Op 29 juli van het jubileumjaar 1973 werd 'Het Wildlandt' officieel geopend. In datzelfde jaar trad Wim den Mulder aan als eerste trainer. Tot die tijd hadden eigen leden de trainingen geleid. RKDSO groeide steeds meer: vanaf 1975 namen vier senior- en vijf juniorenelftallen aan de competitie deel. In 1978 dwongen de Lommenaren opnieuw promotie naar de vierde klasse af. Dat gebeurde onder leiding van trainer Sef Siero. Het sportcomplex werd even later uitgebreid met een trainingsveld (1979) en een eigen kantine (1982). Dit was allemaal mogelijk door zelfwerkzaamheid van de leden. Sportief ging het minder goed, want de club keerde na twee jaar weer terug in de afdeling Limburg.
Als onderdeel van de festiviteiten rond het vijftigjarig jubileum organiseerde RKDSO voor het eerst het Maasdorpencuptoernooi. Sportief gezien beleefde de club hierna gloriejaren. Het tweede elftal werd op Tweede Paasdag in 1984 ongeslagen kampioen en promoveerde naar de tweede klasse afdeling Limburg. In hetzelfde jaar haalde het eerste elftal, onder trainer Jeu Vousten, voor het eerst in de historie de finale van de afdelingsbeker, die de Lommenaren na strafschoppen verloren. Op Pinksterzaterdag 1985 werd het eerste elftal kampioen in de eerste klasse afdeling Limburg onder leiding van trainer Geert Driessen. Eind

jaren tachtig breidde het sportcomplex uit met verlichting van het trainingsveld, een parkeerplaats en een toegangsweg en werd een automatische beregeningsinstallatie aangelegd. In 1992 moest het eerste elftal weer een stapje terug doen naar de eerste klasse afdeling Limburg.
In 1993 bij het zestigjarig jubileum waren er vier seniorenelftallen en vier juniorenteams. De jeugdafdeling had echter te maken met teruglopende spelersaantallen. Het werd steeds moeilijker de teams compleet te krijgen. Omdat dit ook in Arcen het geval was, gingen de jeugdafdelingen van RKDSO en RKDEV vanaf het seizoen 1997-1998 samenwerken.
In 1994 slaagde RKDSO erin ongeslagen kampioen te worden in de eerste klasse van de afdeling Limburg, met promotie naar de vierde klasse van de KNVB. In 1999 volgde een promotie naar de derde klasse KNVB, onder leiding van de Tegelse trainer Huub Verheijden. In datzelfde jaar werd Bram Hoogveld trainer. Het verblijf in de derde klasse duurde helaas maar één jaar. Na twee jaar van samenwerking met Bram Hoogveld stond Ger Verheijen in 2001 als trainer voor de selectie. Het aantal actieve seniorspelers liep rond 2003 echter gestaag terug, waardoor RKDSO in 2003 nog maar twee seniorenelftallen telde. Ook de resultaten lieten na, wat leidde tot een degradatie van het eerste elftal naar de vijfde klasse. In 2004 volgde een samenvoeging van het standaardteam met DEV-Arcen. Onder leiding van trainer Jack Maas werd een middelmatig resultaat behaald. De samenwerking met DEV op senior-niveau duurde maar een jaar. In 2005 ging RKDSO weer op eigen kracht verder. In het seizoen 2006-2007 nam de Lommse vereniging weer met vier seniorenteams aan de competitie deel. De club begon in de zesde klasse met Geert Mulders uit America als trainer. In 2008 trad Venlonaar Jimmy Smits aan als hoofdtrainer en vanaf het seizoen 2011-2012 was dat het duo Rob Simons en John Houben. RKDSO-speler Theo Appeldoorn speelde in het seizoen 1961-1962 betaald voetbal in de eredivisie bij VVV Venlo. In 2013 telt RKDSO ruim tweehonderd leden en speelt het eerste team nog steeds in de zesde klasse. Zie: DEV-Arcen (Arcen); Wildtland, Het. Literatuur: Ria Bouten, 'Historisch overzicht 75 jaar RKDSO' in: *Jubileumuitgave RKDSO 2008*.

Saco *Fabriek voor transport en opslagsystemen voor luchtvracht*. In 1951 richtte Hein van de Sandt samen met Sjraar Coenders aan de huidige Maasstraat in Arcen een buizenconstructiefabriek op, die later naar de voormalige Aloysiusschool verhuisde. Hier maakten beide heren trapjes, kruiwagens en ander eenvoudig transportmateriaal. In de loop der jaren groeide het bedrijf, waarna het in 1956 naar het industrieterrein De Spikweien in Lomm verhuisde. Vanaf dat moment ging het snel voorwaarts en ontwikkelde Saco zich tot een leverancier van alle grote vliegvelden in West-Europa. Midden jaren zestig was de kernactiviteit het leveren van (hydraulisch) hef- en transportmateriaal voor het laden en lossen van transportvliegtuigen. Saco leverde aan de NAVO en volhydraulische bandtransporteurs aan de Staatsmijnen. Het bedrijf breidde diverse malen uit en telde in 1965 44 medewerkers. In 1986 waren dat er vijftig. In 2012 moest Saco, dat inmiddels een onderdeel was van de Smulders Groep, na een faillissement zijn poorten sluiten. Zie: Spikweien, De.

Sauna Op 17 december 1972 startte masseur Jan van Dijk naast zijn praktijk aan de Kapelstraat een sauna. Lange tijd was dit de enige openbare sauna in Limburg, aanvankelijk met gescheiden accommodaties voor dames en heren. In 1974 werd de sauna van honderd tot vijfhonderd vierkante meter uitgebreid en kwam in de tuin een beschut en verwarmd zwembad. Later kwamen hier een Finse blokhut-sauna, een Siberische banje en een Russische aardsauna bij. Binnen kwamen een zwembad, een eucalyptusgrot en een kruidensauna. De temperaturen liepen uiteen van 70 tot 115 graden. Ook kende het complex met een totale oppervlakte van 7600 vierkante meter diverse bubbel- en dompelbaden, uitgebreide rustruimtes en een restaurant. In 2011 sloot het Lommse saunapark zijn deuren.

Scheigraaf *Waterlossing*. De Scheigraaf ligt sinds de tweede helft van de vijftiende eeuw ten oosten van de Hanikerbeek. Tijdens de werkverschaffing in de jaren dertig van de vorige eeuw werd de sloot opgeschoond en uitgediept om de wateroverlast op de omringende landbouwgronden te verminderen.

Schola Cantorum *Koor*. Schola Cantorum is in 1973 ontstaan uit het Lommse parochiekoor. Het mannenkoor zingt Gregoriaans en Nederlandstalige liederen. De naam Schola Cantorum (letterlijk 'de plaats van het zangkoor') verwijst naar het mannen- en jongenskoor dat oorspronkelijk de godsdienstoefeningen in de katholieke kerk begeleidde. Vanaf 1956 staat het koor onder leiding van dirigent-organist Jeu Hegger. Tijdens diens afwezigheid werden de zangers enige tijd gedirigeerd door Wim Hageman uit Arcen. Schola Cantorum telt in 2013 circa acht leden. Zie: Hegger, Jeu; Kerkkoren; Maasgalm, De.

Kerkkoor/Schola Cantorum (1955) .

Scouting *Jeugdbeweging*. Om iets voor de Lommse jeugd te doen, zocht pastoor Mathieu Arts rond 1950 aansluiting bij de verkennersvereniging in Arcen. Dit leidde tot de start van een zelfstandige verkennerspatrouille onder de supervisie van de Arcense moedervereniging. Jan Hegger werd de eerste patrouilleleider. Na enkele jaren mislukte de opzet. Ook een tweede poging, onder de naam Jeugd Organisatie Lomm (JOL), slaagde niet. Zie: Jeugdvereniging; Sirene '99.

Schutterij In het begin van de achttiende eeuw was in Lomm een schutterij actief. Van die schutterij is tot nog toe weinig bekend. Wel weten we uit archiefstukken dat van 1714 tot en met 1718 op de vogel werd geschoten. De laatst bekende documenten over de schutterij dateren uit 1743. Later sloten de Lommse schutters zich aan bij de Arcense gilden. Zie: Sint-Petrus en Paulusgilde (Arcen); Sint-Sebastianusgilde (Arcen).

Sni-jershof *Nieuwbouwwijk*. De Sni-jershof is een zijstraat van de Bosbergstraat. In 2008 werden er twintig woningen gebouwd. De wijk is genoemd naar de hoeve van de familie Willems, waarvan een van de voorouders kleermaker (sni-jer) was.

Sint-Antonius 1 / *Patroonheilige*. Antonius werd volgens de overlevering rond 251 geboren in Midden-Egypte als zoon van welgestelde ouders. Toen hij twintig was, stierven zijn ouders waarna de jonge Antonius al zijn bezittingen aan de armen gaf en zich terugtrok in de woestijn. Hier leefde hij als kluizenaar en wist hij volgens de overlevering duivelse verzoekingen te weerstaan. Antonius is de patroonheilige van de slagers, begrafenisondernemers, zwijnenhoeders, varkens en huisdieren en patroon tegen de pest. De ouderdom van de Antoniusverering in Lomm is niet bekend. De Antoniuskapel was er al in de zeventiende eeuw. In 1937 werd Antonius ook de patroon van de nieuwe parochiekerk.
2 / *Harmonie*. Op 16 oktober 1945 kwam een aantal mannen bij elkaar in café Pingen om een fanfare op te richten. Initiatiefnemers waren Jan Bartels, Gerrit Deenen, Thei Jacobs en Jan van den Hombergh. Onder de ruim veertig personen die zich aanmeldden, waren er slechts vier die al als muzikant elders hadden gespeeld, namelijk Jan Bartels, Graat Heinen, Willem van de Kerkhof en Wim Weijs. Zij vormden de ruggengraat van de nieuwe vereniging. In september 1946 kreeg men de eerste tien tweedehands instrumenten. In 1947 kwamen er nieuwe bij, zodat iedereen zijn eigen instrument had. Onderwijzer P. Hovens leerde de groep noten lezen. Binnen een jaar gaf men een eerste concert. De fanfare speelde hierna tijdens processies, communies, tijdens de winterkermis in zaal Pingen en bij andere festiviteiten. In 1956 kreeg de fanfare haar eerste vaandel. Tien jaar later werden uniformen aangeschaft. Op 22 augustus 1970, bij het 25-jarig bestaan, werd de fanfare omgezet in een harmonie. De uitbreiding met houtblazers leidde ertoe dat vanaf die tijd ook dames welkom waren. Het muzikale peil bleef stijgen door een toename van het ledental en door de komst van beter opgeleide dirigenten.
De Lommse fanfare ging op 4 november 1967 voor de eerste keer op concours. Sint-Antonius haalde toen in Heeswijk-Dinter in de vierde afdeling een eerste prijs met promotie naar de derde afdeling. In 1977 was het opnieuw feest toen de harmonie in Neerkant een eerste prijs behaalde met promotie naar de tweede afdeling. Vijf jaar later kon men in Etten-Leur een promotie naar de eerste afdeling vieren. Er volgden meer prijzen, zoals in 1992 in Kerkrade, waar de Lommse muzikanten 300,5 punten bijeen speelden en naar de afdeling Uitmuntend mochten. Dit puntentotaal was voldoende voor het Limburgs kampioenschap in de eerste afdeling. In 1993 nam de harmonie daarom deel aan het Nederlands kampioenschap te Etten-Leur, waar ze derde werd met 303,5 punten. Andere hoogtepunten waren in 2007 een concert in het Amsterdamse Concertgebouw en een concertreis naar Gent met deelname aan de Flikkenparade, met meer dan 100.000 toeschouwers. In 2008 was er een gezamenlijk concert met het Limburgs Symfonie Orkest en een jaar later werkte men mee aan de musical *Droëmvlucht* (onder regie van Marion Pingen) en het slotconcert *Same Verder* ter gelegenheid van de fusie van Gemeente Arcen en Velden met de gemeente Venlo. De Lommse harmonie stond achtereenvolgens onder de muzikale leiding van G. in 't Zandt, L. Timmermans, N. van den Kroonenberg, M. Stevens, G. Hermsen, J. Klinkers, Wiel Vervoort, John Gubbels, Remy Beckers en Christiaan Janssen.
Van 1958 tot 1999 was bij de harmonie een damestrommelkorps actief. Het korps stond onder leiding van instructeur G. Hermkens uit Velden. Het korps trad op in de regio en nam deel aan concoursen. Hier vielen de dames menigmaal in de prijzen. In de loop der jaren werden steeds meer jongens en mannen lid en kende het korps diverse instructeurs, onder wie Frans van Rijswijk, Hans Beurskens en Mark Roosengarten. Toen het animo onder de leden daalde, stopte de drumband in 1999. Van 1975 tot 2003 kende de fanfare ook een afdeling majorettes. Die trokken mee tijdens activiteiten en namen eveneens deel aan wedstrijden en concoursen. Een vierde loot aan de harmonieboom is vanaf 1999 jeugdorkest 'Alles Kids'. In 2013 telt de Lommse harmonie in totaal 75 leden. Zie: Alles Kids (Arcen-Lomm-Velden).
3 / *Graanmolen*. Op initiatief van Lommse boeren werd omstreeks 1920 een coöperatieve graanmolen op de hoek van de Kapelstraat en de Bosbergstraat in gebruik genomen. Vóór de komst van die molen moesten de Lommenaren hun graan laten malen in Arcen of in Hasselt. De molenstenen werden lang aangedreven door een verbrandingsmotor, die midden jaren dertig plaats maakte voor

Harmonie Sint-Antonius.

Sint-Antoniuskapel (1938).

een elektromotor. Later kwam er een hamermolen (met snel ronddraaiende mokers). Molenaars waren respectievelijk Kuëbke en Naadje Geelen, Sjang en Lei Jacobs en Sjeng Peeters. De graanmolen draaide tot in de jaren zestig van de vorige eeuw, maar werd omstreeks 1960 overgenomen door de Boerenbond, die alles naar de molen aan de Hanikerweg overbracht.
4 / *Jeugdgild*. Op 28 mei 2006 zag in Lomm een jeugdgild het levenslicht. Dertig jongeren uit twee vriendengroepen meldden zich hiervoor aan in café De Witte Berg. Het jeugdgild organiseert jaarlijks een evenement voor jonge gildebroeders. Na een wedstrijd 'golfballen over de Maas slaan' werd Frank Hendrikx uitgeroepen tot de eerste koning. In 2012 telt het Jeugdgild Sint-Antonius circa zestig leden.

Sint-Antoniusgilde Zie: Vereniging van het Sint-Antoniusgilde.

Sint-Antoniuskapel *Gebedshuis*. Over de exacte ouderdom en de bouwgeschiedenis van de Sint-Antoniuskapel is niet veel bekend. De vroegst bekende vermelding dateert uit de zestiende eeuw. In de achttiende eeuw is sprake van een rozenkransdevotie bij de kapel. In 1871 werd het schip vergroot en omstreeks 1880 kreeg het gebouw een grondige opknapbeurt onder leiding van architect Caspar Franssen. Later kwam er een sacristie bij. De gelovigen van het dorp moesten echter in Arcen naar de kerk gaan, want alleen op het feest van Sint-Antonius Abt mocht men in de kapel diensten houden. In 1889 verleende de bisschop van Roermond, F. Boermans, toestemming om in de kapel van november tot en met maart op zon- en feestdagen de Heilige Mis op te dragen. Nadat Lomm tot rectoraat was verheven en er in 1936-1937 een echte kerk kwam, diende de kapel als gemeenschapszaal, jeugdherberg en noviciaat van de paters van Sint-Paul in Arcen, die tijdens de Tweede Wereldoorlog uit hun klooster waren verdreven. De oorlog bracht aan het dak en de gewelven grote schade toe. Na de oorlog gebruikte de Boerenbond de voormalige kapel als opslagplaats voor kunstmest. In 1954 woedde er een hevige brand. De kapel bleef hierna als bouwval liggen tot ze in 1959 werd afgebroken om plaats te maken voor een huishoudschool. De stenen van het gebedshuis werden gebruikt voor de herbouw van de kerk in Sambeek. Zie: Kerk van de Heilige Antonius Abt; Steekhuishoudschool. Literatuur: J.G.M. Stoel, 'De Antoniuskapel te Lomm', in: J.G.M. Stoel, *Herwonnen historie* (Velden 1993) 42-44.

Sint-Barbarakapel *Gebedshuis*. De kapel aan de huidige Looiweg is omstreeks 1640 gesticht. Het lijkt aannemelijk dat er een verband is met het voormalige klooster Barbara's Weerd. Mogelijk verrees de kapel ter bescherming tegen een pestepidemie. De kapel werd opgedragen aan de Heilige Barbara. Zij zou in de tweede eeuw hebben geleefd in Nicomedië in Klein-Azië. Nadat ze zich in het geheim tot het christendom had bekeerd, onthoofde haar vader haar, waarna deze door de bliksem dodelijk werd getroffen. Op grond hiervan geldt Barbara als beschermster tegen brand en bliksem en tegen een plotselinge dood. De kapel staat langs lindebomen, een symbool voor vruchtbaarheid vanwege de vele groene en jonge takken laag aan de stam. Bovendien heeft de boom hartvormige bladeren, een verwijzing naar Gods liefde voor het volk.
De Sint-Barbarakapel werd vele jaren door de families Linskens en Verhaegh onderhouden. In de jaren zestig van de vorige eeuw raakte de kapel in verval. Bij de ruilverkaveling van 1969 kwam ze in het bezit van de kerk van Grubbenvorst. In 1978 kwam de kapel in handen van J. Verhaegh, waarna Hay Gout de bakstenen kapel in oude stijl restaureerde. Toon Jacobs uit Venlo maakte speciaal voor de kapel een nieuw houten Barbabarabeeld.

Sint-Barbarakapel.

De heilige is afgebeeld met een toren van drie verdiepingen in haar rechterhand en een palmtak in haar linkerarm. Aan haar voeten staat een kernraket als verwijzing naar een nucleaire dreiging. In de voet staat de tekst: 'St. Berb gaef os vrede'. De fraai herstelde kapel werd in 1981 opnieuw in gebruik genomen. Zie: Barbara's Weerd (Lomm). Literatuur: J.G.M. Stoel met medewerking van H. Gout, *De St. Barbarakapel te Lomm. Gedenkboekje bij de inzegening van de gerestaureerde kapel* (Lomm 1982).

Sint-Barbaraklooster Zie: Barbara's Weerd.

Sintermerte Op 11 november, of op de zaterdag ervoor, viert Lomm Sintermerte. De viering begint met een lampionnenoptocht door het dorp voor kinderen tot en met groep 8 van de basisschool. Voorop rijdt Sint- Martinus (Sintermerte) met zijn paard. De stoet trekt naar de rand van het dorp, waar de kinderen zich rondom een troshoop verzamelen en toekijken hoe Sintermerte de stapel aansteekt. Na afloop gaan de kinderen in het dorp langs de deuren om liedjes te zingen in ruil voor snoep. Lange tijd was de viering van Sintermerte in handen van een groep inwoners die zich het Oudercomité noemde. Sinds 1976 is de organisatie in handen van het Jeugdcomité. Zie: Jeugdcomité.

Sint-Hubertus *Jagersvereniging*. Sint-Hubertus werd opgericht op 15 maart 1948 in café Wismans te Lomm. De oprichting was een vervolg op een bijeenkomst van Arcense, Lommse en Veldense jagers waarbij het besluit viel om in elke kern een vereniging op te richten en daarna te komen tot een onderlinge samenwerking. Leden van het eerste uur waren H. van Wylick, H. Wismans, G. Muyres, Jac. Hegger, A. Aerdts, Jos en Joh. Hendriks, Jos Jansen uit Lomm en Chris de Winde uit Venlo. In 2013 telt Sint-Hubertus circa acht leden. Zie: Wildbeheereenheid Arcen, Lomm en Velden (Arcen-Lomm-Velden).

Sirene '99 *Jeugdclub*. Sirene '99 werd opgericht op 11 september 1999 als gevolg van een fusie van de drie Lommse (jeugd)verenigingen: jongensclub 'Lichtboei 75', meisjesclub 'De Zonnebloem' en de Katholieke Plattelands Jongeren (KPJ). De naam 'Sirene' verwijst naar een burger-alarm-paal, die in de buurt van het clubhuis aan de Kampstraat staat. Ook het clubblad, *D'n Toeter*, verwijst daarnaar. De leden van de club treffen elkaar in twee voormalige klaslokalen van de basisschool. Daarnaast is er een beperkte buitenspeelplaats, afgezet met een hekwerk. Sirene '99 bekleedt een belangrijke plaats in het sociale- en recreatieve leven van veel Lommse kinderen. Ongeveer 95% van alle kinderen in de leeftijdsgroep zes t/m vijftien jaar zijn lid. In de praktijk zijn dat er meestal net iets over de honderd. Sirene '99 organiseert sportwedstrijden, spellen, speurtochten en toneel. Ook zijn er Sint-Nicolaasavonden en is er een vastenaovendsfeest. Hoogtepunt is het jaarlijkse zomerkamp, waarbij in de bossen een compleet tentendorp wordt gebouwd. Zie: Katholieke Plattelands Jongeren; Lichtboei 75; Zonnebloem, De.

Spieker, De *Bouwhof*. De naam Spieker of Spickert is afkomstig van het Latijnse spicarium, wat graanzolder betekent. De Spieker ligt tussen het dorp Lomm en de Maas. De boerderij is gebouwd in 1628 en was oorspronkelijk het omgracht stamhuis van de familie van Lom. De huidige Spieker dateert volgens het ankerjaartal uit 1799 en is een twee verdiepingen hoog bakstenen huis met zadeldak, gevat tussen twee topgevels. Het oorspronkelijke kasteeltje dat hier vóór 1400 stond, is verdwenen. In 1394 wordt Gerard van Baersdonck als heer genoemd. Later komt het goed in bezit van de Heren van Arcen. In de achttiende eeuw is de adellijke familie De Riet eigenaar. In 1815 kwam de huidige Spieker in handen van Horstenaar Johan Haffmans, waarna het huis nog enkele malen van eigenaar wisselde. In het begin van de vorige eeuw

was de bouwhof in bezit van Gerhard Muyres, die er fruit teelde. Toen begin jaren dertig de bedrijfsgebouwen afbrandden, verkocht Muyres het historische gebouw. Thans heeft De Spieker een woonfunctie. Het pand heeft de status van rijksmonument. Zie: Heren van Arcen (Arcen).

Spikweien, De *Bedrijventerrein*. Na de Tweede Wereldoorlog waren in Lomm enkele kleine fabrieken die weinig of geen uitbreidingsmogelijkheden hadden. Om van Lomm een grotere en meer leefbare woonkern te maken, legde de gemeente een industrieterrein aan van ruim elf hectare. Dat terrein kwam tussen de Rijksweg Nijmegen-Venlo en natuurgebied De Ravenvennen. Het eerste bedrijf dat zich er in 1958 vestigde, was de uit Arcen afkomstige smederij Saco (later luchtvaartgrondapparatuur). Ook de Arcense Metaal Industrie (AMI) verhuisde naar het nieuwe terrein dat de naam De Spikweien had gekregen. Tot de Lommse ondernemers hoorden pallets- en kistenfabrikant Van den Hombergh en metaalslijperij Apré, gestart door de gebroeders Piet en Theo Appeldoorn en Loet van Rens. Later vestigden zich er grote ondernemingen als De Fritesspecialist/Aviko, staalveredelaar Mamesta en Sulzer Eldim en Elbar. In 1991 waren er meer dan twaalf bedrijven, waar in totaal ongeveer 880 mensen werkten. Veel van de op bedrijventerrein De Spikweien gevestigde bedrijven zijn internationaal georiënteerd. De naam Spikweien is afgeleid van het Middelnederlandse *spicke* wat dam, brug of weg in een moerassige streek betekent. Zie: Aviko; Eldim; Mamesta; Saco.

Stichting Zorg om Naasten *Dagopvang*. Het project Zorg om Naasten (ZON) startte in november 2010 op initiatief van de dorpsraad en vormt een onderdeel van het WMO-beleid van de gemeente Venlo. Het project biedt dagopvang voor inwoners van Lomm die daaraan behoefte hebben. De ontspannende en creatieve activiteiten vinden vooral plaats in gemeenschapshuis Pastoorshof. De opvang is uniek in de regio aangezien ze uitsluitend op vrijwilligers draait. Zie: Dorpsraad; Pastoorshof.

Stoel, Jo *Onderwijzeres /amateur-historica*. Johanna Stoel werd op 22 november 1922 in Heerlen geboren. Al op jonge leeftijd was zij onderwijzeres en in de oorlogsjaren kwam zij, om aan de Duitse arbeidsdienst te ontsnappen, als kinderjuffrouw naar Venlo. Ze bleef in Noord-Limburg en vierde aan de basisschool in Lomm haar veertigjarig jubileum. Door haar studie Duitse literatuur aan de universiteit in Nijmegen groeide haar liefde voor de geschiedenis en de bodemschatten van de streek. Elke vrije minuut en al haar vakanties besteedde zij aan studie en onderzoek. Ze gaf hierover lezingen in Nederlandse en Duitse plaatsen en schreef een aantal historische werken. Jo Stoel (of juffrouw Stoel zoals ze steevast wordt genoemd) was initiatiefneemster voor het behoud van 'de huizen van Arcen' met als resultaat de restauratie van kasteel Arcen en de Wijmarse watermolen. Ook was ze oprichtster van de Historische Werkgroep Arcen-Lomm-Velden, die een groot deel van haar werken, haar foto's en dia's (6000 stuks) in bewaring heeft in museum De Hansenhof in Velden. Lang voordat de officiële Rijksdienst voor Archeologie, Cultuurlandschap en Monumenten (RACM) onderzoek deed langs de Maas (2009), zocht zij in het gebied tussen grens en Maas naar bodemschatten. Haar vondsten en studies hebben ertoe bijgedragen dat de gemeente Arcen en Velden geen blinde vlek meer is op de historische en archeologische kaart van Nederland. Voor haar werk kreeg ze in 1997 de bronzen legpenning van de Archeologische Werkgemeenschap Nederland. Jo Stoel nam in 2012 afscheid van Lomm en verhuisde naar een verzorgingstehuis in Smakt. Zie: Archief (Arcen-Lomm-Velden); Basisonderwijs; Hansenhof (Velden); Historische Werkgroep Arcen-Lomm-Velden (Arcen-Lomm-Velden); Kasteel (Arcen); Stoel, Jo (Lomm); Wijmarse watermolen (Arcen).
Literatuur: J.G.M. Stoel, 'Leven met de geschiedenis. Autobiografische aantekeningen', in: J.G.M. Stoel, *Herwonnen historie* (Velden 1993) 15-21; Mariet Verberkt, *Venlo's Voorname Vrouwen* (Venlo 2009) 100-110.

Jo Stoel.

Streekhuishoudschool In 1957 startte in Lomm een 'Huishoudschool ten plattelande', ook wel Landbouwhuishoudschool genoemd. De komst van de school was een gevolg van een verlenging van de leerplicht. Doordat de zevende en de achtste klas van de basisschool ophield te bestaan, ontstond op initiatief van de LLTB een netwerk van huishoudscholen. In overleg met de plaatselijke pastoors kwam ook in Lomm een dergelijke school. Die school werkte onder de verantwoordelijkheid van de Vereniging voor Landbouwonderwijs in Roermond. Als eerste locatie diende het parochiehuis. Dat was feitelijk niet meer dan een zaal met een tribune. De bühne was ingericht als leskeuken voor ambulante cursussen, die de huishoudschool overnam. De leerlingen kregen les in drie hoofdgroepen: huishoudvakken, naaldvakken en algemene ontwikkeling. Bij de start werden al plannen voor nieuwbouw gemaakt, maar de uitvoering liet enkele jaren op zich wachten. Pas in 1959 konden leraren en leerlingen naar een eigen school verhuizen. In de topjaren bedroeg het aantal leerlingen in Lomm iets meer dan honderd. Zij kwamen voornamelijk uit de eigen gemeente. De huishoudschool herbergde ook enkele jaren een assistentenklas voor niet leerplichtige meisjes om de overgang naar de INAS-opleiding (Inrichtingsassistente) te vergemakkelijken. Met de invoering van de Wet op het Voortgezet Onderwijs (de Mamoetwet) in 1968 kwam een einde aan dit type van 'kleinschalig' onderwijs. In 1972 vertrokken de laatste leerlingen uit Lomm naar Bergen, waar een school was die meer opleidingen aanbood. Zie: Parochiehuis.

Streekhuishoudschool omstreeks 1951.

Tennisvereniging Lomm TV Lomm is op 4 februari 1979 opgericht. Initiatiefnemers waren: Wiel Lenssen, Wiel Peute, Herman Hegger, Hans Ramakers, Geert van Mierlo en Sjaak Willemsen. Een eerdere poging uit 1976 om in Lomm een tennisclub van de grond te tillen, strandde omdat op dat moment geen uitzicht was op een accommodatie. Bij de oprichting in 1979 meldden zich 146 liefhebbers aan als lid. De vereniging speelde in eerste instantie op banen van tennisvereniging Arcen. Vanaf 1981 beschikte de club over twee gravelbanen aan de Bosbergstraat, naast het voetbalterrein. In 1993 werden die banen verlicht. De tennisaccommodatie kreeg, net als het clubblad, de naam De Metkolf. In eerste instantie was het behelpen met een schaftkeet als kleedlokaal, maar dankzij veel zelfwerkzaamheid verrees in 1981 op het complex een nieuwe kleedaccommodatie en een kantine. In 2005 werd de vereniging eigenaar van het complex en in 2010 kwamen er twee all weather-banen. In 2013 telt Tennisvereniging Lomm circa 75 leden. Zie: Metkolf, De.
Literatuur: Piet Vosbeek, *Verleden en heden tennisclub* (Lomm 2004).

Thiëtuite, CV De *Vastenaovendvereniging*. De geschiedenis van CV de Tiëtuite start in november 1955. Een groep inwoners van Lomm, onder wie Hen Deenen, Gradje Hegger, Hein Kusters en Sef Theelen nam toen het initiatief om in het eigen dorp vastenaovend te vieren. Als naam koos men De Thiëtuite, een bijnaam voor inwoners van Lomm, afkomstig uit buurdorp Velden. Er kwam een Raad van Elf, men koos een prins (Hein Kusters) en er trok op 12 februari 1956 voor het eerst een optocht. De eerste jaren werd vastenaovend vooral in cafés gevierd. In 1969 richtte men, mede op initiatief van prins Wiel (van de Kerkhof), een prinsegarde op. In datzelfde jaar werd het eerste 'getrouwdenbal' georganiseerd. Dit evene-

De Thiëtuite (2012).

'n Tuünke Liëger (2008).

ment groeide uit tot de eerste avond waarop iedereen verkleed was. Hele straten en vriendengroepen verschenen uitgedost in de mooiste pakjes. Vanaf 1988 waren ook ongehuwden welkom en veranderde de naam in Thiëtuitebal. In 1975 namen de Thiëtuite voor het eerst deel aan de sleuteloverdracht op het raadhuis van Arcen op zaterdagochtend voor de vastenaovend. Ook ging dat jaar de zittingsavond in het gemeenschapshuis van start en kwamen er eigen vastenaovendliedjes. Een daarvan, *Lómm is de allerfenste pláts*, geschreven door Jeu Hegger, werd een soort Lomms volkslied. Vanaf 1981 organiseren De Thiëtuite ook een boerenbruiloft. Hein van Heesch en Lies Jansen vormden het eerste paar. Zie: Hegger, Jeu; Tuünke Liëger, 'n; Vastenaovend.

Toneel In Lomm was geen toneelvereniging. Wel werden zo nu en dan stukken gespeeld in zaal Voesten (Later Pingen) en in het parochiehuis. Het was een wisselende groep spelers, die optrad onder leiding van Hand Wismans en later van Toon Jacobs. Vaak ging een toneelavond vooraf aan een optreden van de fanfare en later de harmonie.

Tot Ons Genoegen *Koor*. In 1979 werd kerkkoor Tot Ons Genoegen opgericht. Dat gebeurde op initiatief van pastoor Noud Mooren. Het koor zingt sindsdien in de Sint-Antoniuskerk bij huwelijken, begrafenissen en jubilea. Bij de start stond het koor onder leiding van de Blerickse zuster Marjan. Vanaf 2007 is de muzikale leiding in handen van Jeu Hegger. De Lommenaar volgde Jan Berden uit Velden op, die het koor daarvoor bijna vijfentwintig jaar had geleid. In 2013 telt Tot Ons Genoegen circa dertien leden. Zie: Hegger, Jeu.

Tramhaltes Zie: Maas-Buurtspoorweg (Arcen-Lomm-Velden).

Trappenberg, De *Maasduin*. De Trappenberg ligt in natuurgebied Ravenvennen. Met 37,70 meter boven NAP is de Trappenberg in Lomm veruit de hoogste 'berg' van de omgeving. Zie: Lommerheide; Ravenvennen.

Turfgraaf Tussen het Broek en de hoger gelegen dennenbossen ten noordoosten van Lomm lag een smal gebied met struikgewas, waar later een loofbos ontstond. Het was een drassig gebied dat regelmatig overstroomde. De turfgraaf was mogelijk een afvoerkanaal.

Tuünke Liëger, 'n *Joekskapel*. 'n Tuünke Liëger werd op 1 april 1981 opgericht. Initiatiefnemers waren: Wiel Zeegers, Cor Heijnen, Geert Willemsen, Wiel Lensen, Jan Crommentuyn, Hay van Dijk, Jo Perree en Guus Haeyen. De repetities begonnen in de huiskamer van de toenmalige muzikaal leider Jo Triepels, die alle stukken arrangeerde. Na diens overlijden nam Karel Bartels uit Arcen zijn taak over. Als eerste officiële repetitieruimte fungeerde een oud, tochtig schuurtje. Hierna verhuisde de kapel, na een tijdje in een tuinderskas te hebben gerepeteerd, naar café-restaurant De Witte Berg. De kapel treedt vanaf 1982 op tijdens de vastenaovend en is jaarlijks te gast op de wijnfeesten in de regio Mosel-Lieser. In totaal treedt de kapel gemiddeld dertig maal per jaar op in binnen- en buitenland. Vóór de vastenaovend houden de leden een huis-aan-huisverkoop van joeks-karboèt (balkenbrij). De opbrengst gaat naar het instrumentenfonds. Van 1991 tot 1998 organiseerde de joekskapel de boerenbruiloft. 'n Tuünke Liëger bestaat in 2013 uit vijftien muzikanten. Zie: Vastenaovend.

Valkenberg *Stuifduin*. De Valkenberg ligt in het buurtschap Hanik, zuidelijk van de Hanikerweg. De naam duidt op de aanwezigheid van valken. Recentelijk werd in het gebied vochtig grasland omgevormd tot ven. Zie: Hanik, 't.

Vastenaovend *Carnavalsfeest*. Over het begin van de vastenaovend in Lomm is weinig bekend. Wel weten we dat er in 1887 een comité was dat een gekostumeerde optocht door het dorp organiseerde. In die optocht liep ook een prins carnaval mee. Ook in het hierop volgende jaar was er een optocht. Wat in de tussenliggende jaren gebeurde is niet bekend, maar in 1904 werd weer volop gevierd. Prins Carnaval is dan omgeven door hovelingen. De georganiseerde vastenaovend startte in Lomm feitelijk in het midden van de jaren vijftig. Hen Deenen, Gradje Hegger, Hein Kusters en Sef Theelen namen toen het initiatief voor een carnavalsvereniging die zich De Thiëtuite noemde. Hein Kusters werd in 1956 de eerste prins en op zondag

Prins Hay d'n Örste (1962).

trok de optocht. De vastenaovendvieringen werden van 1956 tot 1994 opgeluisterd door een hofkapel, bestaande uit een vijftiental leden van de harmonie. Zie: Hegger, Jeu; Thiëtuite, CV De; Tuünke Liëger, 'n. Literatuur: Theo Fransen, Hay Lucassen en Jan Lucassen, *Gekke Maondaag Binneste Boète* (Velden, 2009).

Veer *Maasverbinding*. Een eerste vermelding van het veer Lottum-Lomm dateert uit 1428. Aangezien het om een herbevestiging van het veerrecht gaat, was de pont al langer in de vaart. Het recht om een veer in gebruik te nemen was in handen van de Heer van Baesdonk en de Heer van Grub-

Veer Lottum-Lomm.

benvorst. Zij verpachtten het in de vijftiende eeuw aan de zusters van het Sint-Quirinusklooster in Neuss, die het op hun beurt aan een veerman verpachtten. Het gebruik van de ponten en het veerrecht gaven nogal eens aanleiding tot conflicten, zeker toen het overzetten van mensen en goederen in economisch opzicht interessanter werd. Zo ontstond in 1677 een conflict over het veer Lottum-Lomm met Venlo, nadat de Lottummers het kleine voetveer door een pontveer hadden vervangen. Aanvankelijk werd met een roeiboot overgevaren of met een pont, die via de stroming van de rivier naar de overkant gierde. Pas in 1948 kwam er een motorpont, die aan een ketting over de Maas ging. Met de komst van de Fransen in 1794 kwam een einde aan de heerlijke rechten en werden de veren in 1798 genationaliseerd en door de staat verpacht. Na het vertrek van de Fransen veranderde er voor het veer Lottum-Lomm niets. Pas in 1984 droeg het Rijk het veer over aan het Gewest Noord-Limburg. Zie: Maasovergangen (Arcen-Lomm-Velden); Paulus, familie (Velden). Literatuur: Ragdy van der Hoek & Ad Bogers, *Aan de ketting over de Maas. Veerponten in Noord-Limburg* (Venlo 1997).

Veldkruis Zie: Evacuatiekruis.

Vereniging van het Sint-Antoniusgilde Op 19 februari 1997 namen Wiel Peute, Gerard Hegger, Jan Wissink, Ron Heijnen, Sjaak Ewalts, Frans Verbeek, Jan Hendreks, Piet Hendrikx en Hannes van de Hombergh het initiatief voor de oprichting van de Vereniging van het Sint-Antoniusgilde. Het was het tweede Lommse gilde, aangezien in archiefstukken sprake is van een Sint-Antoniusschutterij tussen 1714 en 1743. Het nieuwe gilde is toegankelijk voor alle mannen vanaf 25 jaar die in Lomm wonen of er geboren zijn. Belangrijkste doel van de vereniging is gezelligheid. De gildebroeders wijzen elk jaar een koning aan via een indoor schietwedstrijd met windbuksen. Bij de start telde de vereniging ongeveer honderdvijftig leden. Gaandeweg nam dat aantal af tot circa vijftig in 2013. In 2000 nam de vereniging van het Sint-Antoniusgilde een cd op met een eigen clublied, geschreven door Jeu Hegger. Zie: Hegger, Jeu; Sint-Antonius.

Visvijver Zie: Hengelsportvereniging De Karper.

Voetbal Zie: RKDSO.

Von Bönninghausen Trofee Zie: Egon von Bönninghausen trofee.

Voort, De 1 / *Buurtschap*. Het buurtschap De Voort ligt ten zuiden van de dorpskern van Lomm en westelijk van de Rijksweg. De naam 'voort' of 'voorde' verwijst naar een doorwaadbare plaats in een beek of rivier. De Voort tussen Lomm en Velden was een doorwaadbare plaats in de Voorterbeek, die tot 1677 de molen in Arcen van water voorzag. De naam kan tevens betrekking hebben op een doorwaardbare plaats in de wat verder gelegen Maas. Aan de overzijde van de rivier loopt op historische kaarten een weg naar de Maas, die in westelijke richting naar het adellijke goed Kaldenbroek leidt. Zie: Lommerbeek; Voort, De (Velden).
2 / *Schietbaan*. In buurtschap De Voort was vanaf de jaren dertig van de vorige eeuw een schietbaan van de burgerwacht. De baan bestond uit een betonnen kelder met erboven een schietschijf. In 2012 werd de schietbaan gesloten.

Voortbeek Zie: Lommerbeek.

Wapens Zie: Arcen-Lomm-Velden.

Wielrennen Rond 1910 werd in Lomm Wielrijdersclub Wilhelmina opgericht. Het was geen wielerclub die aan wedstrijden deelnam, maar een club die gezamenlijke toertochten organiseerde. In de jaren twintig van de vorige eeuw was de club al ter ziele.

Wiltland, Het *Sportveldencomplex*. Op 29 juli 1973 nam voetbalvereniging RKDSO aan de Bosbergstraat een sportveldencomplex in gebruik. Het complex herbergt drie voetbalvelden, kleedlokalen en douches. In 1979 kwam er een trainingsveld bij en in 1982 een kantine. Zie: RKDSO.

Vereniging van het Sint-Antoniusgilde.

Witte Berg, De *Café*. In 1920 werd aan de Kapelstraat een boerderij verbouwd tot café. Het café kreeg de naam van de uitbater: Voesten. In 1951 kwam het café in handen van Graad Cronenberghs, maar in de volksmond bleef het café Voesten (*Voestes Graad*). Nadat dochter Nel en schoonzoon Pierre Pingen de zaak overnamen, kreeg het etablissement de bijnaam *Pingen Nel*. Het was hét dorpscafé, waar heel wat verenigingen bij elkaar kwamen en waar zo nu en dan toneel werd opgevoerd. In de zomermaanden was het etablissement populair bij café-voetbalteams, die van het achter het café gelegen voetbalveld gebruik maakten. In 1970 nam John Pingen de horecagelegenheid van zijn ouders over. Samen met zijn vrouw Ria verbouwde hij het café ingrijpend. In 1991 stapte de familie Pingen uit De Witte Berg. Hierna wisselde de zaak enkele malen van uitbater voor ze in 2010 in handen kwam van Noud en Monique Duijckers, die De Witte Berg uitbreidden tot een café-zaal met bed & breakfast-accommodatie. In 2013 vertrokken zij uit Lomm en ging de zaak op slot. Zie: Biljarten; Cafés; Dartsclub de Witte Berg; Wittenberg, De (Velden).

De Witte Berg (1961).

Zandmaasproject Zie: Hoogwater (Arcen-Lomm-Velden); Hoogwatergeul; Maascorridor (Arcen-Lomm-Velden).

Zangvereniging De Maasgalm Zie: Maasgalm, De.

Zonnebloem, De *Meisjesclub*. In 1958 namen twee onderwijzeressen van de huishoudschool (Juf Alkemade en juf Peeters) het initiatief om in hun vrije tijd met een groepje meisjes in de leeftijd van twaalf tot vijftien jaar wat gezellige uurtjes door te brengen. De activiteiten leidden tot de oprichting van meisjesclub De Zonnebloem. De leiding van De Zonnebloem organiseerde clubavonden en zomerkampen. Na enkele jaren kreeg de club een eigen lokaal in de kelder van de Lommse kleuterschool. Toen de lagere school leeg kwam, kreeg de club hier een lokaal aangeboden en nog later verhuisden de meisjes naar de kelder van het nieuwe gemeenschapshuis. In 1999 ging De Zonnebloem op in jeugdclub Sirene '99. Zie: Sirene '99.

Velden

De Blauwe Donau.

Adventure World of Taurus *Partycentrum.* In 1978 bouwde horeca-exploitant Wout Heijmans hotel-restaurant In de Dennen aan de Rijksweg om tot een bowlingcentrum. Het pand, een voormalige villa, lag toen al een tijd leeg en had vanaf 1957 dienst gedaan als hotel-café-restaurant met achtereenvolgens als namen: In de Dennen, De Blauwe Donau en Het Wapen van Zeeland. Daarna werd het weer omgedoopt tot In de Dennen. Achter het pand verrees een hal met tien banen. In het voorste deel kwam een eetgelegenheid en een vergader- en biljartzaal. Het centrum kreeg als naam Taurus. In 1989 breidde Taurus uit met een Tropical Partycentrum. Vijf jaar later vond een ingrijpende verbouwing en uitbreiding plaats en verrees Europa's grootste laserarena in een drie verdiepingen tellende Indiana Jones-achtige omgeving. In 2003 werd de Laserarena verbouwd en omgetoverd tot een wereld vol buitenaardse wezens. In 2013 volgde opnieuw een uitbreiding, waarbij het totale complex uitkwam op achtduizend vierkante meter.

Andreasklokje *Informatieblad.* In het najaar van 1945 nam pastoor Kessels het initiatief voor de uitgave van het *Andreasklokje,* in de volksmond *'t Klökske* genoemd. In het begin bevatte het weekblad alleen kerkberichten en misintenties. Vóór die tijd las men deze in de zondagse diensten voor. Geleidelijk breidde de inhoud uit met verenigingsnieuws, advertenties en gemeentelijke publicaties. Dat de Veldense gemeenschap gehecht is aan *'t Klökske* bleek in 1999 toen inwoners massaal handtekeningen ophaalden tegen plannen van het gemeentebestuur om één blad uit te geven voor alle drie de kernen. Sinds de fusie met de gemeente Venlo wordt de gemeentelijke informatie niet meer in het Klokje opgenomen.
Het blad werd vanaf 1945 geredigeerd en gedrukt bij de familie Vosbeek aan de Markt. Hay en Dora Vosbeek-de Beer vormden de redactie. José van Rijn-Hendriks nam dit werk in 1980 over. Sinds mei 2008 is de redactie in handen van Twan Lommen en wordt het blad gedrukt bij diens bedrijf Grafilom in Schandelo.

Andreasschool *Basisschool.* Tot 1912 had Velden een openbare lagere school voor zowel jongens als meisjes. Toen in 1912 een nieuwe RK meisjesschool startte, gingen alleen de jongens naar de openbare school. Dat gebouw lag aan de Kloosterstraat op de plek waar in 2012 het woonbegeleidingscentrum 'De vier torens' verrees en tot 2011 het Groene Kruisgebouw en een fysiotherapiepraktijk stond. In 1956 kreeg Velden een nieuwe school aan de Schoolstraat, naar een ontwerp van de Maastrichtse architect Harry Koene. De school telde acht lokalen en een grote hal. Onder de school bevond zich een grote kelderruimte voor de bescherming van de burgerbevolking.
Glazenier Jac. Vonk uit Houthem vervaardigde een groot raam in de hal met een voorstelling van Sint-Andreas, terwijl in vier kleinere ramen de vier jaargetijden werden uitgebeeld. De verbouwde oude school aan de Kloosterstraat deed hierna dienst als gymzaal. Met ingang van het schooljaar 1968-1969 werd het gemengd onderwijs aan de beide Veldense scholen weer ingevoerd. Vanaf dat moment kwam de naam 'Andreasschool' voor het gebouw aan de Schoolstraat in gebruik. Vanwege de grote uitbreiding van Velden aan de oostkant van de Rijksweg moesten steeds meer kinderen vier keer per dag deze drukke verkeersweg oversteken. Daarom viel in 1977 het besluit de Andreasschool te huisvesten in een nieuw gebouw op de hoek van de Schandeloseweg en de Burgemeester van Deelensingel. In 1978 verhuisden de leerlingen naar dit nieuwe onderkomen, dat op 4 november officieel werd geopend. De nieuwe school, die bij de opening circa driehonderd leerlingen telde, bestond uit negen klaslokalen, drie werklokalen en een speellokaal voor de kleuters.
De oude school deed vanaf 1985 dienst als gemeenschapshuis *De Kiêsstolp*. In de loop der jaren breidde de Andreasschool in Velden-Oost uit met enkele noodlokalen en een nieuwe vleugel aan de Pastoor Ellertstraat.
Met ingang van 1 augustus 2011 fuseerden de Andreasschool en de Sebastianusschool tot één school met als naam Andreasschool. De school bleef gebruik maken van beide gebouwen. De Andreasschool werd het hoofdgebouw en de Sebastianusschool aan de Veerweg de dependance onder de naam 'Locatie West'. Aan die situatie komt een einde zodra de Brede Maatschappelijk Voorziening gereed komt (planning 2014). De school gaat hier deel van uitmaken en zal de onderkomens aan de Veerweg en de Schandeloseweg verlaten. De Andreasschool wordt bestuurd door de stichting Fortior, een onderwijsorganisatie voor katholiek en protestants-christelijk basisonderwijs. In 2013 telt de school circa vierhonderd leerlingen. Zie: Basisonderwijs; Kiêsstolp, De; Sint-Sebastianusschool; Vilgaard, De.

Animo.

Animo *Gemengd koor.* De Gemengde Zangvereniging Animo is op 17 november 1952 opgericht door Sjeng Hermkens, Wiel Kollée, Huub Crooymans en de jonge Venlose musicus Jan Verberne. Het koor ging van start met een veertigtal zangers en zangeressen, voornamelijk twintigers en dertigers. Het ledenaantal groeide al snel naar zestig en bleef daarna schommelen tussen de vijftig en zestig. Een van de eerste keren dat Animo zich in Velden presenteerde, was op 25 oktober 1953 tijdens een concert van de Veldense fanfare. Haar eerste eigen concert beleefde het koor op 17 mei 1954. Met medewerking van het Tegels Symfonie Orkest werd geconcerteerd voor een uitverkochte zaal. In de daarop volgende jaren was er begin mei steeds een concertavond, aanvankelijk 'Bevrijdingsconcert' genoemd en vanaf 1958 'Voorjaarsconcert'. Animo bracht bij deze concerten met orkestbegeleiding muziek uit het klassieke, deels religieuze en romantische genre, aangevuld met moderne volksliederen. Zangers en zangeressen met landelijke bekendheid verzorgden de solopartijen en Joop Grubben tekende voor de piano- of vleugelbegeleiding. In juni 1957 nam het koor in Tilburg voor het eerst deel aan een concours van de Koninklijke Bond voor Zang- en Oratoriumverenigingen. Later dat jaar werd het eerste lustrum gevierd met concerten in samenwerking met zowel de Reuverse Orkestvereniging als het Venlose Venlona en de Fanfare Velden. Sindsdien is elke vijf jaar een lustrumconcert gehouden, eerst met solisten en later met deelname van andere koren uit de regio. Eind 1958 nam Animo deel aan het Nederlands Korenfestival in Haarlem, waarbij de tweede plaats in de Eerste Afdeling werd behaald. In die tijd had het koor circa honderd leden. Er was een kinderkoor en een blokfluitgroep. Op 30 juli 1960 maakte Animo haar muzikale opwachting in het KRO-radioprogramma 'Musicerende dilettanten'. Enkele jaren eerder verzorgde het koor een optreden voor de toenmalige Radio Omroep Zuid. Eveneens in 1960 was er een optreden in Mönchengladbach. Tal van buitenlandse concertreizen zouden volgen. Bij het 10-jarig bestaan in 1962 werd het koor voor het eerst in een uniform gestoken. In Velden bleef de concertformule succesvol, waarbij er midden jaren zestig optredens waren met de bekende operazanger Willy Caron en de Koninklijke Harmonie Thorn.
Een ander hoogtepunt was de eerste prijs die het koor behaalde tijdens het Nederlands Korenfestival te Hilversum op 30 mei 1970. Animo promoveerde hierdoor naar de B-afdeling. In de loop van de tijd nam het koor deel aan zangconcoursen, zangersdagen en korenfestivals in binnen- en buitenland. Zo nam men vanaf 1985 drie keer deel

aan het internationaal zangconcours in Lindenholzhausen. In 1991 concerteerde het koor in het stadhuis van Wenen en in 1992 was er de viering van het veertigjarig jubileum, met als gast de Maastreechter Staar. Animo bouwde muzikale en vriendschappelijke contacten op met het Chor Harmonie uit Buchheim en de Männer Gesang Verein Osterwald. In beide plaatsen verzorgde het koor meerdere optredens. In 2002 vierde men het vijftigjarig jubileum met optredens in het Europees Parlement en in de kathedraal van Straatsburg. Het hoogtepunt in het jubileumjaar was een concert in de Sint-Andreaskerk met medewerking van de Limburgse bariton John Bröcheler. Dit jubileum kreeg een gouden randje door de toekenning van de Koninklijke erepenning. Bijzonder was ook een concertreis naar Berlijn in 2009 met een optreden in de Kaiser Wilhelm Gedächtniskirche. Ter gelegenheid van het zestigjarig bestaan organiseerde Animo in september 2012 een jubileumconcert onder de titel 'Anders dan anders', met optredens van de drumband van Fanfare Velden en popkoor Bravoure. In de loop der jaren heeft Animo vaak in Velden opgetreden. Bijvoorbeeld tijdens de gemeente- en de koffieconcerten (samen met de fanfare). Ook liet men van zich horen tijdens zittingsavonden van De Wuilus en trad men op tijdens de Dorpsfeesten en de romantisch-klassieke avonden 'Frühling in Wien'. Vanaf 1959 organiseerde Animo jarenlang een kerstconcert.
In 2013 telt het koor ongeveer zestig leden en ereleden. Sinds de oprichting was de muzikale leiding achtereenvolgens in handen van Jan Verberne (1952-1979), Theo Lamée (1979-1987), Frank Quadvlieg (1987-1995) en Mia Schoonbrood (1995-2011). Vanaf 2011 staat Animo onder leiding van Antoine Versleijen. Animo repeteerde aanvankelijk in De Blokhut. Van hieruit verhuisde men in de jaren vijftig naar de voormalige timmerwerkplaats van de familie Hafmans aan de Rijksweg. Tussen 1972 en 1979 werd gerepeteerd in één van de lokalen van de voormalige kleuterschool aan de Kloosterstraat. In 1979 keerde Animo terug naar De Blokhut, totdat deze zaal begin 1991 zijn deuren sloot. Vanaf dat moment repeteert het koor in gemeenschapshuis De Kiêsstolp. Animo heeft een gevarieerd repertoire, dat bestaat uit (licht) klassieke muziek, volksmuziek en populaire muziek. De uitvoeringen zijn à capella of met pianobegeleiding. Zie: Blokhut, De; Bravoure; Dorpsfeesten; Fanfare; Gemeenschapshuis; Wuilus, De.

Annakapel Zie: Sint-Annakapel.

Appeldoorn, Pascal *Wielrenner*. Pascal Appeldoorn werd op 15 augustus 1970 in Velden geboren. Na de basisschool bezocht hij de lts in Wellerlooi en werkte hij als bloemenzetter op de veiling in Grubbenvorst en als verkoper van rijwielverzekeringen. In het seizoen 1988-1989 startte de Veldenaar met wielrennen bij TWC Noord-Limburg. Hij reed hierna in de militaire selectie en kwam uit voor Sauna Diana (1989-1990), TWC Het Zuiden (1991-1992), Europolis (1993-1995), Piels Sphinxs/Het Luchtschip (1996-1997) en Axa cyclingteam (1998). In 1994 werd Appeldoorn in Meerssen Nederlands kampioen op de weg bij de amateurs. Hierna won hij nog enkele amateurklassiekers, zoals Neuss-Aken-Neuss, maar een echt profcontract bleef uit. Wel stond Appeldoorn in 1995 een half jaar onder contract bij TVM oud-wielrenner Cees Priem. In 1998 stopte Pascal Appeldoorn met het rijden van wielerwedstrijden.

Archeologische vondsten Zie: Arcen-Lomm-Velden.

Avondwandelvierdaagse In juni 2010 organiseerde de stichting Kindervakantiewerk in Velden voor de eerste maal een avondwandelvierdaagse. Deelnemers hebben de keuze uit routes van 5, 7,5 en 10 kilometer. De finish voor alle routes ligt op de Markt. Zie: Kindervakantiewerk.

Badminton Zie: Shuttle.

Basisonderwijs Geregelde onderwijsvoorzieningen waren er tot in de achttiende eeuw in Velden niet. De eerste berichten over onderwijs in het dorp stammen uit 1723. In een oud kerkboek staat

Lagere School aan de Kloosterstraat.

 dat de kapelaan toen ook schoolmeester was. Dat bleef lang zo. Bekend gebleven namen van achttiende-eeuwse onderwijzers zijn Ludovicus van Hees (koster) en Peter Verbeek (kapelaan). Veel leerlingen waren er nog niet. Op het einde van de achttiende eeuw gingen ongeveer tachtig kinderen naar school en in 1848 circa honderd. Er werd lesgegeven in de Nederduitse taal, rekenen en schrijven. Tussen 1840-1844 kwam er een nieuwe school met een onderwijzerswoning aan de huidige Kloosterstraat. In 1860 breidde de school uit met enkele nieuwe lokalen en in 1887 en in 1904 vonden er verbouwingen plaats, waarna de school vier lokalen telde. Vanaf ongeveer 1840 tot 1882 was de Veldenaar Gerard van den Hombergh werkzaam als schoolhoofd. Nicolaas Claassen volgde hem op. Na diens overlijden in 1905 werd Handrie Janssen benoemd tot hoofd. Lang kregen leerlingen van verschillende leeftijden en onderwijsniveaus les in één ruimte. Tussen 1906 en 1929 waren er in Velden, naast hoofdonderwijzer Janssen, twee onderwijzers: Brueren en Linssen. Met de benoeming van Jan Kroonenberghs werd in dat jaar een vierde onderwijzer aangesteld. Er waren toen circa 140 kinderen die de openbare school bezochten. In 1933 werd Janssen als schoolhoofd opgevolgd door Kroonenberghs, die tot 1972 deze functie heeft uitgeoefend.
In 1912 verrees naast het klooster een tweede lagere school, de RK School voor Meisjes. De openbare school ging hierna verder als jongensschool. De lessen aan de meisjesschool werden verzorgd door de Zusters van de Goddelijke Voorzienigheid uit Steyl. De meisjesschool (in de volksmond: de zustersschool) kwam tot stand met de steun van het Sint-Sebastianusgilde. In 1928 is de openbare school omgezet in een bijzondere school met een katholiek bestuur. Alle onderwijzers werden door het gemeentebestuur ontslagen en door het als schoolbestuur optredende kerkbestuur herbenoemd. Direct na de Tweede Wereldoorlog kregen de twee laagste klassen van de lagere school les in de brouwerij en in het café bij 't Scholtishuis. In 1956 verhuisde de jongensschool naar een nieuw gebouw aan de Schoolstraat. Met ingang van het schooljaar 1968-1969 werd het basisonderwijs weer gemengd in beide scholen. De voormalige jongensschool kreeg toen de naam 'Andreasschool'. In 1969 kwam aan de Veerweg een nieuw schoolgebouw gereed. De nieuwbouw kreeg de naam 'Sebastianusschool' als verwijzing naar de betrokkenheid van het gilde bij de oorspronkelijke bouw in 1912. In augustus 1978 werden de kinderen van beide lagere scholen verdeeld naar woongebied: alle kinderen aan de westkant van de Rijksweg gingen naar de Sebastianusschool en alle kinderen

Peter Beeker.

uit Velden-Oost naar de nieuwe Andreasschool aan de Schandeloseweg. Die school ging op 4 november 1978 officieel open. De school stond destijds onder leiding van Jan Hendrickx, die dit tot 2005 zou blijven doen. Sinds 2000 vallen de beide Veldense basisscholen onder het bestuur van de Stichting Fortior. Deze stichting telt elf basisscholen in Venlo en vier in Arcen en Velden. In 2011 fuseerden beide Veldense basisscholen en ging men verder onder de naam Andreasschool. De schoolleiding is in handen van John Vullings. Zie: Andreasschool; Congregatie van de Zusters van de Goddelijke Voorzienigheid; Sint-Sebastianusgilde; Sint-Sebastianusschool.

Beeker, Peter *Muzikant*. Peter Beeker werd op 19 juni 1973 in het Venlose ziekenhuis geboren en groeide in Velden op. Na de basisschool ging hij naar de havo van het Sint Thomascollege in Venlo. Hierna studeerde hij aan de School voor Journalistiek in Tilburg, waar hij in 1999 afstudeerde. Peter Beeker werkte voor TV8 en voor Gert Berg Producties in Amsterdam/Hilversum. Vanaf 2000 trad hij in dienst bij een meubelfabriek en ging hij als verslaggever aan de slag voor de regionale radio- en televisiezender L1. In 1993 richtte hij met zijn neef Bas Vosbeek de dialect rockband Ongenode Gaste op, waarmee hij vanaf 1995 in wisselende samenstellingen optreedt. De groep nam in 1998 een eerste single op (*Dees Stad Is Te Klein* en *Ik Heb Diene Naam Weer Gehuurd Vandaag*). Die single werd uitgebracht door het platenlabel van popzaal Paradiso in Amsterdam. Twee jaar later stond de band op de Zomerparkfeesten in Venlo en in 2001 verscheen de debuut-cd *Arizona Stop*. De muziek van de Ongenode Gaste laat een rauw, op Amerikaanse leest geschoeid rockgeluid horen. In december 2002 bereikte Beeker als soloartiest met het nummer *Zònder gêne* de finale van de singer-songwritercompetitie van De Grote Prijs van

Nederland en in 2004 ontving hij de ING-*Pries veur ut Limburgs Leed*. Datzelfde jaar verscheen de cd *Veur Dees Nach*. Met het nummer *Ik Wil Dich* haalde de groep een eerste plaats in de Limbo Top-10. In 2007 kwam Beeker met een solo-LP *Dit is legaal* en in 2008 verscheen het live-album *Raas*. In 2010 kwam de singel *Mèt Of Zoonder Diech* uit, een samenwerking met de Maastrichtse dialectband Rebzjie, die eveneens op de eerste plaats kwam van de Limbo Top-10. In 2010 maakte Peter Beeker muzikaal een herstart met een nieuwe formatie. De groep, die zich hierna Peter Beeker & Ongenode Gaste noemt, nam in 2011 een album met de naam van de groep op, dat op vinyl en op cd verscheen. Van dit album verschenen twee singles met videoclips van filmer Rob Hodselmans en beeldkunstenaar Louk Voncken. In 2013 verscheen op lp en cd het album *Exota*. Literatuur: Frans Pollux, 'Optreden is een afrekening met alles'. Een avond aan het bier met dialectrocker Peter Beeker', in: *Buun* 13, 9-19.

Beelden In Velden bevinden zich meerdere beelden in de openbare ruimte. De meeste beelden staan op de Markt. Het oudste beeld is een stenen Heilig Hartbeeld op de hoek van de Markt met de Dorpsstaat. Het beeld dateert uit 1930 en werd door de parochianen aan pastoor P. Joosten aangeboden bij diens veertigjarig priesterschap. Boven de hoofdingang van de kerk staat vanaf 1934 het beeld van de Veldense patroonheilige Sint-Andreas. Op de hoek Markt-Scholtisstraat bevindt zich het bronzen beeld *Koe met vallend melkmeisje* van Nicolas van Ronkenstein (Joep Nicolas), dat dateert uit 1980. Op het Gekke Maondaagkunstwerk op de Markt zijn beelden van vijf jonge mannen te zien in een uitdossing waarin lang geleden tijdens Gekke Maondaag werd rondgetrokken. Dit kunstwerk is geplaatst in 2006. Op de Markt bevindt zich ook het beeld van Trienke, dat in 2011 werd onthuld. Op de hoek van de Vorstweg, Wilhelminastraat en Dorpstraat plaatste men in 2009 een beeldje, dat de naam Frenske meekreeg. Frenske herinnert aan de Veldense Indiëgangers. Al deze beelden zijn ontworpen door de Veldense kunstenares Mieke Knaapen. Op de rotonde aan de Rijksweg richting Venlo staat sinds 2000 het kunstwerk 'Een ode aan de Veldense glastuinbouw', bestaande uit eikenbladeren van gekleurd glas, ontworpen door Frank Heinemans. Zie: Frenske; Gekke Maondaagkunstwerk; Heilig Hartbeeld; Indiëgangers; Koe met vallend melkmeisje; Trienke.

Beeldenfabriek *Fabriek voor gipsen religieuze beelden*. In de jaren twintig van de vorige eeuw startte Bert Vosbeek in Velden aan de Markt met de productie van gipsen religieuze beelden. Na zijn overlijden in 1950 zetten zijn zonen Hay en Jan de zaak voort. Achter het woonhuis werd gegoten en in de voorkamer geschilderd. Naast een fabriek had de familie Vosbeek een groothandel, die onder de merknaam GIRA (Groothandel In Religieuze Artikelen) leverde. In de Tweede Wereldoorlog raakte het fabriekje zwaar beschadigd. Na de bevrijding maakte men een nieuwe start in een van de bijgebouwen van het Scholtishuis en in 1954 keerde het bedrijf terug naar de Markt, waar inmiddels een fabriekje was gebouwd achter het nieuwe woonhuis. Het Tweede Vaticaans Concilie (1962-1965) maakte een abrupt einde aan de vraag naar religieuze beelden. De fabriek was toen al overgestapt op polyester. Jan Vosbeek zette de zaak alleen voort met de productie van andere kunststof producten, zoals laskappen, helmen en sproeitanks.

Begraafplaats Van oudsher lag in Velden een ommuurd kerkhof om de kerk. In 1923 nam men een nieuwe begraafplaats aan de Kloosterstraat in gebruik. Het kerkhof rondom de kerk werd in 1933 geruimd voor de bouw van de nieuwe kerk. Gaandeweg raakte ook het kerkhof aan de Kloosterstraat vol, waarna men op zoek ging naar een nieuwe locatie aan de rand van het dorp. Een voorstel van het college van burgemeester en wethouders van Arcen en Velden om aan de Bong een centraal kerkhof te stichten voor de hele gemeente, stuitte in 1974 op veel weerstand, waarna men het introk. In 1975 vond men, na een lange zoektocht, een nieuwe locatie aan de Molendijk. De begraafplaats, die hier in 1978 in gebruik werd genomen, was driemaal groter dan het oude kerkhof en ligt in een enigszins golvend terrein. Het kerkhof aan de Kloosterstraat is blijven bestaan.

Beken Zie: Latbeek; Molenbeek; Stepkensbeek.

Bekker, d'n alde *Boomgaard*. Nabij appartementencomplex De Rozenhof werd in 2008 een oude verwaarloosde fruitweide in ere hersteld. Dat gebeurde door enkele buurtbewoners en leden van natuurvereniging Strix Aluco. De hoogstamboomgaard was van de Veldense bakker Antoon van den Hombergh, die het fruit in zijn vlaaien verwerkte. Eind jaren negentig kwam de boomgaard in bezit van de gemeente, die het onderhoud in 1999 voor tien jaar aan Strix Aluco uitbesteedde. De natuurvereniging plantte toen fruitbomen bij. In het voorjaar van 2007 kwam er een nieuwe haag om de boomgaard, die een hoge landschappelijke waarde heeft. Zie: Maasduinen, De (Arcen-Lomm-Velden).

Beugelen In Velden konden liefhebbers op diverse plaatsen beugelen. Dat gebeurde vooral op de zondagochtend, waarbij de winnaar een sigaar kon verdienen. Beugelbanen lagen bij horecagelegenheden, maar ook bij boerderijen. Zo lag er een baan bij de boerderij van Tax aan de Genooierweg, bij boerderij Verbeek in 't Vorst, bij de boerderij (met café) van Leupers en bij het huiskamercafé van Keltjens in Schandelo. Op De Vilgert bezat de familie Lommen lange tijd een beugelbaan, die in ruil voor een sigaar werd verhuurd. Zie: Cafés.

Bibliotheek Zie: Arcen-Lomm-Velden.

Bierfontein Zie: Gekke Maondaagkunstwerk.

Biljarten Op 1 januari 1932 vond in de keuken van café Zeelen de oprichting van biljartclub De Poedelhaters plaats. Bij de start telde de club acht leden: Sjeng Dirkx, Ger van der Heyden, Harrie Beeker, Wiel Manders, Lei en Sef Clabbers en Drees en Gir Zeelen. Na de Tweede Wereldoorlog veranderde de naam van de club in Biljart Club Velden. Eind jaren negentig beleefde de biljartvereniging een piek met 52 leden. BC Velden speelt vanaf 1933 bij de Venlose Bond (thans VBBeO). Na de Tweede Wereldoorlog werd café De Blokhut het nieuwe verenigingslokaal. Eind jaren vijftig werd dat café Het Centrum. Midden jaren zestig keerden de biljarters terug naar hun eerste onderkomen, dat intussen was omgedoopt in café De Sport. De club behaalde in de loop der jaren meerdere kampioenschappen. In 2013 telt Biljartvereniging Velden ruim veertig leden.
In 1976 richtten Cock van Genechten, Joep van der Haghen en Frans van den Hombergh in café De Bascule een gelijknamige biljartclub op. De club groeide naar zeven teams in de jaren negentig. In 2013 zijn dat er nog drie met elf actieve leden. De Bascule speelt vanaf de start bij de Nederlandse Biljartbond.

Blaeckhof, De *Woonzorgcomplex*. Op 27 april 1988 opende Woningstichting Arcen en Velden op de hoek Kloosterstraat-Veerweg een woonzorgcomplex met veertien appartementen en een ontmoetingsruimte. Na de totstandkoming van De Rozenhof II werd de ontmoetingsruimte omgebouwd tot een gewoon appartement. De Blaeckhof verrees op de plek waar vanaf 1912 het zusterskloster stond. Het complex is genoemd naar een oude boerderij, die in een cijnsboek uit omstreeks 1500 Blaeckhoeff of Blaickhoff heet. Zie: Rozenhof, De; Woningstichting Arcen en Velden (Arcen-Lomm-Velden).

De Blokhut omstreeks 1965.

Blokhut, De *Horecagelegenheid*. De Blokhut was de naam van het café met zaal, dat aannemer Piet Janssen in 1922 op de hoek van de Rijksweg en de Schandeloseweg bouwde. Het gebouw, dat eerst bekend stond als Zaal Janssen, verrees vlak bij de plaats waar eerder barakken stonden die in de Eerste Wereldoorlog onderdak boden aan grenssoldaten. Animo repeteerde er, duivenvereniging Postillon kwam er bijeen en Spelenderwijs voerde in de zaal haar eerste toneelstukken op. Jong en oud ging er sinds 1949 heen om films te bekijken. De Blokhut was het verenigingslokaal van de fanfare en vogelvereniging Avifauna. In de jaren veertig stond het echtpaar Herm en Jo Kessels-Janssen (schoonzoon en dochter van Piet Janssen) achter de tap. In 1950 werd het hotel-restaurant met bioscoopzaal verkocht aan Chrit Schatorje en tussen 1960 en 1991 werd De Blokhut geëxploiteerd door Bert en Nel Jongeneelen. Vanaf 1991 biedt het horecapand onderdak aan restaurant De Chinese Muur van de familie Au. Zie: Cafés.

Boeit Neet *Wagenbouwersgroep*. In 2008 besloten de vriendengroepen *Neet Good Wiès*, die al heel wat jaren carnavalswagens bouwde, en VG *Boeiûh*, een groep met wat jongere wagenbouwers, de handen ineen te slaan. Dat gebeurde omdat een groot deel van *Neet Good Wiès* er na elf jaar mee wilde stoppen. Op 11 april werd daartoe bij café De Sport een

Boeit Neet.

vergadering belegd. Op 4 september vond in café Bouten opnieuw een vergadering plaats en koos men als naam *Wagenbouwersvereniging Boeit Neet*. Op 1 oktober startte de groep met het bouwen van een eerste wagen. *Boeit Neet* nam deel aan optochten in Velden, Blerick, Venlo, Straelen en buurtschap 't Ven. De groep won hier diverse eerste en ereprijzen. In 2010 sleepten de Veldense bouwers de eerste prijs in de wacht met het beste Floriade-optochtidee. Op 29 september 2011 werd *Boeit Neet* getroffen door een brand in de loods waarbij de wagen van 2011 en de wagen voor 2012, die in aanbouw was, grotendeels in vlammen opgingen. In 2013 bestaat *Boeit Neet* uit circa twintig personen. Zie: Vastenaovend; Wuilus, De.

Boerderijen Zie: Conenhof; Enderhof; Hansenhof; Hovershof; Hermeshof; Hubenhof; Klef, De; Lamershof; Maashof; Rieterhof; Roarhof; Schellehoès; Slangert, De; Stepkenshof; Thissenhof.

Boerenbond In 1901 werd in Velden een Boerenbond opgericht. De bond was een standsorganisatie en handelsonderneming. Aanvankelijk behartigde de bond ook de geestelijke belangen van haar leden. De eerste vestiging was 't Lager aan de Rijksweg, ter hoogte van het tegenwoordige huisnummer 108. In 1955 bouwde de bond aan dezelfde weg (Rijksweg 45) een nieuw gebouw. In 1910 telde de Veldense afdeling 98 leden. Zij was aangesloten bij de Limburgse Land- en Tuinbouwbond (LLTB). Handrie van den Hombergh was één van de eerste zaakvoerders. Secretaris Jan Clabbers was van 1937 tot 1969 hét gezicht en de motor van de bond. Na de Tweede Wereldoorlog nam het belang van de tuinbouw toe. De organisatie groeide en telde omstreeks 1960 190 leden. Hierna nam het ledental weer wat af. De coöperatie gaf de agrariërs een flinke steun in de rug. Dat gebeurde door het gezamenlijk in- en verkopen van akkerbouwproducten, veevoer, meststoffen, zaden en landbouwgereedschap. Gaandeweg kwam daar het afsluiten van verzekeringen bij, wat uitgroeide tot een belangrijke activiteit. Begin jaren zeventig kwam het tot een fusie tussen de afdelingen Wellerlooi, Well, Arcen, Lomm en Velden onder de naam 'Afdeling Maasoever van de LLTB'. Rond 1970 was al gestopt met het zelf malen van granen in Velden. Eind jaren negentig van de vorige eeuw werd de LLTB opgedeeld in vier takken: veevoederproductie en distributie, verzekeringen en winkels (Boerenbond). De LLTB zelf nam de rol van standsorganisatie op zich. Doordat de Boerenbond zich gaandeweg meer richtte op de burger en de huishoudelijke aspecten van het boerengezin, veranderde de functie en het assortiment van de winkels. Naast veevoeders en kunstmest kwamen er bouwmaterialen, huishoudelijke artikelen en zelfs artikelen als koffie, vleeswaren en pudding. In januari 1998 kwam een fusie tot stand tussen de Boerenbondwinkels en Cebeco Welkoop Beheer. De nieuwe organisatie kreeg de naam Agri Retail. Sinds die tijd maakt ook de Boerenbond aan de Rijksweg in Velden deel uit van deze organisatie. Zie: Coöperatie.

Boerinnenbond Zie: Vrouwenbond.

Bong *Buurtschap*. Bong is een overwegend agrarische buurtschap ten noordoosten van Hasselderheide. In het gebied bevinden zich veel tuinderskassen. De naam Bong is waarschijnlijk afgeleid van bongaard of boomgaard. In veertiende en vijftiende-eeuwse aktes wordt het gebied ook aangeduid als Boydonk, Boedonk of Bodunck, wat mogelijk verwijst naar een zandheuvel.

Braderie Zie: Dorpsfeesten.

Bravoure *Popkoor*. Popkoor Bravoure werd op 1 maart 1996 opgericht op initiatief van Gerda Cremers, Truus Hegger, Monique Hooijer, Jacqueline van Mook en Henny Scheres. Hieraan voorafgaand plaatsten de vijf dames een advertentie in het *Andreasklokje* met een oproep mee te doen aan de oprichting van een popkoor dat lichte populaire muziek ging zingen. Binnen enkele weken waren er ruim dertig belangstellenden en gingen

Bravoure (2012).

de repetities van start onder leiding van Nancy van Rijswijck uit Arcen. Het eerste optreden, in de tent van de dorpsfeesten Velden, leidde ertoe dat enkele muzikanten zich enthousiast aanmeldden om een begeleidingsband te vormen. Na ruim zeven jaar kwam hieraan echter een einde, omdat het steeds moeilijker werd samen te repeteren. Bravoure werkte nadien vooral met begeleidingscd's. Het Veldens koor zingt een gevarieerd repertoire van Bon Jovi, Queen, U2 tot Red Hot Chili Peppers, Coldplay, Amy McDonald en Andrew Lloyd Webber. Het koor treedt op in Nederland en in Duitsland. Een van de hoogtepunten vormt het jaarlijkse concert op de eerste zaterdag van november in gemeenschapshuis De Kiêsstolp. Vanaf 2001 organiseert het koor jaarlijks Bravoure 'Popkorn', een avond vol muziek, dans en entertainment met een liveband. In 2004 gaf Nancy van Rijswijck het dirigeerstokje door aan Ron Hanssen, die in september 2009 werd opgevolgd door Rob Moonen. Vanaf juni 2012 is Marianne Groenewegen uit Horst de dirigent. Popkoor Bravoure bestaat in 2013 uit ongeveer dertig zangers en zangeressen.

Broederschappen *Godsdienstige verenigingen*. In 1439 werd in Velden een zuster- en broederschap opgericht ter ere van Onze Lieve Vrouw, de apostel Andreas en Sint-Antonius. De broederschap had een religieus en sociaal doel. De leden moesten elke zaterdag een mis laten opdragen en bijwonen ter ere van Onze Lieve Vrouw. Ook herdachten ze vier keer per jaar de gestorven leden met een H. Mis en boden ze hulp als een broeder of zuster ziek was en/of stierf. Later werden de H. Sebastianus en de H. Antonius Abt als patroonheiligen genoemd. In een akte uit 1508 is voor het eerst sprake van een 'St.-Sebastianusbroederschap'. Die broederschap wordt gezien als het huidige Sint-Sebastianusgilde, maar een directe koppeling is bij gebrek aan betrouwbare bronnen niet met zekerheid te maken. Op 13 maart 1911 werd de Aartsbroederschap van de Heilige Familie opgericht naar het model zoals dat in 1844 door Henri Belletable in Luik was gesticht. Er was een afdeling voor mannen en voor vrouwen. In 1961 herdacht men het 50-jarig bestaan, maar vanaf 1964 zijn geen bijeenkomsten meer gehouden. In 1907 stichtten gelovigen Veldenaren de congregatie van Onze Lieve Vrouw Onbevlekt Ontvangen en de H. Rosa van Lima. Deze was bedoeld voor meisjes en stond bekend als de Mariacongregatie. Op 20 mei 1930 werd deze congregatie vernieuwd en toegewijd aan Onze Lieve Vrouw van Altijddurende Bijstand. Zie: Sint-Sebastianusgilde.

Brouwerij In een bijgebouw van het Scholtishuis aan de Markt was lange tijd een bierbrouwerij gehuisvest. Wanneer hier voor het eerst bier werd gebrouwen, is niet bekend. Op de akkers achter het huis stond tot in de jaren dertig van de vorige eeuw het voor de productie van bier noodzakelijke hop. De laatste Veldense brouwer was *Scholsen Ties*, ofwel Mathias van Lipzig. Hij brouwde bier voor het eigen café en voor enkele uitspanningen in de omgeving. In 1919 sloot Van Lipzig zich aan bij de initiatiefnemers van brouwerij De Vriendenkring in Arcen. De Veldense brouwerij werd in 1920 gesloten. Zie: Brouwerij Hertog Jan (Arcen); Scholtishuis.

Brueren, Lei *Kapelaan*. Leo Brueren werd op 15 januari 1925 in Velden geboren. Na de lagere school in zijn geboortedorp te hebben doorlopen,

Lei Brueren.

ging hij naar het Bisschoppelijk College in Weert en studeerde theologie en filosofie in Rolduc en Roermond. Op 10 maart 1951 werd hij tot priester gewijd. Niet veel later volgde zijn benoeming tot kapelaan in het Zuid-Limburgse Kerensheide. Van daaruit kwam hij in 1957 naar Venlo, waar hij als kapelaan werkte in de Martinusparochie, speciaal belast met sociaal- en jeugdwerk. In Venlo bleef de Veldenaar meer dan 55 jaar kapelaan. Hij stond bekend om zijn eigenzinnigheid en zette zich in voor mensen die het moeilijk hebben in de maatschappij. Ook stond hij aan de basis van het jeugdcentrum Ald Weishoes. De vernieuwingsgezinde priester begon in 1965 met de Jongerenkerk. Op geheel eigentijdse wijze, met aangepaste teksten en muziek, vierde men hier de eucharistie. Voor dat werk werd de kapelaan zowel geprezen als verguisd. Critici spraken honend over 'circus Brueren'. Een ander initiatief was de oprichting van de Stichting Doortocht, die zich inzet voor dak- en thuislozen. Brueren was ook op andere fronten actief. Hij behoorde tot de oprichters van de Venlose afdeling van Vluchtelingenwerk en Slachtofferhulp en was bestuurslid, geestelijk adviseur en prominent supporter van de voetbalclub V V V-Venlo. Ook schreef hij columns (preken op papier) voor de Noord-Limburgse weekbladen *E3-Journaal*, *De Brug* en *Kerk Onderweg*. Samen met anderen schreef hij het oorlogsboek *Velden 40-45*, dat in 1947 verscheen. Veertig jaar later, in 1987, publiceerde hij een boek over het leven van zijn vader met de titel *Pap zag* ('Vader sprak').Voor zijn werk kreeg hij tal van onderscheidingen. Zo werd hij in 1986 benoemd tot Venlonaar van het jaar en ontving hij in 1989 de gouden legpenning van de stad Venlo. In 2010 verscheen als muzikaal eerbetoon aan de kapelaan het liedje *Breure Lei*. Lei Brueren overleed in Venlo op 12 januari 2012.

Bruges, Den *Natuurgebied*. Op de grens van Velden en Lomm ligt natuurgebied Den Bruges. In het gebied ligt de Bruges Berg (een Maasduin), die al op de Tranchotkaart van 1805 staat vermeld. Het natuurgebied heeft een oppervlakte van 7,5 hectare, waarvan circa tweederde bos. Het overige gedeelte is grasland. Zie: Bruges Berg, De.

Bruges Berg, De *Stuifduin*. De Bruges Berg is een onderdeel van een complex stuifduinen langs de N 271. Het gebied rondom de 'berg' was eigendom van de in Venlo woonachtige 'zusters van Bethanië', die een weeshuis beheerden en bij mooi weer naar Velden wandelden om de kinderen buiten te laten spelen. Vandaar dat het duin in de volksmond bekend stond als Weesjesberg. Een stuifkom van de Bruges Berg werd een tijdlang als openluchttheater gebruikt. Zie: Bruges, Den; Openluchttheater. Literatuur: Stichting Veldens Boek, *Velde tusse grens en Maas, wie'ste bis en wie'ste vruejer waas* (Velden 2012) 30.

Cafés *Horecagelegenheden*. In Velden was in de loop der jaren volop gelegenheid om de dorst te lessen. In de periode 1900-1915 waren er meer dan twintig horecagelegenheden. In de dorpskern lagen aan de Dorpsstraat *Brueren Naad*, Antoon van den Hombergh (*d'n alden bekker*), Graad Verbeek en P. Verhaegh-Koopmans. Dit laatste café aan de Markt kwam later in handen van Bert Vosbeek (*Benders Bert* en zijn zonen Jan en Hay). Het café had toen de naam De Alde Mèrt. Later werd dit de Janny-bar (Van Vegchel) en De Filosoof. In de jaren tachtig maakte het café plaats voor de videotheek 'one dollars videoshop' van Wim Heldens. Aan de Markt kon men zijn dorst ook lessen bij boerderij De Klef, naast de kerk. Verder lagen hier H. Jacobs-Haanen, Adolf van den Hombergh en Geerbex-Schreurs. Een bijzonder café was gevestigd in het Scholtishuis. Het café werd geëxploiteerd door Mathias van Lipzig (*Scholsen Tieske*), die

er tot 1920 zelfgebrouwen bier tapte. Aan de westzijde van de markt bevond zich zaal Litjens van de familie Litjens-Smits, die naast een café een aannemersbedrijf had. Na de Tweede Wereldoorlog

Café/tramhalte in Hasselt.

doopte men het café om in Het Centrum. In 1978 brandde de horecazaak af. Iets verderop was café Mooren (hotel-restaurant Oud Holland), eerder bekend als 'De Köster', toen de zaak nog werd gedreven door de familie Van den Hombergh. Thans is dit De Bascule. Begin jaren vijftig bouwde de familie Van den Hombergh (van Adolf) aan de Rijksweg een nieuwe zaak, die in 2006 verder ging als Hostellerie De Maasduinen. Van september 2005 tot medio 2011 was hier Cafe De Mert gevestigd. Aan de Rijksweg lagen café Knaapen en Hafmans, *Smid Thei* (Coppes, later café Bouten en thans 't Wapen van Velden) en *D'n Haammèker*. Vanaf 1902 lag hier ook café annex kruideniers-zaak Zeelen. Gerrit Zeelen (*Seles Gir*) opende in 1948 een nieuw café, dat later werd bestierd door André en Mia Zeelen. In 1952 veranderde de naam in De Sport. In 1986 werd de zaak door André Zeelen verbouwd en was in de zaal tot 1988 discotheek Unique gevestigd. In 1987 namen Paul Heger en Miriam Verspaij De Sport over. Vanaf 1996 werkte Heger samen met Dion in 't Zandt, die de exploitatie van de zaak na 2002 alleen voortzette. Een zaak die diverse malen van formule veranderde was café-zaal Janssen aan de Rijksweg. De zaak werd later bekend als De Blokhut (tot 1990) en herbergt thans restaurant De Chinese Muur. Op de bühne van de toneelzaal achter De Blokhut runde Mark Jongeneelen eind jaren tachtig jongerenkroeg Dino's Corner.
Aan de Vorstweg bevond zich het café van de familie Geurts-Schraven en aan de Schoolstraat Zaal Clabbers, waar men kon dansen en toneelvoorstellingen plaatsvonden.
Ook in het buitengebied kon men op meerdere plaatsen een glas drinken. In De Voort bijvoorbeeld in de huiskamercafés van Piet Bos, Willem Theeuwen of bij Achten. In Hasselt kon dat vanaf 1918 bij De Molen, op de hoek van de Rijksweg en de Molendijk. Het café, dat in de volksmond bekend stond als *D'n Heimölder*, was tevens een halteplaats van de tram. Op deze locatie opende eind jaren zeventig de eerste Veldense sexclub (de Bunnies Club). Na een brand in 1981 werd het oude café gesloopt.
Dorstige Veldenaren konden verder terecht in de Hansenhof of bij Van Hees-Thissen in Hasselt. Aan de Putterweg schonk Wiel van Haeff bij camping De Krosselt. In Genooi lag boerderij *De Foêt* en in Schandelo kon men een stop maken bij een aantal hoeves, zoals de Enderhof en boerderij Raor (begin twintigste eeuw café Renkens). Een geliefde horecagelegenheid, met een beugelbaan, was café Leupers (*Leuper Joep*) in Schandelo, waar de schutterij van Sint-Andreas bijeenkwam. Later werd dit een vakantieboerderij.
Verder waren in het buitengebied Hermes (Gommans), *Maos* en op de weg van Velden naar Schandelo: de Wilshof (*Wils*). In Schandelo, aan de grens met Duitsland, opende Toon van Rens omstreeks 1924 een café, dat thans bekend staat onder de naam Jagersrust. De meeste cafés verdwenen, som-

mige veranderden van naam en er kwamen nieuwe bij. In 1978 opende aan de Rijksweg, in de zuidelijkste punt van de gemeente, Adventureworld Taurus en een jaar later startte aan de Schandeloseweg bij sporthal De Visgraaf een sportcafé met dezelfde naam. In 2013 telt Velden nog zeven drinkgelegenheden. Zie: Adventureworld Taurus; Blokhut, De; Centrum, Het; Jagersrust; Maasduinen, De; Scholtishuis; Wapen van Velden, 't. Literatuur: Theo Fransen, Hay Lucassen en Jan Lucassen, *Gekke Maondaag Binneste Boète* (Velden, 2009).

Campings Zie: Krosselt, De; Weerd, De.

Centrum, Het 1 / *Café*. In het begin van de jaren dertig bouwde Jac. Litjens aan de Markt een café met een danszaal. Litjens was aannemer en liet de exploitatie van de horecagelegenheid over aan zijn vrouw en dochters. In de Tweede Wereldoorlog raakte Zaal Litjens zwaar beschadigd. Direct na de oorlog werd de zaak opgebouwd en uitgebreid met een hotel. De zaak kreeg toen de naam Het Centrum. In december 1951 opende Jac Litjens in Het Centrum een bioscoopzaal, waarin op zaterdag en zondag filmvoorstellingen plaatsvonden. Na het overlijden van zijn vrouw in 1960 verkocht Litjens de horecagelegenheid aan Wim Kampschreur. Later stond Herman Leliveld er achter de tap. Met de komst van kastelein Loek van Lochem richtte Het Centrum zich op een jeugdiger publiek. De zaal was toen al een discotheek. In Het Centrum traden op zondagavond regelmatig bekende groepen op als de Golden Earring(s), Ekseption en Earth and Fire. Een besloten deel op de eerste verdieping was vanaf 1976 het honk van motorclub Het Centrum. Na het vertrek van Van Lochem baatte Fred de Haan het café uit. Op 11 september 1978 werd de cafézaal door brand vrijwel geheel verwoest. In 1983 verrees op de plek wooncomplex 't Centrum naar een ontwerp van de Veldense architect Frits Berden.
2 / Zie: Motorclub Het Centrum.

Het Centrum.

Clari Voces In 1968 werd als onderdeel van de vernieuwing in de kerk door kapelaan Kiggen een jongerenkoor opgericht waarin al snel circa zeventig jongens en meisjes meezongen. Jarenlang verzorgde het koor, dat aanvankelijk was genoemd naar Sint-Andreas, de muzikale omlijsting van de Jongerenmissen onder leiding van Frans Vergeldt. Hierna was de muzikale leiding in handen van Edward en Jan Berden. Later, onder leiding van Annie Dirkx, trad het koor ook buiten de kerk op en veranderde de naam in Clari Voces. Dirkx werd als dirigent opgevolgd door Antoine Versleijen, die het koor al eerder op piano begeleidde. Eind jaren negentig daalde het aantal leden totdat slechts een tiental zangers overbleef. Dit leidde ertoe dat men Clari Voces eind 1998 ophief. Zie: Kerkelijk Zangkoor Sint-Andreas.

Conenhof *Boerderij*. Conenhof in de buurtschap Hasselt is een hofboerderij die bestaat uit een woonhuis, schuur en stallen met bouw- en weiland. Vermoedelijk is Henken Conen uit Hasselt, wiens naam is vermeld in het archief van kasteel van Arcen, de naamgever ervan. De boerderij behoorde in de tweede helft van de achttiende eeuw tot de bezittingen van het kasteel van Arcen en werd in 1871 aan Veldenaar P. Jansen verkocht.

De Conenhof.

Tot het begin van de negentiende eeuw lag de boerderij aan de oostelijke zijde van de weg (nu Ebberstraat) op een laag gelegen terrein. Vanwege wateroverlast werd de oude boerderij rond 1840 afgebroken en op een hoger gelegen plek (een oude Maasduin) herbouwd. De herbouwde boerderij kreeg de vorm van een gesloten hof met het centraal woongedeelte in de zuidelijke vleugel. Rond 1900 richtte men de noordelijke vleugel in als wagenschuur en paardenstalling. In de laatste jaren van de Tweede Wereldoorlog leed de boerderij veel schade. Na de oorlog werd de schade hersteld en breidde men de woonvleugel uit met dubbele erkers. In 1992 kreeg de boerderij de functie van woonhuis. Zie: Kasteel (Arcen). Literatuur: Stichting Veldens Boek, *Velde tusse grens en Maas, wie'ste bis en wie'ste vruejer waas* (Velden 2012) 217-218.

Congregatie van de Zusters van de Goddelijke Voorzienigheid *Kloosterorde*.Op 8 december 1889 stichtte pater Arnold Janssen in Steyl, samen met Helena Stollenwerk en Hendrina Stenmanns, een congregatie van zusters die zich bezighielden met onderwijs, ziekenzorg, werk in gezinnen en de ondersteuning van missionarissen. De officiële naam van de orde werd: *Congregatio Servarum Spiritus Sancti*. Vanwege hun donkerblauw habijt kregen de zusters al snel de bijnaam 'blauwe zusters'. In 1912 bouwde het Sint-Sebastianusgilde in Velden een klooster voor zusters die naar het dorp waren geroepen in verband met het geven van onderwijs aan de nieuwe Rooms Katholieke Lagere School voor meisjes. De zusters vestigden zich in 1913 in Velden. Ze gaven niet alleen les, maar maakten zich ook verdienstelijk op het gebied van ziekenverpleging. Daarvoor hadden ze in het klooster de beschikking over twee kamers. Het werk breidde zich uit en vanaf 1916 speelden de religieuzen ook een belangrijke rol in het Groene Kruiswerk. Jarenlang bepaalden zij mede het dorpsbeeld. Wegens een gebrek aan kloosterlingen moest het klooster in Velden in 1957 zijn deuren sluiten. Zie: Basisonderwijs; Groene Kruis; Klooster; Sint-Sebastianusgilde; Sint-Sebastianusschool.

Coöperatie In 1917 werd door de Katholieke Arbeiders Beweging (KAB) De Samenwerking opgericht. Dit was een consumentencoöperatie, die via een winkel aan het adres Rijksweg 85 handelde in koloniale waren. De leden deden hun bestelling met een boekje en kregen bij winst een dividend uitgekeerd. Toen in 1960 de coöp in Arcen sloot, nam de Veldense vestiging de klanten over. Een Ford-bus diende hierna als boodschappenwagen. De coöperatie bleef aan de Rijksweg tot in 1969 een nieuwe winkel opende op de hoek van de Markt en de Scholtisstraat. In 1986 hield de coöperatie in Velden op te bestaan. Zie: Boerenbond.

Darts Velden telt vier dartsverenigingen. De oudste vereniging is De Bascule, die in september 1988 werd opgericht. Dat gebeurde op initiatief van Cock van Genechten en Koen van den Hombergh. De Bascule groeide uit tot een van de grootste dartsverenigingen van Nederland met dertien teams in alle divisies van de Venlose Darts Organisatie (VDO). In 2013 telt de club ruim veertig leden. In De Bascule speelt bovendien vanaf 2001 Dartsteam Venlo, met enkele Bascule-spelers. Dit team speelt sinds 1999 in de Superleague Hoofdklasse.
In 1996 volgde dartsclub De Visgraaf. Deze club telde veertig leden, maar stopte in 2013. Bij café De Mert werd in september 2005 door Bart van den Hombergh een derde vereniging opgericht. Dartsclub De Mert speelde zes seizoenen met maximaal vijf teams in de VDO-competitie.
De club stopte toen het café zijn deuren sloot.
De vierde club is De Sport. Deze dartsclub stamt uit 1997 en telt in 2013 25 leden, die verdeeld over vijf teams bij de VDO spelen. In 2012 kwam er een vierde vereniging bij: Het Wapen van Velden. Initiatiefnemers waren Peter Lommen en Peter Bouten. De club startte met een achttal leden. In 2013 kwam daar een tweede team bij van darters die eerder in De Witte Berg in Lomm speelden. Ook DC 't Wapen van Velden speelt in de VDO-competitie. Zie: Cafés.

Dassenrijk Zie: Landgoederen.

Dialekt Zie: Arcen-Lomm-Velden.

Dorpsfeesten *Cultureel evenement*. De Dorpsfeesten Velden worden sinds 1979 in het eerste weekend van september gehouden. De organisatie was bij de start in handen van een paar (buurt) verenigingen en enkele plaatselijke ondernemers. Later ontstond hieruit de Stichting Dorpsplein Velden. Aanleiding voor het feest was de ingebruikname van het vernieuwde marktplein en de opening van sporthal De Visgraaf. In eerste instantie vond het evenement plaats onder de naam Braderie & Dorpsfeest. Het feest groeide hierna uit tot een regionale gebeurtenis. Alle lokale verenigingen kunnen meewerken tijdens de Dorpsfeesten om hun clubkas te spekken. Het feest vindt plaats op en rond de markt en bestaat uit een jaarmarkt en – vanaf 1986 – een speciale kindermarkt. In een feesttent vinden optredens van

Veldense (muziek)verenigingen plaats, afgewisseld met optredens van andere orkesten en regionale artiesten. Op zaterdagmiddag zijn er sinds 2005 de ludieke Zuid-Nederlandse Kampioenschappen Biervatrollen. In 2007 besloten de organisatoren om als Dorpsfeesten Velden verder te gaan. Tijdens de editie van 2009 zag de talentenjacht Velde Haet Talent het levenslicht.

Dorpsraad Zie: Dorpsraden (Arcen-Lomm-Velden).

Drumband Vanaf het begin maken slagwerkers deel uit van de Veldense fanfare. Zij liepen bij uittochten tussen de andere muzikanten. In 1938 waren er vier tamboers, die vanaf dat moment voorop gingen lopen tijdens het musiceren op straat. Dit bleef zo totdat de fanfare als gevolg van de Tweede Wereldoorlog haar openbare activiteiten moest staken. Na de oorlog waren slechts twee trommen overgebleven. Geleidelijk werden nieuwe slagwerkinstrumenten aangeschaft en kwam er instroom van nieuwe leerling-slagwerkers. Fanfarelid Leo Jansen (*Mölders Lei*) leidde hen op. Vanaf 1950 verzorgde slagwerker Sraar Jeucken de opleiding. Lange tijd gebeurde dit in het Scholtishuis. Gestaag werd gewerkt aan de opbouw van het tamboerkorps. In 1952 trad de heer Leissner uit Blerick aan als eerste instructeur. Een jaar later – september 1953 – namen de Veldense tamboers voor het eerst deel aan een concours, dat meteen een eerste prijs opleverde. Daarna nam de Veldense drumband telkens om de twee à drie jaar deel aan een concours; als regel met een mooi resultaat. Ook individuele tamboers vielen met hun prestaties regelmatig in de prijzen. In 1959 deden klaroenspelers hun intrede en in 1962 zorgde de drumband voor een primeur door meisjes op te gaan leiden als tamboer. Regelmatig namen de Veldense slagwerkers deel aan wedstrijden en drumfestivals en vonden uitwisselingen plaats met andere korpsen. Bij lustrumvieringen van de fanfare werd vaak een drumfestival georganiseerd waar veel korpsen aan hebben deelgenomen. In 1977 keerden de tamboers terug van het concours in Thorn met een eerste prijs met lof der jury. Vanaf 1979 wordt één keer in de vijf jaar aan een concours deelgenomen. Op straat wordt de fanfare vooraf gegaan door de tamboers onder leiding van de tamboer-maître. De eerste in deze functie was Sraar Hermkens (1952-1963). Hij werd opgevolgd door Ger Peeters (1963-1991). Vanaf 1991 is de tambour-maîtrestok in handen van Henk Lommen. Ook in tenue onderscheidt de drumband zich van de fanfare, aanvankelijk alleen door het gebruik van andere epauletten. In 1972 kwamen er hoge groene kolbakken en groene jassen. Vanaf 1989 wordt een lage kolbak in zwart met witte pluim als hoofddeksel gehanteerd. De drumband stond achtereenvolgens onder leiding van de heren Leissner (1952-1961), Scheres (1961-1969), Frans van Rijswijck (1969-1977), Jos Stoffels (1977-1979) en Belfeldenaar Jan Stultiëns (1979-1994). In het begin van de jaren '90 kwam er meer diversiteit in slagwerkinstrumenten. Instructeur Mark Roosengarten uit Blitterswijk, die in 1994 aan het roer kwam te staan, bouwde het gebruik van melodisch slagwerk verder uit en zocht met succes naar mogelijkheden om te 'performen'. In 1995, 2000 en 2005 promoveerde de drumband onder zijn leiding driemaal achter elkaar, waardoor ze uitkwam in de eredivisie sectie A. Na 15 jaar droeg Mark Roosengarten in 2009 de leiding van de drumband over aan Harrie van Otterdijk uit Vlierden. Hij past alle instrumentale mogelijkheden toe en legt nieuwe accenten. In december 2012 namen de Veldense percussionisten deel aan het bondsconcours in Etten-Leur. In de vrije klasse behaalden ze 92,33 punten en promoveerden daarmee naar de hoogste divisie. Dit leverde de uitnodiging op om deel te nemen aan het Nederlands Kampioenschap in februari 2013. Hier haalde men een verdienstelijke vierde plaats. De drumband telt in 2013 25 leden. Zie: Fanfare.

Duijf, Rob *Historische wapenschutter*. Rob Duijf werd op 12 juni 1962 in Velden geboren. Hij bezocht de lts in Venlo, afdeling autotechniek, ging aan de slag als automonteur en werkt vanaf 1986 als assembly operator bij Océ in Venlo. In 1990 startte hij met geweerschieten bij SV Het Karabijntje in Grubbenvorst. Aanvankelijk als kleinkaliber pistoolschutter en sinds 1993 als historische wapenschutter, een discipline waarbij de schutters de loden kogels zelf gieten en voor een juiste samenstelling van het kruit moeten zorgen. De Veldenaar bleek hiervoor aanleg te hebben, wat resulteerde in medailles en bekers op diverse wedstrijden. Vanaf 1997 eiste hij steeds minimaal met één historisch wapen het Nederlands kampioenschap voor zich op. Ook staan meerdere Nederlandse records op zijn naam. Vanaf 1999 neemt Duijf met de nationale ploeg deel aan internationale wedstrijden. In 2000 en 2004 werd hij wereldkampioen in het Amerikaanse Batesville en van het Europees kampioenschap in Valencia keerde hij in 2009 terug met een zilveren medaille. In 2005 ontving hij van de KNSA de gouden speld. Rob Duijf schiet vanaf 2006 bij SSV Remington in Venray.

Duivensport Zie: Postillon, De.

Eierbond In 1911 werd in Velden de coöperatieve pluimveehoudersvereniging Sint-Andreas (in de volksmond de 'Eierbond') opgericht. Aanvankelijk was het een kleinschalige onderneming, maar vooral in de periode 1935-1940 nam de eierenproductie fors toe. Vanuit Velden gingen de eieren per tram naar de Venlose eierveiling. Vooraf werden ze in het verzameldepot aan de Rijksweg (ter hoogte van het adres Rijksweg 122) gesorteerd, geschouwd en verpakt. In 1951 had de Veldense eierbond een 'omzet' van 1.421.542 eieren. Die kwamen van 122 leden. Het aantal kippen bedroeg toen om en nabij de vierduizend. Aanvankelijk was de dagelijkse leiding in handen van Tinus Berden, later nam Jan Vosbeek die taak op zich. Vanaf 1955 maakte de bond voor sorteren en opslag gebruik van een ruimte in het nieuwe gebouw van de Boerenbond. Eind 1961 vierde de bond zijn gouden bestaan, maar bij het centraliseren van de eierveiling in Roermond, korte tijd later, werd de vereniging opgeheven. Literatuur: Stichting Veldens Boek, *Velde tusse grens en Maas, wie'ste bis en wie'ste vruejer waas* (Velden 2012) 201.

Eigenwijsjes, De *Kinderkoor*. De Eigenwijsjes werd in 1982 opgericht om de gezinsmissen in de Veldense parochiekerk muzikaal op te luisteren. Het initiatief kwam van pastoor Hendrix en de werkgroep Gezinsmissen. Eerste dirigent was Sjraar Klaassens. De repetities vonden plaats in de kerk en de officiële start van het koor was op 16 oktober 1982. Via een prijsvraag koos men de naam De Eigenwijsjes. Met Kerstmis 1983 voerde het kinderkoor een Kerstmusical op. In de hierop volgende jaren volgden vele succesvolle optredens. Zo voerde men in De Blokhut de musical *Bonje in de Buitenhof* op en waren er voorstellingen in de vastenavondtijd, voor De Zonnebloem en in bejaarden- en verzorgingstehuizen. In 1991 nam het kinderkoor deel aan een liedjesconcours voor kinderkoren in de Venlose Maaspoort. De leiding van het koor organiseerde ook diverse speurtochten, spellenmiddagen en uitstapjes. Eén van de hoogtepunten was een bezoek aan de opnames van de miniplaybackshow van Henny Huisman in Aalsmeer. In de loop van de jaren waren er meerdere dirigentenwisselingen. Kinderkoor De Eigenwijsjes ging kort voor het 25-jarig jubileum in 2006 ter ziele wegens een teruglopende belangstelling. Enkele meisjes zongen hierna nog een tijdje verder als de Andreasgirls. Zie: Kerkelijk Zangkoor Sint-Andreas.

Enderhof *Boerderij/landgoed*. De Enderhof is de oudste oorspronkelijke boerderij van het buurtschap Schandelo. De hoeve heette eerder 'Aen ghen Eynde' en werd in 1377 aangeduid als 'De hof te Schandelo'. Het gebouw lag toen waarschijnlijk aan de andere kant van de weg. De naam Enderhof duidt erop dat de boerderij aan het einde van de bebouwing lag. De hoeve ligt op een karakteristieke steilrand van een oude Maasmeander en was lange tijd eigendom van de Heren van Arcen. In 1871 werd Jean Kusters uit Venlo de eigenaar. In 1914 kwam de boerderij in handen van de familie Roefs. Latere bewoners waren de families Soberjé en Den Otter. De Enderhof is een carréboerderij met twee hoge vleugels verbonden door een lager middenstuk rond een binnenplaats. De noordelijke vleugel is het oorspronkelijke woonhuis met een achterliggende koeienstal. Parallel daaraan ligt een grote oogstschuur. In de jaren 2004-2006 zijn de landerijen rond de Enderhof voorzien van een nieuwe beplanting. Belangrijke elementen zijn de herstelde oude boomgaard aan de achterzijde van de boerderij en het 'kerkepad' aan de voorzijde. Het groen rondom bestaat vooral uit inheemse soorten, geselecteerd op bloei en vruchtvorming. De afwisseling van houtwallen en kruidenrijke heggen en ruigten maken het landschap tot een ideaal leefgebied voor zang- en roofvogels en kleine zoogdieren. Sinds 2005 mag de Enderhof zich een NSW-landgoed noemen. De hoeve heeft thans een woonfunctie. Op het landgoed worden evenementen, als concerten en tentoonstellingen, georganiseerd door de Stichting tot Behoud van Landgoed Enderhof. Zie: Heren van Arcen (Arcen); Landgoederen; Schandelo. Literatuur: Stichting Veldens Boek, *Velde tusse grens en Maas, wie'ste bis en wie'ste vruejer waas* (Velden 2012) 221.

Eulesberg Zie: Neulisberg.

EVA *Vrouwenbeweging*. Op 22 februari 1956 richtte de Katholieke Arbeiders Bond in Velden een vereniging speciaal voor vrouwen op. Initiatiefnemers waren mevrouw Reintjes, kapelaan René Adriaens, Sir Deenen en Sjeng Flinsenberg. Bij de start waren er 32 leden. De vereniging, die zich Katholieke Arbeiders Vrouwen (KAV) noemde, stelde zich de ontwikkeling van de vrouw tot doel. Dit trachtte men te bereiken met cursussen, spreekbeurten en excursies. De meeste bijeenkom-

Fanfare Velden (2012).

sten waren bij café Bouten en in het Sint-Josephklooster. In zaal De Blokhut hielden de dames demonstraties. Buurtleidsters haalden de contributie bij de leden thuis op. Zij onderhielden de onderlinge contacten en gingen op ziekenbezoek. Tijdens lezingen stond vooral het katholieke gezin centraal. In 1965 ging de KAV verder onder de naam Katholieke Vrouwen Beweging en in 1970 als EVA, de afkorting van Een Vrije Avond. Begin jaren tachtig van de vorige eeuw telde EVA circa 160 leden. Uit EVA ontstonden een gymnastiekclub en een volksdansgroep. EVA organiseert culturele, informatieve en ontspanningsavonden. In 2013 telt de vereniging ongeveer 85 leden. Zie: Vrouwenbond.

Fanfare *Muziekgezelschap*. Muziekvereniging Fanfare Velden werd op 26 december 1864 opgericht. Bakker Leo van den Hombergh en zijn broer het schoolhoofd Gerard van den Hombergh waren de drijvende krachten achter de oprichting. Zij vonden de Venlose dirigent Jean Peeters bereid om les te geven aan de overwegend jonge leerlingen. Eind 1864 waren de instrumenten er en kon de vereniging van start. De officiële doelstelling luidde: 'Verdere beschaving en een eerlijk vermaak der jonge lieden'. Er werd begonnen met vijftien spelende leden. Eerste president was zaalhouder P.J. Verhaegh. De eerste schenkingen kwamen van burgemeester Van den Bergh en van pastoor Van den Elsen. Begin februari 1865 beschikte de fanfare over dertien instrumenten. In december 1866 vond een eerste concert plaats en op 30 juni 1867 namen de Veldenaren voor de eerste keer deel aan een festival in Steyl. In datzelfde jaar werd een vaandel aangeschaft. Al vrij snel legde de Veldenaren contacten met andere gezelschappen. Zo maakte men in 1873 een muzikaal uitstapje naar het Duitse Hinsbeck. Dirigent Peeters legde de muzikale leiding in 1874 neer. Met Veldenaar Jac. van den Hombergh (*de Mölder*) had de fanfare daarna tot 1919 een dirigent uit eigen gelederen. In de loop der jaren gaf de fanfare vele concerten en nam ze deel aan muziekfestivals, zoals in Boxmeer (1891) en in Horst (1892). Vele activiteiten werden op touw gezet. Zo voerde men jaarlijks vanaf ongeveer 1870 toneelvoorstellingen op, waarbij tussen de bedrijven door werd gemusiceerd. De spelersgroep bestond uit fanfareleden, aangevuld met leden van andere verenigingen. De voorstellingen vonden plaats tijdens de Winterkermis (begin december) en begin februari. Dit groeide uit tot een traditie, die met enige onderbrekingen, tot 1954 werd voortgezet. Bij elk lustrum hield de fanfare een muziekfestival. Onder leiding van dirigent C. Rinket (1919-1942) werd regelmatig deelgenomen aan (bonds)concoursen. Hier sleepten de muzikanten menigmaal een eerste prijs in de wacht. 1934 was een bijzonder jaar omdat de fanfare toen voor het eerst in uniform optrad.
Nadat in 1939 het 75-jarig bestaan was gevierd, brak een moeilijke tijd aan. Tijdens de Tweede Wereldoorlog weigerde de fanfare zich aan te sluiten bij de *Kulturkammer*, waardoor het vanaf 1942 verboden was in het openbaar te musiceren. Na de bevrijding bleek het grootste deel van de instrumenten en uniformen verdwenen of zwaar beschadigd te zijn. Men moest vrijwel opnieuw beginnen. In 1953 werden nieuwe uniformen gepresenteerd en twee jaar later was ook het instrumentarium weer op orde. Het gezelschap maakte ook weer muzikale uitstapjes, zoals een deelname aan het Bloemencorso te Zundert. Muzikaal gezien bleef het gezelschap zich verder ontwikkelen onder leiding van de dirigenten Jean Winia (1946-1958), Jean Weerts (1958-1960) en Nico van den Kroonenberg uit Arcen, tussen 1960 en 1971, met een onderbreking in 1965-1966, waarin dirigent Jo Herpers de leiding had. Met Van den Kroonenberg als dirigent promoveerde de fanfare in 1961 naar de afdeling Uitmuntend, tegenwoordig de derde divisie. Een jaar later volgde deelname aan het WMC te Kerkrade. In 1964 werd het eeuwfeest gevierd met een groot festival en een reünie van oud-Veldenaren. Nadat er van gemeentewege contacten waren gelegd met het Oostenrijkse Landeck, ging de Fanfare vier keer op concertreis naar deze stad en wel in de jaren 1978, 1981, 1987 en 1992. De *Stadtmusikkapelle Landeck* bracht tegenbezoeken in 1984 en 1989. Een ander hoogtepunt was een driedaagse trip naar het Duitse wijnstadje Heimersheim in 1982. Intussen werd de muzikale leiding van tijd tot tijd gewisseld. Na het vertrek van Van den Kroonenberg in 1971 was de leiding achtereenvolgens in handen van de dirigenten Albert Jacobs uit Horst (1971-1973), Jan Verberne uit Venlo (1973-1976), Jos Stoffels uit Thorn (1976-1984), Wout Weijmans uit Blerick (1984-1986) en Math Lemmen uit Broekhuizenvorst (1986-1995). In 1995 werd Jan Bartels uit Meerlo dirigent en vanaf 2000 was de muzikale leiding in handen van Theo Schreurs uit Ittervoort, die in 2011 het stokje doorgaf aan Rob Moers uit Bocholtz. Toen de fanfare in 1989 haar 125-jarig bestaan vierde, was er een uitgebreid feestprogramma. Bij deze gelegenheid werd aan de vereniging de Koninklijke Erepenning toegekend. Tevens werd toen een nieuw vaandel onthuld.
De fanfare is nauw betrokken bij de Veldense gemeenschap. Zij geeft een muzikaal tintje aan verenigingsjubilea en gouden bruiloften en is present bij allerlei evenementen. Vroeger werden de kerkelijke processies muzikaal opgeluisterd. Jaarlijks begeleidt de fanfare de Eerste Communicanten naar de kerk, waarna de Communiemis muzikaal wordt opgeluisterd. Daarnaast wordt een aantal tradities in ere gehouden. Zo wordt op Nieuwjaarsdag een rondgang door het dorp gemaakt. Vroeger gebeurde dat tijdens de jaarwisseling om klokslag twaalf uur. Elk jaar op de tweede zondag van mei trekt de fanfare naar de kapel van Genooi in Venlo en luistert daar een Heilige Mis op. Rond 22 november is er traditioneel het Caeciliafeest, voorheen het Davidsfeest, dat men destijds in januari vierde. De fanfare werd uitgebreid met de drumband en in 1950 ontstond de Hofkapel, de voorloper van de Ravenvennerkapel. Tot de fanfare behoort een groep blaasmuzikanten, die vanaf 1990 optreedt als de blazersgroep.
In de jaren 1992, 1997 en 2002 nam de fanfare deel aan bondsconcoursen en behaalde telkens een eerste prijs. Bijzonder aan het concours van 2002 was het uitvoeren van 'De Helde van Velde', een speciaal voor de fanfare gecomponeerd werk met een verwijzing naar de Veldense Revue, die in 2000 was opgevoerd. Op 13 oktober 2007 werd de concoursdeelname beloond met een eerste prijs en promotie naar de tweede divisie (voorheen Ereafdeling). Dit was 46 jaar na de vorige promotie. Tevens behaalde men toen het Limburgs kampioenschap in de derde divisie. In 2013 neemt de fanfare deel aan het bondsconcours in de tweede divisie en bereidt men zich voor op de viering van het 150-jarig bestaan in 2014. De vereniging telt in 2013 ongeveer negentig leden. Zie: Alles Kids (Arcen-Lomm-Velden); Drumband; Ravenvennerkapel.

Frenske.

Fontein Zie: Gekke Maondaagkunstwerk.

Frenske *Beeld*. Ter herinnering aan de Veldense Indiëgangers werd op zondag 27 december 2009 een beeldje van een mannetje met de naam *Frenske* (Fransje) onthuld op de hoek van de Vorstweg, Wilhelminastraat en Dorpstraat. Het beeldje verwijst naar 'Frenske van de Kwartelemèrt', het pseudoniem waaronder dorpskapper Jan Schlooz in *De Kiëskop*, het informatieblad voor de Indiëgangers, een rubriek schreef. Frenske staat model voor de nieuwsgierige dorpsjongen, die de nieuwtjes uit

Gekke Maondaag (1926).

Gekke Maondaagkunstwerk.

het dorp opvangt en ze via *De Kiëskop* doorbrieft naar de Veldense militairen. Zowel in Velden als in de West waren zijn humoristische verhalen zeer in trek. Het bronzen beeld werd gemaakt door de Veldense kunstenares Mieke Knaapen. Zie: Kiëskop, de; Kwartelenmarkt; Indiëgangers.

Fuu, De Zie: Melkfabrieken.

Gekke Maondaag *Volksfeest*. De maandag heeft in de volkscultuur een bijzondere betekenis. Vooral de eerste maandag na Driekoningen was vaak een dag om de bloemetjes buiten te zetten. De Veldense Gekke Maondaag, hoewel niet op de eerste maandag na Driekoningen, past in die traditie.
In Velden werd het een dag waarop men 'gek' deed. Het ontstaan van de Veldense Gekke Maondaag houdt verband met de gildedagen van het Sint-Sebastianusgilde. Gehuwde gildebroeders of minimaal dertig jaar oud indien ongehuwd, dronken tijdens de gildedagen gratis bier. Dat wekte de afgunst van jongere dorpsgenoten. Als een ludiek protest trokken ze op de maandag na de gildefeesten verkleed en al zingend en schreeuwend rond, waarbij men worst en geld ophaalde. De worst werd 's avonds in een van de cafés gebraden

en het geld omgezet in bier en zo hielden ze hun eigen feest. Dit eeuwenoude gebruik groeide uit tot Gekke Maondaag. De eerste aangetroffen schriftelijke vermelding dateert uit 1903. Een advertentie in het *Venloosch Nieuwsblad* maakt gewag van een stoet, inclusief een worstkar. Van activiteiten tussen 1903 en 1926 is vrijwel niets bekend. Een strakke regie was er ook niet, omdat er geen Gekke Maondaagvereniging bestond. Vanaf 1926 was er opnieuw sprake van een optocht, waarbij verklede jongeren geld en worst ophaalden. In de viering kwam begin jaren dertig meer lijn door bemoeienissen van ruiterclub Zeldenrust. In de loop van de jaren dertig werd gedanst in de Veldense zalen en kwamen er ook bezoekers uit omliggende plaatsen. De Tweede Wereldoorlog maakte een einde aan de activiteiten. Na de oorlog namen leden van de ruiterclub opnieuw het voortouw. Gekke Maondaag bleef desondanks vooral een geïmproviseerde activiteit. Wel werd in 1950 de hofkapel opgericht, die de activiteiten muzikaal opluisterde. De kapel was de voorloper van de in 1977 opgerichte Ravenvennerkapel.
Om de continuïteit van het feest te garanderen, sloeg de ruiterclub samen met andere verenigingen en een aantal kasteleins de handen ineen. Het nieuwe gezelschap noemde zich De Wuilus. In 1951 werd een prins uitgeroepen, wat sinds 1890 niet meer was voorgekomen. De man moest – als reactie op de leeftijdsgrens voor de gildeleden – ongehuwd zijn en niet ouder dan dertig jaar. Via een stemming bepaalde de Raad van Elf wie prins werd. De eerste residentie was bij café De Sport. Met de komst van De Wuilus kwamen er meer activiteiten zoals een liedjesavond (vanaf 1952), zittingen en de Brokken Dinsdaag. Die laatste dag ontstond nadat leden van De Wuilus de dag na Gekke Maondaag de cafés bezochten om met de kasteleins af te rekenen. Dat rondtrekken werd een evenement op zich. Een van de populairste Veldense Gekke Maondaagliedjes is *D'n niejste schlager* uit 1953 van Louis en Harry Roefs. De Gekke Maondaag is hét volksfeest in Velden en leidt er al vele jaren toe dat het openbare leven die dag nagenoeg volledig stil ligt. Zie: Gekke Maondaagkunstwerk; Jeugdinstuif; Ravenvennerkapel; Vastenaovend; Vosbeek, Gir; Wuilus, De; Zeldenrust. Literatuur: Theo Fransen, Hay Lucassen en Jan Lucassen, *Gekke Maondaag Binneste Boète* (Velden, 2009).

Gekke Maondaagkunstwerk *Beeldengroep*. Op de Markt werd op 22 september 2006 een beeldenfontein officieel onthuld. Het plan hiervoor ontstond bij de voorbereidingen van het 5 x 11-jarig jubileum van GMV De Wuilus, dat het motto *Binneste Boète* meekreeg, een verwijzing naar de Gekke Maondaagviering in vroegere dagen. Met dit kunstwerk is de Gekke Maondaag blijvend zichtbaar in Velden. Voor de vormgeving werd het feest in het begin van de vorige eeuw als metafoor gekozen. Het in de volksmond ook wel als bierfontein aangeduide kunstwerk bestaat uit een stenen basement met een cilindervormig waterwerk. Op de rand van de fontein staan vijf Gekke Maondaagvierders. De bronzen figuren zijn op een originele wijze verkleed, hebben de jas binnenste buiten aan, een zakdoek om het hoofd als baard en gordijnenresten als mantel. Het getal vijf geeft het groepsgevoel weer en symboliseert de diverse buurtschappen. De afzonderlijke beeldjes staan ook op markante plekken langs toeristische routes in het Veldense buitengebied. Het kunstwerk is ontworpen door de Veldense kunstenares Mieke Knaapen. Zie: Beelden; Gekke Maondaag.

Gemeenschapshuis In 1965-1966 werd het klooster van de Zusters van de Goddelijke Voorzienigheid aan de Kloosterstraat verbouwd tot gemeenschapshuis. Op 15 oktober 1966 vond de officiële opening plaats. Vanaf 1985 doet de verbouwde Andreasschool, onder de naam *De Kiêsstolp*, dienst als gemeenschapshuis. Volgens plan verhuist het gemeenschapshuis in 2014 naar de brede maatschappelijke voorziening De Vilgaard aan de Schandeloseweg. Zie: Kiêsstolp, De; Klooster; Vilgaard, De.

Gemeente Zie: Arcen-Lomm-Velden.

Geurts, Twan *Theoloog/journalist*. Twan Geurts werd op 1 augustus 1950 in Velden geboren. Hij volgde de middelbare school op Rolduc. Omdat hij aanvankelijk priester wilde worden, ging de jonge Veldenaar naar het klein seminarie. Hierna studeerde hij theologie aan de universiteit in Tilburg. Vanaf 1975 werkte Geurts als journalist bij het weekblad van diezelfde universiteit. In 1990 werd hij er communicatieadviseur en wetenschapsvoorlichter. Sinds 2005 publiceert hij als freelancer over cultuur, religie en wetenschap. In opdracht van het Catharijneconvent in Utrecht schreef Geurts in 2006 een inleiding over hedendaagse engelen bij de uitgave *Engelen in de kunst*. Dat werd de opmaat voor het boek *Engelen van deze tijd*, dat in 2008 verscheen. In 2011 publiceerde hij het boek *Rolduc. De laatste dagen van een kleinseminarie*.

Golfsport In 2011 lanceerde de sinds 1975 in Velden woonachtige Jos Logister een plan om in zijn woonplaats een golfvereniging op te richten. Die club moest laagdrempelig worden. Vandaar dat in overleg met SV Velden werd gekeken naar mogelijkheden om een golfterrein aan te leggen op het sportpark van die vereniging. In 2012 voerde men de plannen uit en verrees op en langs vier sportvelden een negen holes PAR3 baan met een lengte van 930 meter. De golfbaan is beschikbaar op de uren dat er niet wordt gevoetbald of gehandbald. De green en de afslagplaats liggen buiten de lijnen, tussenslagen vinden ook op de voetbalvelden plaats. Bij de oprichting op 1 juli 2012 telde de club 25 leden. Zie: Sportvereniging Velden.

Groene Kruis Zie: Arcen-Lomm-Velden.

Hansenhof *Boerderij/museum*. In 1510 stond in Hasselt al een boerderij op de plek van de tegenwoordige Hansenhof. In 1803 verrees iets ten zuiden aan de weg een nieuwe Saksische boerderij en ging de oude hoeve dienst doen als schuur. De oude boerderij was een typische hallenboerderij, waarbij het voorhuis (het woonhuis) van het achterhuis is gescheiden door een muur. Rond 1900 werd de boerderij bewoond door de gebroeders Linssen, die de geschiedenis zijn ingegaan als 'de Hansejongens'. In 1971 brandde de boerderij af, waarna hij niet meer werd herbouwd. Eenzelfde lot was in 1983 de oude schuur beschoren. De uit Venlo afkomstige Hay Gout kocht de ruïne en bouwde de oude hoeve van de grond af op, waarna hij het pand beschikbaar stelde aan de Historische Werkgroep Arcen-Lomm-Velden en aan natuurvereniging Strix Aluco. Bij de restauratie maakte Gout onder meer gebruik van stenen en plavuizen die afkomstig waren van de in 1933 afgebroken Veldense parochiekerk. Als vloer en als bestrating rondom de boerderij dienden straatklinkers van het oude Venlose vliegveld en een deel van het gebint kwam van Saksische boerderijen uit Twente. In het pand vestigde de werkgroep een streekmuseum, waarvan de collectie een beeld geeft van de agrarische geschiedenis van de omgeving. De collectie van het museum toont voorwerpen van diverse oude beroepen, waaronder wever, wagenmaker, koperslager, klompenmaker en sigarenmaker. Ook geeft men een beeld van het dorpsleven, dat is vastgelegd in vele albums met oude foto's, bid- en gedachtenisprentjes. Er zijn gebruiksvoorwerpen en er is een oude winkel te zien, alsook bodemvondsten uit de vroegere gemeente Arcen en Velden. In het hallenhuis is een schervenzolder, een brandvrij archief, een bibliotheek, een restauratie- en een vergaderruimte. Het hallenhuis werd op 29 augustus 1987 officieel in gebruik genomen. In 1992 bouwde Hay Gout naast de boerderij een oud bakhuis op en in 2008 maakte hij een uitbreiding tussen huis en schuur, waardoor één ruimte ontstond. In 2011-2012 herbouwde Gout op het terrein een leerlooierij uit 1851, die aan de Schans in Arcen moest wijken voor de waterkering. Zie: Historische Werkgroep Arcen-Lomm-Velden; Leerlooierij (Arcen;); Maasduinen, De (Arcen-Lomm-Velden). Literatuur: Berghs, Koos en Ton Desar, *De Venlose boerderijen. Een actuele impressie* (Venlo 2009).

De Hansenhof.

Hasselderheide *Wijk*. Hasselderheide ligt in het oosten van Velden en grenst aan het gehucht Schandelo. Tot het begin van de negentiende eeuw was het een uitgestrekt heidegebied, waarvan sommige delen later zijn ontgonnen tot akkers en weidegrond, terwijl andere delen zijn bebost met loof- en naaldhout voor de productie van mijnhout. Lange tijd stond in het gebied een windmolen. Vanaf 1970 verrezen in het gebied bungalows en in 1983 werd er een manege gebouwd. Zie: Hasselt; Molens; Zeldenrust.

Hasselt *Gehucht*. Hasselt ligt ten westen van de Rijksweg tussen Velden en Lomm. Het gehucht ligt op een hoger gelegen gebied tussen de uiterwaarden en de Maas. Het centrum vormt het Hoogwaterhuis, dat is omgeven door een historische bebouwing. Het gebied heette al in 1326 Hasselt. Die naam is wellicht afgeleid van hasala, een bosje met hazelaars. Zie: Hasselderheide; Hoogwaterhuis; Latbeek.

Heilige Andreas Zie: Sint-Andreas.

Heilige Andreaskerk Zie: Sint-Andreaskerk.

Heilig Hartbeeld In 1930 verrees bij de Sint-Andreaskerk een Heilig Hartbeeld. Dat beeld werd geplaatst bij gelegenheid van het veertigjarig priesterfeest van pastoor P. Joosten als geschenk van de parochianen. Na de bouw van de nieuwe kerk verhuisde het beeld naar de westzijde van die kerk. De voet van het monument is deels metselwerk en deels beton. In het midden bevindt zich een marmeren gedenkplaat. De betonnen zijplaten zijn versierd met bloemmotieven. Ernaast zijn twee penanten opgetrokken met daarop ronde natuurstenen bollen. Het 190 centimeter hoge beeld is gemaakt door Carlo D'Angelo uit Venlo. Zie: Beelden; Sint-Andreaskerk.

Hendrickx, Jan *Grondlegger Leonardo-onderwijs*. Jan Hendrickx werd op 28 december 1943 in Venlo geboren. Hij bezocht de hbs aan het Sint Thomascollege in Venlo en vervolgde zijn opleiding tussen 1962 en 1965 aan de Kweekschool in Roermond. In 1965 verhuisde hij naar Velden. Tussen 1968 en 1972 werkte Hendrickx hier als onderwijzer aan de meisjesschool Sint-Sebastianus. In 1972 werd hij directeur van de Andreasschool. Na zijn pensionering in 2005 startte hij met projecten voor begaafde leerlingen in de regio Venlo. Daarvoor had hij op zijn basisschool al twaalf jaar ervaring opgedaan met het begeleiden van (hoog) begaafde leerlingen, met een IQ van 130 of hoger. Hendrickx werkte hiervoor een concept uit, het Leonardoconcept. In 2007 werd de Leonardostichting opgericht en startte in Venlo de eerste Leonardoschool. In 2010 nam Jan Hendrickx afscheid van de stichting, die toen tientallen 'scholen' kende. Het gaat hierbij niet om aparte scholen, maar om onderwijsinstellingen die de methode toepassen. De Veldenaar ging hierna door met het ontwikkelen van passend onderwijs voor alle kinderen, onder de naam EXOVA (Excellent Onderwijs Voor Allen). Zie: Andreasschool.

Heilig Hartbeeld.

Hengelsport Zie: Vriendenkring, De.

Hermeshof De Hermeshof in Schandelo werd rond 1885 gebouwd. De boerderij is van het langgeveltype, met enkele schuren, veestallen en een wagenwerkplaats rond een ruim erf. Vermoedelijk heeft de naam van de boerderij te maken met een bewoner met de voor- of achternaam Herman(s). In 1985 deelde men de hoeve op in twee woonhuizen. De Hermeshof, die dienst deed als veehouderij, heeft deels zijn oorspronkelijke karakter behouden. Op de boerderij werd Jan Theelen (*Hermes Jan*) geboren, die tijdens de Tweede Wereldoorlog onder de schuilnaam 'duikinspecteur Nicolaas' een vooraanstaande rol speelde in het verzet.

Hoogwaterhuis.

Hoenderpark *Tuin*. De tuin met hoenderpark van Sjang Hoedemakers was in het begin van de twintigste eeuw een bezienswaardigheid. Het park met vijver en een wit bruggetje, dat De Witte Leghorn heette, lag op de hoek van de Rijksweg (nummer 109) en de Nieuwe Schandeloseweg. Ook herten hadden een plek in het park.

Hombergh, Dora van den *Winkelierster*. Dora van den Hombergh werd op 9 juli 1924 geboren als Dora Hartmann, dochter van een bakker in Batenburg. Begin 1948 trad Dora bij bakkerij Van den Hombergh in dienst. Hier leerde ze Sraar van den Hombergh kennen, met wie ze in datzelfde jaar huwde. Vanaf dat moment was ze de stuwende kracht in de winkel-bakkerij aan de Markt. De bakkerij stopte eind 1974, toen Sraar 65 werd, maar Dora zette de winkel voort. Een brand in november 1994 legde de dorpswinkel echter in de as. Dora was zeventig, maar dacht niet aan stoppen en zette haar winkel voort aan de Scholtisstraat. Met haar Winkel van Sinkel en haar unieke persoonlijkheid groeide ze uit tot een bekend persoon in de wijde omgeving. Kort voor haar tachtigste verjaardag was haar winkel nog zeven dagen per week open. Dora van den Hombergh overleed op 25 november 2006. Literatuur: Annette Nefkens-Geraedts en Jan Geraedts, *De Geschiedenis van de Familie van den Hombergh uit Velden: 'de blauwe tak', van 1540 tot 2008* (Velden, 2008) 103-104.

Hoogwaterhuis Schuur met uitgebouwd kapelletje. In Hasselt aan de Ebberstraat verrees omstreeks 1700 op een kleine heuvel een schuur met aan de noordzijde een Annakapelletje, waarvan de puntgevel een ijzeren kruis draagt. Waarschijnlijk stond op deze plek rond 1500 al een huis. Door zijn ligging bleef de schuur tijdens overstromingen van de Maas droog en konden mensen uit de omgeving er met hun vee schuilen. De mensen verbleven op de verdieping, het vee stalde men beneden in de schuur. Vanaf 1992 werd het Hoogwaterhuis en het kapelletje door leden van de Historische Werkgroep onder leiding van Hay Gout gerestaureerd. Eerder was dit rond 1880 ook al eens gebeurd. Het Hoogwaterhuis heeft een rieten kap. Het huis is nu in gebruik van de Stichting Historische Werkgroep Arcen Lomm en Velden en sluit aan bij het museum De Hansenhof. Op 1 oktober 1995 werd de Sint-Annakapel bij het hoogwaterhuis als sluitstuk van het project ingezegend. Zie: Hansenhof; Historische Werkgroep Arcen-Lomm-Velden (Arcen-Lomm-Velden); Hoogwater (Arcen-Lomm-Velden); Sint-Annakapel.

Hovershof (begin jaren zestig).

Hotel-restaurant Van den Hombergh Zie: Maasduinen, De.

Hovershof Boerderij. In Het Vorst lag al in de veertiende eeuw een boerderij die werd aangeduid als hoeve 'te Haves'. In 1334 kwam de hoeve in handen van het Sint-Nicolaasklooster van de Kruisheren in Venlo. In een archiefstuk is in 1633 sprake van de verwoesting van een huis en enkele schuren. Dat gebeurde door plunderende soldaten. De boerderij, die Opgenhoven werd genoemd, is mogelijk een voorloper van de tegenwoordige Hovershof. Het huidige witte huis aan de Vorstweg verrees in 1778 tegenover het Gebroken Slot in Grubbenvorst. Tot 1820 bleef de hoeve eigendom van de Kruisheren. In jongere documenten heet de boerderij ook wel 'opten Hovis', 'hoff toe Haevis' of Groêt Hôaves'. In de tweede helft van de zestiende eeuw werd de hoeve bewoond door de kerkmeester. In 1735 was de familie Janssen pachter en dat bleef zo gedurende meerdere generaties. In de Franse tijd kwam de boerderij in handen van de Staat om vervolgens te worden verkocht aan de familie Bontamps-Receveur uit Venlo. Tot na 1868 bleef de hoeve in het bezit van deze familie. Later kwam ze in bezit van de families Haanen, Valize-Receveur en Berger. In 1955 kochten Sjraar Peters en Fien Verwijlen uit Echt de Hovershof. Tien jaar later brandde de op het erf gelegen stal van hun varkensboerderij uit, maar deze werd weer opgebouwd. Thans is de boerderij ingericht als minicamping met een bed & breakfast. Vele jaren stond voor de woning een oude pomp, die eerder op het dorpsplein in Velden had gestaan. In 2009 werd de pomp weer op de Markt teruggeplaatst en kwam in de tuin van de Hovershof een replica. Bij de hoeve hoort een Mariakapelletje. De Hovershof is een rijksmonument. Zie: Dorpspomp; Mariakapellen; Monumenten (Arcen-Lomm-Velden). Literatuur: Stichting Veldens Boek, *Velde tusse grens en Maas, wie'ste bis en wie'ste vruejer waas* (Velden 2012) 218-220.

Hubenhof *Boerderij*. In de dorpskern van Velden, op de hoek van de Veerweg en de Kloosterstraat, ligt sinds 1904 de Hubenhof. De hoeve werd gebouwd door de familie Rieter. In de Tweede Wereldoorlog verwoestte een brand de schuur van de boerderij. In 1950 volgde een verbouwing. De boerderij kreeg toen een carrévorm door de aanbouw van stallen en een nieuwe schuur. Opmerkelijk is een betonnen beeld in een nis boven de ingang van het voorhuis. Het is een replica van een houten Annabeeld dat in een kapel in de buurt van de boerderij stond. De hof dankt zijn naam waarschijnlijk aan een voormalige bewoner die Huub heette. Zie: Sint-Annakapel.

Indiëgangers *Militairen die tussen 1942 en 1949 dienst deden op Sumatra of Java (Indonesië).* Met politionele acties trachtte de Nederlandse regering in het overzeese gebiedsdeel te voorkomen dat Nederlands-Indië onafhankelijk werd. In totaal dienden veertig Veldenaren tussen 1942 en 1950 in Nederlands Indië. Om het contact met hen te onderhouden, verscheen tussen 1946 en 1950 het blad *De Kiëskop*. Bij terugkomst werden de militairen feestelijk ontvangen met een serenade van de fanfare. Op 27 december 2009 onthulde men ter herinnering aan Veldense Indiëgangers aan de Kwartelenmarkt een beeldje en een informatiebord. Zie: Frenske; Kiëskop, De.

IVO *Voetbalvereniging*. In 1904 werd door Jac. Janssen, Bert Vosbeek, Graad Duijf en Sjaak Paar in Velden een voetbalclub opgericht met als naam Unitas (Eenheid). De club speelde op *Zeelens Weike* bij de huidige begraafplaats. Op 10 maart 1910 kreeg de vereniging de naam IVO, wat staat voor Inspanning Voor Ontspanning. Vanaf 1912 nam IVO deel aan de competitie van de Limburgsche Voetbalbond. Vanwege de mobilisatie tijdens de Eerste Wereldoorlog lagen de activiteiten enkele jaren stil, maar op 1 april 1917 konden de Veldense voetballers de bal weer op de middenstip leggen.

IVO (2013).

Die datum geldt sindsdien als de officiële oprichtingsdatum. IVO behaalde in 1928 een eerste kampioenschap en promoveerde van de Overgangsklasse naar de Rooms Katholieke Federatie (RKF). Enkele jaren later moest men echter een stap terug doen. Toen de Tweede Wereldoorlog uitbrak, behoorde IVO weer tot de sterkste teams in de regio en speelde de club in de Overgangsklasse. In 1940 sloegen de verschillende bonden de handen in elkaar en ontstond de Nederlandse Voetbal Bond, nu bekend als de KNVB. In het begin van de oorlog speelden de Veldenaren in de derde klasse en in 1943 volgde promotie naar de eerste klasse afdeling Limburg. In datzelfde jaar werd met slib uit de Maas het speelveld verbeterd en een jaar later verrees een kleedlokaal, waar na de bevrijding niets meer van over was.
Tijdens de wederopbouw kreeg IVO de beschikking over een eigen veld. Daarvoor had de club her en der in het dorp gespeeld. Het eerste terrein was een zandplak ten zuiden van de Molenbeek in Hasselderheide. Men speelde op de 'Hube-wei' aan de Veerweg, op een weiland bij boerderij Van der Venne aan de Schandeloseweg en tegenover Leike Mulders aan de Molendijk. Het eerste echte veld lag op de plek waar nu nog steeds het hoofdveld van de club ligt. Dat hoofdveld nam men in 1966 in gebruik tegelijk met de opening van sportpark De Vilgert. Dat was hoog tijd. IVO was fors gegroeid en telde in het seizoen 1960-1961 118 leden. De vereniging kon zelfs geen leden meer aannemen, omdat er te weinig spelvelden waren. Ook lieten de voorzieningen te wensen over. Er was maar één kleedlokaal en de spelers moesten zich na afloop van de wedstrijd of training onder een afdakje wassen in een bakje water.
In de jaren veertig en vijftig speelde het eerste elftal negentien jaar in de derde klasse en draaide daar in de top mee. In het seizoen 1958-1959 werd Venlonaar Lei Schreurs de eerste 'betaalde' trainer. In zijn tweede trainersperiode bij IVO werd in 1960 het kampioenschap en een promotie naar de tweede klasse gevierd. Hier verbleef men slechts twee jaar, maar in 1964 keerden de roodzwarten na promotiewedstrijden weer in de tweede klasse terug. Ditmaal handhaafden de Veldenaren zich zeven jaar op dit niveau. In 1970 moest men echter weer een stapje terug doen. Eerder, in 1967, won de club in Roermond de districtsbeker Zuid 2. In het seizoen 1984-1985 volgde opnieuw degradatie en moest IVO in de vierde klasse spelen. In datzelfde jaar startte de bouw van een nieuw clublokaal met een kantine, dat men op 9 mei 1986 officieel in gebruik nam. Een jaar later viel ook op sportief vlak weer iets te vieren, toen zowel het eerste als tweede elftal kampioen werden. IVO 1 promoveerde hierdoor naar de derde klasse D. IVO 2 werd kampioen in de eerste klasse afdeling Limburg en promoveerde naar de reserve tweede klasse D. De geschiedenis herhaalde zich, want het volgende jaar werden beide teams, onder trainer Theo Joosten, opnieuw kampioen en volgde promotie naar respectievelijk de tweede klasse en reserve eerste klasse. Het eerste elftal degradeerde in 1992 uit de derde klasse na een beslissingswedstrijd in Lomm tegen DEV uit Arcen. Het verblijf in de vierde klasse was van korte duur, want in het hierop volgende seizoen eindigden de Veldenaren als eerste en mocht de club weer in de derde klasse spelen.
In het seizoen 1997-1998 kon IVO opnieuw feestvieren: via promotiewedstrijden mocht men zich weer derde klasser noemen. Dat bleef zo tot in het seizoen 2004-2004. Hierna verbleef IVO vier jaar in de vierde klasse, maar vanaf het seizoen 2008-2009 mocht opnieuw in de derde klasse worden gespeeld. In het seizoen 2012-2013 promoveerde IVO naar de tweede klasse.
Begin jaren vijftig ging Mon Heger aan de slag als niet-Veldense trainer. Hierna kwamen Lei Schreurs (1952-1957 en 1958-1961), Twan Lochtman (1961-1963), Pierre Keunen (1963-1968), John Houben (1968-1969), Wiel Heger (1969-1972 en 1991-1992), Wiel van Elderen (1972-1974), Piet Nissen (1974-1977), Lambert Linders (1977-1980 en 1982-1985), Jan van 't Hek (1980-1981 en 1990-1991), Joep Theuws 1981-1982), Theo Joosten (1985-1988), Mat Bours (1988-1990), Geert Driessen (1992-1994), Twan Hol (1994-1995), Gé Willemsen (1995-1998), John Wilbers (1998), Situs Natar (1998-1999), Wim Rijs (1999-2001), Ron Heijnen (2001-2003), Gé de Renet (2003-2006), Joost de Swart (2006-2010), Rob Jacobs (2010-2013) en Huub Verheijden (2013-heden).
Enkele IVO-spelers slaagden erin de stap naar het betaald voetbal bij VVV te maken. Dat waren Bèr Brueren, Jan Verbong, Frans Koppers, Pierre Brueren, Dave Joosten en Dries Driessen. Keeper Norbert Verspay mocht zich in 1982 even jeugdinternational noemen, maar tot een profcontract kwam het niet. Medio 1963 startte IVO op initiatief van Hay de Swart, Sraar Hermkens en Jan Lenders met een veteranenafdeling. In 1975 deed damesvoetbal zijn intrede binnen de vereniging en in

1979 werd ook deelgenomen aan de zaalvoetbalcompetitie. Het eerste dameselftal speelde enkele jaren in de tweede klasse, maar kwam vanaf 1980 in de hoogste klasse van het damesvoetbal uit. In 1983 haalde het damesteam het kampioenschap van Limburg binnen. Na het seizoen 2002-2003 hield IVO op te bestaan als zelfstandige vereniging en ging de club verder als onderdeel van SV Velden. In 2013 telt de Veldense voetbalclub meer dan 550 leden. De actieve voetballers zijn verdeeld over een seniorenafdeling met acht competitieelftallen, een veteranenelftal en een jeugdafdeling met eenentwintig teams. Zie: Lommen, Theo; Theo Lommen Sportpark; Sportvereniging Velden; Verbong, Jan (Arcen); Voetbal. Literatuur: P. Duijf et al (red.), *IVO 65 jaar Uitgave ter gelegenheid van de 65e verjaardag van de Rooms-Katholieke sportvereniging IVO te Velden* (Velden 1982).

Jagersrust *Café-restaurant*. In 1972 kocht slager Ben Kersten aan de Straelseweg in Schandelo, bij de Nederlands-Duitse grens, het grenscafé van de voormalige schipper Albert Nefkens, die op zijn beurt de zaak in 1956 had overgenomen van Toon van Rens, die het pand omstreeks 1924 liet verbouwen. Kersten breidde de zaak uit met een zaal-restaurant en verbouwde een deel van zijn paardenstal tot pannenkoekenhuis. Het pannenkoekenhuis werd op 30 maart 1984 officieel geopend.

Jagersvereniging Velden Op 26 juli 1969 werd in Velden een jagersvereniging opgericht. Initiatiefnemers waren Ton Steegh, Albert Smits en Jan Driessen. De vereniging schenkt aandacht aan het beheer van de wildstand, het jachtveldonderhoud en de jachtveldverzorging. Tegenwoordig wordt via tellingen en daarvan afgeleide afschotvergunningen de wildpopulatie op peil gehouden. Jaarlijks bezoeken de Veldense jagers, samen met jagers uit Arcen, op 3 november (feest van Sint-Hubertus) de Hubertusmis. Deze mis is bij toerbeurt in Velden of in Arcen. In 2013 telt de vereniging twaalf leden. Zie: Wildbeheereenheid Arcen, Lomm en Velden (Arcen-Lomm-Velden).

Jagersrust (jaren vijftig).

Jansen, Jacobus *Geestelijke*. Jacobus (Sjaak) Jansen werd op 24 januari 1890 in Hasselt geboren op de Conenhof (later kreeg hij daarom de bijnaam *Conenhiêr*). Jansen ging naar het seminarie in Roermond, waarna op 20 maart 1915 een wijding tot priester volgde. Na korte tijd les te hebben gegeven aan het Bisschoppelijk College in Roermond, werd hij in oktober 1915 kapelaan van de Martinuskerk te Venlo. In het voorjaar van 1927 volgde hier een aanstelling tot rector van de Nicolaaskerk. Op 1 april 1932 werd de Veldenaar benoemd tot professor aan het Groot Seminarie voor priesterstudenten in Roermond. Hij doceerde er kerkgeschiedenis, sociologie, catechese en apologie. In 1948 werd Jansen benoemd tot kanunnik van het kathedraal kapittel. Hij bleef bij het seminarie wonen nadat hij in 1956 met emeritaat ging.
De Veldenaar was een groot ijveraar voor de missie en de missiegedachte en was redacteur van *De Kleine Apostel*. Ook schreef hij een driedelig werk over de kerkelijke geschiedenis van Nederland en het aangrenzende gebied. Sjaak Jansen overleed in Roermond op 22 januari 1960.

Jeu de Boules Zie: Kromme Herk, De.

Jeugdinstuif Nadat op 29 januari 1961 een eerste jeugdbal in Velden was gehouden, werd in 1962 een instuif opgericht voor de jeugd van veertien tot achttien jaar. Drijvende kracht was kapelaan Sjiel Kiggen. Het Jeugdcomité, dat de leiding had, organiseerde daartoe jeugdbals (later danceparty's). Al snel nam men ook de Gekke Maondaag met allerlei activiteiten in het programma op. Dit leidde tot het uitroepen van de eerste jeugdprins in 1964. Bij het 11-jarig bestaan in 1973 veranderde de naam in Jeugdinstuif Velden. In 1974 vond een eerste carnavalsjeugdzitting met een dansuitvoering van de jeugd-prinsegarde plaats. De Jeugdinstuif begeleidt en traint de jeugdgarde, kiest jaarlijks een jeugdprins en jeugdraad van elf en bouwt iedere twee jaar een prinsenwagen. Elk jaar na de optocht is er een druk bezocht Gekke Maondaagbal. In de loop der jaren veranderde de leeftijd van de doelgroep. Thans richt men zich vooral op jongeren tussen twaalf en vijftien jaar, waarvoor door het jaar heen eenmaal per maand op een vrijdagavond nog steeds een danceparty met discotheek wordt georganiseerd. Zie: Gekke Maondaag.

Jeugdklup John F. Kennedy In 1964 had de Veldense verkennersgroep te weinig leden om als vereniging door te gaan. Om het jeugdwerk nieuw leven in te blazen, kwam er een stichting, die een nieuwe jeugdclub startte met de naam van de een jaar eerder vermoorde Amerikaanse president John F. Kennedy. Initiatiefnemers waren kapelaan Sjiel Kiggen en de broers Hay en Sef Ewalts. De club organiseert sindsdien activiteiten, waarbij sport, spel en creativiteit centraal staan. Ook is er elk jaar een zomerkamp en organiseert men de Koninginnedag (vanaf 1993), het Sintermertesfeest (vanaf 1996) en carnavalsmiddagen. In 1972 fuseerde de jongensclub met de meisjesclub en gingen ook de gidsen in de Jeugdklup John F. Kennedy (JFK) op. Vanaf 1984 richtte de club zich nog uitsluitend op de jeugd van zes tot zestien jaar, omdat er voor de oudere jeugd inmiddels voldoende afleiding was bij de sportclubs in het dorp. In 1985 sloot de jeugdclub zich aan bij de landelijke vereniging Jong Nederland. Vanaf 1997 organiseert de JFK ook activiteiten voor kinderen met een ontwikkelingsachterstand. Vanwege haar inzet voor de jeugd ontving de club in 1999 de Wilhelmina Sangers Cultuurprijs. Jeugdklup John F. Kennedy was vanaf de start gehuisvest in de kelder van de Sint-Andreaskerk. In 1973 verhuisde de club naar het klooster aan de Kloosterstraat en in 1985 naar de kelder van gemeenschapshuis De Kiêsstolp. In 1994 nam de vereniging zijn intrek in de verbouwde kleuterafdeling Basje van de Sebastianusschool aan de Veerweg. Het nieuwe clublokaal werd op 12 mei officieel in gebruik genomen. In 1998 startte de jeugdclub met open jongerenruimte De Metten in de kelder van De Kiêsstolp. Hier kwam de jeugd bijeen die te oud was voor de reguliere activiteiten. In 2001 verhuisde ook De Metten naar de Veerweg. Op 22 november 2009 werd een nieuwe, zelfgebouwde accommodatie voor JFK/De Metten aan de J.F. Kennedylaan in Het Vorst officieel geopend. Vanaf april 2013 maakt De Metten geen deel meer uit van de JFK. In 2013 heeft de JFK circa tachtig leden en een veertigtal vrijwilligers. Zie: J.F. Kennedygebouw; Kiêsstolp, De; Metten, De; Scouting; Sintermerte; Toët Zât.

Jeugdorkest Alles Kids Zie: Alles Kids (Arcen-Lomm-Velden).

Joekskapellen Zie: Noeijt Thoês; Toët Zât; Trienkeskapel; Vastenaovend; Wach Effe.

Jongerenkoor Zie: Clari Voces.

J. F. Kennedygebouw In 2009 betrok de jeugdclub John F. Kennedy een nieuw onderkomen aan de Genooierweg. Hier verrees een gebouw van 550 vierkante meter met twee groepslokalen, een sport- en spellokaal en een centrale ontmoetingsruimte. Zie: Jeugdklup John F. Kennedy.

Judoclub Velden In 1983 werd in Velden in De Blokhut een judoclub opgericht. Dat gebeurde op initiatief van Jan Smits en enkele andere Veldenaren. De club telde bij aanvang een vijftigtal leden en sloot zich aan bij de Judobond Nederland. De dojo was in een lokaal van het voormalige klooster aan de Kloosterstraat. Judoclub Velden was echter geen lang leven beschoren en hield in 1988 op te bestaan.

Kapellen Zie: Sint-Annakapel; Sint-Jozefkapel; Kapel van Onze Lieve vrouw van Altijddurende Bijstand; Mariakapellen.

Kapel van Onze Lieve Vrouw van Altijddurende Bijstand *Gebedshuis.* In Schandelo stond nabij pand Schandelo 33 een kapel die was opgedragen aan Onze Lieve Vrouw der Zeven Smarten. Mogelijk werd het gebedshuisje in 1428 gesticht. In de kapel bevond zich een schilderij van Onze Lieve Vrouw, de Heilige Andreas en de Heilige Antonius Abt. Mogelijk is dit een verwijzing naar de in 1439 opgerichte zuster- en broederschap met dezelfde patroonheiligen. In 1929 werd de bouwvallige kapel gesloopt. De familie Verheijen (twee broers, een zus) bouwde op dezelfde plek een nieuwe, in baksteen opgetrokken en met pannen

Kapel van Onze Lieve Vrouw (1929).

gedekte kapel. Het oude schilderij verving men door een afbeelding van Onze Lieve Vrouw van Altijddurende Bijstand. De familie droeg de nieuwe kapel in 1930 over aan de kerk. Van 1930 tot 1970 trok jaarlijks in oktober een processie naar de kapel. In 1992-1993 werd de kapel door een drietal Veldenaren in oude luister hersteld. Voor het onderhoud zorgen nu buurtbewoners en het kerkbestuur in samenwerking met de Stichting Veldkapellen en Wegkruisen. Literatuur: Jacques Theelen, *Veldkapellen en Wegkruisen in Velden, Arcen en Lomm* (Zaltbommel 1984).

Katholieke Bond voor Ouderen In september 1955 werd op initiatief van pastoor Rob Linssen een bejaardenkaartclub opgericht. De leden kaartten in het Scholtishuis en troffen elkaar in cafés. Omstreeks 1968 sloot de sociëteit zich aan bij de diocesane Bond voor Bejaarden en Gepensioneerden, die in 1951 was opgericht onder auspiciën van de Katholieke Arbeiders Beweging (KAB). De vereniging ging in Velden jarenlang door het leven als Bejaardensociëteit. De leden namen deel aan excursies en voorlichtingsbijeenkomsten. Ze bezochten kienmiddagen, kerst-, sinterklaas- en vastenavondvieringen. Om het bewegen te stimuleren kwam er in 1973 een bejaardengym in het Groene Kruisgebouw en kon men vanaf 1979 voor aqua-gymnastiek terecht in Klein Vink. Eerder, in 1968, was er een bejaardenkoor opgericht. In 1973 kreeg de sociëteit een eigen onderkomen in een lokaal van de oude kleuterschool aan de Kloosterstraat. Omstreeks 1995 sloot de vereniging zich aan bij de landelijke Katholieke Bond van Ouderen en veranderde de naam in KBO Velden. De activiteiten van de vereniging sloegen aan en het aantal leden groeide van 151 in 1973 tot 430 in 2013. Zie: Arbeidersbeweging (Arcen-Lomm-Velden); Klein Vink (Arcen).

Katholieke Plattelands Jongeren *Jeugdorganisatie.* De Katholieke Plattelands Jongeren werd op 14 mei 1922 opgericht als Jonge Boeren en Tuinders Bond (JBTB). Initiatiefnemer was kapelaan Jos Kessels. Frans Theelen werd de eerste voorzitter. Het initiatief van dergelijke bonden lag bij oudleerlingen van land- en tuinbouwscholen en hun docenten, die ervaringen op het gebied van land- en tuinbouw wilden uitwisselen. Dat gebeurde in afdelingen onder de paraplu van de LLTB. Naast de JBTB was in Velden vanaf ongeveer 1930 een meisjesafdeling actief: de Bond Jonge Boerinnen (BJB). De meisjes kregen vooral bijscholing op huishoudelijk gebied. In de Tweede Wereldoorlog lagen de activiteiten van beide groepen stil, maar na de oorlog pakte men de draad weer op. In de jaren vijftig liep het ledental van beide verenigingen sterk terug. Vanaf 1956 namen de godsdienstige activiteiten af en hield men zich meer bezig met allerlei vormen van ontspanning. De BJB veranderde in 1964 in Meisjes Beweging Limburg (MBL). In 1972 kwam het tot een fusie tussen de JBTB en de MBL, waarna men verder ging als Katholieke Plattelands Jongeren (KPJ). Bij de nieuwe organisatie waren sindsdien ook niet-agrariërs tussen 15 en 28 jaar welkom. De KPJ organiseerde sportwedstrijden, toneel- en themaavonden. De jongeren kwamen aanvankelijk bijeen in diverse cafés. Op 4 mei 1980 nam men een eigen lokaal in gebruik in de voormalige kleuterschool Dreeske aan de Kloosterstraat. Hier vonden creatieve bijeenkomsten en discussieavonden plaats voor de toen 55 leden. Omdat in het begin van de jaren tachtig in Velden een bloeiende jeugdclub ontstond, besloot men geen aspirant-leden meer op te nemen. Zodoende kwam tegen het einde van de vorige eeuw een einde aan de KPJ. Literatuur: *Katholieke Plattelands Jongeren Velden 1922-1982* (Velden 1982).

Kerkelijk zangkoor Sint-Andreas Het bestaan van een kerkelijk zangkoor is met zekerheid terug te voeren tot 1843. Inclusief organist G. van den Hombergh, telde het koor destijds negen leden. Van de koorleden werd tevens verwacht dat ze aan de processies deelnamen en de zang bij de vespers verzorgden. Generaties lang is de functie van organist en koorleider vervuld door telgen uit de familie Van den Hombergh, al dan niet in combinatie met het kostersambt. Eind 1919 legde Alphons van den Hombergh als laatste uit zijn familie deze taak neer. Met ingang van 1 januari 1920 kwam het koor onder leiding van koster-organist Piet Berden. Aanvankelijk zongen er enkel mannen in de kerk, maar in 1929 startte onderwijzer Jan Kroonenberghs een jongenskoor. Dat zorgde tevens voor jonge aanwas voor het kerkkoor. Toen Kroonenberghs in 1972 stopte als hoofdonderwijzer hield ook het jongenskoor op te bestaan. Inmiddels had Piet Berden per 1 augustus 1956 zijn taak als organist en dirigent overgedragen aan zijn zoon Jan, die zelf ook muziekstukken componeerde en arrangementen schreef. In 1971 zongen op zijn initiatief voor het eerst dames mee in de Veldense parochiekerk. Eerder was hij al gestart met een meisjeskoor en later zorgde hij ook voor de muzikale begeleiding van het jongerenkoor Clari Voces en kinderkoor De Eigenwijsjes. Ook na zijn pensionering als koster bleef Jan Berden actief als organist en dirigent tot zijn overlijden in 2007. Tussen 2007 en 2009 werd het kerkkoor geleid door Truus van den Kroonenberg

uit Arcen en vanaf 2009 is Lars Nelissen werkzaam als dirigent en organist. Vroeger waren de repetities bij de koster/organist aan huis en daarna in een lokaal in de kerktoren. Tegenwoordig repeteert het koor in de voormalige dagkapel of in de kerk zelf. Van tijd tot tijd treedt het kerkkoor ook elders op en soms zijn er uitwisselingen met andere kerkkoren. In 2013 telt het koor 25 leden. Zie: Clari Voces; Eigenwijsjes, De. Literatuur: Stichting Veldens Boek, *Velde tusse grens en Maas, wie'ste bis en wie'ste vruejer waas* (Velden 2012) 127-128.

Kerkhof Zie: Begraafplaats.

Kermis In Velden was lang tweemaal per jaar een kermis. Zo kende het dorp een zomer- en een winterkermis. Die laatste kermis werd rond 30 november – de feestdag van Sint-Andreas – gehouden en was feitelijk een bedevaart, die veel bezoekers uit Duitsland en in het bijzonder uit Kevelaer trok. De kermis bloedde in de jaren zeventig van de vorige eeuw echter langzaam dood. In de zomer is er nog steeds kermis in Velden. In 1936 verschoof de kermis van de tweede zondag na Pinksteren en de drie volgende dagen naar de eerste zondag na Pinksteren en vier volgende dagen. Voor de jeugd verschenen op de markt voor het Scholtishuis enkele attracties, waaronder een carrousel, schommels en een ballengooitent. Volwassenen gingen dansen in de cafés. In de loop der jaren groeide het aantal attracties en werd de kermis een vijfdaags feest (zondag t/m donderdag). Tegenwoordig is er kermis van vrijdagavond tot en met dinsdagavond. Zie: Sint-Andreas.

Kiëskop, De 1 / *Informatieblad*. Tussen 1946 en 1950 verscheen *De Kiëskop*, een soldatenkrantje. In het begin stuurde men het blad enkel naar Veldense soldaten die in het toenmalige Nederlands-Indië waren gelegerd. Later konden ook anderen een abonnement nemen. *De Kiëskop* werd opgezet om brieven te beantwoorden die de militairen schreven aan hun dorpsgenoten. De redactie vatte de inhoud van deze brieven samen in het krantje. De redactiemedewerkers waren pastoor J. Kessels, kapelaan Th. Engelen, Jac. Knaapen, Hay Vosbeek, Jan Schlooz, Jac. van den Hombergh en onderwijzer Siem Kort, de contactpersoon van het thuisfront afdeling Velden. Dankzij vele Veldenaren die naar de redactie schreven, stond *De Kiëskop* vol nieuwtjes en wetenswaardigheden. Ook het verenigingsnieuws en verslagen van sportwedstrijden kregen een plek. Een deel van de artikelen verscheen in het dialect. 'Frenske' – geschreven door Jan Schlooz – kwam in elk nummer met zijn kwajongensverhalen aan bod. In totaal verschenen 93 nummers van *De Kiëskop*. Zie: Frenske; Indiëgangers; Arcen-Batavia-Contact (Arcen); Wuilus, De. Literatuur: A. Knaapen-In 't Zandt, *De Kiëskop. Een militair contactblad uit Velden 1946-1950* (Lomm 1982).
2 / *Onderscheiding*. Vanaf 1982 wordt in Velden op initiatief van Joekskapel 'Noeijt Thoês' jaarlijks een onderscheiding – de Kiëskop – uitgereikt aan een inwoner die zich belangeloos voor de plaatselijke gemeenschap inzet zonder daarbij op de voorgrond te treden. De uitreiking vindt telkens plaats op de zondag vóór de Gekke Maondaag. De eerste Kiëskop ging naar mevrouw Dien Ewalts vanwege haar verdiensten voor het kindervakantiewerk. Andere laureaten zijn onder anderen Anneke Knaapen (1983), Zus Allard (1985), Mathieu Brands (1987), Jo Simons (1989), Theo Lommen (1990), Nel Geelen-Peeters (1991), Jan Theelen (1996), Thea Hafmans (2004), Lei Daniëls (2011), Mariet en Lei Geelen (2012) en Ger van Rensch (2013). Zie: Kindervakantiewerk; Noeijt Thoês.

Kiêsstolp, De *Gemeenschapshuis*. De voormalige Andreasschool aan de Schoolstraat werd in 1984-1985 verbouwd tot gemeenschapshuis. Het gemeenschapshuis opende op 18 oktober 1985 officieel zijn deuren en kreeg de naam De Kiêsstolp. De naam van de accommodatie, dialect voor kaasstolp (maar eigenlijk foutief geschreven), verwijst naar de bijnaam *Kiëszek* (kaaszakken) voor Veldenaren. Aan de verbouwde school verrees een grote zaal, die ruimte bood aan vierhonderd mensen. Tussen beide gebouwen kwam een entreehal en een ontmoetingsruimte. De voormalige schoollokalen gingen dienst doen als onderkomens voor verenigingen. De oorspronkelijk als schuilkelder bedoelde ruimte onder het gemeenschapshuis werd eerder gebruikt als clublokaal van de Jeugdklup John F. Kennedy en daarna als hobbyruimte van de KBO. Zie: Andreasschool; Gemeenschapshuis; Jeugdklup John F. Kennedy.

Kiëszek *Bijnaam voor Veldenaren. Kiëszek* is dialect voor kaaszakken. Die naam danken de Veldenaren aan het oude, plaatselijke gebruik om verzuurde melk in een linnen doek te laten uitdruppen totdat de inhoud is verdikt tot *fluiterskiës* (hangop). Zie: Pomp; Wuilus, De.

Kindervakantiewerk In de jaren vijftig van de vorige eeuw werd mede door de inzet van Dien Ewalts-De Bitter een begin gemaakt met kindervakantiewerk in Velden. Mooder Dien organiseerde op eigen houtje uitstapjes met bussen voor gezinnen met kinderen. In 1962 kreeg dit initiatief een vervolg in de oprichting van het Kindervakantiewerk. Mensen van het eerste uur waren onder anderen kapelaan Sjiel Kiggen, Dien Ewalts, Siem Kort en Anneke en Jac. Knaapen. Daarbij kreeg men gaandeweg de steun van steeds meer vrijwilligers. Vanaf 1974 gebeurde dit in een stichtingsvorm. De start was bescheiden, maar de belangstelling van de Veldense jeugd werd steeds groter. Het Kindervakantiewerk verzorgt in de vakantieperiode jaarlijks enkele activiteiten voor de kinderen van de basisscholen. Ook is de stichting betrokken bij de Avondwandelvierdaagse. Zie: Avondwandelvierdaagse.

Klokje, Het Zie: Andreasklokje.

Klef, De *Boerderij*. De Klef lag aan de Dorpsstraat op een stuifduin, ongeveer op de plek waar thans het Heilig-Hartbeeld staat. De naam van de boerderij is afgeleid van het Middelnederlandse woord klef, dat helling betekent. De Klef werd in 1923 afgebroken. De naam van de boerderij was hierna nog vele jaren verbonden aan de familie Lommen, de laatste bewoners.

Kleikoel In Schandelo ligt tegenover huisnummer 13a een oude kleikuil. Hier groef men al in de negentiende eeuw klei af om stenen te bakken voor de bouw van boerderijen. Het zand dat op de klei lag, werd gebruikt in schaapskooien. In het gebied zijn resten gevonden van een oude veldbrandoven. Zie: Archeologische vondsten (Arcen-Lomm-Velden).

Klooster In 1912 werd aan de huidige Kloosterstraat een klooster gebouwd voor de Zusters van de Goddelijke Voorzienigheid uit Steyl. De zusters kwamen naar Velden om onderwijs te verzorgen. Na het vertrek van de religieuzen in 1957 deed het gebouw dienst als woonruimte voor enkele gezinnen. In 1966 verbouwde men het pand tot gemeenschapshuis en bibliotheek. Vanaf 1973 diende het als clubgebouw voor de Jeugdklup John F. Kennedy. In 1985 werd het voormalige klooster afgebroken. Zie: Basisonderwijs; Bibliotheek (Arcen-Lomm-Velden); Congregatie van de Zusters van de Goddelijke Voorzienigheid; Jeugdklup John F. Kennedy.

Klooster/gemeenschapshuis (1967).

Koe met vallend melkmeisje.

Koe met vallend melkmeisje *Beeldengroep*. Op de Markt voor de kerk werd op 6 september 1980 een beeld onthuld van de Reuverse kunstenaar Nicolas van Ronkenstein (Joep Nicolas). Het beeld bestaat uit een koe, die met de staart een melkmeisje van haar krukje zwiept. Nicolas gebruikt de koe als symbool voor de agrarische achtergrond van de dorpskern. Het beeld stond op de plek waar zich vroeger zuivelfabriek Sint-Isidorus bevond. Het kunstwerk is 1,10 meter hoog en weegt 330 kilo. In 2005 werd het beeld in verband met de reconstructie van het marktplein vijftig meter verplaatst en vanaf 2007 staat het op de hoek Markt-Scholtisstraat. Zie: Melkfabrieken; Velden vitaal.

Koopmans, Ger *Politicus*. Gerardus Peter Jan (Ger) Koopmans werd op14 augustus 1962 in Velden geboren. Na de Andreasschool in zijn geboorteplaats ging hij naar het atheneum van het

Ger Koopmans.

Sint-Thomascollege in Venlo. Omstreeks 1984 werd hij lid van het CDA. Van die partij was hij tussen 1985 en 1993 lid van het bestuur afdeling Arcen en Velden en campagneleider. Van 1985 tot 1992 was Koopmans lid van het algemeen bestuur CDA kamerkring Limburg, waarvan vier jaar lid van het dagelijks bestuur. Van 1980 tot 1987 was hij zelfstandig ondernemer in een maatschap met zijn ouders op hun agrarisch bedrijf, en van 1987 tot 1 januari 1997 melkveehouder. Vanaf 1991 was hij ook actief in de antiek- en interieurzaak van zijn partner. Van 1 april 1990 tot 14 september 1999 was hij gemeenteraadslid in Arcen en Velden en van 13 april 1994 tot 14 april 1998 wethouder. Van 13 april 1999 tot 20 maart 2003 was de Veldenaar bovendien lid van de Provinciale Staten van Limburg. Ger Koopmans werd op 23 mei 2002 lid van de Tweede Kamerfractie van het CDA. Koopmans was voorzitter van de tijdelijke commissie arbeidsmigratie en in 2006-2007 voorzitter van de vaste commissie voor Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer. In 2012 kwam hij ten behoeve van vernieuwing op de CDA-lijst niet meer voor een Kamerzetel in aanmerking. Naast partijpolitieke en parlementaire werkzaamheden heeft Ger Koopmans meerdere bestuursfuncties vervuld, zo bekleedde hij van 1999 tot 2002 het voorzitterschap van de LLTB kring Noord en was hij van 2000 tot 2002 lid van het College van Advies en Bijstand van Interpolis. In 2012 trad hij in dienst bij Adviesbureau Vondel & Nassau en in maart 2013 werd Koopmans benoemd tot president van het Oud-Limburgs Schuttersfeest. In datzelfde jaar volgde een benoeming tot waarnemend burgemeester van de gemeente Stein. Zie: Politiek (Arcen-Lomm-Velden).

Korfbal Zie: Swift.

Korsten, Arno *Socioloog*. Arno Korsten werd op 8 juni 1947 in Velden geboren. Na de lagere school ging hij naar het Sint-Thomascollege in Venlo. Hierna studeerde hij van 1965 tot 1971 westerse sociologie aan de Katholieke Universiteit Nijmegen. Na zijn militaire dienst was hij van 1973 tot 1980 werkzaam op het Instituut voor Toegepaste Sociologie. Hij promoveerde in 1979 aan de Katholieke Universiteit Nijmegen tot doctor in de sociale wetenschappen op het proefschrift 'Het spraakmakende bestuur'. Korsten werkte tot 1987 aan dezelfde universiteit bij de vakgroep bestuurskunde. In 1986 werd de Veldenaar benoemd tot deeltijdhoogleraar Bedrijfs- en bestuurswetenschappen, in het bijzonder Bestuurskunde, aan de Open Universiteit Heerlen (faculteit Managementwetenschappen) en in 1988 tot fulltime hoogleraar. Vanaf 1991 was hij bovendien als bijzonder hoogleraar Bestuurskunde van de lagere overheden verbonden aan de Universiteit Maastricht (faculteit rechtsgeleerdheid). Arno Korsten schreef enkele honderden wetenschappelijke artikelen en tientallen boeken en trad op als promotor bij promovendi. Daarnaast was hij informateur bij coalitiebesprekingen (Heerlen, Den Bosch, Maasdriel) en congresorganisator. Hij verwierf landelijke bekendheid door zijn activiteiten voor de Vereniging voor Bestuurskunde (waarvan hij Lid van Verdienste is) en als lid van de Raad voor het Openbaar Bestuur (een adviesorgaan voor regering en parlement). Voor zijn bijdragen aan het openbaar bestuur en de bestuurskunde werd hij in 2005 benoemd tot Officier in de Orde van Oranje-Nassau. Op 10 september 2010 ging Korsten met vervroegd pensioen als hoogleraar aan de Open Universiteit. Hierna bleef hij als onbezoldigd hoogleraar aan die universiteit verbonden en als bijzonder hoogleraar aan de Universiteit Maastricht. Ook werkt hij sindsdien als freelance consultant op het gebied van politiek bestuur, overheidsorganisatie en management.

Kortenhoeven, Remco *Atleet*. Remco Kortenoeven werd op 22 juni 1972 in Velden geboren. Hij studeerde fysiotherapie aan de Hogeschool Midden Nederland in Utrecht en daarna Bewegingswetenschappen in Amsterdam. In 1988 werd Kortenoeven lid van atletiekvereniging AV Tegelen, na een fusie met het Venlose Festina Scopias geheten. In 1990 vertrok hij uit Velden. Van 1991 tot 1998 was hij lid van Hellas Utrecht en vervolgens van Prins-Hendrik in Vught. Remco Kortenoeven behaalde in 2002 in Sittard zijn eerste officiële Nederlandse titel op de 5000 meter. In 2000 eindigde hij bij de Nederlandse kampioenschappen op diezelfde afstand op de tweede plek. Een jaar later veroverde hij de tweede plaats op de 10.000 meter en in 2002 werd hij opnieuw eerste op de

5000 meter en tweede op de 10.000 meter. Remco Kortenhoeven woont sinds 2010 in Son en Breugel, waar hij als fysiotherapeut werkt. In 2002 stopte hij met wedstrijdsport.

Kromme Herk, De *Jeu de boulesclub*. Op 7 mei 1999 werd jeu de boulesclub De Kromme Herk opgericht op initiatief van Mat Meelkop, Hay Janssen en Sef Nellen. De eerste twee banen legden de leden zelf aan op een stuk grond langs het Vilgertpaadje, dat de tennisclub in beheer had. Het ledenbestand groeide al snel tot 35 en er ontstond behoefte aan meer banen. Van korfbalvereniging Swift kreeg de vereniging de beschikking over een aangrenzend terrein, waarna het aantal banen toenam van twee naar vijf. Ook huurden de jeu de boulers een vrijgekomen kantinegebouwtje van de korfbalclub. Het ledenaantal blijft doorgroeien tot zeventig in 2004. In 2006 kreeg de club de beschikking over het voormalige kleedlokaal van Swift dat men verbouwde tot clublokaal. Ook kon men het aantal banen met zes uitbreiden op de plek van de oude kantine. De leden zijn overwegend senioren. Vergeleken met andere clubs in de regio spelen ze op vrij hoog niveau. Toch ligt de nadruk meer op speelplezier en sociale contacten dan op sportieve prestaties. In 2013 telt De Kromme Herk circa 130 leden.

Krosselt, De 1 / *Buurtschap*. De Krosselt ligt ten zuiden van de dorpskern van Velden, op de hogere delen van het laagterras. Het gebied bestond tot het midden van de negentiende eeuw uit akkerland. Vanaf de jaren vijftig van de vorige eeuw verrezen in het gebied tussen de Oude Venloseweg en de Rijksweg woonhuizen en een camping. De naam Krosselt is mogelijk afgeleid van Crasselt en zou kunnen verwijzen naar het in onbruik geraakte werkwoord 'krasselen' (knoeien, scharrelen of wurmen).
2 / *Camping*. Midden jaren vijftig van de twintigste eeuw startte Veldenaar Wiel van Haeff aan de Nachtegaalweg een camping met als naam De Krosselt. De Krosselt ontwikkelde zich in de loop der jaren tot een familiecamping, met een honderdtal grotendeels vaste standplaatsen. In de jaren tachtig namen zoon Jo en diens echtgenote Ans de camping over en kwam er een zwembad. Vanaf 2007 is de exploitatie in handen van de derde generatie Van Haeff.

Kunstwerken Zie: Beelden.

Kwartelenmarkt, De *Plein*. De Kwartelenmarkt lag ten zuidwesten van de parochiekerk op de plek waar thans de Vorstweg, de Dorpsstraat en de Wilhelminastraat bij elkaar komen. Op de Kwartelenmarkt verzamelden Veldense tuinders lange tijd hun producten, die ze van hieruit naar de veiling in Venlo vervoerden. Het was een centrum van bedrijvigheid in het oude dorp, waar diverse ambachtslieden gevestigd waren. In 1900 werd er het eerste telegraaf- en telefoonkantoor van Velden geopend.

Laarberg, De *Maasduin*. In 2007 werden langs de Maas aan de zuidkant van Velden landbouwgronden in beheer genomen door Het Limburgs Landschap. Het gebied vormt nadien een schakel in de groene Maascorridor van Bergen tot Venlo. Een opvallend element in het rivierpark is de Laarberg (*Laorberg*), een zandberg van meer dan tien meter hoog, begroeid met grove dennen, ruwe berken en zomereiken. Op de flank van de heuvel zijn sporen uit de ijzertijd aangetroffen die duiden op ijzerbewerking. Zie: Archeologsche vondsten (Arcen-Lomm-Velden); Limburgs Landschap, Het (Lomm); Maascorridor (Arcen-Lomm-Velden).

Lamershof *Boerderij*. Lamershof is een belangrijke hoeve in de Luttelvorst, later Vorst, bij Velden. Lamershof was een laathof, die onder 'de Steeg' viel – een leenhof te Grubbenvorst – verbonden aan het adellijke huis Grubbenvorst. Vanuit de hoeve werd waarschijnlijk het bezit van het huis Grubbenvorst op de rechteroever van de Maas beheerd en beleend. In 1727 viel Lamershof onder de vrije heerlijkheid Velden en was hij eigendom van de zusters annunciaten te Venlo. De hoeve is waarschijnlijk genoemd naar een voormalige pachter, Peter Lamers. De Lamershof werd tussen 1702 en 1834 bewoond door de familie Van den Hombergh. De boerderij heeft een uit 1928 daterende voorgevel, maar verkeert verder nog vrijwel in oude staat. Zie: Franse tijd (Arcen-Lomm-Velden). Literatuur: Annette Nefkens-Geraedts en Jan Geraedts, *De Geschiedenis van de Familie van den Hombergh uit Velden: 'de blauwe tak', van 1540 tot 2008* (Velden, 2008) 27-28, 41.

Landgoederen Met gebruikmaking van de Natuurschoonwet 1928 kwamen in Schandelo enkele nieuwe landgoederen tot stand. Boerenbedrijven werden beëindigd en de grond kreeg een meer bij de natuur passende bestemming. Om de status van landgoed te verwerven, moest bos worden aangeplant. Ook moest men de terreinen openstellen voor wandelaars. De namen van de Veldense landgoederen zijn: De Vlees, Enderhof, Dassenrijk, Den Bruges, De Turfkoel en Schandelose Heide. Over of langs alle zes de landgoederen loopt een wandelpad. Zie: Enderhof;

Landgoed Schandelose Heide.

Exterveld (Lomm); Landgoed Arcen (Arcen); Maasduinen, De (Arcen-Lomm-Velden); Vlees, De.

Latbeek *Waterloop*. De Latbeek, ook wel Lot- en Molenbeek genoemd, ontspringt in natuurgebied het Zwart Water. De beek is feitelijk een kanaal dat rond 1900 werd gegraven voor de ontwatering van de Bong, Schandelo en 't Schandels Broek. De Latbeek loopt door het Diepbroek en het Schaapsbroek en voert water uit de Venkoelen in noordelijke richting af. In de beek zijn stuwen geplaatst om het grondwaterpeil te verbeteren. De naam van de beek is afgeleid van waterlaat. De Latbeek mondt bij Hasselt uit in de Maas. Zie: Schaapsbroek, Het; Zwart Water.

Lommen, Theo *Bekend Veldenaar*. Theo Lommen werd op 11 mei 1926 in Velden geboren. Hij bezocht de ambachtsschool in Venlo en vervolgde zijn opleiding aan de Nijverheidsavondschool. Lommen was meer dan veertig jaar werkzaam bij Fixfabriek in Venlo, een bedrijf voor fotomaterialen. Hier klom hij op van monteur tot adjunct-directeur. In zijn vrije tijd voetbalde de Veldenaar in het eerste elftal van IVO, waarvan hij jarenlang aanvoerder was. Van 1956 tot 1988 was Theo Lommen voorzitter van IVO. Het was een periode waarin de club tweemaal een promotie naar de tweede klasse maakte en de KNVB-beker won. Lommen was van 1964 tot 1974 bestuurslid van het district Zuid 2 van de KNVB en voorzitter van de Regio 1 en zat in diverse commissies. In Velden speelde hij lange tijd voor Goedheiligman, was hij secretaris-penningmeester van De Wuilus, lid van de gemeentelijke commissie Jeugd, Sport en Recreatie en bestuurslid van de Rabobank. Hij

De Lourdesgrot (1938).

was mede-oprichter van de Veldense tennisclub en maakte vele malen deel uit van verschillende jubileumcommissies. Theo Lommen overleed op 1 juli 2001. In 1988 werden de voetbalvelden van IVO omgedoopt tot Theo Lommen Sportpark. Zie: IVO; Theo Lommen Sportpark; Rabobank (Arcen-Lomm-Velden); TC Velden; Wuilus, De.

Lourdesgrot In 1938 liet Herman Jansen aan de oostzijde van de parochiekerk van Velden een betonnen kopie van de grot uit de bedevaartplaats Lourdes bouwen. Op 1 mei 1938 vond de inzegening plaats. Nadien vonden bij de grot zo nu en dan gebedsdiensten plaats. De grot werd op 3 april 1967 gesloopt, nadat hij een jaar eerder door de bliksem was getroffen.

LVB: Zie: Vrouwenbeweging.

Lutèce *Conservenfabriek*. In 1910 startte de Belg Jules Vercruysse in Brussel met de verkoop van gecultiveerde Franse champignons. Hij gaf zijn handelsfirma de naam Lutèce (De Franse naam voor het Romeinse Lutetia, een eiland in de Seine van waaruit Parijs is ontstaan). In 1927 nam zijn zoon het bedrijf over en werd de naam Lutèce ook het merk voor de verhandelde champignons. In de eerste helft van de twintigste eeuw maakte Lutèce een explosieve groei door. In 1951 opende het bedrijf zijn eerste vestiging in Nederland aan de Ginkelstraat te Venlo. Vanaf het einde van de jaren vijftig vond een intensieve samenwerking plaats met Nederlandse telers en vanaf 1976 legde het bedrijf zich volledig toe op het verwerken van conservenchampignons. In 1968 nam Lutèce op de huidige locatie in Velden een bedrijfspand in gebruik. Het was het pand van een voormalige kassenbouwfabriek. In 1969 raakte de onderneming in financiële moeilijkheden. Hierna staken kwekers, de Venlose veiling CVV en het Centraal Verkoopbureau de hoofden bijeen en kwam een overname tot stand. In 1970 begon het bedrijf op kleine schaal met het conserveren van champignons en in 1972 opende men een nieuwe fabriek met een productie 10.000 tot 15.000 kilo champignons per dag. In 1984-1985 breidde men uit met een productiehal. Andere verwerkers als Vervuurt, Smeets, Jeco, Coenen en later Holco gingen na overnames op in de Lutèce Holding BV. De vier productiebedrijven in Velden, Cuijk, Ittervoort en Horst hebben een verwerkingscapaciteit van ruim honderd miljoen kilo champignons, afkomstig van circa zeventig gekwalificeerde kwekers. In totaal werken er in 2013 ongeveer 350 mensen bij het bedrijf. Lutèce is een besloten vennootschap met als enige aandeelhouder de Coöperatieve Nederlandse Champignonkwekersvereniging (CNC). Literatuur: *100 jaar Lutèce, over kwaliteit, passie en innovatie* (Culemborg 2010).

Maasduinen, De *Horecagelegenheid*. In 1951 openen Anton en Thea van den Hombergh een horecapand aan de Rijksweg. Na enkele jaren wijzigden ze de koers en startten ze met het verhuren van kamers. Later kwam hier een restaurant bij. In het begin van de jaren zestig van de vorige eeuw werd het hotel-restaurant een populair adres voor busgezelschappen en weggebruikers. In 1968 breidde het echtpaar de zaak aan de oostzijde uit met een serre, om de groeiende gastenstroom onderdak te kunnen bieden. In 1977 vond opnieuw een verbouwing plaats en kwamen er hotelkamers bij. Ook kwam zoon Antoon jr. toen in de zaak. Vier jaar later verving men de serre en kreeg het pand zijn witte kleur. In 1993 werd het hotel-restaurant intern verbouwd. Er kwam een *hoëskamerkefee* en een à-la-carte-restaurant. Van den Hombergh was inmiddels een echt familiehotel. In 2000 ging de derde generatie er aan de slag. Dat jaar opende men ook ijssalon 'De zeuten inval.' In 2006 veranderde de naam van de horecazaak in Hostellerie De Maasduinen. Vanaf september 2005 was er – als onderdeel van de hostellerie – een café, genaamd De Mert. In 2011 werd deze caféruimte omgebouwd tot restaurant. Zie: Cafés. Literatuur: Annette Nefkens-Geraedts en Jan Geraedts, *De Geschiedenis van de Familie van den Hombergh uit Velden 'de blauwe tak'. Van 1540 tot 2008* (Velden, 2008) 27-28, 41.

Maashof *Boerderij*. De Maashof (*Maoshof*) in Schandelo dateert als akkerbouwbedrijf uit de achttiende eeuw. Afgaande op het kerkregister uit 1735 is de oudst bekende pachter het echtpaar Gerardus Schaffels, of Schaffers, uit Lomm en Elisabeth Janssen alias Maes. Zoon Laurentius nam de pacht van zijn vader tot in de negentiende eeuw over. De Maashof was tot 1871 eigendom van de Heren van Arcen. In 1871 kocht Jean Kusters uit Venlo de boerderij. Vanaf 1906 werd ze geëxploiteerd door de familie Aerdts-Hanssen. Hun opvolgers, de familie Geurts-Aerdts, verwierven de boerderij in eigendom. De hoeve werd hierna onder anderen verpacht aan de families Van Melick en Fitten uit Velden. In 2002 kwam de boerderij in bezit van de familie Koopmans. De Maashof is een groot opgezet woonhuis met een zadeldak. Bij de hoeve horen stallen, een schuur van het langgeveltype en een losstaande grote oogstschuur. In de twee kopgevels bevinden zich grote poorten voor de oogstwagens. De westelijke topgevel van het woongedeelte raakte in de Tweede Wereldoorlog ernstig beschadigd, waarna men hem verving door een voorzetgevel. Na 2002 vond een grondige renovatie plaats, waarbij het interieur en binnenplaats werden vernieuwd. Zie: Heren van Arcen (Arcen).

Manege In 1983 werd in Velden aan de Molendijk een overdekte manege gebouwd door de gemeente Arcen en Velden. De uitvoering van de bouw was grotendeels in handen van de leden van ruitervereniging Zeldenrust. In de accommodatie kwam een rijhal van 25 bij 50 meter. De opening vond plaats op 28 oktober 1983. De manege wordt gebruikt door paardensportvereniging Zeldenrust, die er rijlessen geeft en wedstrijden organiseert. Zie: Zeldenrust.

Mariakapel aan De Vilgert.

Mariakapellen *Gebedshuisjes*. In 1812 bouwde Petrus Vosbeek tegenover zijn boerderij de Medsenhof op De Vilgert een Mariakapel. Hij koos hiervoor de plek waar eerder een verdwenen monstrans uit 1550 werd teruggevonden in een wortelkuil. Vosbeek bouwde de kapel met stenen die overbleven toen hij zijn woonhuis bouwde. In de kapel bracht hij nissen aan om kaarsen te plaatsen. Iedere zondag in mei bad men er de rozenkrans. In 1933 zette men vóór de kapel een nieuwe, halfsteense voorgevel. In 1982-1983 restaureerde Hay Gout, voorzitter van de Stichting Veldkapellen en Wegkruisen Arcen en Velden, de kapel en kreeg het bedehuisje zijn oorspronkelijke vorm terug.
In 1979 bouwde Sjra Peters aan de Vorstweg, bij boerderij Hovershof, een Mariakapel. De eenvoudige staltype-kapel werd in metselwerk opgetrokken en met asbest gedekt. In de kapel bevindt zich een houten Mariabeeld afkomstig uit het Schwarzwald. Omstreeks 1428 verrees in Schandelo een Mariakapel, die in 1929 door een nieuwe kapel werd vervangen. Zie: Hoogwaterhuis; Hovershof; Kapel van Onze Lieve Vrouw van Altijddurende Bijstand; Stichting Veldkapellen en Wegkruisen Arcen en Velden (Arcen-Lomm-Velden).

Markt Velden (1940).

Markt *Centraal plein*. De markt lag vroeger voor de hoofdingang van de kerk en had een driehoekige vorm met de punt naar de provinciale weg N 271. In het midden stond een monumentale dorpspomp en langs de randen lindebomen. De merkwaardige vorm kwam voort uit de dries, een ruimte waar 's nachts het vee verbleef. Aan de markt lagen belangrijke gebouwen als de kerk en het Scholtishuis. Ook bevonden zich er enkele populaire cafés. De markt werd enkele malen op de schop genomen, zoals in 1977 en in 2005. Bij die laatste herinrichting kwamen aan de noordzijde van het plein winkels en appartementen. Zie: Cafés; Pomp; Scholtishuis; Velden Vitaal.

Melkfabrieken *Coöperatieve zuivelfabrieken*. In het begin van de vorige eeuw was Velden een typisch boerendorp. Iedere boer had wel één of meer koeien en dus genoeg melk. In de tijd vóór de koelkast werd veel kaas gemaakt, omdat men de melk niet kon bewaren. Van de wat zuurdere melk maakte men fluiterkaas. Het waren de boeren met koeien die meer welvaart in de streek brachten. Velden telde drie 'melkfabrieken'. Ze heetten in de volksmond meestal Fuu (afgeleid van het centrifugeren, waarbij de room van de rest werd gescheiden). De melkfabrieken zuiverden de melk en maakten boter en karnemelk. De oudste en tevens grootste fabriek, genaamd Sint-Isidorus, lag tussen 1900 en 1929 midden in het dorp, op de plaats waar nu het Gekke Maondaagkunstwerk staat. Deze fabriek werd gedreven op coöperatieve basis. De opkomst van de grote, nieuwe melkinrichting Sint-Martinus (later Campina) in Venlo betekende in 1928 het einde van Sint-Isidorus, waarna men het gebouw sloopte.
Aan het adres Rijksweg 120 lag vanaf omstreeks 1912 de melkfabriek 'De Nijverheid', gesticht door de uit Velden afkomstige gebroeders Toon en Bèr Peeters. Slechts enkele jaren is dit gebouw als melkfabriek in gebruik geweest. Het pand is daarna gebruikt voor de geconditioneerde opslag van eieren in de ondergronds gelegen stenen koelbakken. Hieraan kwam een einde nadat 'De Nijverheid' haar activiteiten centraliseerde in een bedrijfspand aan de haven van Venlo.
Een derde melkfabriek, Sint-Andreas van *Duijf Kuub*, lag vanaf 1921 aan de oostkant van de Rijksweg (nr. 125). *Kuub* runde de fabriek en zijn broer *Graad* zorgde voor het vervoer van de melk. In 1946 kwam in het fabriekje het jeugdhuis. In 1959 werd de voormalige fabriek verbouwd tot winkel met woonhuis van Zuivelhandel Twan Duijf. Zie: Gekke Maondaagkunstwerk.

Metten, De *Jeugdsoos*. In april 1998 startten vrijwilligers van Jeugdklup John F. Kennedy (JFK) op vrijdagavond een open jongerencentrum voor de jeugd uit de gemeente Arcen en Velden van twaalf tot zeventien jaar. De soos kreeg als naam De Metten, een verwijzing naar het ochtendgebed uit de katholieke kerk, en vond onderdak in de kelder van Gemeenschapshuis De Kiêsstolp. De Metten had vanaf 2001 haar eigen onderkomen in het JFK-clubgebouw aan de Veerweg. Samen met de JFK betrok de soos in 2009 het nieuwe gebouw aan de J.F. Kennedylaan. Vanaf april 2013 heeft De Metten een eigen bestuur en maakt de club geen deel meer uit van de JFK. Zie: Jeugdklup John F. Kennedy; J.F. Kennedygebouw.

Molenbeek *Waterloop*. De Molenbeek heeft een lengte van circa anderhalve kilometer. Ze wordt gevoed door een natte laagte van een oude Maasgeul ten westen van Velden. Bij buurtschap Het Vorst is zij door een hoge oeverwal of terrasrestant van de Maas heen gegraven over een lengte van ongeveer vijfhonderd meter, haaks op de rivier. Dit gedeelte is door de mens aangelegd, maar wanneer dat gebeurde, is niet bekend. De naam van de beek zou kunnen verwijzen naar een molen die in 't Vorst heeft gelegen, maar waarvan geen sporen zijn teruggevonden. Zie: Vorst, Het.

Molens In de loop der tijd stonden in Velden meerdere molens. De oudst bekende molen stond op de Bong of in het Bongerveld. Uit een archiefstuk blijkt dat deze molen omstreeks 1508 is afgebroken. In 1736 stond er een windmolen op een zandduin in Hasselderheide. Dit was een standaardmolen die kon ronddraaien, zodat de wieken steeds recht tegen de wind stonden. Wanneer men de molen bouwde, is niet bekend. Wel is zeker dat men de molen in 1797 door een nieuwe verving.

De Heimeule omstreeks 1930.

De zogenoemde *Heimeule* was lang eigendom van het geslacht Van Hoensbroek, die de molen in het begin van de negentiende eeuw verkocht aan de Heer van Arcen. In 1871 kwam de familie Bos in het bezit van de molen en vanaf 1903 was dat de familie Jansen. Begin jaren dertig werd de oude molen gesloopt. Een maalsteen bevindt zich thans in de Wijmarse watermolen in Arcen. Inmiddels had molenaar Leo Jansen in 1929 aan de Molendijk een nieuwe maalderij in gebruik genomen, die werd aangedreven door elektriciteit. Deze is tot 1956 in bedrijf geweest.
In het begin van 1867 bouwde Joseph van der Stein oostelijk van de dorpskern een stenen windmolen. Het was een molen van het zogenoemde belttype, die op een heuvel stond om voldoende wind te kunnen vangen. In de heuvel was aan twee zijden een doorgang (invaart) waardoor paard en wagen in zijn geheel voor laden en lossen binnen konden rijden en er aan de andere kant weer uit konden. Nadat hij in 1868 klaar was, verkocht Van der Stein de molen aan bakker Leonard van den Hombergh. In 1924 werd de molen door diens zoon Robert (*Rub de Mulder*) verhoogd en veranderd in een stenen bergmolen voor het malen van graan en het persen van olie. Rond 1950 stopte Van den

Hombergh met malen en in 1974 trok men de molen omver. Eerder had de Boerenbond het maalrecht van Van den Hombergh overgenomen en een hamermolen in gebruik genomen.
In 1922 installeerde de familie Van Hees uit Geldern bij boerderij Heiligershof in de Voort een kleine korenmolen. Tot 1935 werd die molen door een benzinemotor aangedreven, daarna via elektriciteit. De molen diende vooral om veemeel te maken. Na de Tweede Wereldoorlog werd de molen gereviseerd met nieuwe stenen en een nieuwe mantel, waarna hij tot 1965 dienst deed. Deze molen staat thans in museum De Hansenhof. Zie: Hansenhof; Wijmarse watermolen (Arcen).

Motorclub Het Centrum In 1976 richtten vijf motorliefhebbers, Cees Otjens, Ger Derkx, Henk Peters, Tjeerd Hiddema en Lei Janssen in Velden een motorclub op. De club kreeg de naam MC Het Centrum en was vernoemd naar de gelijknamige discotheek in het hartje van Velden, waar de vereniging een eigen honk kreeg. Het ledental groeide gestaag. In 1978 verloor de club zijn onderkomen echter, toen Het Centrum afbrandde. De motorclub zat hierna enkele jaren in een tijdelijk onderkomen in de voormalige kleuterschool. In 1984 startten de motorliefhebbers met de bouw van een eigen clublokaal op een stuk grond aan de Schandeloseweg, naast de sporthal. Dat gebeurde in eigen beheer, deels met materialen van een noodlokaal van de voormalige kleuterschool in Arcen. Het nieuwe onderkomen werd op 11 oktober 1986 officieel in gebruik genomen. MC Het Centrum heeft een sociale functie en organiseert regelmatig toertochten en andere activiteiten. De motorclub telt in 2013 circa vijftig leden. Zie: Centrum, Het.

Muziekvereniging Fanfare Velden Zie: Fanfare.

Natuur- en milieuvereniging Zie: Maasduinen, De.

Neulisberg *Zandduin*. De dorpskern van Velden is grotendeels gebouwd op een rug van de Maasduinen. Een van de hoogste toppen kreeg de naam Neulis- of Eulisberg. Het is niet bekend waar de naam vandaan komt. Wellicht is het een verbastering van uilenberg. Op het meest westelijke deel van de lange zandrug bouwde men de kerk van Velden. Aan het stratenpatroon van de oude kern is nog te zien hoe de Neulisberg moet hebben gezigzagd. De Neulisberg begon in het zuiden, ongeveer vanaf de huidige Margrietstraat, en volgde in noordelijke richting de route tussen de Rijksweg en de Oude Venloseweg en eindigde via de Hogeweg, Schoolstraat en Kloosterstraat in De Vilgert. Het zandduin werd in de jaren dertig van de vorige eeuw grotendeels afgegraven, onder meer om zand te winnen voor het fietspad Venlo-Nijmegen. Ook in de wederopbouwperiode werd hier op grote schaal afgegraven. Zie: Maasduinen, De (Arcen-Lomm-Velden). Literatuur: Stichting Veldens Boek, *Velde grens en Maas, wie'ste bis en wie'ste vruejer waas* (Velden 2012) 26-28.

Noeijt Thoês *Joekskapel*. Noeijt Thoês werd opgericht op 30 april 1976 in café De Sport. Het idee om een joekskapel op te richten, ontstond in café 't Fust op de Parade in Venlo. Jan in 't Zandt, Huub van den Heuvel en Martin van den Hombergh hoorden daar een joekskapel spelen en vonden dit zo leuk dat ze besloten zelf ook te gaan musiceren. Zij benaderden een aantal vrienden en bekenden en al snel waren er twaalf geïnteresseerden. Als dirigent en leraar werd Jan van Hees benoemd. Daarna liepen de heren stad en land af om de juiste instrumenten bij elkaar te krijgen. In het begin waren de repetities in de champignonkelder van Heinz Evers in Hasselt, maar al snel verhuisde de kapel naar zijn bakermat café De Sport. In 2013 bestaat de kapel uit dertien leden. Hoogtepunten van Noeijt Thoês waren en zijn de optredens rondom en tijdens de Gekke Maondaag in Velden, deelname aan carnavalsoptochten in Duitsland en het jaarlijks bezoek aan de Schängelmarkt in Koblenz. Sinds 1982 reikt Noeijt Thoês elk jaar op de zondag vóór Gekke Maondaag een onderscheiding uit aan Veldenaren die zich bijzonder verdienstelijk hebben gemaakt voor de gemeenschap. Die onderscheiding heet De Kiëskop. Zie: Kiëskop, De.

Ons Genoegen *Ouderenkoor*. Op 13 oktober 1966 werd ouderenkoor Ons Genoegen opgericht, beter bekend als het 'bejaardenkoor'. Het koor luisterde vooral jubileummissen en uitvaartdiensten op in de Heilige Andreaskerk. Eerste dirigent was Jan Verberne, die werd opgevolgd door Jan Berden. In 2001 hield Ons Genoegen op te bestaan. De overgebleven leden sloten zich hierop aan bij het kerkkoor. Zie: Kerkelijk Zangkoor Sint-Andreas.

Familie Van Opstal.

Openluchttheater In Hasselt verrees kort na het einde van de Tweede Wereldoorlog ten noorden van de Molendijk een openluchttheater. Het theater, dat op 31 augustus 1946 met een parade van Veldense verenigingen officieel in gebruik werd genomen, was aangelegd door de Culturele Vereniging met de hulp van heel wat Veldenaren. Architect Chris van Erp, ambtenaar voor de wederopbouw, had de leiding. Het natuurtheater kreeg een klassieke vorm. De houten banken stonden in drie groepen opgesteld in een halve cirkel. Ervoor lag een kleine vijver, waarachter men het spel opvoerde. Midden in de vijver, die als klankkast diende, stond een borstbeeld van koningin Wilhelmina. Lokale verenigingen gebruikten het theater voor allerlei voorstellingen. Er werden stukken gespeeld als *Josef in Dothan* van Vondel (1947), het mirakelspel *Mariken van Nimwegen* (1948) en *Kermis der IJdelheid* van William M. Thackeray (1949). Regisseur was Grad van Enckevort uit Sevenum. De laatste voorstelling was de kindersprookjesvoorstelling *Princes Irina*, in augustus 1950, gespeeld door een ingehuurd gezelschap. Aangezien de Culturele vereniging met een financieel tekort kampte en de stuwende kracht Van Erp uit Velden was vertrokken, ging het openluchttheater ter ziele. De natuur nam het terrein hierna weer geleidelijk in bezit. Zie: Bruges Berg, de; Toneel.

Opstal, familie van *Dansers*. Vanaf augustus 2012 dansen vier kinderen uit het Veldense gezin Van Opstal bij het Nederlands Dans Theater (NDT) in Den Haag. Marne (1990) en Myrthe (1987) dansen bij Nederlands Dans Theater 1, Imre (1989) en Xanthe (1992) bij het Nederlands Dans Theater 2. Zoon Marne kwam in augustus 2009 bij het Nederlands Danstheater 2 en dochter Myrthe in 2010. Ze zorgden daarmee voor een primeur, want in oktober van dat jaar stonden voor het eerst in de vaderlandse dansgeschiedenis een Nederlandse broer en zus samen op het podium bij het Nederlands Dans Theater. Al vanaf hun zevende en achtste gingen de kinderen Van Opstal naar de Vooropleiding Dans (Artez) van het Valuascollege in Venlo, onder leiding van Liesbeth Wiertz. Myrthe werd na de middelbare school in 2005 aangenomen voor de Nationale Balletacademie in Amsterdam en Marne in 2007 aan de Dansvakopleiding op het Koninklijk Conservatorium in Den Haag. Na een stage bij het Scapino Ballet Rotterdam koos Myrthe in 2007 voor een vervolgstudie aan de breder en modern georiënteerde Rotterdamse Dansacademie. Imre ging na het behalen van haar middelbare schooldiploma in 2007 naar de Rotterdamse Dansacademie Codarts en Xanthe volgde haar daar in 2009. Na het behalen van haar hbo-diploma in 2011 danste Imre een jaar bij Carte Blanche, het Nationale moderne dansgezelschap van Noorwegen, waarna ze naar het NDT 2 ging. Xanthe kreeg hier in 2013 een vast contract. Myrthe van Opstal werd in 2012 genomineerd voor De Zwaan, een prijs van de Vereniging van Schouwburg- en Concertgebouwdirecties voor 'de meest indrukwekkende dansprestatie'. Eerder, in 2004 won zij tijdens een dansconcours in Berlijn de 3e prijs beste solo, terwijl Marne de speciale aanmoedigingsprijs voor meest begaafde jonge danser in ontvangst mocht nemen. In 2005 was Myrthe een van de finalisten van de Avond

van de Jonge Danser. Broer Marne won in 2009 de finale van het tweejaarlijks televisieprogramma, waarin geselecteerde dansers van verschillende academies het tegen elkaar opnemen. Literatuur: Pieter Duijf, 'Dansend door het leven', in: *Buun* 14, 260-269.

Paardensport Zie: Zeldenrust.

Parochie *Kerkelijke indeling*. In Velden is zeker vanaf 1330 sprake van een kerkelijke gemeenschap. Er was waarschijnlijk nog geen zelfstandige parochie, want archiefstukken uit 1485 vermelden een *capella*, die vermoedelijk bij de kerk van Arcen hoorde. De kerk of kapel werd waarschijnlijk rond 1500, op de toren na, afgebroken om plaats te maken voor een eenbeukig gebouw. Dit vermoeden is gebaseerd op een bericht waarin sprake is van de bouw van het priesterkoor in 1509. Mogelijk is de parochie toen geheel zelfstandig geworden, want vanaf die tijd is sprake van de ecclesia van Velden. De kerk is toegewijd aan Sint-Andreas (en Sint-Jacobus). Beide heiligen behoren tot de algemene of Bijbelse heiligen, die vanaf het begin van het christendom een grote verering genoten. Sinds 1999 vormen Arcen en Velden een parochiecluster, waar Lomm zich in 2007 bij aansloot. Zie: Pastorie; Sint-Andreaskerk.

Pastorie *Woonhuis van de pastoor*. De tegenwoordige pastorie werd in 1875-1876 gebouwd door aannemer Hendrik de Laroy uit Kessel. In het voorjaar van 1876 leverde de aannemer het gebouw aan de tegenwoordige Kloosterstraat op. In de pastorie woont thans de pastoor van het parochiecluster Arcen, Lomm en Velden. Zie: Parochie.

Pastorie (1934).

Paulus, familie *Veermannen*. Op 1 januari 1914 tekende schipper Jules Paulus een pachtcontract bij de Dienst voor Domeinen voor de veerdienst tussen Velden en Grubbenvorst. Hij legde daarmee de basis voor een activiteit waarmee de familie nadien naam verwierf in Noord-Limburg. Nadat zijn zoon Herman en vervolgens zijn kleinzoon Giel de veerverbinding hadden voortgezet, kwam de zaak in 1973 in handen van Giels broer Ton. Ton Paulus breidde de zaak uit met de exploitatie van meerdere veren. In 1977 nam hij de exploitatie over van de veerdienst Lottum-Lomm, twee jaar later gevolgd door Baarlo-Steyl. In 2001 kwam daar het veer Broekhuizen-Arcen bij en in 2013 de verbinding van Kessel naar Beesel. In totaal onderhoudt het bedrijf acht veerverbindingen in Limburg, Brabant en Gelderland. Zie: Veer (Arcen); Veer (Lomm); Veer (Velden).

Poedelhaters Zie: Biljarten.

Pomp Op de markt in Velden stond vele jaren een waterpomp, waarvan het pomphuis tevens dienst deed als (petroleum)lantaarn. Begin jaren dertig van de vorige eeuw verving men die lantaarn door een betonnen kaas. Tijdens de Tweede Wereldoorlog raakte de pomp beschadigd. Na de oorlog werd ze eerst vervangen door een eenvoudige handpomp, maar daarna weer opgeknapt en in gebruik genomen. Begin jaren vijftig verhuisde de Veldense pomp naar het dorpsplein in Lomm. Daar haalde de gemeente haar na enkele jaren weer weg. De pomp verdween toen als oud ijzer in een magazijn. In Velden werd na de oorlog een nieuwe pomp geplaatst, die in 1978 weer van de markt verdween. Wethouder Sjra Peters had ondertussen de oude pomp van de gemeente overgenomen, gerestaureerd en een plek gegeven in zijn tuin bij de Hovershof. Eind 2009 kocht de gemeente Arcen en Velden de originele pomp terug van de zoon van Peters. De 'originele' dorpspomp werd in 2009 op zijn oude plek teruggeplaatst. In 2011 kreeg de pomp een nieuwe 'kaas'. Een jaar later sloot men haar aan op het waterleidingnet. Sindsdien stroomt er weer water uit. Niet door ouderwets te pompen, maar via een druk op een knop. Zie: Hovenshof.

Popkoor Zie: Bravoure.

Dorpspomp.

Postdienst Vanaf 1830 werd voor de postbezorging op de rechter Maasover een bodedienst per paardenkoets onderhouden. In 1875 kwam een einde aan de postwagendienst toen men voor het postvervoer gebruik ging maken van de spoorverbinding Venlo-Nijmegen. De eerste telefoonverbinding tussen Venlo en Arcen kwam in 1883 tot stand. Op 1 mei 1900 opende aan de Kwartelenmarkt in Velden een telefoon- en telegraafkantoor met kleermaker/winkelier Reinier Brouwers als kantoorhouder. Omstreeks 1918 is de telefoon- en telegraafdienst overgenomen door postkantoorhouder Graad Kroonenberghs. Vanaf het begin van de jaren twintig was diens kantoor gevestigd aan de Rijksweg (het tegenwoordige adres Rijksweg 90). Als postbesteller was Sjaak Clabbers werkzaam en als hulpbestellers fungeerden Herman Martens en zijn dochter Marieke. Na de Tweede Wereldoorlog werd Frits Lemmens postkantoorhouder (*Post Frits*) en in 1952 opende een nieuw postkantoor aan de Markt (nummer 19). Per 1 april 1969 werd het postkantoor in Velden opgeheven. Het Scholtishuis kwam nog even in beeld als nieuw onderkomen, maar uiteindelijk verhuisde de postdienst naar een agentschap in de Coop-supermarkt aan de Markt. Pas op 18 december 1987 kreeg Velden weer een eigen postkantoor met als kantoorhouder Louis Duijf. Het nieuwe kantoor was gevestigd in de voormalige Vége-supermarkt aan de Rijksweg 108, waar het bleef tot eind maart 1998. Hierna opende de PTT een agentschap bij slagerij Laumen aan dezelfde weg. Vanaf 2005 is het postagentschap gevestigd in supermarkt Jan Linders aan de Markt. Zie: Postdienst (Arcen); Postdienst (Lomm); Scholtishuis.

Postillon, De Op 1 november 1934 werd in het café van Adolf van den Homberg postduivenvereniging De Postillon opgericht. Initiatiefnemers waren Sraar en Antoon van den Hombergh, Jac Theelen en Cir Hegger. Hiervoor waren er in Velden al vele duivenliefhebbers, onder wie Jac Crommentuyn, die heel wat prijzen in de wacht sleepte. De Veldenaren moesten vóór de komst van een eigen vereniging steeds naar de Venlose vereniging De Zwaluwen gaan om hun duiven in te korven. Jac Crommentuyn werd de eerste voorzitter van de Veldense duivenvereniging. Besprekingen en vergaderingen vonden aanvankelijk in het café van Van den Hombergh plaats. In de timmerwerkplaats van Clabbers op de Hogeweg werden de duiven in de beginperiode ingemand. Hier stond ook een centrale klok voor de Postillonleden die geen constateur bezaten. Toen het ledental toenam, trok men naar De Blokhut, waar meer ruimte was om de duiven in te manden. Later diende café De Sport als clublokaal. Hier werd aanvankelijk ingemand in een oude schuur en later in een garage. Tijdens de Tweede Wereldoorlog kwamen de activiteiten stil te liggen, maar na de oorlog kon De Postillon de draad weer oppakken en in 1946 nam men weer aan wedvluchten deel. In 1974 telde de vereniging 35 leden. In 1976 werd Postillonlid Sraar Duijf provinciaal winnaar van de wedvlucht Lapanne. Duijf was van groot belang voor de vereniging, meer dan vijftig jaar hanteerde hij de voorzittershamer. Theo Crommentuyn won in 1983 twee maal een eerste prijs op landelijk niveau op de grote fond (St.-Vincent en Pau). Op 1 januari 2010 waren er nog maar vijf 'spelende leden' waarop de club werd opgeheven. De resterende duivenliefhebbers sloten zich hierop aan bij Expresse in Arcen. Zie: Expresse (Arcen).

Rabobank Zie: Rabobank (Arcen-Lomm-Velden).

Raorhof *Boerderij*. Op de plek van de huidige Raorhof in Schandelo lag al in de veertiende eeuw een boerderij. In oude aktes is sprake van 'inghen Ray' en 'In gen Raij'. De oudst bekende pachter

Ravenvennerkapel (2010).

was Conradus in gen Ray, gehuwd met Joanna Engels. Via de vrouwelijke lijn bleef deze familie pachter van de Raorhof. In de Franse tijd verliet de familie de boerderij en kwam de hoeve in handen van speculanten. In de lijst van grondeigenaren, opgemaakt in 1801, staat ene Jan Janknecht als eigenaar vermeld. Zijn familie bleef tot 1857 eigenaar. In 1876 bezat de eigenaar van het kasteel van Arcen de boerderij. Sinds 1911 is de Raorhof bewoond door de familie Theelen. De naam van de hoeve is waarschijnlijk afgeleid van *rooyen* of *ray* en verwijst naar een ontginning.

Ravenven, Het *Visvijver*. In 1975 richtte HSV De Vriendenkring een oude Maasmeander in als visvijver. Deze is gehuurd van Het Limburgs Landschap. Hoewel de naam van het water De Luld is, koos de hengelsportvereniging ervoor de vijver officieel Het Ravenven te noemen. In de volksmond bleef de oorspronkelijke naam echter bestaan. Zie: Limburgs Landschap, Het (Lomm); Vriendenkring, De.

Ravenvennerkapel *Muziekgezelschap*. In 1950 sloten enkele leden van de fanfare, op initiatief van Alex Könisser, zich aaneen om naast de officiële optredens muziek te maken tijdens de festiviteiten van Gekke Maondaag. Dat deden ze onder de naam Hofkapel. Als oefenruimte diende de huiskamer van *Roefs Harie*. Hierna repeteerde men bij Könisser en bij Geelen op de Bong. Later verhuisde het gezelschap naar gemeenschapshuis De Kiêsstolp. De kapel stond vanaf de start onder leiding van Alex Könisser. Deze was dirigent van 1950 tot 1971 en werd opgevolgd door Frans Vergeldt (1971-1982), Jack Rothoff (1982-1987) en Ger Lucassen (1987-heden). Aanvankelijk bestond het repertoire uit carnavals- en volkstümliche muziek. In 1977 veranderde de naam in de Ravenvennerkapel. Het repertoire werd uitgebreid met Egerländer- en populaire muziek, en later met Tsjechische muziek, Limbo pop, evergreens, popsongs en Nederlandstalige muziek. De Ravenvennerkapel trad op bij diverse muziekconcoursen en wist menigmaal een eerste prijs in de wacht te slepen. In 1980 verruilden de muzikanten de aanvankelijk zwarte hesjes, en later de groene jasjes, voor een blauw uniform met rood hesje. De kapel zorgt nog steeds voor de omlijsting van de diverse Gekke Maondaagactiviteiten en verleent medewerking aan diverse Veldense activiteiten, zoals de braderie en de Kiëskop-uitreiking. De Ravenvennerkapel telt in 2013 zeventien musicerende leden onder leiding van Ger Lucassen. Zie: Fanfare; Kiëskop, De; Kiêsstolp, De.

Revue Velden kent geen echte revuetraditie. Driemaal vond in het dorp een opvoering van een revue plaats. Dat gebeurde in 1946, in 1998 en in 2000. De eerste revue werd gespeeld door leden van de fanfare en droeg het karakter van een bonte avond. In 1998 was er sprake van een echte revue. Het initiatief kwam vanuit een projectgroep 'Veldeke Velde', onderdeel van Veldeke krink Venlo. De volksrevue kreeg als titel *De Veurman* en werd opgevoerd in De Kiêsstolp. Schrijver Hans Jacobs stelde aan de hand van Noord-Limburgse mythen en sagen een verhaal samen, dat in het dialect werd vertolkt door verenigingen uit Velden en omgeving met medewerking van tal van regionale artiesten. Het programma bestond uit sketches, muziek, zang en dans. De regie was in handen van Marianne Martens.
In november 1998 namen Jos Holthuizen, Peter Berden en Frank Heinemans het initiatief voor de oprichting van de Stichting Veldense Revue. Het doel was een Veldense revue voor te bereiden, waarin het leven in Velden in de laatste honderd jaar centraal stond. Het nieuwe millennium vormde daarvoor een perfecte aanleiding. In de revue werd het verhaal van de Veldenaren verteld en uitgebeeld aan de hand van gebeurtenissen die een herkenbare en onuitwisbare indruk hebben achtergelaten. Het motto was: *De helde van Velde, det ziet geej en det zien weej*. Karakteristieke thema's stonden model voor de inhoud van de acht bedrijven: oogstwerk en smokkelen, de tram, de evacuatie tijdens de laatste oorlogsmaanden, de eerste gemeenteraadsverkiezingen na de oorlog, Gekke Maondaag, het Scholtishuis, de Hasselderheide en de watersnood. De teksten waren van Michel Reijnders en Sef Maaskant. De revue *De Helde van Velde* werd in april 2000 opgevoerd in 'theater' De Kiêsstolp. Ongeveer 165 spelers en een honderdtal mensen achter de schermen, verzorgden acht voorstellingen onder regie van Marion Pingen. Het spel werd aangevuld met muziek, zang en dans. In totaal trok de megaproductie circa 2.100 toeschouwers. In 2002 kreeg de revue een muzikaal vervolg met twee composities, waarin enkele scènes waren vertaald in muziek. Zie: Fanfare; Spelenderwijs; Toneel.

Rieterhof *Boerderij*. In Schandelo verrees in de eerste helft van de negentiende eeuw een Limburgse carréboerderij. De hoeve was lange tijd in bezit van de familie Rieter-Wijnhoven, die er ook woonde. Toen de familie de agrarische sector verliet, werd de Rieterhof verpacht aan de familie Lenders. De boerderij was lange tijd eigendom van de Stichting Winters Van den Speulhof in Baarlo. Deze familie liet in 1936 een beeldje van de heilige Joseph inbouwen in een gemetseld baldakijn tegen de muur van de boerderij. Thans wordt de hoeve bewoond door de familie Weckx.

Rozenhof, De *Seniorencomplex*. Aan de huidige Rozenhof bouwde Woningstichting Arcen en Velden in 1974 een complex van twintig grondgebonden woningen voor senioren. Toen het complex was verouderd, werd het tussen 1996 en 1998 in twee fasen gesloopt. De woningstichting bouwde hierna op dezelfde locatie een nieuw complex met 56 seniorenappartementen, verdeeld over twee gebouwen van elk drie etages. Beide gebouwen zijn ontworpen door het Venlose bureau Timmermans Architecten. De locatie aan de rand van het dorp was daarbij van invloed voor de vorm, die vanuit de rivierzijde refereert aan een oude stadsmuur, compleet met torentje. Het complex kreeg opnieuw de naam De Rozenhof. De Rozenhof I bestaat uit dertien appartementen voor senioren, terwijl in de iets zuidelijker gelegen De Rozenhof II 41 appartementen kwamen voor bewoners met een specifieke zorgvraag. De complexen dragen ertoe bij dat ouderen langer zelfstandig in hun eigen dorp kunnen blijven wonen. Zie: Woningstichting Arcen en Velden (Arcen-Lomm-Velden).

Ruitersport Zie: Zeldenrust.

Schaakvereniging Op 23 augustus 1994 werd op initiatief van Boeb Jacobs in Velden een schaakvereniging opgericht. Jacobs had daartoe een oproep geplaatst in huis-aan-huisblad *De Brug*. Mensen van het eerste uur waren Joop de Jong, Antoon Holla, Simon Plukkel, René Hazebroek en Jan Doornenbal. De vereniging, die zich 'Schaak Velden' noemde, startte met zestien leden. Enkele maanden later kwam er een jeugdafdeling met vijftien leden. Vanaf de oprichting spelen de Veldenaren in gemeenschapshuis De Kiêsstolp. De leden spelen onderlinge partijen en nemen deel aan de recreanten- en de avondcompetitie van de Limburgse schaakbond. Samen met de Grubbenvorster schaakclub 'De Witte Dame' organiseert 'Schaak Velden' sinds 2003 de individuele Maasdorpencompetitie, die beurtelings in Grubbenvorst en in Velden wordt gespeeld. De nadruk ligt voor de Veldense schakers echter niet op de competitie, maar op ontspanning en sociaal contact. Het succesvolste lid was Egbert Clevers, die tussen 1998 en 2009 elf maal Limburgs jeugdkampioen was. In 2013 telt 'Schaak Velden' elf leden.

Schaapsbroek, Het *Natuurgebied*. Het Schaapsbroek is een oude afgesneden Maasarm tussen de Venkoelen en het Zwart Water. Door verdroging en instroming van voedselrijk water uit de Latbeek werden in het gebied zeldzame waterplanten verdrongen. De kwaliteit van het broekbos liet daardoor te wensen over. In 2013 knapte Het Limburgs Landschap het Schaapsbroek op. Begroeiing werd verwijderd en veen weggehaald, zodat er weer kwelmoerras ontstond en aantrekkelijke plantensoorten als de wateraardbei, waterscheerling en slangenwortel zich konden uitbreiden. Ook saneerde men in 2011 een voormalige stortplaats aan de Paddeweg waardoor zich ter plekke weer broekbos kan ontwikkelen. Zie: Latbeek; Limburgs Landschap, Het (Lomm); Zwart Water.

Schandelo *Gehucht*. Schandelo ligt aan de oostzijde van Velden. Eigenlijk bestaat Schandelo slechts uit één weg met aan weerszijde bebouwing langs een oud Maasterras. Oostelijk liggen hoger gelegen akkerlanden en westelijk lagere weilanden, hooilanden en natte moerasgebieden. Door de oude Maasgeul loopt de Schandelose beek richting Lomm. Bekend is dat in Schandelo in de zeventiende eeuw een vluchtschans heeft gelegen, ongeveer halverwege Velden en Schandelo. Schandelo heeft een agrarisch karakter. De grote boerderijen uit de achttiende en negentiende eeuw met hun oudere voorgangers speelden vaak een grote rol bij de ontginningen.
Schandelo staat in oude aktes ook als *Schanle* (1377), *Scanlen* (1400), *Scanlo* (1420), *Schanlo* (1432) en *Chandlo* vermeld. *Lo* staat voor bos en is ook de benaming voor 'een met vuur gerooide plek'. *Schande* kan naar eerloos verwijzen, maar ook naar het gegeven dat het bos in een slechte toestand verkeerde.

Schandelose beek Zie: Lommerbeek (Lomm).

Schandelose Broek *Moerasgebied*. Het Broek is een gebied, tussen Schandelo en de dorpskern van Velden. Broek komt van *bruoh*, later *brouc* of *broec*, wat moeras betekent. Het Schandeloos Broek is een laagte, bestaande uit oude Maasgeulen. Een daarvan maakt een zeer fraaie bocht in het Maasdal bij Schandelo. Met de Venkoelen vormt het een groot broekgebied van enkele vierkante kilometers, dat tegenwoordig als brongebied voor de Latbeek fungeert. Eeuwenlang werd het water geleid in de Voortebeek en de Lommerbeek voor de oude watermolen aan de Schans te Arcen. Wanneer men is begonnen met de ontwatering te verbeteren, is niet bekend, maar vermoedelijk zijn in de late middeleeuwen al greppels gegraven om het gebied geschikt te maken voor beweiding (veeteelt). Het Schandelose Broek (*Schandelsch Broek*) is in het kader van de ruilverkaveling tussen 1980 tot 1990 geschikt gemaakt voor akkerbouw en boomteelt. Zie: Lommerbeek (Lomm).

Schandelose heide Zie: Landgoederen.

Schandelose schans Oude vluchtplaats. Sinds de middeleeuwen legden dorpelingen vluchtplaatsen aan om een veilig heenkomen te zoeken in geval van krijgsgeweld. Dat gebeurde op strategische plekken in moeilijk toegankelijke terreinen. De aardwerken noemt men ook wel boerenschansen. De schansen waren omgeven door hoge aarden wallen, die met takkenbossen werden verstevigd of beplant. De meeste schansen zijn in de negentiende en twintigste eeuw verdwenen vanwege de ontwatering en ontginning van moerasgebieden, uitbreiding van bebouwing en ruilverkavelingen. De schans van Schandelo lag op de uitloper van een lange zandrug in het Schandelose Broek. Op de plek van de schans lag een brede gracht. De schans staat afgebeeld op een kaart uit 1650. Overige schriftelijke getuigenissen ontbreken. De resten van de schans bevinden zich thans aan de Schandeloseweg, voorbij de afslag naar De Vilgert. De schans is herkenbaar in het landschap aan een iets lichtere bovengrond. Van de oude wallen is niets overgebleven. Zie: Fort Hazenpoot (Arcen); Lingsfort (Arcen); Schandelose Broek.

Schandelose kermis Zie: Sint-Andreas.

Schans Zie: Schandelose schans.

Scheepswerf In Velden, aan het veer met Grubbenvorst, startte smid-aannemer Jan Smits eind negentiende eeuw een smederij en scheepswerf. Smits stierf in 1913 en zijn zonen waren nog te jong om hun vader op te volgen. De werf lag enige tijd stil, maar werd hierna voortgezet door zijn zonen Wim en Elbert en later door Jan en Joep, de kinderen van Elbert. Joep werd hierna opgevolgd door zoon Roel. Als hommage aan de oprichter bleef de firmanaam P.E.J. Smits intact. Vanaf 1905 was Rijkswaterstaat de belangrijkste opdrachtgever van het Veldense werf. Aanvankelijk moest men het werk met anderen delen, maar na de Tweede Wereldoorlog voerde Smits vrijwel al het onderhoud en herstelwerk aan de veerponten in de regio uit. Dat bleef zo nadat het Gewest Noord-Limburg in 1983 de vijf Noord-Limburgse veerponten van het Rijk overnam. Daarnaast werkt de werf aan de Veerweg voor diverse particulieren.

Schellehoès *Boerderij*. De herenboerderij 't Schellehoès in Schandelo werd omstreeks 1900 gebouwd door de familie Steegh. De boerderij is genoemd naar een schillenboer (schillen is in het dialect *schelle*) die er woonde. Het pand bestaat uit een voorhuis (een hoger deel) dat in gebruik is als woning en glaskunstgalerie en een achterhuis (de voormalige stallen), waarvan een deel sinds 2012 in gebruik is als Bed & Breakfast.

Schijnvliegveld Direct na de Duitse inval in mei 1940 legde de bezetter in Schandelo een schijnvliegveld aan om verwarring te veroorzaken bij de Britse vliegers die vliegveld Fliegerhorst in Venlo wilden bombarderen. In Schandelo bootsten de Duitsers een ongeveer duizend meter lange baan na, die vanuit het bosje aan Lingsendijk in zuidwestelijke richting liep tot net voor de Leikoelse weg. De baanverlichting bestond uit mijnwerkerslampen. Het begin van de start of landing werd gesimuleerd door een verlichte trolley over een geleiderails op en neer te trekken. Om de verwarring te completeren stonden in de buurt van de baan houten vliegtuigen opgesteld en lagen er provisorische hangars. Het 'hoofdkwartier' was gevestigd in de betonnen bunker aan de Lingsendijk, van waaruit het complete veld was te overzien. Het schijnvliegveld heeft echter nooit aan de Duitse verwachtingen voldaan, omdat geallieerde piloten hiervan op de hoogte waren en het 'vliegveld' als oriëntatiepunt gingen gebruiken. Van het schijnvliegveld Schandelo is enkel nog de bunker bewaard gebleven. Zie: Tweede Wereldoorlog (Arcen-Lomm-Velden).

Scholse Wei *Gebiedsaanduiding*. De Scholse Wei is het gebied waar thans wooncomplex De Rozenhof ligt. Op de wei legden Veldenaren lange tijd hun witte was te bleken. Tot en met 1969 diende de wei als locatie voor de festivalvieringen van de fanfare. De naam verwijst naar het Scholtishuis, waartoe het perceel behoorde. Zie: Rozenhof, De; Scholtishuis.

Scholtishuis *Huis van de schout*. In 1713 liet schout Nicolaas Voogt een woning bouwen naast de Veldense kerk. Het werd de plaats waar nadien de schepenbank bijeen kwam. Het huis bestond in de achttiende en negentiende eeuw uit een villa met een woon- en herbergfunctie, een brouwhuis en een boerderij, die bijna de gehele bebouwde kom binnen het vierkant Markt, Dorpstraat, Wilhelminastraat en Scholtisstraat omvatte. Tot de gronden van de boerderij behoorde een groot deel van de huidige bebouwde kom van Velden. Het woonhuis bleef ook hierna het onderkomen van de schout of scholtis. Hij was een machtig man die zowel de functie van burgemeester, officier van

Scholtishuis (1968).

justitie en veldwachter in zich verenigde. In de Franse tijd woonde er de municipaal agent en werden in het pand de eerste registers van de burgerlijke stand bijgehouden. Vanaf 1801, toen Arcen en Velden één gemeente vormden, vond in het scholtishuis de eerste gemeenteraadsvergadering plaats. Waarschijnlijk bleef de raad er vergaderen tot 1816. Hierna verloor het pand zijn publieke functie. Het scholtishuis was een statig pand met een zadeldak tussen topgevels met vlechtingen en tandlijsten. Boven de ramen bevonden zich sierbogen. Het huis vormde met de kerk het middelpunt van het dorp. Tijdens de Tweede Wereldoorlog raakte het pand licht beschadigd. Begin jaren zestig werd de gemeente Arcen en Velden eigenaar en overwoog men het huis te laten restaureren om dienst te doen als hulpsecretarie en gemeenschapshuis. Omdat het Rijk niet bereid was een ruimhartigere subsidie te verlenen, besloot de gemeenteraad in 1966 het pand af te breken. Eerder, in 1961, was het nog enigszins opgeknapt, waarna een deel dienst deed als een soort gemeenschapshuis. In augustus 1969 viel het scholtishuis ten prooi aan de slopershamer. In 1970 werd het vrijgekomen terrein ingericht als plantsoen. Zie: Basisonderwijs; Brouwerij; Raadhuis (Arcen-Lomm-Velden); Scholse Wei. Literatuur: Pieter Duijf, 'De verminkte dorpskern van Velden', in *Buun* 14, 80-88; Stichting Veldens Boek, *Velde tusse grens en Maas, wie'ste bis en wie'ste vruejer waas* (Velden 2012) 151-152.

Scouting *Jeugdbeweging*. Op 30 december 1949 werd verkennersgroep Sint-Hubertus opgericht. De groep kwam aanvankelijk bijeen in de molen van Rub. van den Hombergh. Later verhuisde men naar het melkfabriekje van Duijf aan de Rijksweg. Van hieruit verhuisde men naar de kelder onder de kerk. De verkenners organiseerden kampen in Arcen en in Helden. Later kwam er een groep voor jongens van tien tot twaalf jaar, de welpen, met hopman Sef Duijf. In juni 1949 was op initiatief van kapelaan Canjels de gidsen-

groep Sint-Elisabeth Velden opgericht. Dien Duyf was de eerste akela (hoofdleidster). De meisjes kwamen bijeen in de kelder van de oude jongensschool, in het voormalige Groene Kruisgebouw en in een lokaal van de meisjesschool. Ze speelden spellen en namen deel aan kampen. In 1964, toen de belangstelling voor de verkennerij afnam en de jeugd geen uniformen meer wilde dragen, werd de Sint-Hubertustroep opgeheven. Kapelaan Sjiel Kiggen en de broers Hay en Sef Ewalts startten hierop met het vrije jeugdwerk, waarbij de gidsengroep Sint-Elisabeth zich in 1972 aansloot. Zie: Jeugdklup John F. Kennedy.

Sebastianusgilde Zie: Sint-Sebastianusgilde.

Sebastianusschool Zie: Sint-Sebastianusschool.

Shuttle *Badmintonvereniging*. Badmintonvereniging Shuttle is opgericht op 15 december 1972. Dat gebeurde op initiatief van Huub van Mierlo, Mat Meelkop en Ron de Groot. Bij de start meldden zich elf leden aan, die gingen trainen onder leiding van De Groot en later onder Pièrre Derckx van het Venlose United. Shuttle speelde aanvankelijk in de oude gymzaal aan de Kloosterstraat. In 1975 werd de Veldense vereniging lid van de Nederlandse Badmintonbond en ging men competitie spelen. Omdat het eigen onderkomen hiervoor niet geschikt was, speelde de club zijn wedstrijden bij Olympia '56 in sporthal Gülick te Tegelen en in de Witte Kerk in Venlo. De vereniging nam na 1979 in ledental fors toe met de ingebruikname van sporthal De Visgraaf. Begin jaren tachtig telde de club circa honderd spelers en speelsters.
Shuttle was van 1975 tot 2012 aangesloten bij de Nederlandse Badmintonbond, later Badminton Nederland. Na 2012 ging men verder als recreatieve vereniging. Shuttle is sinds 2009 onderdeel van Sportvereniging Velden. In 2013 telt de badmintonclub ongeveer zeventig leden. Zie: Sportvereniging Velden; Visgraaf, De.

Sint-Andreas 1 / *Patroonheilige*. De Heilige Andreas is van oudsher de schutspatroon van Velden. Zowel de parochiekerk als de voormalige plaatselijke schutterij is naar de heilige vernoemd. Andreas werd geboren in Bethsaïda in Galilea, als de broer van de Heilige Petrus. Hij werd discipel van Johannes de Doper en evangeliseerde de kusten van de Zwarte Zee, Bythinië, Thracië en Griekenland. Andreas stierf omstreeks 69 in het Griekse Patras aan een x-vormig kruis. Zijn relieken gingen naar Amalfi (Italië), waarna ze in 1964 door Paus Paulus VI zijn teruggegeven aan de Oosterse kerk. De naamdag van Sint-Andreas is 30 november.
2 / *Schutterij*. Sint-Andreas werd op 1 april 1906 opgericht in Schandelo. Bij de start meldden zich dertig mannen aan als lid. Bert Sanders trad aan als eerste voorzitter. Het eerste schutterslokaal was het café van G. Renkens (hoeve *Raorhof*), later trof men elkaar in café Leupers. De schutterij hield schietoefeningen en beschikte over een trommelkorps en twee koperblazers. Het schuttersfeest met vogelschieten was in Schandelo lange tijd hét evenement van het jaar. Een houten vogel werd bij die gelegenheid van Velden naar Schandelo gedragen met muziek van de fanfare. Dit gebeurde tijdens de zogenoemde *Schandelse kermis* op de tweede donderdag na Pinksteren. De eerste jaren vond het vogelschieten plaats op de Deeperhof, later bij de Rayerhof (*Raor*) en ten slotte op de Maashof (*Maos*), waar op 1 juli 1928 het evenement voor de laatste maal plaatsvond. Vanaf 1929 leidde de schutterij een slapend bestaan, waarna ze uiteindelijk ter ziele ging. Zie: Cafés; Fanfare; Kermis. Literatuur: A. Knaapen-In 't Zand, *Het Sint Sebastianus-gilde te Velden. Grepen uit haar historie* (Velden 1983); Schutterij St. Andreas te Schandelo Velden (Velden, 1989).

Sint-Andreasfonds *Ziektekostenverzekering*. Op 30 oktober 1934 riep een aantal Veldenaren een onderlinge ziektekostenverzekering in het leven. Bér Brueren was de eerste voorzitter. Stijgende uitgaven en toenemende mogelijkheden om zich elders beter te verzekeren, leidden in 1968 tot een opheffing van het Sint-Andreasfonds. Er waren toen nog 74 leden.

Sint-Andreaskerk *Godshuis*. Wanneer de eerste kerk te Velden verrees, is niet bekend. Mogelijk stond er omstreeks 1100 een kapel. In 1330 was er in ieder geval een kerkje of kapel, want in een akte is dan sprake van 'de kerk van Velden'. Vermoedelijk werd deze 'kerk' omstreeks 1500 door een groter gebouw vervangen. De kerk had een beuk en was in byzantijnse stijl opgetrokken. De muren waren van buiten met mergel bekleed. Het godshuis was toegewijd aan Sint-Andreas en Sint-Jacobus, twee algemene of Bijbelse heiligen, die vanaf het begin van het christendom een grote verering genoten. In 1509 zou het priesterkoor zijn

Sint-Andreaskerk.

Sint-Annakapel te Hasselt.

gebouwd. Rond het midden van de negentiende eeuw was de middeleeuwse kerk te klein en in 1857-1858 volgde een uitbreiding met twee zijbeuken. Het priesterkoor en de toren bleven staan. De toren werd in de kerk ingebouwd, verhoogd en voorzien van een nieuwe spits. Tijdens de verbouwing vonden de diensten in een schoollokaal plaats. De vernieuwde kerk kon in 1858 in gebruik worden genomen. Doordat de bevolking toenam, was de kerk zeventig jaar later opnieuw te klein. Bovendien verkeerde ze in een slechte staat. Vandaar dat het besluit viel een nieuwe kerk te bouwen. Op 16 april 1933 werd de laatste Heilige Mis in de oude Sint-Andreaskerk opgedragen. De nieuwe, en vooral grotere kerk, verrees in 1933-1934 naar een ontwerp van de Venlose architect Jules Kayser. Het oude gebedshuis was 23 bij 14,5 meter, terwijl de nieuwe kerk een lengte van 45 en een breedte van 20 meter kreeg. Men heeft nog geprobeerd de toren en het priesterkoor te sparen, maar uiteindelijk bouwde men de nieuwe kerk dwars op de plaats van het oude gebedshuis. Tijdens de bouw weken de gelovigen uit naar een houten noodkerk aan de Kloosterstraat, op de plek waar later de gymzaal verrees. De nieuwe driebeukige kerk kreeg een neogotisch uiterlijk. De kerk kreeg een driezijdig gesloten koor en een terzijde geplaatste toren van drie geledingen met ingesnoerde spits. Het gebouw werd opgetrokken in een grijsrode baksteen. Tegen de sobere voorgevel kwam boven de ingang het beeld van Sint-Andreas. In de uitbouw aan de oostzijde bevond zich oorspronkelijk de doopkapel. De hoofdingang kwam aan het marktplein. Het Heilig Hartbeeld, dat in 1930 aan de marktzijde was geplaatst, kreeg na de kerkbouw een nieuwe plek aan de westzijde. De kerk werd op 15 juli 1934 in gebruik genomen en op 15 juni 1936 geconsacreerd door bisschop G. Lemmens. Tijdens de Tweede Wereldoorlog liep de Veldense parochiekerk zware schade op. De Duitsers bliezen bovendien de toren op. Na de oorlog volgde het noodzakelijke herstel in 1945-1946. De toren werd in 1955 opnieuw opgebouwd, maar nu zeven meter hoger. Een jaar later hing men drie nieuwe kerkklokken op. Tegen de kerk staat een grafkruis uit 1632. Tot de kerkinventaris behoren enkele beelden uit omstreeks 1700, twee barokke zijaltaren uit de achttiende eeuw en een neogotische preekstoel uit 1862. Het retabel op het hoofdaltaar dateert uit 1894. Zie: Heilig Hartbeeld; Parochie; Sint-Andreas; Tweede Wereldoorlog. Literatuur: N.N., P.G.W. Joosten, *Velden 1933* (Velden 1936); Hay en Jan Lucassen, *Andreaskerk Velden in de tijd bekeken* (Velden 2011).

Sint-Andreasschool Zie: Andreasschool.

Sint-Annakapel 1 / *Gebedshuis*. Aan de Ebberstraat in Hasselt, ten noorden van het Hoogwaterhuis, stond lange tijd een kapel. In 1870 werd de kapel, die was toegewijd aan de Heilige Anna, hersteld door de uit Hasselt afkomstige pastoor Hendrix. Maar gaandeweg raakte hij opnieuw in verval. In 1994-1995 was het Venlonaar Hay Gout, die het gebedshuis en het aangrenzende hoogwaterhuis restaureerde. De Sint-Annakapel is in baksteen opgetrokken en gedekt met pannen. Het interieur is gestuukt en wit geschilderd. Het in 1995 geplaatste beeld van de Heilige Anna is gemaakt door een kunstenaar uit het Franse bedevaartsoord St. Anne-d'Auray. Vóór de kapel staat een houten kruis met een kunststof corpus. Zie: Hoogwaterhuis; Veldkruisen.
2 / *Gebedshuis*. Tot 1904 stond bij boerderij 'Huben' aan de Veerweg een Sint-Annakapelletje. In dat jaar bouwde men op die plaats een nieuwe boer-

Schutterij Sint-Andreas (1926).

derij, waarvoor het oude kapelletje moest wijken. In dat kapelletje stond een mogelijk zeventiende eeuws houten Annabeeldje. Dit beeld kwam hierna in de nis van de frontgevel van het nieuwe pand 'Huben' te staan. Omdat de condities van het houten beeld verslechterden, werd dit na verloop van tijd door een gelijkvormig betonnen beeld vervangen. In de plaats van de afgebroken kapel bij 'Huben' is omstreeks 1905 een nieuw kapelletje gebouwd onder een lindeboom bij de splitsing Oude Heerweg-Kloosterstraat. Deze kapel was toegewijd aan het H. Hart van Jezus en maakte vele jaren onderdeel uit van de sacramentsprocessie. Rond 1965 is ook deze kapel afgebroken. Ditmaal om de weg te verbreden. Zie: Hubenhof.

Sint-Antoniusgilde *Broederschap*. Wanneer de oprichting van het Sint-Antoniusgilde plaatsvond, is niet met zekerheid te zeggen. De leden van het gilde kwamen uit Schandelo, Bong, Voort en Hasselt. Het zou kunnen dat hier een eigen gilde actief was, omdat het gebied vóór 1359 bij de Heerlijkheid Arcen hoorde. Aangenomen wordt, dat de oorsprong van dit gilde teruggaat tot 1428. De schutspatroon Sint-Antonius-Abt is de beschermheilige van mensen die met vee te maken hebben, in het bijzonder met varkens. Ook zou Antonius het vee zelf tegen besmettelijke ziekten beschermen. In 1735 fuseerden het Sint-Antoniusgilde en het Sint-Sebastianusgilde. Zie: Heerlijkheid (Arcen-Lomm-Velden); Sint-Sebastianusgilde.

Sintermerte *Volksfeest*. Het feest van de Heilige Martinus wordt in Velden sinds 1991 gevierd op de zaterdag voorafgaand aan 11 november. Aanvankelijk was het een buurtfeest, dat sinds mensen-

Sint-Antoniusgilde (2012).

Sint-Jozefkapel.

heugenis werd gehouden op de vooravond van 11 november. Elke buurt maakte zijn eigen *Sintermerteshoup*. Al weken tevoren ging de jeugd *tobbe* (sprokkelhout bijeen brengen), want elke groep wilde de grootste brandstapel hebben. Vanwege die rivaliteit moest de troshoop de laatste dagen voor Sintermerte zelfs worden bewaakt, omdat andere buurten soms probeerden de brandstapel voortijdig in brand te steken. Verder vermaakte de jeugd zich rond Sintermerte met de *wierikspot*: een conservenblik, waarin met een spijker gaatjes in de bodem waren gemaakt; aan de bovenzijde was aan twee kanten een draad bevestigd, zodat je er mee in het rond kon draaien. In het blik werd met turf en houtjes een vuur brandend gehouden. Eind jaren tachtig van de twintigste eeuw is de viering gecentraliseerd en vanaf dat moment heeft Jeugdklub John F. Kennedy de organisatie verzorgd met medewerking van de gemeente. 's Ochtends gaat de jeugd van zes tot dertien jaar hout sprokkelen voor de troshoop en 's middags wordt er rondom de brandstapel onder toezicht gespeeld. In de avond vindt vóór de kerk het spel van Sintermerte en de arme man plaats. Daarna trekt de optocht van de schooljeugd met lampionnen en lichtjes onder muzikale begeleiding van de fanfare naar de troshoop, die vervolgens in brand wordt gestoken. Zie: Jeugdklub John F. Kennedy.

Sint-Jozefkapel *Gebedshuis*. De Sint-Jozefkapel werd in 1936 gebouwd in opdracht van de Venlose familie Winters-Van den Speulhof tegen de muur van de Rieterhof in Schandelo. Eigenlijk is sprake van een baldakijn, want er is geen voorportaal. Onder de overkapping bevindt zich een altaartje met een Sint-Jozefbeeld. Het baldakijn is in baksteen opgetrokken en het dak is van beton. Het Sint-Jozefbeeld is van gips. Zie: Rieterhof.

Sint-Sebastianus *Patroonheilige*. Sebastianus werd in Narbonne (Gallië) geboren. In 283 trad hij in dienst van het Romeinse leger. Hij bekeerde mensen en kwam zo in conflict met keizer Diocletianus, die boogschutters opdracht gaf hem te doden. Sebastianus overleefde de aanval echter en begaf zich op een dag op een plaats waar de keizer langs zou komen, die hij vervolgens aansprak op de wreedheden tegen de christenen. De keizer liet hem vervolgens met knuppels doodslaan. Sebastianus werd hierna de beschermheilige van (boog) schutters, soldaten en jagers. Hij was een van de zogenoemde zes pestheiligen, die men aanriep om de pest af te weren.

Sint-Sebastianusgilde *Broederschap*. Wanneer in Velden voor het eerst een gilde actief was, is moeilijk te achterhalen aangezien het oude archief verloren is gegaan. Het oudste document (een achttiende-eeuwse kopie van een akte) spreekt over de oprichting van een 'suster ende broederschap' op 15 augustus 1439 onder de bescherming van Onze Lieve Vrouw, de apostel Andreas en de Heilige Antonius. De leden hielpen elkaar en anderen in tijden van armoede, ziekte en gevaar. Daarnaast kende de zuster- broederschap veel vrome gebruiken en kerkelijke verplichtingen. Mogelijk speelde bij de oprichting de vele pestepidemieën die de streek teisterden een rol. Een rechtstreekse koppeling tussen de zuster- en broederschap van 1439 en het huidige Sint-Sebastianusgilde is bij gebrek aan bronnen lastig te maken. In een akte uit 1508 is voor het eerst sprake van een Sint-Sebastianusgilde. Het gilde rekruteerde zijn leden uit de kom van Velden en de buurtschappen Het Vorst, De Vilgert en Genooi. Voor zover bekend was aan het gilde geen schutterij verbonden. In 1735 fuseerden het Sint-Sebastianusgilde en het gilde van Sint-Antonius met elkaar op initiatief van pastoor Wolters. Het gilde was een machtige organisatie met veel bezittingen en had een sterke band met de kerk. Zo trokken de gildeleden mee in processies en financierden ze in 1671 deels de bouw van een kapelanie. Vanaf 1810 kunnen alleen mannen lid zijn van het gilde. Zij moeten dan ofwel gehuwd zijn of indien ongehuwd, ouder zijn dan dertig jaar. In 1911 speelde het gilde een belangrijke rol bij het tot stand komen van de meisjesschool en het zustersklooster. Om dit mogelijk te maken,

heeft het gilde rechtspersoonlijkheid aangevraagd en verkregen. Naast hun charitatieve werk werd er gefeest. Deze gildefeesten vonden oorspronkelijk plaats op 20 januari, de patroonsdag van Sint-Sebastianus. In 1978 is het feest verplaatst naar de maandag en dinsdag tussen 17 en 23 januari. Door deze afspraak was er voldoende speelruimte tussen de gildefeesten, de Gekke Maondaag (niet alleen in Velden, maar ook Grubbenvorst en Lottum) en de vastenaovend. Na een Heilige Mis hielden de gildebroeders hun jaarvergadering. Vervolgens trok het gezelschap naar een aantal cafés (gildekamers), waar men een stevig glas bier dronk. Tot 21.00 uur was er voor de leden vrij drinken. De volgende dag werd vanaf 16.00 uur gedronken. Nog steeds worden de gildedagen op deze manier doorgebracht. Het gilde betaalt het feest uit de rente die het ontvangt op hun kapitaal nadat in 1974 het onroerend goed was verkocht. De bepaling dat ongehuwde mannen pas na hun dertigste lid kon worden, leidde tot de viering van Gekke Maondaag. Deze ontstond als een soort protest, toen de jongeren, die met lede ogen toezagen hoe de oudere gildebroeders gratis drank kregen, hun eigen feest gingen vieren. Het Sint-Sebastianusgilde telt in 2013 ongeveer tweehonderd leden. Zie: Sint-Sebastianusschool; Gekke Maondaag; Sint-Antoniusgilde; Sint-Sebastianus. Literatuur: A. Knaapen-In 't Zand, *Het Sint Sebastianus-gilde te Velden. Grepen uit haar historie* (Velden 1983).

Sint-Sebastianusschool *Basisschool*. In 1912 opende aan de Kloosterstraat een lagere meisjesschool zijn deuren. Tot die tijd bezochten Veldense meisjes de gemengde openbare school. De nieuwe school, kwam tot stand met de medewerking van het Sint-Sebastianusgilde. Het gilde zorgde voor een groot deel van het geld en gildeleden vormden, samen met de pastoor, het schoolbestuur. Zusters van de orde van de Goddelijke Voorzienigheid uit Steyl verzorgden het onderwijs. In de loop van de jaren werd de 5-klassige school te klein en moest men allerlei noodvoorzieningen treffen. In 1964 lagen de eerste plannen op tafel voor de bouw van een nieuw schoolgebouw aan de Veerweg in de voormalige kloostertuin. De bouw hiervan kon echter pas in 1968 daadwerkelijk starten. Op 6 september 1969 nam men de school officieel in gebruik. Ze kreeg de naam Sint-Sebastianusschool, als verwijzing naar de betrokkenheid van het gilde. Inmiddels waren de klassen weer gemengd. Met ingang van 1 augustus 2011 fuseerde de Sint-Sebastianusschool met de Andreasschool. Zie: Andreasschool, Basisonderwijs; Congregatie van de Zusters van de Goddelijke Voorzienigheid; Sint-Sebastianusgilde.

Slangert, De *Boerderij*. Omstreeks 1836 verrees in Schandelo een langgevelboerderij die de naam De Slangert kreeg. Omstreeks 1920 kocht Sjang van Lipzig de boerderij en gebruikte haar als gemengd bedrijf en bouwde aan de zijkant een stuk aan. In mei 1964 werd het oude stalgedeelte deels door brand verwoest. Thans doet De Slangert dienst als schapenboerderij. De herkomst van de naam Slangert is onbekend. De naam staat op oude kaarten als aanduiding voor een perceel grond ter plekke.

Solingerhof *Woonwijk*. In 1994 startte de bouw van een nieuw uitbreidingsplan in de uiterste oostpunt van Velden, ten westen van de Heideweg. In eerste instantie zou de uitbreiding groter worden, maar door problemen met het verwerven van grond, verkleinde men het project tot een wijk met circa 135 woningen. In de Solingerhof kwamen straten als Akelei, Akkerwinde, Wederik, Kromhals en Solingerhof. De eerste woningen werden in mei 1995 opgeleverd. De naam van de wijk is een verwijzing naar een oude boerderij Soolings- of Solingerhof. Mogelijk is die naam afgeleid van een huurling uit het Duitse Solingen, die zich in deze streek vestigde. In de achttiende eeuw is de boerderij eigendom van de Venlose regentenfamilie Conraetz. Hierna wisselde de hoeve door vererving en verkoop enkele malen van eigenaar. Literatuur: A.J. Geurts, 'Een bezoek aan de Veldense boerderij 'Solingerhof' in 1900', in: *Jaarverslag 1984 van de historische Werkgroep Arcen-Lomm-Velden*, XXI-XXIV.

Spelenderwijs *Toneelvereniging*. In 1980 organiseerde vrouwenvereniging EVA een inleiding over toneel. Naar aanleiding daarvan werd een jaar later door vijf dames de eenakter *Het vergif* ingestudeerd en opgevoerd. Op dat moment was in Velden al bijna twintig jaar geen toneel meer opgevoerd in verenigingsverband. Elza Goossens-Bresser en Lina Simons-Emonts namen vervolgens het initiatief om een toneelgezelschap op te richten. In september 1981 organiseerden zij een informatieavond, waar 25 personen op afkwamen. Voldoende om door te gaan. De eerste bijeenkomst vond plaats op 28 oktober 1981. Dit was

Spelenderwijs (2013).

tevens de officiële oprichtingsdatum van de vereniging. Via een prijsvraag koos men de naam Spelenderwijs.
Spelenderwijs voert nadien vrijwel jaarlijks een toneelproductie op. De eerste officiële uitvoering was in maart 1983 het blijspel *Zachtjes met de deuren*, dat in Velden, Arcen en in Bergen werd opgevoerd. Hierna volgden ruim 25 producties. De Veldense toneelvereniging heeft leden in alle leeftijdsgroepen en hanteert een vrije keuze in repertoire. Daarbij kiest men uit meerdere genres: van blijspelen en tragikomedies tot en met melodrama's en komische thrillers. Vaak in het Nederlands, soms in het dialect. De afwisseling is terug te vinden in stukken als *August, August, August*, in 2008 opgevoerd in een circustent op de voetbalvelden van SV Velden, maar ook in een volksstuk als *Greenwich* (1998), de tragikomedie *Nonkel Gaston is dood en dan is er koffie* (2005) of de kluchtige komedie *Pappie, hier ben ik* (2012). Tot 1986 vonden de voorstellingen plaats in zaal De Blokhut, daarna in gemeenschapshuis De Kiêsstolp. Regelmatig kreeg Spelenderwijs nominaties voor toneelprijzen. Met de voorstelling *August, August, August* sleepte de vereniging de Limburgse toneelprijs voor het meest gedurfde en nieuwe initiatief in de wacht. Naast de jaarlijkse voorstellingen voert Spelenderwijs regelmatig eenakters op. Van tijd tot tijd doet men mee aan eenakterfestivals en zijn er uitvoeringen voor andere verenigingen of bij speciale gelegenheden. Voorbeelden daarvan zijn de theatervoorstelling *Volksverhalen uit beide Limburgen*, die Spelenderwijs in 1997 onder regie van Ivo van Megen speelde in de Kasteeltuinen in Arcen en de deelname aan de volksrevue *De Veurman* in 1998 in De Kiêsstolp. Bijzonder was ook de deelname aan de Veldense Revue *De helde van Velde* in 2000. Spelenderwijs werkt met verschillende regisseurs. Bij de eerste productie in 1983 was de regie in handen van Har Huys. Daarna regisseerden mede-oprichtster Elza Goossens en Con Pennings. Van 1990 tot en met de voorstelling van 1999 was de artistieke leiding in handen van Veldenaar Jan Janssen. Vervolgens werd geregisseerd door Pim Horio, Hugo Weerens, Truus Rutten, Karen Buwalda, Véronique Obrie, Mariet Tans en Marion Pingen. Voor decorbouw, publiciteit, techniek, waaronder licht en geluid, wordt een beroep gedaan op vaste medewerkers en vrijwilligers. Zie: EVA; Kiêsstolp, De; Revue.

Sporthal Zie: Visgraaf, De.

Sportpark Zie: Theo Lommen sportpark.

Sportvereniging Velden *Omnivereniging*. In het najaar van 2009 werd op initiatief van de besturen van voetbalvereniging IVO en korfbalvereniging Swift een overkoepelende vereniging opgericht die tal van activiteiten ging coördineren. Na de oprichting sloten zich bij SV Velden VC Velden (volleybal), Shuttle (badminton) en Veta (tafeltennis) aan. Zie: IVO; Shuttle; Swift; Veta.

Stappershof *Boerderij*. Omstreeks 1735 bouwde Jan Verstap aan de huidige Stappersstraat een boerderij die in de volksmond Stappershof werd genoemd. In oude archiefstukken komen ook namen als 'Aen gen Stap' en 'Van der Stap' voor. Van 1820 tot circa 1880 woonde de familie Van Montfort er en daarna de familie Hermkens. Vanaf 1934 wordt de boerderij bewoond door de families Theelen (*Stappers Pietje*) en Fitten. In 1912 werd aan de aan de zuidzijde een nieuwe boerderij gebouwd door de familie G. Haenen-Hermkens.

Stepkenshof *Boerderij*. In 1975 bouwde P. Voestermans aan de noordkant van de Stepkensbeek een boerderij. In het begin van de twintigste eeuw kwam deze in bezit van de Venlose koopmansfamilie Berger. In 1974 kocht de pachter, de familie Van Melick, de Stepkenshof. De langgevelboerde-

Swift 1 (seizoen 2013-2014).

rij is vijftig meter lang, met het woongedeelte aan de westzijde. Bij de boerderij horen van oudsher een grote boomgaard, weiden en enkele hectare akkerland. Zie: Stepkensbeek.

Stepkensbeek *Waterloop*. De Stepkensbeek, of Stapbeek, is een relatief korte beek die de hogere beboste terrasranden ten westen van het Zwart Water afwatert. De loop van het water wijzigde door de aanleg van de N 271 en het bedrijventerrein van Océ. De beek stroomt ten zuiden van de Laarberg in westelijke richting door het natuurgebied Genooierveld. De naam van de beek houdt vermoedelijk verband met stapstenen, die op één of meerdere plekken in de beek lagen en als overstapplaatsen hebben gediend. De beek vormde lange tijd de grens tussen Venlo en Velden en mondde bij boerderij de Stepkenshof uit in de Maas. Het water van de beek is bruinrood gekleurd vanwege de invloed van ijzerrijke kwel. Zie: Laarberg; Stepkenshof; Zwart Water.

Stichting Veldense Volkscultuur De Stichting Veldense Volkscultuur werd opgericht op 2 december 2004 en heeft als doel volksculturele initiatieven te nemen en/of te ondersteunen om de leefbaarheid in het dorp te bevorderen. Op initiatief van de stichting kwam het Gekke Maondaagkunstwerk op de Markt, werd een kunst- en wandelproject in het buitengebied uitgezet en verscheen een boek over het ontstaan en de historie van de Gekke Maondaag. Verder organiseert de stichting vanaf 2007 een Sociaal Café. Dit is een ontmoetingsplek voor mensen met een verstandelijke beperking en anderen uit de samenleving. Ook zette de stichting zich in voor het terugplaatsen van de oude dorpspomp en is mede dankzij haar op de Kwartelenmarkt het beeldje van Frenske gerealiseerd. Zie: Pomp; Frenske; Gekke Maondaag; Gekke Maondaagkunstwerk.

Stierefuif *Openluchtfeest*. In 1994 werd op een weiland aan de Straelseweg door een vriendenclub die zich 'de stiere' noemde, een feest voor de jeugd georganiseerd. Een tuinderswagen diende als podium. Het bier kwam uit de fles en de consumptie was in de entreeprijs opgenomen. Bij het tienjarig jubileum verhuisde het feest naar de wei van 'boer Ben' (Heijligers). Het evenement kreeg in de loop der jaren een dusdanige omvang dat de vrienden voor de organisatie een speciale stichting in het leven riepen. De Stierefuif vindt jaarlijks plaats in de zomerperiode en trekt gemiddeld circa 1500 bezoekers. Tijdens het feest vinden activiteiten plaats als touwtrekken en kleedzweven en zijn er liveoptredens van diverse artiesten.

Strix Aluco Zie: Maasduinen, De (Arcen-Lomm-Velden).

SV Velden Zie: Sportvereniging Velden.

Swift *Korfbalvereniging*. Swift werd opgericht op 2 oktober 1950. Initiatiefnemers waren de uit Tegelen afkomstige kapelaan Engelen en onderwijzer Jan Kroonenberghs, Louis Pesgens en Piet Ewalds. Na een demonstratiewedstrijd tussen teams uit Tegelen en Arcen op een veldje bij de school, meldden zich 35 Veldense meisjes aan als lid. De eerste voorzitter was Henk van Beest. Een competitie was er aanvankelijk nog niet, wel troffen zes Noord-Limburgse clubs elkaar regelmatig in toernooiverband. Al snel boekten de dames van Swift successen en groeide Velden uit tot een korfbalbastion in Noord-Limburg, zowel op het veld als in de zaal. In 1962 werd het eerste team kampioen van Limburg in de eerste klasse van de RKLDK, afdeling Noord-Limburg. Swift groeide gaandeweg uit tot een van de toonaangevende dameskorfbalverenigingen in Nederland en speelt vanaf 1971 in de hoogste klasse. Hier behaalden de Veldense dames diverse nationale kampioenschappen. Dat gebeurde voor het eerst in 1972. Op het veld werd Swift daarna zes keer landskampioen: in 1980, 1981, 1982, 1998, 2000 en 2007. In de zaal behaalden de Veldense vereniging zeven nationale titels. Dat gebeurde in 1978 (kampioen hoofdklasse microkorfbal van de NDKB), in 1979, 1981, 1988, 1995, 1997 en in 2005. Vanaf de start werd Swift getraind door Jan Kroonenberghs (1950-1976). Hierna volgden Henk Deegens, Leo Schinning, Jan Wielink, Maarten Reintjes, Alf van den Ende, Bart van Mierlo en Jan Kooiman. Swift groeide in de loop der jaren uit tot een vereniging met circa 220 leden, waarvan ruim 150 jeugdleden. Vanaf 2000 is er een intensieve samenwerking tussen Swift en voetbalvereniging IVO, wat op 1 juli 2003 resulteerde in een samengaan onder de vlag van Sportvereniging Velden. Het eerste belangrijke resultaat van dit samengaan was de bouw van een moderne kleedaccommodatie en een kunstgrasveld. Zie: IVO; Sportvereniging Velden.

Tafeltennis Zie: VETA.

TC Velden *Tennisvereniging*. Op18 mei 1965 richtte een aantal Veldense tennisliefhebbers in café-zaal De Blokhut een tennisvereniging op, die startte met zestig aspirant-leden. Jac Kort werd de eerste voorzitter. Dankzij een soepele medewerking van de gemeente kreeg de vereniging al in augustus 1966 de beschikking over een tennispark op De Vilgert met twee banen en een provisorisch kleedlokaal. Drie jaar later bouwde TC Velden hier een eigen clubhuis, dat enkele malen werd vergroot. In 1971 en in 1976 kwamen er telkens twee banen bij en in 1992 volgden de eerste dynatop-banen van Nederland. Het ledental groeide gestaag tot boven de zeshonderd. Een sportief hoogtepunt vond in 1980 plaats toen het kwartet Pierre Brueren, John Jacobs, Willem op 't Root en Jac Ewalds het kampioenschap behaalde in de landelijke hoofdklasse. Omstreeks 2000 werd een nieuwe kantine gebouwd, door de inmiddels geprivatiseerde vereniging, en ging de oude kantine dienst doen als doucheruimte en werkhok. TC Velden organiseert veel toernooien en biedt leden alle gelegenheid deel te namen aan de KNLTB-competities. Bijzonder populair is het jaarlijkse regionale Regentoernooi. Vanaf 2005 kreeg de Veldense club te maken met een daling van het aantal leden. In 2013 zijn dat er nog circa 360. In 2012 nam de Veldense tennisvereniging vier all-weatherbanen in gebruik, waarmee men het ledental opnieuw een impuls hoopt te geven. Zie: Theo Lommen sportpark.

Tennis Zie: TC Velden.

Teuten boomken *Boom*. Op de Hasselderheide werd in 1755 door pastoor Otto Holland, in opdracht van de Heer van Arcen, een boom geplant ter vervanging van een eeuwenoude boom, die *Heijligen boomken* of *Teuten boomken* werd genoemd. Waar de oude boom precies stond, is onbekend. De boom was een herkenningspunt in het landschap en deed mogelijk dienst als rustpunt voor *teuten* (rondreizende handelaren en ambachtslieden). Op 30 november 2009 plaatste de Stichting Veldens Boek op het patroonsfeest van de heilige Andreas, een nieuwe Teutenboom in De Vilgert. De nieuwe Teutenboom, een zomereik, was opgekweekt en geschonken door de Arcense boomkweker Bert Cuenen. Deze eik werd geplant door burgemeester Fons Tans en kinderen van de Sebastianusschool en gezegend door de emeritus-pastoor en oud-Veldenaar Lambert Arts. Zie: Vilgert, De.

Theo Lommen sportpark *Sportaccommodatie*. Op 20 augustus 1966 vond aan de Schandeloseweg de officiële opening plaats van een sportpark door burgemeester Willem Linders. Het park, dat de naam De Vilgert kreeg, bestond uit een accommodatie voor voetbalclub IVO en twee velden voor de Veldense tennisvereniging. In 1975 werd het park uitgebreid met twee tennisbanen en twee korfbalvelden. Hierdoor kon ook korfbalvereniging Swift er spelen. Gaandeweg breidde het sportpark verder uit. Zo beschikt de tennisclub thans over een achttal banen en een eigen clubhuis. IVO en Swift kregen in 2004 de beschikking over een nieuwe kleedaccommodatie en het sportpark werd vanaf 2012 gebruikt om te golfen. Het park is sinds 1988 vernoemd naar Theo Lommen. Deze

Toët Zât (2002).

Veldense verenigingsman was meer dan dertig jaar voorzitter van voetbalvereniging IVO en had een groot aandeel in de totstandkoming van het sportcomplex. Zie: Golfsport; IVO; Korfbal; Lommen, Theo; Swift; TC Velden.

Thissenhof *Boerderij*. De Thissenhof is een langgevelboerderij die in 1851 in Hasselt werd gebouwd. Deze hoeve verving de oude boerderij en was lang eigendom van de RK Godshuizen in Venlo. Zij is vernoemd naar de familie die er destijds woonde. Op de (oude) Thissenhof werd in 1847 monseigneur Joannes Willemsen geboren, die in 1914 aan de wegzijde van de boerderij een huiskapel liet bouwen. Hier droeg de priester dagelijks de mis op als hij in Velden was. De kapel, die alleen via de boerderij toegankelijk is, bestaat nog steeds maar heeft een andere bestemming gekregen.
De Thissenhof is in gebruik als akkerbouw- en veebedrijf. Tegenover de boerderij staat een bakhuis. Zie: Willemsen, Joannes.

Toët Zât *Joekskapel*. Toët Zât werd op 1 april 1977 opgericht op initiatief van de leiding van Jeugdklup John F. Kennedy. De kapel trad op in Straelen, Ottersum, Arcen, Lomm en Velden. De muzikale leiding was in handen van René Kwakkernaat. Op 2 november 1987 stopte de kapel met spelen en ging men door als vriendenclub. In 1992 sloot een aantal leden van Toët Zât zich aan bij de nieuw opgerichte joekskapel Wach Effe. Zie: Jeugdklup John F. Kennedy; Wach Effe.

Toneel In Velden werd ruim voor de Tweede Wereldoorlog toneel gespeeld door leden van de fanfare en voetbalvereniging IVO. Van een echte toneelclub was toen nog geen sprake. De casts bestonden uit gelegenheidscombinaties, die elkaar kenden uit beide verenigingen. De fanfare voerde van ongeveer 1870 tot 1954 twee stukken per jaar op: een blijspel tijdens de winterkermis en een drama met Maria Lichtmis (2 februari). IVO volgde dat voorbeeld onder leiding van Toon Linssen. Tijdens de Tweede Wereldoorlog kwam het toneelspel, net als andere culturele activiteiten, stil te liggen. Na de oorlog pakten IVO en de fanfare de traditie weer op. Meestal vonden de uitvoeringen plaats in zaal De Blokhut.
In 1946 kwam de culturele vereniging tot stand, die het Openluchttheater aan de Molendijk realiseerde. Hier werden drie grote stukken opgevoerd: Vondels' *Jozef in Dothan* (1947), *Mariken van Nimwegen* (1948) en een jaar later *Kermis der ijdelheid*. Honderden Veldenaren werkten hier aan mee

onder regie van Grad van Enckevort. In de jaren zestig werden van tijd tot tijd toneelstukken opgevoerd door onder andere Studentenclub Amico onder regie van Gir Vosbeek. In 1980 was het vrouwenvereniging EVA die een stuk instudeerde. Dit was de opmaat voor de oprichting van toneelgezelschap Spelenderwijs in 1981. Daarmee heeft Velden de eerste echte toneelvereniging. Zie: Blokhut, De; EVA; Openluchttheater; Revue; Spelenderwijs.

Trienke *Beeld*. Op donderdag 3 maart 2011 vond op de Markt de onthulling plaats van het bronzen beeldje 'Trienke'. Het beeld, gemaakt door de Veldense kunstenares Mieke Knaapen, stelt een sierlijke en slanke vrouwenfiguur voor, met een markante hoed. Trienke staat symbool voor de emancipatie van de vrouwen in Velden en herinnert aan het gegeven dat het drie maal elf jaar geleden was dat de eerste vrouwendag (Trienkesdaag) in Velden plaatsvond. Zie: Trienkesdaag.

Trienkesdaag *Vrouwendag. In 1977 kwam een* groepje Veldense vrouwen op ludieke wijze op voor de vrouwenrechten. In het kader van de Gekke Maondaag wilden zij ook een speciale dag voor de Veldense vrouw. De Wuilus was daarvan niet erg geporteerd. omdat de heren van mening waren dat dit afbreuk zou doen aan de traditie van de Gekke Maondaag. Zus Allard plaatste hierop in december 1977 een advertentie in het *Andreasklokje* met een oproep aan alle Veldense vrouwen om naar een vergadering in café Bouten te komen. Tachtig dames gaven hieraan gehoor en er werd een commissie opgericht die een eerste vrouwendag organiseerde. In de commissie zaten Zus Allard, Anneke Knaapen, Bep Steegh, Jo Simons en Mia Hermkes. Over een naam waren de dames het gauw eens: op de Molendijk woonde lange tijd *Trienke van Rodde Sjeng* (1892-1980). Iedereen kende haar en zo ontstond de naam Trienkesdaag.
De eerste Trienkesdaag was op 2 februari 1978 en werd officieel geopend door burgemeester Rie van Soest-Jansbeken. Zie: Gekke Maondaag; Soest-Jansbeken, Rie van; Trienke; Trienkeskapel; Vastenaovend; Wuilus, De.

Trienkeskapel *Joekskapel*. Op 27 februari 1980 werd de Trienkeskapel opgericht. Initiatiefneemster was Hanny Pollux-Kuijpers, die op Trienkesdag meedeelde dat ze een kapel wilde oprichten. De kapel bestond enkel uit vrouwelijke muzikanten. Alleen de muzikale leiding was in handen van een man: de uit Venlo afkomstige René Kwakkernaat, die ook joekskapel *Toët Zât* dirigeerde. De Trienen hielden het twaalf jaar zonder mannen vol. Op 1 mei 1992 werd het gezelschap een gemengde kapel en speelde men verder onder de naam *Wach Effe*. Zie: Toët Zät; Trienke; Trienkesdaag; Wach Effe.

Tuinbouwvereniging Velden In 1913 werd door Veldense tuinders de coöperatieve Groente- en Fruittelersafzetvereniging BA Velden opgericht. Die vereniging sloot zich in 1915 aan bij de CVV in Venlo. Er waren toen ongeveer veertig leden. Over de eerste jaren van de Veldense tuinbouwvereniging is weinig bekend, omdat in de Tweede Wereldoorlog alle archiefstukken verloren zijn geraakt. Bekend is wel dat Paul Haenen uit Het Vorst van 1913 tot 1929 secretaris en zaakvoerder was. Daarna brak een lange periode aan waarin vader en zoon Brueren de functie vervulden. Van 1929 tot 1961 was dat vader Lei en na zijn dood van 1961 tot 1998 zoon Hay. In 1973 startte de tuinbouwvereniging met het zelf vervoeren van groente en fruit naar de Venlose veiling. Het wagenpark groeide van één vrachtauto in 1973 naar vijf in 1998. Aanvankelijk teelde men in Velden vooral vollegrondgroenten, zoals prei, bonen, erwten, witlof en kool. Later volgden asperges, aardbeien en augurken en vormden kasgroentes als sla, augurken, tomaten en paprika de belangrijkste producten. In 1974 sloten zich Lommse tuinders aan en in 1980 volgden tuinders uit Arcen. Nadat het transport was geregeld, ging de vereniging ook zelf augurken sorteren. Dat gebeurde in de loods van de Boerenbond aan de Rijksweg, waar de vereniging later ook kantoor hield. In 1998 werd de Tuinbouwvereniging onderdeel van de VEO (Venlo en Omstreken, thans de Tuinbouwdiensten Organisatie). Zie: Kwartelenmarkt, De.
Literatuur: Stichting Veldens Boek, *Velde tusse grens en Maas, wie'ste bis en wie'ste vruejer waas* (Velden 2012) 227-228.

Turfkoel *Visvijver*. Het particuliere viswater De Turfkoel aan de Molendijk werd tussen 1976 en 1983 voornamelijk gebruikt door de hengelsportvereniging van draadfabrikant Pope in Blerick. 's Winters deed de circa een halve hectare grote vijver dienst als schaatsbaan voor de Veldense jeugd. De Turfkoel ontstond als gevolg van de winning van turf, die als brandstof dienst deed.

Twaalf Apostelen *Noodwoningen*. In 1948 verrezen aan de Molendijk twaalf woningen die men snel bouwde om de ergste woningnood op te heffen. In de volksmond heetten die huizen de Twaalf Apostelen. Deze huurwoningen waren genummerd van 12 t/m 34. In 1978 stonden ze er nog allemaal. Kort daarna werd de eerste afge-

Gekke Maondaag in 1948.

broken. Telkens als er een woning vrijkwam, was die eenzelfde lot beschoren. Begin 2000 stonden er nog twee: nummer 34 (gesloopt in 2001) en nummer 20 (gesloopt in 2004). Op de vrijgekomen percelen realiseerde de Woningstichting Arcen en Velden nieuwbouw. Zie: Woningstichting Arcen en Velden (Arcen-Lomm-Velden).

Unitas Zie: Voetbal.

Vastenaovend *Carnavalsfeest*. Terwijl mensen in omliggende plaatsen volop vastenaovend vieren, blijft het in Velden relatief rustig. Er zijn geen optochten en maar beperkt andere vermakelijkheden. Het dorp kent sinds mensenheugenis Gekke Maondaag, die tegenwoordig steevast eind januari massaal wordt gevierd. Zie: Boeit Neet; Gekke Maondaag; Noeijt Thoês;Toët Zât; Trienkeskapel; Vosbeek, Gir; Wach Effe; Wuilus, De.

VC Velden *Volleybalclub*. Op initiatief van Piet Hendrickx uit Panningen plaatsen enkele Veldenaren die in verenigingsverband wilden volleyballen in oktober 1965 een advertentie in het *Andreasklokje*, waar meerdere aspirant-leden op afkwamen. Op 1 september 1965 vond hierna in het keldertje van café Bouten de oprichting van een vereniging plaats, met Jan Theelen als voorzitter. De eerste trainingen waren in de oude gymnastiekzaal aan de Kloosterstraat en stonden onder leiding van Jan Hendrickx, een broer van Piet. Later week de club uit naar zaal Het Centrum. De heren 1 van VC Velden begonnen in 1965 in de derde klasse. Al snel was er succes. Via de promotieklasse in 1971 volgde in het seizoen 1973-1974 een promotie naar de tweede divisie. Met moeite hield men het hoofd boven water. In 1979 volgde degradatie, maar in 1986 werden de Veldenaren weer kampioen en lukte het mee te draaien in de top van de tweede divisie. In 2005 speelde VC Velden zelfs met twee herenteams in de eerste klasse. In 2008 volgde echter opnieuw een degradatie. Sindsdien spelen de heren in de tweede klasse. De dames 1 begonnen in 1966 en werden al snel kampioen. Tot het seizoen 1978-1979 bleven zij een goede middenmoter in de eerste klasse. De jaren erna speelden zij afwisselend in de eerste en in de promotieklasse. Eind jaren negentig van de vorige eeuw maakten de Veldense dames een flinke stap vooruit en na het kampioenschap van 1999 volgde de Topklasse. Via een kampioenschap in 2002 ging het hierna, onder trainer Marc Denessen, naar de derde en vervolgens naar tweede divisie. Daar draait het eerste damesteam al enkele jaren goed mee. Sinds het seizoen 2008-2009 gebeurt dat onder leiding van coach André Kuypers. Kuypers zette in het seizoen 2010-2011 een kroon op zijn werk met een kampioenschap en een promotie naar de eerste divisie. Vanaf 1979 speelt VC Velden in sporthal De Visgraaf en in de gymnastiekzaal aan de Kloosterstraat. Zie: Visgraaf, De.

Veer *Rivierovergang*. De heerlijkheid Grubbenvorst had van oudsher het recht op een voetveer en een veerpont tussen Grubbenvorst en Velden. In het begin van de negentiende eeuw was dit veer eigendom van de markies van Hoensbroek. Het veer werd in de loop der tijd verschillende malen verlegd. Zo lag het afwisselend bij het Gebroken Slot (kasteel Vorst) en bij de dorpskernen van Grubbenvorst en Velden. In 1841 kwam het veer definitief bij de dorpskernen te liggen. Vanaf 1914 wordt de dienst Grubbenvorst-Velden verzorgd door de familie Paulus. Lang was een kleine pont in de vaart. Tot aan de Maaskanalisatie in 1926, en ook nog even daarna, gierde het vaartuig over de rivier. Hierna kwam er een motorvaartuig dat door middel van schijven, waarover een ketting loopt, de pont van de ene naar de andere oever trekt. Pas in 1940 kwam er een vaartuig waarmee zeventig mensen in een keer naar de overkant konden. Later nam men een nog grotere pont in de vaart. De huidige pont werd in 1940 in bedrijf genomen. Het Maasveer is eigendom van de Regio Venlo. Zie: Maasovergangen (Arcen-Lomm-Velden); Paulus, familie. Literatuur: Ragdy van der Hoek & Ad Bogers, *Aan de ketting over de Maas. Veerponten in Noord-Limburg* (Venlo 1997).

Veer Grubbebvorst-Velden.

Velden De oudst bekende vermelding van Velden dateert uit 1144 en staat in een charter van de aartsbisschop van Keulen. In een verklaring van de aartsbisschop is sprake van een te Velden gelegen 'mansus' (waarschijnlijk een nevenboerderij van een hoofdhoeve in Arcen). Velden bestaat echter al langer als woongemeenschap. De naam is de meervoudsvorm van veld, in de betekenis van aaneengesloten akkers.
Staatkundig maakte Velden (met Arcen) eeuwenlang deel uit van het graafschap en later het hertogdom Gelder. Over het tijdstip en de manier waarop de graven van Gelre deze plaatsen hebben verworven, bestaat onzekerheid. Mogelijk vormden Arcen en Velden een deel van de Voogdij van Straelen, waarvan de graven van Gelre al in 1118 als voogd worden genoemd. Later zouden Arcen en Velden van deze voogdij afgescheiden zijn. In elk geval staan beide dorpen in 1390 te boek als Gelders leen. Vanaf 1330 was Velden deels bezit van de Heren van Arcen en van de Heren van Grubbenvorst. Dat bleef zo tot het dorp in 1528 in zijn geheel onderdeel werd van de heerlijkheid Arcen. Van een kerk in Velden was al in 1330 sprake. In 1543 kwam Velden bij de Nederlandse gewesten. Hierna kwam het gebied bij Spanje, waarna het tijdens de Tachtigjarige Oorlog beurtelings door Spaanse en Staatse troepen werd bezet. Vanaf 1703 was Velden Pruisisch en van 1757 tot 1763 Oostenrijks. Hierna was het dorp tot de komst van de Fransen in 1794 weer Pruisisch. In 1801 werd Velden met Arcen de gemeente Velden. Nadat het Congres van Wenen in 1815 de grenzen in Europa opnieuw had getrokken, kwam de gemeente bij het Koninkrijk der Nederlanden als gemeente Arcen en Velden. Dat bleef zo – met uitzondering van een Belgisch intermezzo tussen 1830 en 1839 en de Duitse bezetting van 1940-1945 – tot de gemeente in 2010 onderdeel werd van de gemeente Venlo.
Rond 1900 was Velden een dorp dat met de omliggende gehuchten ongeveer duizend zielen telde. Tussen 1960 en 1990 steeg de bevolking van 2827 naar 5287 inwoners. Dat was een stijging van 87 procent. De bevolking nam vooral toe door de uitbreidingsplannen Hasselderheide en Velden-Oost, waar zich veel Venlonaren vestigden. Bij het dorp Velden horen van oudsher de buurtschappen Schandelo, Bong, de Vilgert, Hasselt, Het Vorst, de Krosselt en de Voort. Zie: Bong; Gemeente (Arcen-Lomm-Velden); Hasselderheide; Hasselt; Heerlijkheid (Arcen-Lomm-Velden); Heren van Arcen (Arcen); Herindeling (Arcen-Lomm-Velden); Krosselt, De; Schandelo; Solingerhof; Staatkundige situatie (Arcen-Lomm-Velden); Velden Oost; Voort, De; Vilgert, De; Vorst, Het.

Veldenbreuk *Breuk in de aardkorst*. Langs breuken kunnen delen van de aardkorst ten opzichte van elkaar verschuiven. Velden ligt als gevolg van deze bewegingen in een laagte. De Veldenbreuk loopt vanaf het Duitse Louisenburg, via de kern van Velden naar de westzijde van de Maas in de richting van Boxmeer.

Velden Oost *Bestemmingsplan*. Op 14 december 1973 ging de eerste spade in de grond voor de bouw van de wijk Velden Oost. Vijf jaar later was de eerste fase van ongeveer driehonderd van de geplande zeshonderd woningen afgerond. De uitbreiding werd gerealiseerd door de gemeente in samenwerking met de Stichting tot Bevordering van Eigen Woningbezit 'Oos Hoés' uit Sittard.
In 1981 startte een nieuwe fase met de bouw van

43 woningen, waardoor de bebouwing enigszins verdichtte. Later kwamen er vijftien woningen bij, gebouwd door de Woningstichting Arcen en Velden. De wijk leidde tot een grotere instroom van nieuwe inwoners, vooral vanuit Venlo. Velden veranderde mede daardoor van een agrarische gemeenschap in een woongemeente. Zie: Woningstichting Arcen en Velden (Arcen-Lomm-Velden).

Veldense slink Zie: Lommse slink.

Velden Vitaal *Centrumplan*. Vanaf 1994 werden plannen gemaakt om het gebied tussen de Markt en de Rijksweg te verfraaien. Het gebied bood een troosteloze aanblik, zeker nadat een brand in 1994 de winkel van Dora van de Hombergh in as had gelegd. De uitvoering liep echter nogal wat vertraging op doordat zowel in de politiek als onder de bevolking verschillend over de plannen werd gedacht. Ook speelden de kosten een belangrijke rol. In volgende jaren werden panden aangekocht en afgebroken om plaats te maken voor nieuwbouw. In 2004 startte de bouw van woningen en winkels. In augustus 2005 werd het vernieuwde marktplein geopend. Op de nieuw ingerichte markt verscheen in 2006 het Gekke Maondaagkunstwerk, enkele jaren later (2011) gevolgd door het beeld Trienke. Het reeds sinds 1980 aanwezige beeld Koe met vallend melkmeisje schoof vijftig meter op. Zie: Gekke Maondaagkunstwerk; Koe met vallend melkmeisje; Trienke.

Veldkruisen In Velden bevinden zich zeven kruisen in de openbare ruimte. Een van die kruisen staat tegen de oostelijke muur van de Sint-Andreaskerk. Het natuurstenen kruis draagt het opschrift: 'IHS Anno 1632 den 26 fybervary is in Got gestorven Trineken – Jan Verschure dochter'. Aan de Rijksweg, bij hoeve De Voort, staat een bevrijdingskruis. Dit kruis werd in 1950 opgericht door Piet Haenen uit dankbaarheid voor de behouden terugkeer na de evacuatie tijdens de Tweede Wereldoorlog. Het kruis is uit hardsteen gemaakt en het corpus is van polyester. In De Voort staat aan de oostkant van de Rijksweg een hardstenen memoriekruis uit 1633. Dit herinnert aan Jacob Walraven, die op 15 april 1633 verdronk. Op het kruis staat de tekst: 'ihs ao 1633 den 15 april is hyr verdroncken jacop walraeven got trost die siel'.
Op de hoek Bong-Molendijk-Schandelo staat een houten kruis met een gietijzeren corpus. Vóór 1929 stond dit kruis bij de kapel van Onze Lieve Vrouw van Altijddurende Bijstand in Schandelo. Aan de Straelseweg in Schandelo is een hardhouten evacuatie- en bevrijdingskruis geplaatst. Het kruis dateert uit 1978 en verving een ouder kruis met een corpus van keramiek uit 1947. Ook dit kruis herinnert aan de evacuatie in 1945. Het kruis werd in 1990 vernieuwd door de Stichting tot behoud van Veldkapellen en Wegkruisen.
Tegenover pand Schandelo 41 staat een kruis met een plaquette. Kruis en plaquette vormen een oorlogsgedenkteken. Op de plaquette staat een afbeelding van Maria, de Moeder van Smarten, met haar dode kind (Jezus). De tekst luidt: 'O, gij allen die hier voorbij gaat, gedenk of er ene smart is gelijk mijn smart + 26 Juli 1942'. Het kruis staat nabij de plek waar op genoemde datum een geallieerd vliegtuig neerstortte. Het kruis is in 1942 vervaardigd door de Tegelse ceramist/acteur André van den Heuvel. In 1995 kwam op het kruis een naamplaat ter nagedachtenis van de drie Britse militaire vliegers en inwoner Pierre Geurts, die er om het leven kwamen.

Wegkruis in Schandelo.

Aan de Vorstweg verrees een betonnen bevrijdingskruis met een corpus van kunsthars. Dit kruis is het resultaat van een belofte van buurtbewoners, die een kapelletje wilden oprichten als ze de granaataanvallen in 1944-1945 heelhuids zouden overleven. Het duurde tot 1962 voordat op initiatief van Anna Verbeek alsnog een herinneringskruis verrees. Op het monument bevinden zich twee plaquettes, waarvan er een herinnert aan twee gesneuvelde Britse piloten. Aan de Ebberstraat in het buurtschap Hasselt staat bij de Annakapel een houten kruis met een corpus. Het kruis werd in 1995 herplaatst op de plek waar volgens zeventiende-eeuwse bronnen een hagelkruis stond. Zie: Sint-Annakapel; Stichting tot Behoud en Beheer van Veldkapellen en Wegkruisen in Arcen en Velden (Arcen-Lomm-Velden).
Literatuur: Jacques Theelen, *Veldkapellen en Wegkruisen in Velden, Arcen en Lomm in oude ansichten* (Zaltbommel 1984).

VETA (2012).

Venkoelen Zie: Zwart Water.

Vereniging Katholieke Arbeidersvrouwen Zie: EVA.

Vereniging Voor Vreemdelingenverkeer Zie: Arcen-Lomm-Velden.

VETA *Tafeltennisvereniging*. Op initiatief van Joep Rheiter werd in mei 1978 in café De Bascule tafeltennisvereniging VETA (Veldense Tafeltennis Vereniging) opgericht. Al snel kende de club circa honderd leden. Als eerste speellocatie deed de timmerwerkplaats van de familie Hafmans aan de Rijksweg dienst. In 1980 verhuisde de club naar de hal van de voormalige Andreasschool, de tegenwoordige foyer van De Kiêsstolp. Hier trainden de Veldense tafeltennissers tot men de beschikking kreeg over de gymzaal aan de Kloosterstraat. De acht tafels waarop VETA speelde, werden gefinancierd uit de opbrengsten van een huis-aan-huis bloemenverkoop en door jaarlijks mee te helpen tijdens de Dorpsfeesten. VETA speelt in de bondscompetitie, afdeling Limburg en in de recreantencompetitie. In de jaren negentig speelden de meisjes enkele jaren landelijk. In het najaar van 2011 behaalde het jeugdteam, dat uit meisjes en jongens bestaat, het kampioenschap in de eerste klasse. Het seniorenteam behaalde in 2012 het kampioenschap in de derde klasse. Naast competitie spelen de Veldenaren mee in Bondstoernooien, zoals de Limburgse kampioenschappen, recreantentoernooien en de eigen clubkampioenschappen. In 2011 ging de vereniging op in SV Velden. VETA telt in 2013 circa 25 leden. Zie: Dorpsfeesten; Sportvereniging Velden.

Vilgaard, De *Brede Maatschappelijke Voorziening*. In 2007 ging de gemeenteraad van Arcen en Velden akkoord met de bouw van een Brede Maatschappelijke Voorziening aan de Schandeloseweg. Twee jaar later kreeg de voorziening alvast de naam De Vilgaard. De accommodatie moet onderdak bieden aan het Veldense verenigingsleven, de basisschool, een bibliotheek en kinderopvang. Ook komt er een sporthal, een logopediepraktijk en een onderkomen voor het Rode Kruis. De Vilgaard werd ontworpen door Bart van den Horck van EPHA Architecten uit Oss. Het gebouw bestaat uit vier delen: Terra in het groen, Dorpslong, Green box en Black box. In totaal telt het twee verdiepingen hoge complex 7336 vierkante meter. 2132 vierkante meter voor onderwijs, 2347 voor sport, 1964 voor cultuur en ontmoeting en 893 voor kinderopvang. Het complex moet een tweede kern gaan vormen naast het oude dorpshart. Vandaar dat sprake is van een dorpslong. De fanfare, de toneelvereniging, De Wuilus en de KBO gaan activiteiten ontplooien in het gemeenschapshuis, terwijl SV Velden de sportaccommodatie gaat gebruiken. Door het ontbre-

ken van een goede financiële basis liepen de plannen flink wat vertraging op. Uiteindelijk startte de versoberde bouw van de Vilgaard in 2013. Eind 2014 is de voorziening naar verwachting gereed. Zie: Vilgert, De.

Vilgert, De 1 / *Woonwijk*. De Vilgert is een oude aanduiding voor het gebied dat zich oorspronkelijk uitstrekte van de Molendijk tot aan het Kraneveld. De naam Vilgert, of afgeleiden hiervan, komt al eeuwen voor op kaarten en in familienamen. Zo heet het gebied op de kadasterkaart van 1811 Villigert of Villiger en ook Villagert. In het gebied liggen enkele oude boerderijen als de Medzen, Vreezen, Koppers en een pottenbakkerij (Bekkers). Mogelijk duidt de naam naar de aanwezigheid van een boomgaard. Anderen vermoeden dat de naam verwijst naar een zomerverblijf (villegiatura). In 2010 startte in het gebied oostelijk van de N271 en noordelijk van de Solingerhof de aanleg van een nieuwe woonwijk. Het plan behelst de bouw van 109 woningen rond een wandel- en speelpark. In 2013 is een twintigtal woningen gerealiseerd.
2 / Zie: Theo Lommen Sportpark.

Visgraaf, De *Sporthal*. In augustus 1979 werd aan de Schandeloseweg een sporthal met een café geopend. In de hal, die een afmeting kreeg van 42 x 22 meter, spelen Volleybalclub Velden, badmintonvereniging Shuttle, korfbalclub Swift en enkele zaalvoetbalteams. Zie: Cafés; Shuttle; Swift; VC Velden.

Vlees, De *Landgoed*. De naam van het landgoed aan de oostzijde van de Bong en Schandelo verwijst naar een oude boerderij De Vlees, eerder Op den Vlies geheten. Tussen 1982 en 1999 was hier het eerste Nederlandse gecertificeerde bedrijf voor scharrelvarkens van de gebroeders Geelen.
In 2002 vormde men de boerderij met andere gronden om tot de NSW-landgoederen de Schandelose Heide, De Vlees en Dassenburcht. Daarvoor verdwenen de varkensstallen en plantten de broers ruim vijf hectare bos aan, evenals houtsingels en wandellanen van noten- en kastanjebomen. Ruim dertig hectare natuur werden zo toegankelijk voor bezoekers. In het gebied bevinden zich meerdere dassenburchten. Op de Schandelose Heide en De Vlees is een natuur- en leerpad ontwikkeld. Zie: Landgoederen.

Voetbal Zie: IVO.

Vogelvereniging Avifauna Velden Op 30 november 1966 vond de oprichting plaats van vogelvereniging Avifauna. Dat gebeurde op initiatief van Jan van Schilt en Noud Hermkens. De eerste locatie lag op de plek waar later camping De Weerd verrees. De leden kweekten aanvankelijk enkel kanaries, maar daar kwamen al snel parkieten, papegaaien, wildvogels en duiven bij. In 1969 sloot Avifauna zich aan bij de Nederlandse Bond van Vogelliefhebbers. In zijn gloriejaren telde de Veldense afdeling meer dan vijftig leden. Avifauna houdt jaarlijks een onderlinge tentoonstelling in café De Sport, terwijl individuele leden deelnemen aan Kring- District- landelijke en wereldtentoonstellingen. Vooral Jo van Rengs eiste op het hoogste niveau meerdere malen het kampioenschap voor zich op. In 2013 telt Avifauna ruim dertig leden. Zie: Weerd, De.

Volleybal Zie: VC Velden.

Voort, De *Gebiedsaanduiding*. De Voort ligt noordelijk van Hasselt, tussen de Maas en de N271. De naam Voort, of zoals in oude aktes 'in gen Voert', verwijst naar een doorwaadbare plaats in een beek. Op de Tranchotkaart uit 1805 ligt in de Maas een grindeiland ter hoogte van De Voort, wat aangeeft dat de rivier er in bepaalde perioden doorwaadbaar was.

Vorst, Het *Buurtschap*. Het Vorst ligt in het zuidwesten van Velden, tussen de dorpskern en de Maas. Het gebied bestond tot ver in de twintigste eeuw uit akkerland. Na de Tweede Wereldoorlog werd het een woonkern. In Het Vorst liggen enkele oude boerderijen, zoals de Hovershof en de Lamershof. In een akte uit 1547 is al sprake van 'ingen Vorst'. Het is een verwijzing naar dennenbos of -woud. Zie: Hovershof; Lamershof.

Vosbeek, Gir *Buutreedner*. Gir Vosbeek werd op 11 juli 1937 in Velden geboren. Na de lagere school bezocht hij eerst het klein seminarie in Mook en vervolgens het groot seminarie in Haastrecht, waar hij zijn gymnasiumdiploma haalde. Eenmaal terug in Velden ging hij in 1959 aan de slag bij Van der Grinten (later Océ), waar hij werkte als secretaris van Louis van der Grinten. Ook was hij als onderzoeker actief op de afdeling R&D. In totaal werkte Vosbeek hier méér dan veertig jaar. Vanaf

Gir Vosbeek.

het begin van de jaren zestig werkte de Veldenaar in zijn vrije tijd mee aan plaatselijke toneelvoorstellingen en schreef hij liedjes en buuts. Ook trad hij op als buutreedner, eerst in de familiekring en later eveneens voor verenigingen als zangvereniging Animo en De Wuilus. Onder de artiestennaam Binky maakte Gir Vosbeek een 'politieke' buut, waarin hij politici en andere bestuurders een spiegel voorhield. De naam Binky verwees naar zijn tijd bij de Veldense studentenvereniging Amico, waar hij tijdens kampen dienst deed als 'fouragebink'. Vosbeek maakte ook deel uit van de komische groep De Slappe Spier. Vanwege zijn verdiensten voor de Veldense vastenaovend ontving hij in 1988 van De Wuilus de orde van verdiensten. Gir Vosbeek overleed op 8 februari 2010. Zie: Gekke Maondaag; Vastenaovend; Wuilus, De.

Vreewater, Het *Natuurgebied*. Het Vreewater is een onderdeel van de verbinding tussen de natuurgebieden Ravenvennen bij Lomm en het Zwart Water. Het gebied bevindt zich op een tussenterras van de Maas, langs de Duitse grens en bestaat uit bloemrijke weilanden, kleine bosschages, houtwallen en gevarieerde bermen. Het Vreewater is van oorsprong een afgekoppelde Maasmeander. In de loop der jaren werd het een moeras, waarin regenwater bleef staan op kleilagen en lokale kwel optrad. Halverwege de twintigste eeuw startte de ontginning van het gebied. Eerder was men begonnen met het aanleggen van naaldbossen op de hei, waardoor de vennen vrijwel helemaal in het bos kwamen te liggen. Bij de ruilverkavelingen in de jaren tachtig van de vorige eeuw bleef het gebied grotendeels behouden, na acties van Het Limburgs Landschap, dat hier in 1942 een eerste aankoop deed. De naam Vreewater is mogelijk afgeleid van 'vrij water', wat ernaar verwijst dat het water voor alle inwoners toegankelijk was. Anderen leggen een verband met vrede (een oud woord voor omheining of begrenzing) in relatie met oude grensconflicten in het gebied. Zie: Limburgs Landschap, Het (Lomm); Ravenvennen (Lomm); Scheidsgraaf (Arcen); Zwart Water. Literatuur: Edmond Staal e.a., *Uit en Thuisboek. Handboek voor de natuurgebieden van Het Limburgs Landschap*, 4e herziene druk, september 2011.

Vreewaterlossing Zie: Scheidsgraaf (Arcen).

Vriendenkring, De *Hengelsportvereniging*. HSV De Vriendenkring werd op 2 november 1934 opgericht. Mannen van het eerste uur waren Jan Hermkens, Thei Lommen, Thei Hoeymakers, Elbert Smits en Piet Holthuizen, die tevens het eerste bestuur vormden. De vereniging startte met elf leden. Als clublokaal diende café Mooren (thans De Bascule) aan de Markt. Later werd dat Het Wapen van Velden aan de Rijksweg. Vanaf 1975 is De Vriendenkring actief langs het viswater Het Ravenven (de Luld) in Schandelo. De vereniging telde in 1974, bij het veertigjarig bestaan, 85 leden. Dat zijn er in 2013 ongeveer dertig. Zie: Ravenven, Het; Wapen van Velden, 't.

Vrouwenbeweging In 1935 kreeg Velden een eigen afdeling van de Rooms Katholieke Boerinnenbond van de LLTB. In de Tweede Wereldoorlog werd die vereniging ontbonden, maar in 1952 vond een heroprichting plaats onder de naam Boerinnenbond. Kartrekkers waren: Maria van der Haghen-Everts, Marie Peeters-van Dinter, Jo Keltjens, Annie Houben en Mia Willemsen. Pastoor J. Kessels begeleidde de vereniging als geestelijk adviseur. Direct na de start telde de bond ongeveer zestig leden. De bond was een gezelligheidsvereniging, die cursussen en excursies organiseerde voor 'de vorming van de vrouw'. Daaronder viel politieke scholing en het stimuleren van de creativiteit. Eerder bood men vooral praktische cursussen aan, zoals voor het slachten van varkens of het maken van matrassen. Gaandeweg veranderde de opzet van de bijeenkomsten en kwam er aandacht voor culinaire zaken, geneeskunde, zorg, veiligheid in en om het huis en muziek. In 1962/1963 veranderde de naam in RK Boerinnen- en Tuindersvrouwenbond en in 1973 in Limburgse Vrouwenbeweging van de LLTB. In 2002 werd het Zij-Actief en een jaar later Veldense Vrouwen Beweging (VVB). In 2013 zijn er ongeveer 65 leden, die bijeenkomen in 't Wapen van Velden. Zie: EVA.

Wach Effe.

Café Bouten, circa 1930.

Wach Effe *Joekskapel*. Wach Effe werd opgericht op 1 mei 1992. De kapel was een voortzetting van de Trienkeskapel. Van de leden van het eerste uur, was er slechts één die een instrument kon bespelen. Met veel geduld en doorzettingsvermogen lukte het de instrumenten onder de knie te krijgen. Dat gebeurde onder leiding van René Kwakkernaat. De kapel werd later aangevuld met enkele leden van joekskapel Toët Zât en groeide uit tot een respectabel muziekgezelschap. Wach Effe speelt

tijdens Gekke Maondaag, maar laat ook bij andere activiteiten in Velden en omgeving van zich horen. Zelf organiseert de kapel ieder jaar in april een Joeksfestijn. Meestal ging het om traditionele Joekskapellen-treffen, maar er waren zo nu en dan ook alternatieve bijeenkomsten. Zo organiseerde Wach Effe vier maal een Joeks-country-festival. Het repertoire van het blaasorkest is uitgebreid en varieert van country tot Tsjechische muziek en van Hollandse meezingers tot Limburgse toppers. In 2013 bestaat de kapel uit veertien muzikanten. Zie: Toët Zât; Trienkeskapel; Vastenaovend.

Wapen van Velden, 't *Café-zaal*. In 1905 opende aan de Rijksweg café Coppus (*Smid Thei*). De zaak was een zogenoemd huiskamercafé. Het pand deed eveneens dienst als smederij en later ook voor de verkoop en reparatie van fietsen. Voor de deur stond een benzinepomp en er was de tramhalte van de Maas- Buurtspoorweg. Het café-restaurant werd later overgenomen door dochter Wies en haar man Pierre Bouten. Zij veranderden de naam in 't Wapen van Velden. In 1977 breidde men het café aan de achterzijde uit met een zaal. In 2013 wordt 't Wapen van Velden uitgebaat door Peter en Resi Bouten. De horecagelegenheid is dan vier generaties in familiebezit. Zie: Cafés; Maas-Buurtspoorweg (Arcen-Lomm-Velden).

Wapens Zie: Arcen-Lomm-Velden.

Weerd, De 1 / *Natuurgebied*. De Weerd ligt in het zuiden van Velden, ten westen van de N 271. Het is een langwerpige strook met vooral eiken- en berkenbos. Ook bevinden zich in het gebied geïsoleerde weitjes met een heideschrale vegetatie.
2 / *Camping*. In mei 1950 openden Sjaak, Jan en Mia van den Hombergh aan de Weerdweg een camping. Het was de eerste camping tussen Venlo en Nijmegen. Dat gebeurde op een deel van hun gemengde landbouwbedrijf. De gasten kampeerden tussen de koeien en kochten 's morgens verse melk. Na enkele jaren emigreerden beide broers en runde zus Mia de camping alleen. Een echte wasgelegenheid was er aanvankelijk niet. In het veld stond een pomp waar de toeristen terecht konden. Opmerkelijk was in 1955 de aankoop van drie oude tramwagons, die werden omgebouwd tot zomerhuisjes. De wagons bleven ongeveer tien jaar staan. Geleidelijk groeide het bedrijf uit tot een volwaardige camping en er kwam in 1970 zelfs een eigen zomercarnaval met optocht. Bij het veertigjarig bestaan telde de camping 140 standplaatsen en acht zomerhuisjes met allerlei voorzieningen. In 2005 werd de camping en de horeca overgenomen door Tim en Rianne Jacobs uit Veldhoven. De camping telde toen 120 standplaatsen. Later kwamen hier vijf blokhutten en een eetcafé bij. De naam van de camping verwijst naar een hoger gelegen stuk grond in een waterrijk gebied.

Weesjesberg Zie: Brugesberg, De.

Wegkruisen Zie: Veldkruisen.

Wielrennen Zie: Appeldoorn, Pascal.

Willemsen, Joannes *Geestelijke*. Joannes Willemsen werd op 8 augustus 1847 in Velden geboren. In 1870 volgde zijn wijding tot priester en korte tijd later een benoeming tot professor aan het Amerikaans College te Leuven. Hiervan werd hij later rector. In 1895 volgde de benoeming tot huisprelaat van de paus. In 1898 vestigde hij zich te Rome, waar hij aantrad als Consultor der Sacramenten. Ook was de Veldenaar lid van het Instituut Dell'Anima en werd hij in 1906 benoemd tot Protonotarius Apostolicus a.i.p. (de hoogste niet-bisschoppelijke titulatuur). Als Joannes Willemsen in zijn geboorteplaats was, droeg hij in Hasselt de Heilige Mis op in een huiskapel bij zijn geboortehuis de Thissenhof. Op 17 december 1930 vierde hij te Rome in stilte zijn diamanten priesterfeest. Joannes Willemsen overleed te Rome op 1 februari 1932. Zie: Thissenhof.

Windmolen Zie: Molens.

Wittenberg, De 1 / *Maasduin*. De Wittenberg ligt op Veldens grondgebied, dicht bij de grens met Lomm. De 'berg' is een in de IJstijd gevormd paraboolduin en een van de hoogste punten in de omgeving. In de loop der tijd raakte de Wittenberg ingesloten door opgroeiend bos. De met voedingsstoffen verrijkte neerslag stimuleerde bovendien een sterke gras- en mosgroei waardoor het aandeel open stuifzand afnam. Door verschillende bomen op de berg te kappen, herstelde Het Limburgs Landschap de openheid. De dichtbegroeide flanken werden afgeplagd, waardoor het witte zand weer te voorschijn kwam. Aan de voet van de berg ligt het grootste vennencomplex, de Ravenvennen. De Wittenberg heette vroeger Heiligeberg, een naam die verwijst naar 'hel', wat licht betekent. Op het einde van de Tweede Wereldoorlog hebben enkele Veldense families zich in dit gebied schuil gehouden en ontkwamen op die manier aan de massale evacuatie naar het noorden van het land. Zie: Limburgs Landschap, Het (Lomm); Ravenvennen (Lomm); Tweede Wereldoorlog (Arcen-Lomm-Velden).
2 / Zie: Biljarten (Lomm).

Wuilus, De *Gekke Maondaagvereniging*. Eind 1950 richtten leden van de Veldense ruiterclub Zeldenrust samen met leden van andere verenigingen en een aantal kasteleins een vereniging op om de Gekke Maondaagviering strakker te organiseren. Dat gebeurde in café Zeelen. Er kwam een comité, waaruit een raad met dertien leden voortkwam: een geüniformeerde Raad van Elf, een Prins en een ceremoniemeester. De vereniging koos als naam De Wuilus. Een *wuilus* of *wuilis* is in het dialect een groot iemand of een goedaardig persoon. In 1951 vond de eerste, door De Wuilus georganiseerde, Gekke Maondaag plaats met muziek en een grote optocht. Tijdens het seizoen horen ook de prins en zijn adjudanten bij de vereniging, evenals de aspirant-leden, die ervaring kunnen opdoen om eventueel in de Raad van Elf opgenomen te worden. De Wuilus heeft een eigen, uit vijf leden bestaande *Wuilespliesie* die de prins en zijn adjudanten beschermen. Die pliesie werd eind jaren vijftig opgeheven, maar in 2001 in ere hersteld. Ook zijn er twee gardes: een uit elf dames bestaande Prinsengarde en een even grote juniorengarde. Buiten het geüniformeerde deel is er een oud-prinsen en -adjudantenvereniging en zijn er enkele commissies met vrijwilligers. Vanaf 1969 geeft de vereniging een eigen staatskrant uit. Eerste prins was in 1951 Toën van den Berg. In 1952 werd voor de eerste keer een liedjesmatinee gehouden met als winnaar *De niejste schlager*. Dat mag sindsdien worden beschouwd als het 'lijflied' van De Wuilus. In 2005 vierde De Wuilus het 5 x 11-jarig jubileum met als thema *Binneste Boëte*. De vereniging organiseert jaarlijks een liedjesavond, zittingen en sinds 2009 een Gardefestival waaraan honderden dans- en prinsengardes uit Limburg, Noord-Brabant en Gelderland deelnemen. Zie: Gekke Maondaag; Vastenaovend; Zeldenrust. Literatuur: Theo Fransen, Hay Lucassen en Jan Lucassen, *Gekke Maondaag Binneste Boète* (Velden, 2009).

De Wuilus (2013).

Zangkoren Zie: Clari Voces; Eigenwijsjes, De; Kerkelijk Zangkoor Sint-Andreas; Ons Genoegen.

Zeldenrust *Paardensportvereniging*. *Paardensportvereniging* Zeldenrust is opgericht op 28 februari 1928 in café Coppus (*Smid Thei*). Dat gebeurde op initiatief van Karel Haanen, Thei Coppes, Kuüb Appeldoorn, Joep Leupers en Harry Geurts. Laatstgenoemde werd de eerste voorzitter. De vereniging kreeg als naam Zeldenrust, omdat de paarden zelden een dagje rust kregen. De eerste activiteiten die de club organiseerde waren ringsteken en genkrijden, later kwamen daar koningsrijden, harddraverijen en springconcoursen bij. Zeldenrust organiseerde regelmatig wedstrijden, waarbij de winnaar een grote wisselbeker mee naar huis kreeg. Jarenlang gold dit toernooi als dé wedstrijd van het jaar in Velden.
In de eerste jaren hielden de successen nauw verband met de prestaties van de officieren van de in Venlo gestationeerde cavalerie, die de opleiding verzorgden. Naderhand boekten ook Veldense ruiters successen. Mannen als Sef Geurts, Twan Schoofs en Jan Peeters deden tot ver buiten de gemeentegrenzen van zich spreken. Peeters behaalde in 1953 met zijn paard Amor een eerste plek in de categorie 'springen-zwaar' tijdens het Limburgs kampioenschap en werd in datzelfde jaar kampioen van de Katholieke Bond en Nederlands kampioen. De jaren vijftig waren in het algemeen succesvol. Zo mocht een complete equipe van Veldense ruiters deelnemen aan de Europese kampioenschappen samengestelde wedstrijd in het Duitse Homburg. In 1968 eiste de Veldense club het kampioenschap van de landelijke ruiterbond voor zich op. Twan Schoofs won twee keer het Nederlands kampioenschap dressuur in de klasse M en Z1. José Schoofs eindigde als eerste bij het Nederlands kampioenschap M dressuur bij de pony's en Monique Schoofs werd bij de pony's Nederlands kampioen bestgaande rijpony en Nederlands kampioen Z-dressuur. Sef Geurts mocht zich in de jaren tachtig een jaar lang Limburgs beste spring- en dressuurruiter noemen en Paul van Wylick werd Nederlands Kampioen springen. In de jaren tachtig en negentig waren binnen de vereniging ook succesvolle menners. Zo won Ton Hendriks met zijn vierspan New Forrest pony's het Nederlands kampioenschap samengestelde wedstrijd in de hoogste klasse. De Veldense paardensportvereniging reed rond 1930 op particuliere percelen. In 1932 kreeg de club een eigen oefenterrein aan de Bong. In 1975 raakte Zeldenrust dat terrein echter kwijt door een uitbreiding van het sportpark. Hierna oefenden de ruiters in alle uithoeken van het dorp. Pas in 1983 kwam aan de locatieproblemen een einde met de ingebruikname van een nieuwe manege aan de Molendijk. Bij die manege kwam in februari 2008 een tweede rijhal. Sinds 1953 organiseert Zeldenrust wedstrijden met de Reiterverein Straelen. Uit die samenwerking kwam in 1987 de jaarlijkse paardenrally Velden-Straelen voort. Zeldenrust telt in 2013 ongeveer 130 leden, die actief zijn als ponyruiters (sinds 1966), landelijk ruiters, veteranen, menners en recreatieve ruiters. Zie: Gekke Maondaag; Manege; Wuilus, De.

ZijActief Zie: Boerinnenbond.

Zusters van de Goddelijke Voorzienigheid Zie: Congregatie van de Zusters van de Goddelijke Voorzienigheid.

Zwart Water *Natuurgebied*. Het Zwart Water is een gevarieerd gebied rond de Venkoelen (Veenkuilen). Het gebied bestaat uit vochtige en droge bostypen, grasland en kleine heiderestanten. De naam Zwart Water is ontleend aan een moerasgebied dat tot in de jaren vijftig van de twintigste eeuw in de directe omgeving lag. Door drooglegging is niets meer over van dit moeras. Het water van de Venkoelen ontstond door vervening, die doorging tot in het begin van de negentiende eeuw. Doordat de omgeving van het ven in een oude Maasbedding lag, werd hier ook rivierklei gewonnen. Zo ontstonden kleiputten, die men later met stadsvuil en puin uit de Tweede Wereldoorlog opvulde. Vanaf 1930 vond veel bosaanplant plaats. Door hoogteverschillen kent het gebied een grote verscheidenheid in flora en fauna. Iets noordelijker van de Venkoelen liggen het Schaapsbroek en het Diepbroek. Beide zijn grotendeels bedekt met berkenbroekbos. In 1971 kocht Het Limburgs Landschap de eerste delen van het Zwart Water aan. In 2001 werden de Venkoelen geheel uitgebaggerd, waarna de verlanding met een hierbij horende vegetatie opnieuw op gang kwam. Zie: Limburgs Landschap, Het (Lomm); Schaapsbroek, Het.
Literatuur: Edmond Staal e.a., *Uit en Thuisboek. Handboek voor de natuurgebieden van Het Limburgs Landschap*, 4e herziene druk, september 2011.

Zwart Water.

samenstelling Ragdy van der Hoek
afbeeldingen Ad Burgmans 19[B]
Bernie Kaiser 56
DCM 120
Dirk Hol 172
Geert Reivers 43, 71[B], 71[O], 86
Gemeentearchief Venlo 11, 12, 13, 14, 17, 19[O], 33, 35, 51, 52, 54, 64[M], 79[B], 81, 88, 89, 93, 96, 104[B], 141[O], 144, 146, 149, 152, 154[L], 154[R], 160[B], 168, 176[R], 177, 184, 185, 196, 202[B] Graanbranderij de IJsvogel 66
Guus Haeyen 138[O]
Hans Derckx 141[B]
Hay Ewalts 187[B]
Henk Heiligers (Limburgs Landschap) 69[B], 122
Jacques Peeters omslag, 20-21, 58-59[B], 98-99, 113, 128-129[O], 136, 206-207
J. Kuyper, Gemeente-atlas van Nederland 4
Jos Hoogveld (Waterschap Peel en Maasvallei) 77
Lé Giesen 25, 31, 103[O]
Leo Tangelder 84, 138[B], 191, 204
Limburgs Landschap 69[O], 123
Loek Backes 74, 133
Marcel Hakvoort 118, 144
Mark Lommen 182
Mike Roelofs 179
Miranda Cornelissen 95[B]
Paul Braas 199
Post & Van Leeuwen Photographers 60
Privécollectie Jan Lucassen 171[B]
Privécollectie Jeu Hegger 114, 116, 119, 127, 128[BL], 132, 134, 137, 139
Privécollectie Piet Cup 41[B], 41[O], 45, 79[O]
Privécollectie Wim Janssen 53
Ragdy van der Hoek 47, 105
Rick Theelen 192
Rob Allard 151
Rudi Huisman 145
Ruud van den Hombergh 164-165[O], 188[O]
Streekmuseum De Hansenhof 8, 128[BL], 153, 164[BR], 167, 174[O], 180, 188[B]
Tunne van den Berg 150
Will Verberk 28, 40, 49, 58[O], 64[B], 64[O], 75, 90, 92, 95[O], 100, 101[B], 101[O], 103[B], 104[B], 109, 117, 121, 135, 140, 159, 160[O], 162, 163, 164[BL], 171[O], 174[B], 176[L], 181, 187[O], 189, 197, 198 P. van de Werf 91
Woonwenz 37
vormgeving/dtp Baer Cornet, Venlo
druk Schrijen-Lippertz, Voerendaal/Stein
isbn/ean 978-90-801054-7-8
eerste druk november 2013

Het lemma 'Marcushoeve' op blz. 126 is in 2024 inhoudelijk aangepast in overleg tussen de auteur en een betrokkene.

De uitgave van de Arcen-Lomm-Veldenclopedie is mede mogelijk gemaakt door: de Dorpsraad Arcen; het Gemeentearchief Venlo; Lutéce BV; Pannenkoekenrestaurant De Bosrand (Arcen); Ton Paulus (Velden); Rabo Bank Venlo e.o.; Stichting Cultuurbezit gemeente Venlo en de belangeloze medewerking van Baer Cornet, Jacques Peeters en Will Verberk.